Elektronicznie podpisany przez:
Waldemar Jerzy Wapiński
dnia 30 czerwca 2025 r.

UCHWAŁA NR XVI/104/25
RADY GMINY NIEDRZWICA DUŻA

z dnia 24 czerwca 2025 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465, 1572, 1907 oraz 1940) w związku z art. 14 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2024 poz. 278), Rada Gminy Niedrzwica Duża uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Niedrzwica Duża.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Waldemar Wapiński

Załącznik nr 1 do Uchwały
nr XVI/104/25 Rady Gminy
Niedrzwica Duża
z dnia 24 czerwca 2025 roku

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY NIEDRZWICA DUŻA DO ROKU 2030

Gmina Niedrzwica Duża

www.niedrzwicaduza.pl

Spis treści

Wstęp 3
Metodologia prac nad GPR....4
Słownik pojęć związanych z rewitalizacją 4
Metodologia prac 5
Wyznaczenie obszarów referencyjnych 7
Gminny Program Rewitalizacji jako Strategia IIT 8
Podstawowe informacje o gminie 10
Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji 12
Analiza uwarunkowań społecznych 12
Demografia 12
Pomoc społeczna 18
Bezpieczeństwo 22
Edukacja....25
Aktywność społeczna 27
Bezrobocie....29
Analiza uwarunkowań gospodarczych....32
Przedsiębiorczość 32
Analiza uwarunkowań środowiskowych 35
Jakość środowiska....35
Analiza uwarunkowań przestrzenno-funkcjonalnych 39
Obsługa komunikacyjna 39
Kultura, turystyka i rekreacja 42
Jakość terenów publicznych 44
Analiza uwarunkowań technicznych 46
Obiekty budowlane 46
Infrastruktura sieciowa 49
Synteza diagnozy dla podobszarów rewitalizacji 53
Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji 65
Wizja, cele i kierunki działań 71
Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji....71
Cele rewitalizacji i kierunki działań 72
Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych 74
Opis powiązań GPR z dokumentami strategicznymi 76
Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy....77
Strategia Rozwoju Ponadlokalnego LOM do roku 2030 78
Strategia Rozwoju Ponadlokalnego do roku 2030 Jednostek Samorządu Terytorialnego Porozumienia Partnerskiego BYSTRZYCA....80
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Niedrzwica Duża na lata 2021–2027 82

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża na lata 2016 - 2020 83
Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych 85
Projekty podstawowe 87
Projekty uzupełniające 116
Szacunkowe ramy finansowe 117
Struktura zarządzania GPR 118
System realizacji GPR w gminie 118
Komitet Rewitalizacji 121
Harmonogram realizacji projektów 122
Monitoring i ewaluacja 125
Wskaźniki monitoringowe 125
Ewaluacja dokumentu 127
Zmiany w uchwałach po wprowadzeniu GPR 129
Uchwały dotyczące zasobów mieszkaniowych gminy 129
Uchwała dotycząca funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji 129
Specjalna Strefa Rewitalizacji 130
Realizacja GPR w zakresie planowania przestrzennego i kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych 131
Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego 131
Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego 133
Miejscowy Plan Rewitalizacji 133
Plan ogólny Gminy Niedrzwica Duża 134
Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych na obszarze rewitalizacji 135
Opis procesu zaangażowania partnerów, czyli interesariuszy rewitalizacji 138
Zaangażowanie lokalnych interesariuszy na etapie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji 142
Zaangażowanie lokalnych interesariuszy na etapie opracowania GPR 143
Zaangażowanie lokalnych interesariuszy na etapie wdrażania, monitoringu i ewaluacji GPR 145
Opiniowanie GPR przez instytucje 147
Spis wykresów, tabel i map 150
Spis wykresów 150
Spis tabel 150
Spis map 151
Spis rysunków 152

Załącznik nr 1 - Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża

Wstęp

Zgodnie z Ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278), rewitalizacja to „proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie".

Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy tego procesu we współpracy z lokalną społecznością.

Gminny Program Rewitalizacji (dalej: GPR) stanowi podstawowe narzędzie prowadzenia procesów rewitalizacyjnych, będąc jednocześnie podstawową płaszczyzną do koordynowania różnorodnych działań ukierunkowanych na realizację wizji i osiągnięcie celów dla rewitalizowanego obszaru.

Podstawą dla opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji jest delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy. Obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz negatywnych zjawisk o co najmniej jednym innym charakterze, tj. gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym.

Natomiast obszar rewitalizacji gminy obejmuje tereny najsilniej zdegradowane jeżeli chodzi o współwystępowanie problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych.

Za negatywne zjawiska społeczne, będące fundamentem do wyznaczenia obszarów problemowych uznaje się m.in. wysoki poziom bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240), niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.

Diagnoza obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji pozwoliła na wskazanie miejsc dla których niezbędne jest podjęcie kompleksowych działań służących przeciwdziałaniu negatywnym zjawiskom oraz ożywieniu terenów kryzysowych, a zatem poprawie jakości życia mieszkańców tych obszarów. Proces został zakończony poprzez podjęcie Uchwały Rady Gminy Niedrzwica Duża nr XII/88/25 z dnia 25.03.2025 r. dotyczącej wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Niedrzwica Duża.

Niniejszy dokument ma na celu doprowadzenie do ożywienia społecznego i gospodarczego na terenie Gminy Niedrzwica Duża, a w szczególności na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Pobudzenie aktywności środowisk lokalnych oraz stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego, a także przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego to najważniejsze cele jakie powinna osiągnąć gmina po realizacji postanowień niniejszego dokumentu. Skutki realizacji projektów rewitalizacyjnych odpowiadających na zdiagnozowane problemy i lokalne potencjały powinny być dostrzegane nie tylko z perspektywy obszaru poddanego rewitalizacji, ale również z punktu widzenia całej gminy.

Metodologia prac nad GPR

Słownik pojęć związanych z rewitalizacją

W celu właściwego i jednoznacznego rozumienia pojęć związanych z rewitalizacją, poniżej przedstawiono szereg przydatnych definicji:

Interesariusze rewitalizacji – są to w szczególności:

1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, społeczne inicjatywy mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;

2) mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;

3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;

4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;

5) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;

6) organy władzy publicznej;

7) podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Rewitalizacja – stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Stan kryzysowy – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej.

Obszar zdegradowany – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia stanu kryzysowego na każdym z podobszarów.

Obszar rewitalizacji – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Przedmiotowa diagnoza oraz delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji stanowią podstawę do opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża. Zakres diagnozy służącej delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji został określony w *Ustawie o rewitalizacji* (Dz. U. z 2024 r. poz. 278, art. 9, tj.). Ustawa jednoznacznie wskazuje jakie elementy należy poddać weryfikacji w celu wyznaczenia obszaru rewitalizacji. Zakres niniejszego opracowania obejmuje zagadnienia odnoszące się do pięciu obowiązkowych sfer:

a) społecznej,

b) gospodarczej,

c) środowiskowej,

d) technicznej,

e) przestrzenno-funkcjonalnej.

W ramach ww. sfer wykonano szczegółową, wieloaspektową diagnozę obszaru Gminy Niedrzwica Duża pod kątem występowania zjawisk kryzysowych.

Na potrzeby opracowania za podstawową jednostkę gminy uznano obszar miejscowości i sołectw. Sołectwa stanowią jednostkę pomocniczą gminy, a ich granice często pokrywają się z granicami miejscowości. W przypadku gminy Niedrzwica Duża tylko trzy miejscowości podzielone są na dwa sołectwa – miejscowość Niedrzwica Duża, Niedrzwica Kościelna oraz miejscowość Strzeszkowice Duże. W związku z faktem, że większość dostępnych danych pozyskiwana jest w podziale na miejscowości, zdecydowano iż dane pozyskiwane dla sołectw będą w tych trzech przypadkach uśrednianie. Analiza danych w jednostkach pomocniczych pozwala na uchwycenie problemów i procesów zachodzących w poszczególnych fragmentach gminy w sposób intuicyjny i funkcjonalny.

Obszar rewitalizacji ustalono, wybierając z obszarów zdegradowanych te obszary, w których występuje najgorsza sytuacja społeczna, na którą nawarstwia się największa liczba innych zdiagnozowanych problemów, przy czym, zgodnie z ustawą o rewitalizacji i zapisów dotyczących wymogu koncentracji przestrzennej, łączna powierzchnia wybranych miejscowości nie przekracza 20% powierzchni gminy, a ich ludność nie stanowi więcej niż 30% liczby jej mieszkańców.

Metodologia prac

Metodologia opracowania niniejszego dokumentu została oparta na obowiązujących regulacjach prawnych, w szczególności Ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278) oraz wytycznych i publikacjach eksperckich, takich jak *„Delimitacja krok po kroku. Metoda wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na potrzeby Gminnych Programów Rewitalizacji”* pod redakcją W. Jarczewskiego oraz *„Gminny Program Rewitalizacji. Praktyczny poradnik dla mieszkańców i władz lokalnych”* pod redakcją A. Jadach-Sepioło.

Podstawowym dokumentem źródłowym, uwzględnionym przy opracowaniu GPR, była Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Niedrzwica Duża, będąca dokumentem

obowiązkowym w świetle ustawy o pomocy społecznej. Określa ona kierunki działań wspierających integrację osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka oraz rozwiązywanie kluczowych problemów społecznych.

Diagnoza obszaru rewitalizacji została przeprowadzona z uwzględnieniem problemów zidentyfikowanych w ww. Strategii oraz rozszerzona o analizę danych ilościowych i jakościowych w układzie jednostek pomocniczych gminy, tj. miejscowości, co pozwoliło na identyfikację przestrzennego rozkładu zjawisk kryzysowych. Badania objęły również wskaźniki ze sfer gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej.

Zakres diagnozy, zgodny z art. 9 ustawy o rewitalizacji, objął pięć obligatoryjnych sfer:

a) społeczną,
b) gospodarczą,
c) środowiskową,
d) techniczną,
e) przestrzenno-funkcjonalną.

W każdej z tych sfer przeprowadzono szczegółową analizę pozwalającą na wskazanie miejsc wymagających pilnej interwencji, a także potencjałów, które mogą być aktywizowane w ramach procesu rewitalizacji.

Rysunek 1. Etapy w procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

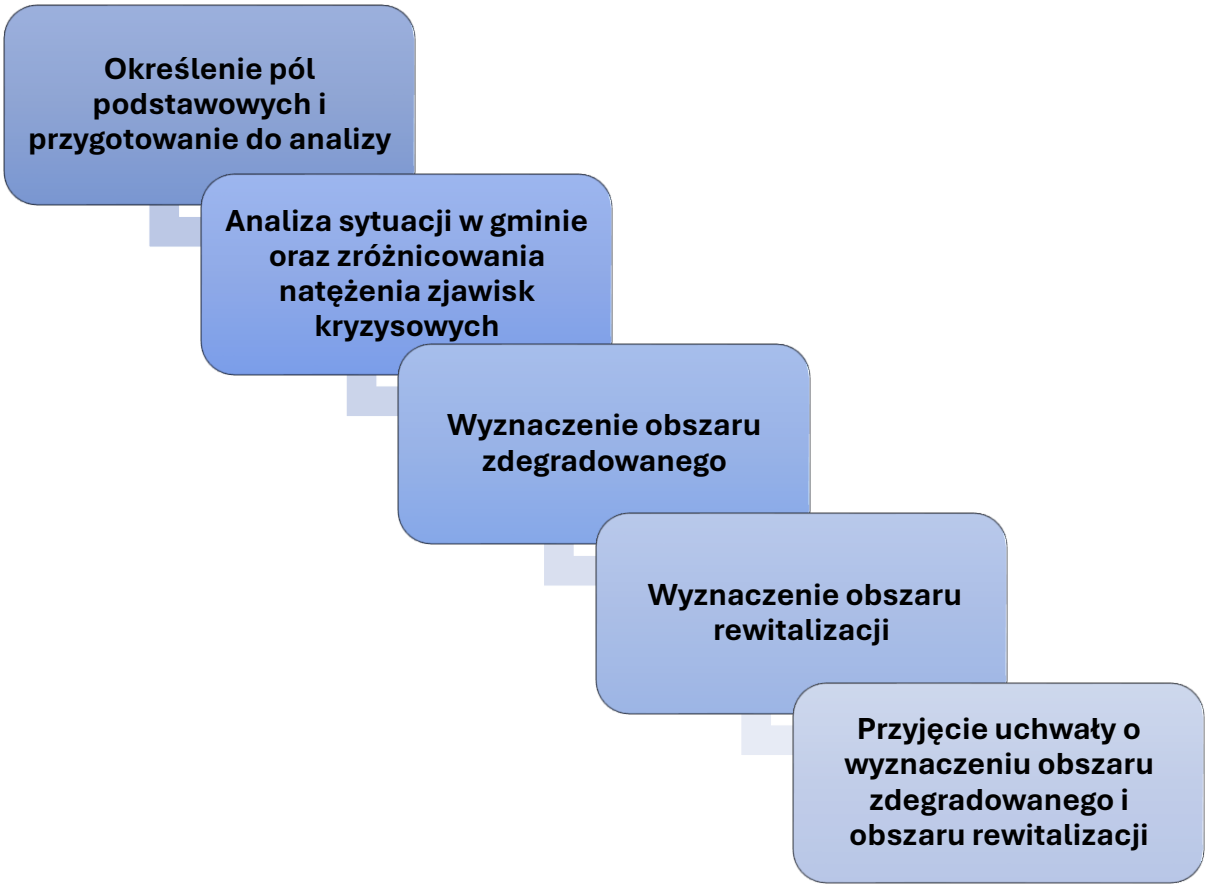

Źródło: Opracowanie własne

W toku prac wyznaczono obszar zdegradowany, rozumiany jako ten, w którym występuje koncentracja negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z problemami z innych sfer. Analiza danych statystycznych wykazała, że niektóre miejscowości Gminy Niedrzwica Duża charakteryzują się wyraźnie niższymi niż średnia dla gminy wskaźnikami społecznymi oraz dodatkowymi dysfunkcjami o charakterze przestrzennym, technicznym lub środowiskowym.

Obszar rewitalizacji, wybrany z obszaru zdegradowanego, obejmuje te części gminy, które charakteryzują się największą koncentracją problemów społecznych, na które dodatkowo nakładają się negatywne zjawiska z pozostałych sfer. Jednocześnie spełnia on wymogi ustawowe — nie przekracza 20% powierzchni gminy oraz nie zamieszkuje go więcej niż 30% mieszkańców.

W procesie delimitacji i diagnozy przyjęto podejście zintegrowane i komplementarne, zakładające wzajemne uzupełnianie się analiz i planowanych działań. Każdy element procesu służył osiągnięciu całościowej wizji rozwoju wyznaczonych terenów, a same działania rewitalizacyjne zostaną skoncentrowane terytorialnie, co gwarantuje ich efektywność.

Istotnym aspektem opracowania była także partycypacja społeczna. Już na etapie diagnozy uwzględniono opinie i potrzeby lokalnej społeczności oraz instytucji i organizacji działających na terenie gminy. Takie podejście sprzyja zwiększeniu trafności analiz oraz budowaniu akceptacji dla projektowanych działań. W kolejnych etapach procesu rewitalizacji planowane jest dalsze zaangażowanie interesariuszy, zgodnie z zasadą prowadzenia rewitalizacji w sposób otwarty, przejrzysty i włączający.

Wyznaczenie obszarów referencyjnych

W celu przeprowadzenia prawidłowej diagnozy sytuacji na terenie Gminy Niedrzwica Duża oraz delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, konieczne było dokonanie podziału przestrzeni gminy na jednostki odniesienia, zwane dalej obszarami referencyjnymi. Zgodnie z przyjętą metodologią oraz specyfiką przestrzenną i administracyjną gminy, podstawą wyodrębnienia tych jednostek były miejscowości.

Wybór ten podyktowany był zarówno dostępnością danych statystycznych, które w zdecydowanej większości zbierane są właśnie w podziale na miejscowości, jak i potrzebą zachowania przejrzystości analizy oraz spójności terytorialnej. Chociaż gmina Niedrzwica Duża podzielona jest administracyjnie na 22 sołectwa, to dane wskaźnikowe, demograficzne, społeczne, gospodarcze oraz infrastrukturalne gromadzone są przede wszystkim w układzie 20 miejscowości, co znacząco ułatwia ich porównanie oraz analizę zjawisk zachodzących w przestrzeni gminy.

W przypadku miejscowości, które są podzielone na dwa sołectwa — takich jak Niedrzwica Duża, Niedrzwica Kościelna oraz Strzeszkowice Duże — dane zostały uśrednione, co pozwoliło na potraktowanie ich jako spójnych obszarów funkcjonalnych. Takie podejście umożliwia prowadzenie diagnozy i późniejszych działań rewitalizacyjnych w sposób bardziej zintegrowany i realistyczny, odzwierciedlający rzeczywiste układy osadnicze i społeczne.

Wyznaczenie obszarów referencyjnych na poziomie miejscowości pozwala nie tylko na identyfikację zjawisk kryzysowych w poszczególnych częściach gminy, ale także na ocenę natężenia tych zjawisk w relacji do średnich wartości dla całej gminy. Dzięki temu możliwe było wskazanie obszarów, w których problemy społeczne, gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne kumulują się w największym stopniu, co stanowiło podstawę do delimitacji obszaru zdegradowanego.

Wybór miejscowości jako jednostek referencyjnych pozwala również na sprawną komunikację wyników analizy z mieszkańcami oraz interesariuszami procesu rewitalizacji, którzy w sposób intuicyjny identyfikują się z konkretną miejscowością, a nie z granicami sołectw, które nie zawsze są im znane.

Tabela 1. Sołectwa i miejscowości gminy Niedrzwica Duża

Liczba sołectw na terenie gminy	Liczba miejscowości na terenie gminy
Sołectwa	**Miejscowości**
Borkowizna	Borkowizna
Czółna	Czółna
Krebsówka	Krebsówka
Krężnica Jara	Krężnica Jara
Majdan Sobieszczański	Majdan Sobieszczański
Marianka	Marianka
Niedrzwica Duża cz. I	Niedrzwica Duża
Niedrzwica Duża cz. II	Niedrzwica Kościelna
Niedrzwica Kościelna cz. I	Niedrzwica Kościelna - Kolonia
Niedrzwica Kościelna cz. II	Osmolice-Kolonia
Osmolice-Kolonia	Radawczyk
Radawczyk	Radawczyk- Kolonia Pierwsza
Radawczyk-Kolonia Pierwsza	Sobieszczany
Sobieszczany	Sobieszczany-Kolonia
Sobieszczany-Kolonia	Strzeszkowice Duże
Strzeszkowice Duże cz. I	Strzeszkowice Małe
Strzeszkowice Duże cz. II	Tomaszówka
Strzeszkowice Małe	Trojaczkowice
Tomaszówka	Warszawiaki
Trojaczkowice	Załucze
Warszawiaki	
Załucze	
Razem 22	**Razem 20**

Źródło: Opracowanie własne

Gminny Program Rewitalizacji jako Strategia IIT

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030, oprócz swojej podstawowej funkcji wynikającej z ustawy o rewitalizacji, pełni również rolę strategii terytorialnej, sporządzonej w celu wdrożenia Innego Instrumentu Terytorialnego (IIT) w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021–2027.

Zgodnie z art. 36 ust. 8 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie 2021–2027 (tzw. ustawa wdrożeniowa), dokument spełnia wymogi formalne i merytoryczne, zawierając wszystkie niezbędne elementy wymagane dla planów działań w ramach IIT. Należą do nich:

1. Synteza diagnozy obszaru realizacji IIT, która oparta została na kompleksowej analizie danych społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzennych i technicznych, przeprowadzonych dla miejscowości wyznaczonych jako obszary referencyjne. Diagnoza

wskazuje nie tylko główne problemy i potrzeby mieszkańców, ale również identyfikuje lokalne potencjały rozwojowe. Uwzględnione zostały także wzajemne powiązania między zjawiskami społecznymi, gospodarczymi i środowiskowymi, zarówno w skali lokalnej, jak i w odniesieniu do obszaru funkcjonalnego Gminy Niedrzwica Duża.

2. Cele realizowane w ramach IIT, które wynikają bezpośrednio z problemów zidentyfikowanych w diagnozie. Cele te zostały sformułowane w oparciu o zintegrowane podejście terytorialne, odpowiadające kompleksowemu charakterowi rewitalizacji. Dla każdego z celów przypisano oczekiwane wskaźniki rezultatu i produktu, zgodne z logiką interwencji właściwego programu operacyjnego oraz powiązane z celami szczegółowymi Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021–2027.

3. Lista projektów realizujących cele IIT, obejmująca zarówno inwestycje twarde, jak i działania miękkie. Projekty zostały wyłonione w drodze analizy potrzeb lokalnych, w tym konsultacji społecznych i warsztatów z interesariuszami, a ich wybór uzasadniono kryteriami efektywności, komplementarności i wpływu na poprawę jakości życia mieszkańców. Lista ta zawiera również informacje o wzajemnych powiązaniach między projektami oraz o ich wpływie na cele zrównoważonego rozwoju, integrację społeczną i gospodarczą oraz ochronę środowiska.

4. Opis procesu partycypacji i zaangażowania partnerów, który potwierdza spełnienie wymogów zasady partnerstwa. Prace nad dokumentem prowadzono w sposób otwarty i inkluzywny, angażując szeroki katalog interesariuszy: przedstawicieli społeczności lokalnej, organizacji pozarządowych, instytucji publicznych, lokalnych liderów, przedsiębiorców oraz podmiotów działających na rzecz włączenia społecznego, ochrony środowiska, promowania równości szans, praw osób z niepełnosprawnościami oraz zasady niedyskryminacji. Udział tych podmiotów odbywał się m.in. poprzez konsultacje społeczne, spotkania warsztatowe, wywiady oraz możliwość zgłaszania uwag do projektów dokumentów.

Dzięki uwzględnieniu powyższych elementów, GPR dla Gminy Niedrzwica Duża stanowi pełnoprawną strategię terytorialną, umożliwiającą skuteczne aplikowanie o środki z programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego oraz realizację działań rewitalizacyjnych zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i polityki spójności Unii Europejskiej.

Podstawowe informacje o gminie

Gmina Niedrzwica Duża to gmina wiejska położona w centralnej części województwa lubelskiego, w powiecie lubelskim, w bezpośrednim sąsiedztwie miasta Lublin. Zajmuje powierzchnię 106,8 km^2, co stanowi 6,36% obszaru powiatu lubelskiego. Gminę zamieszkuje 11 967 mieszkańców (dane z 2023 r.).

Mapa 1. Położenie gminy Niedrzwica Duża na tle województwa i powiatu lubelskiego

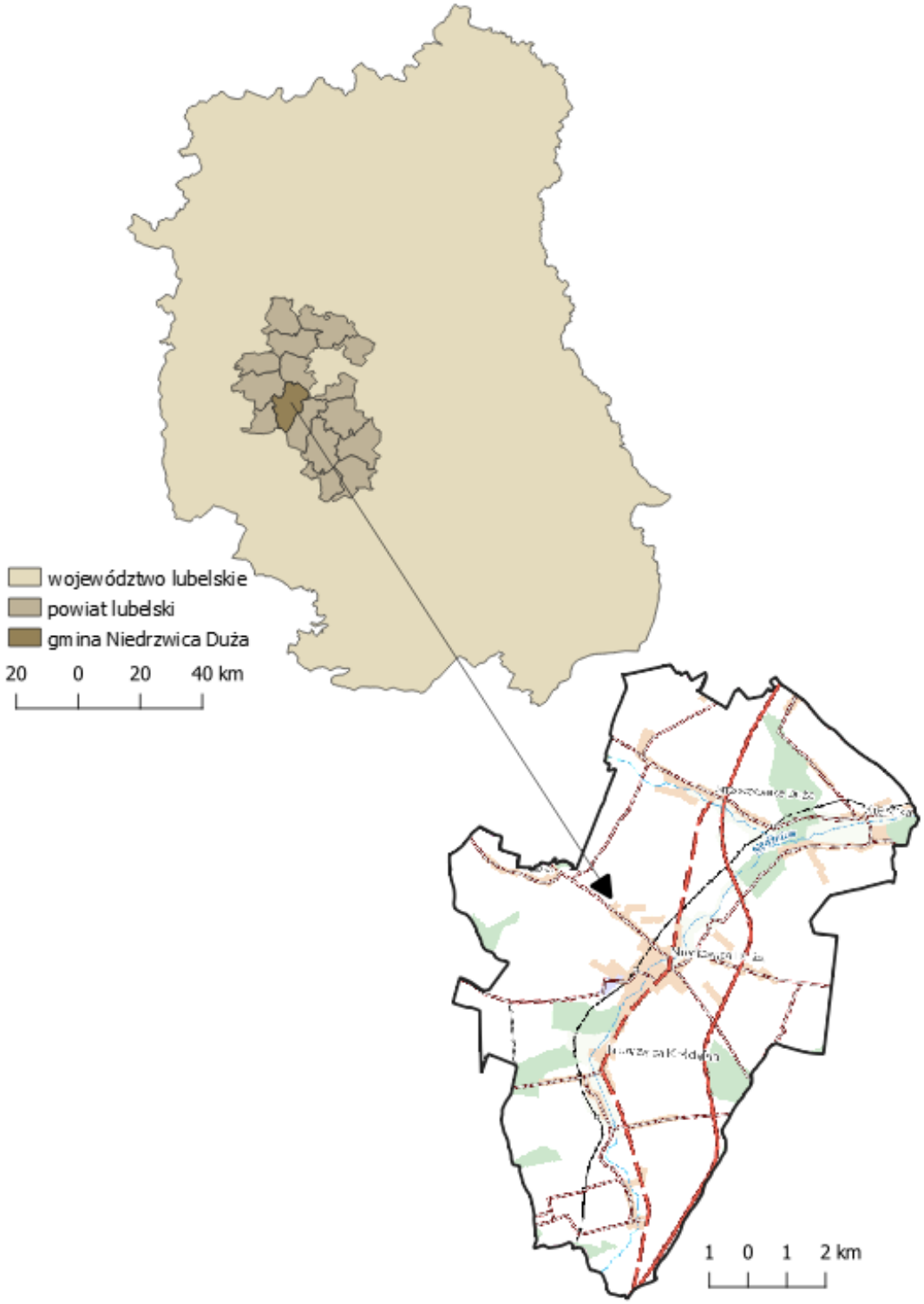

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUGiK

Pod względem administracyjnym, gmina obejmuje 20 miejscowości oraz 22 sołectwa. W strukturze osadniczej dominującą rolę odgrywa miejscowość Niedrzwica Duża, zamieszkiwana przez ponad 37% ogółu ludności, będąca również siedzibą władz gminnych oraz ośrodkiem koncentracji usług i infrastruktury publicznej.

Gmina graniczy z siedmioma jednostkami samorządowymi:

- miastem Lublin,
- gminami Konopnica, Głusk, Strzyżewice, Borzechów, Wilkołaz oraz Bełżyce.

Dzięki korzystnemu położeniu w sąsiedztwie aglomeracji lubelskiej oraz przecięciu przez drogę ekspresową S19, gmina znajduje się w strefie oddziaływania procesów suburbanizacyjnych, co wpływa na rozwój funkcji mieszkaniowej i wzrost atrakcyjności inwestycyjnej.

Charakterystyka funkcjonalna gminy wskazuje, że gmina ma charakter rolniczo-mieszkaniowy, z dynamicznie rozwijającą się funkcją osadniczą. Obszar gminy charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem przestrzennym, zarówno pod względem warunków rozwoju, jak i występowania zjawisk kryzysowych. Istotnym atutem gminy Niedrzwica Duża jest obecność terenów o wysokich walorach przyrodniczych, dobra dostępność komunikacyjna oraz aktywność mieszkańców i lokalnych organizacji.

Gmina Niedrzwica Duża posiada strategiczne znaczenie w regionalnym układzie funkcjonalnym i stanowi istotny element strefy buforowej aglomeracji lubelskiej. Planowane działania rewitalizacyjne mają na celu nie tylko przeciwdziałanie procesom degradacji, ale również aktywizację lokalnego potencjału i wzmocnienie pozycji gminy w systemie osadniczym regionu.

Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

Analiza uwarunkowań społecznych

Demografia

Gminę Niedrzwica Duża w 2023 r. zamieszkiwało 11967 osób, przy czym miejscowość Niedrzwica Duża zamieszkiwało 37,65% całej ludności gminy. Liczba mieszkańców gminy Niedrzwica Duża wykazuje nieznaczną tendencję wzrostową oscylującą w granicach przyrostu od 30 do 60 osób/rok (z wyjątkiem roku 2020, kiedy to nastąpił niewielki spadek liczby ludności, spowodowany najprawdopodobniej wybuchem pandemii COVID-19). W celu prawidłowego wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji, należy przeanalizować zmiany liczby ludności w podziale na miejscowości. Pomimo, że gmina Niedrzwica Duża wykazuje niewielki wzrost liczby ludności, warto przeanalizować czy ten pozytywny trend nie jest zawyżony na skutek dominacji jednej miejscowości. W latach 2019-2023 największy procentowy spadek liczby ludności odnotowano na terenie miejscowości Niedrzwica Kościelna - Kolonia (spadek o 8,63%). Co jest spowodowane między innymi budową drogi ekspresowej S19 i wyburzeniem części domów mieszkalnych. Największy spadek liczby ludności pod względem bezwzględnej liczby osób, odnotowano w Niedrzwicy Kościelnej (-37 osób).

Wykres 1. Liczba ludności w podziale na miejscowości gminy Niedrzwica Duża w latach 2019-2023

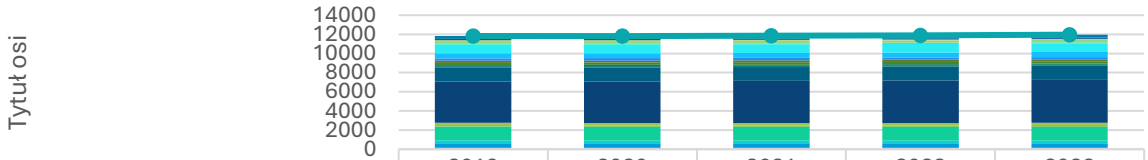

	2019	2020	2021	2022	2023
Załucze	307	298	299	303	311
Warszawiaki	134	135	136	137	134
Trojaczkowice	95	94	104	105	102
Tomaszówka	243	243	245	247	247
Strzeszkowice Małe	126	124	123	123	120
Strzeszkowice Duże	901	891	885	892	907
Sobieszczany-Kolonia	541	525	521	519	519
Sobieszczany	240	242	244	237	237
Radawczyk-Kolonia Pierwsza	215	216	214	217	219
Radawczyk	245	246	252	240	234
Osmolice-Kolonia	104	103	104	107	107
Niedrzwica Kościelna -Kolonia	139	134	132	131	127
Niedrzwica Kościelna	1479	1472	1460	1470	1442
Niedrzwica Duża	4316	4361	4392	4444	4505
Marianka	230	226	229	225	238
Majdan Sobieszczański	171	168	169	166	171
Krężnica Jara	1439	1443	1446	1457	1459
Krebsówka	275	266	268	265	265
Czółna	489	481	480	480	480
Borkowizna	148	149	148	144	143
Gmina Niedrzwica Duża	11837	11817	11851	11909	11967

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Gęstość zaludnienia w podziale na miejscowości wskazuje nam gdzie mieszkańcy najchętniej się osiedlają. Zdecydowanym liderem jest miejscowość Niedrzwica Duża, której gęstość zaludnienia wynosi ponad 250 osób/km^2, co z oczywistych względów może dla tego obszaru gminy nieść szereg pozytywnych konsekwencji, ale również narażać ten obszar na zbyt dużą eksploatację. Warto w tym miejscu zastanowić się nie tylko nad wzmocnieniem tej części gminy, ale również na próbie „ożywienia" pozostałych, mniej eksploatowanych części, szczególnie leżących na obrzeżach gminy.

Mapa 2. Gęstość zaludnienia

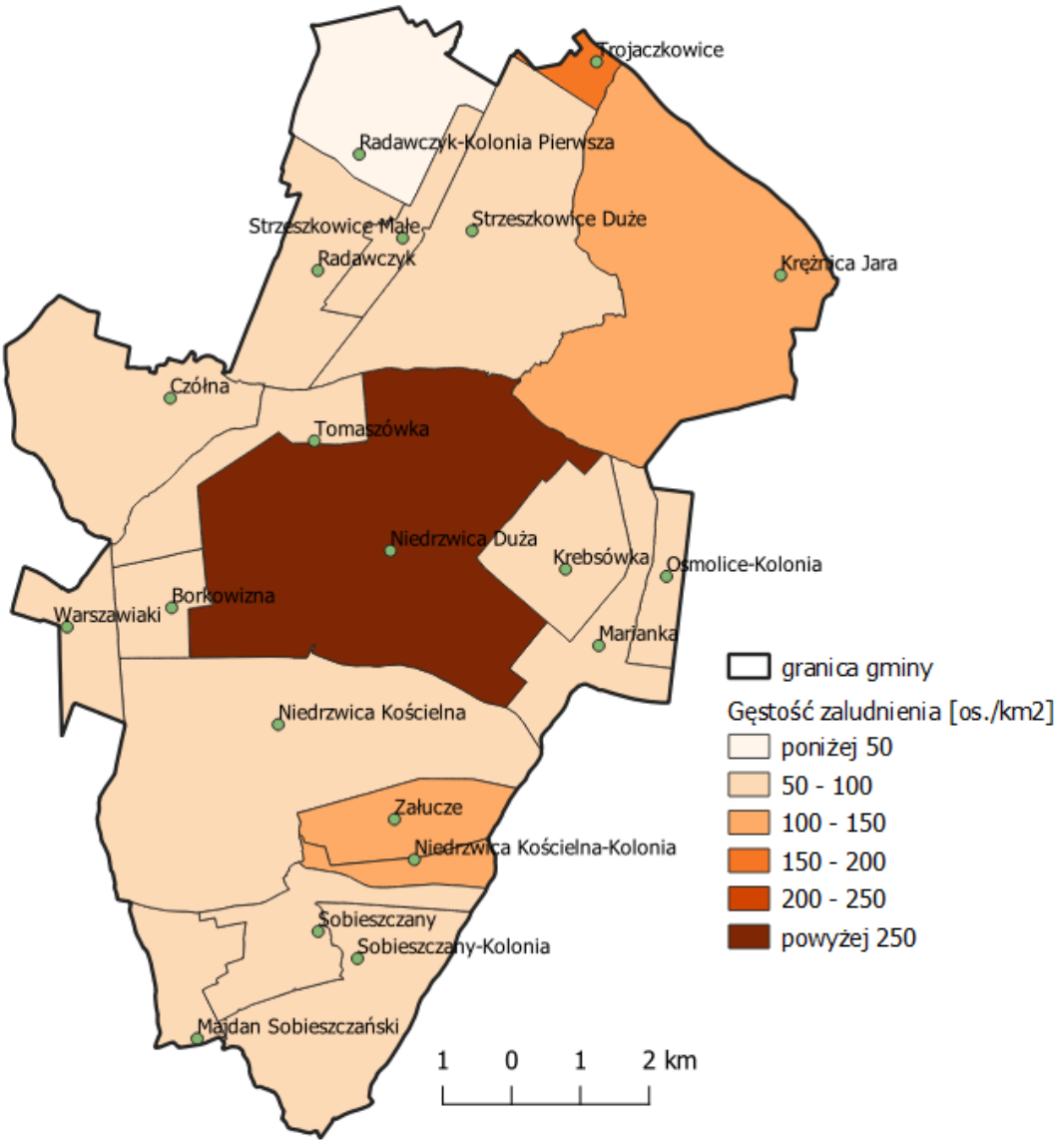

Źródło: opracowanie własne

Równie istotny co zmiany liczby ludności i gęstość zaludnienia, jest wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 osób. Przyrost naturalny w gminie Niedrzwica Duża nie wykazuje stałej tendencji. W przeciągu ostatnich pięciu lat wartość wskaźnika wahała się od +2,27 do -3,37. Ujemny przyrost naturalny jest charakterystyczny dla lat najbardziej dotkniętych skutkami pandemii COVID-19 (2020-2021).

Wykres 2. Przyrost naturalny w latach 2019-2023

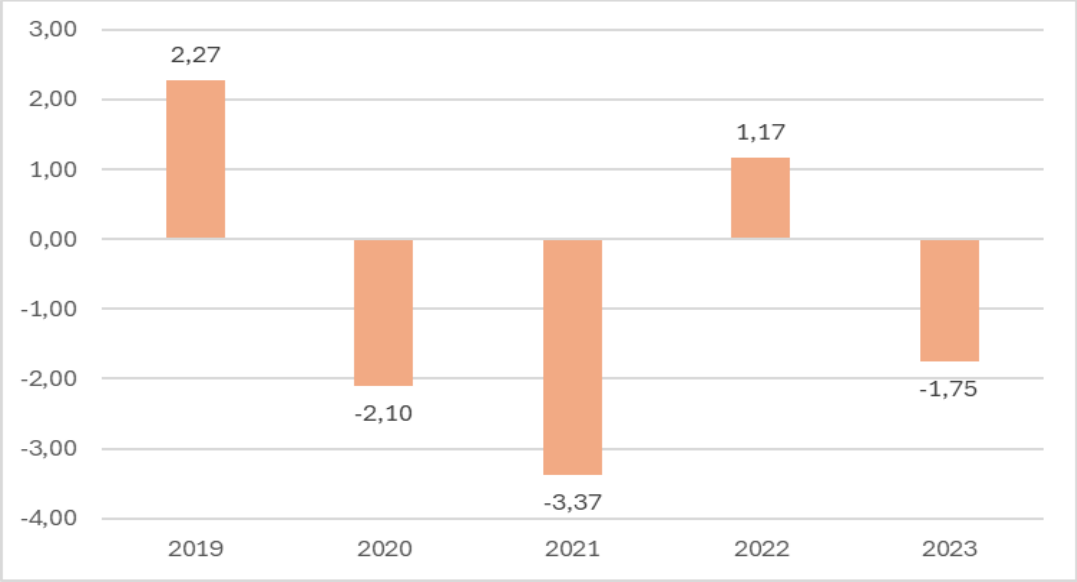

Źródło: opracowanie własna na podstawie danych GUS BDL

Pierwszy ze wskaźników delimitacyjnych dotyczy zmian liczby ludności w poszczególnych miejscowościach na przestrzeni lat 2019-2023. Wartość niniejszego wskaźnika dla Gminy Niedrzwica Duża wynosi 1,10%. Co oznacza, że liczba mieszkańców w gminie wzrosła na przestrzeni badanego okresu. Taki stan rzeczy jest spowodowany przede wszystkim wzrostem liczby mieszkańców w kilku miejscowościach np. Niedrzwica Duża, Marianka, Krężnica Jara, Trojaczkowice. Jednak nie wszystkie miejscowości odnotowały to pozytywne zjawisko. Zdecydowana większość musi mierzyć się z problemem wyludniania. Największy procentowy spadek liczby ludności widoczny jest w miejscowościach: Borkowizna, Krebsówka, Radawczyk, Sobieszczany-Kolonia, Strzeszkowice Małe, Niedrzwica Kościelna -Kolonia.

Tabela 2. Zmiana liczby ludności w poszczególnych miejscowości w latach 2019-2023

Miejscowość	Procentowa zmiana liczby ludności
Borkowizna	-3,38%
Czółna	-1,84%
Krebsówka	-3,64%
Krężnica Jara	1,39%
Majdan Sobieszczański	0,00%
Marianka	3,48%
Niedrzwica Duża	4,38%
Niedrzwica Kościelna	-2,50%
Niedrzwica Kościelna -Kolonia	-8,63%
Osmolice-Kolonia	2,88%
Radawczyk	-4,49%
Radawczyk-Kolonia Pierwsza	1,86%
Sobieszczany	-1,25%
Sobieszczany-Kolonia	-4,07%
Strzeszkowice Duże	0,67%
Strzeszkowice Małe	-4,76%
Tomaszówka	1,65%
Trojaczkowice	7,37%
Warszawiaki	0,00%
Załucze	1,30%
Gmina Niedrzwica Duża	1,10%

Źródło: opracowanie własne

Rozpatrując dane demograficzne, warto przyjrzeć się ekonomicznym grupom wieku, które to pozwalają określić przyszły potencjał gospodarczy terenu. W tym celu porównuje się stosunek liczby osób w wieku produkcyjnym do liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym. Wysoki udział osób w wieku produkcyjnym świadczy o dużych możliwościach w zakresie zatrudnienia, co sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości.

Gmina Niedrzwica Duża w ostatnich latach odnotowuje niewielki spadek udziału osób w wieku produkcyjnym na rzecz osób w wieku poprodukcyjnym. W kontekście rozwoju gospodarczego jest to zjawisko negatywne, w związku z czym warto przyjrzeć się zmianom liczbowym osób w wieku poprodukcyjnym.

Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w przeciągu ostatnich pięciu lat wzrastała o średnio 50 osób/rok. Mimo, iż zmiany te mogą wydawać się niewielkie, to w kontekście zmian demograficznych obserwowanych również na poziomie krajowym, odwrócenie tego procesu bez podjętych skoncentrowanych działań może okazać się mało prawdopodobne. Starzenie się społeczeństwa jest problemem społecznym o charakterze ogólnokrajowym, który jest widoczny również w przypadku Gminy Niedrzwica Duża.

Wykres 3. Udział procentowy grup ekonomicznych w latach 2019-2023

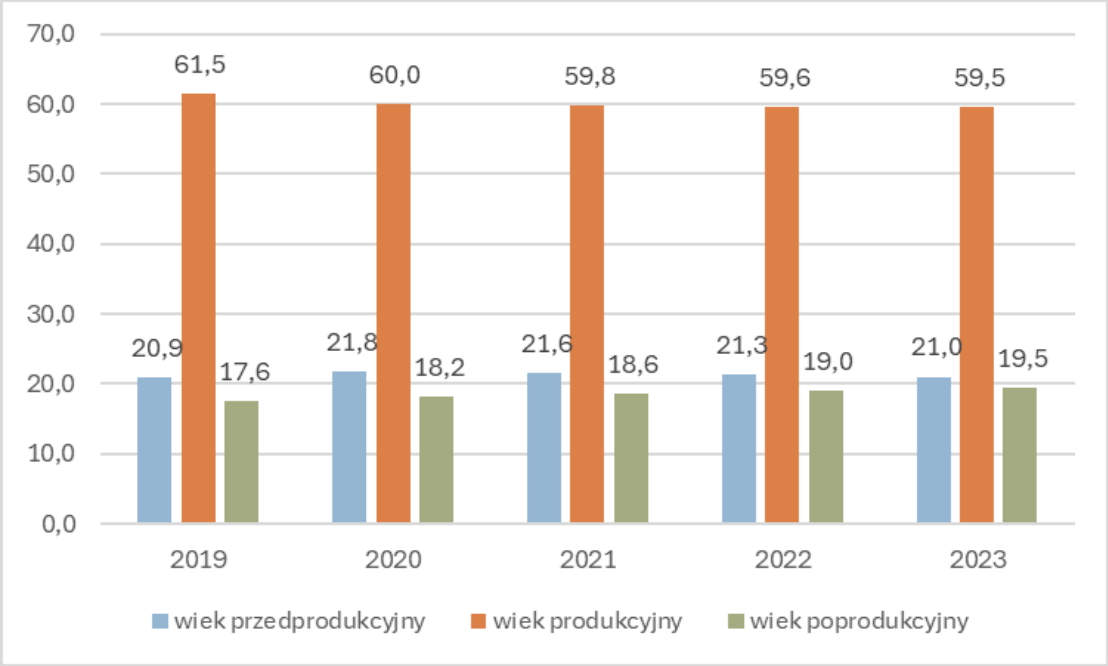

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Tabela 3. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2019-2023

Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2019-2023					
Gmina Niedrzwica Duża	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
	2 084	2 121	2 171	2 219	2 283

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Wzrastający udział osób w wieku poprodukcyjnym, wskazuje na potrzebę weryfikacji wskaźnika obciążenia demograficznego gminy osobami starszymi. Obciążenie demograficzne osobami starszymi na przestrzeni ostatnich lat sukcesywnie wzrasta. W 2023 roku poziom obciążenia demograficznego wyniósł 24,8.

Wykres 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w latach 2019-2023

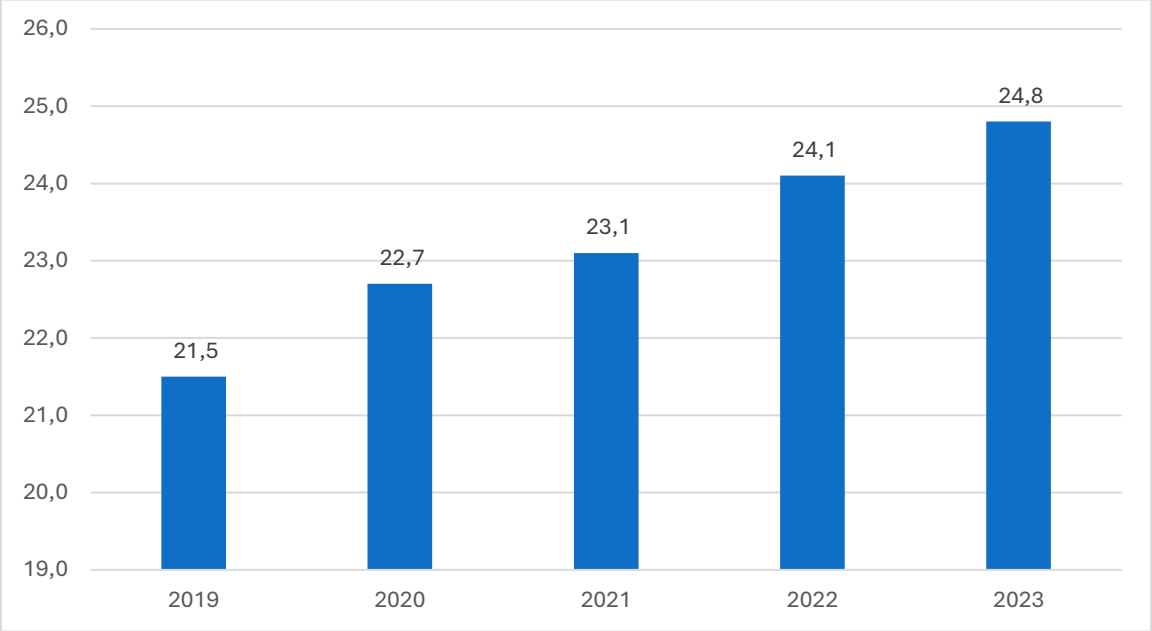

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Kolejnym czynnikiem determinującym potrzebę rewitalizacji jest wzrost liczby osób z niepełnosprawnością. Duży udział osób niepełnosprawnych w strukturze mieszkańców gminy może wpływać na konieczność zwiększenia wydatków na pomoc społeczną i opiekę zdrowotną. Istotne jest również zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości korzystania z różnych form wsparcia i aktywizacji, m.in. poprzez zapewnienie im dostępności do budynków publicznych. W związku z powyższym, jest to również drugi wskaźnik delimitacyjny brany pod uwagę przy wyznaczaniu obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji.

Na terenie gminy Niedrzwica Duża, w latach 2019-2023 liczba osób z niepełnosprawnością wzrosła o 79 osób, osiągając w 2023 roku liczbę 337 osób. Najwięcej osób z orzeczeniem o niepełnosprawności zamieszkuje obszar miejscowości Niedrzwica Duża – 115 osób, co w 2023 roku stanowiło ok. 34% wszystkich osób z niepełnosprawnością zamieszkujących teren gminy. W latach 2019-2023 największy wzrost liczby osób z niepełnosprawnością odnotowano w miejscowości Niedrzwica Duża (+34 osoby) oraz w miejscowości Krężnica Jara (+18 osób).

Wykres 5. Zmiany liczby osób z niepełnosprawnością w latach 2019-2023

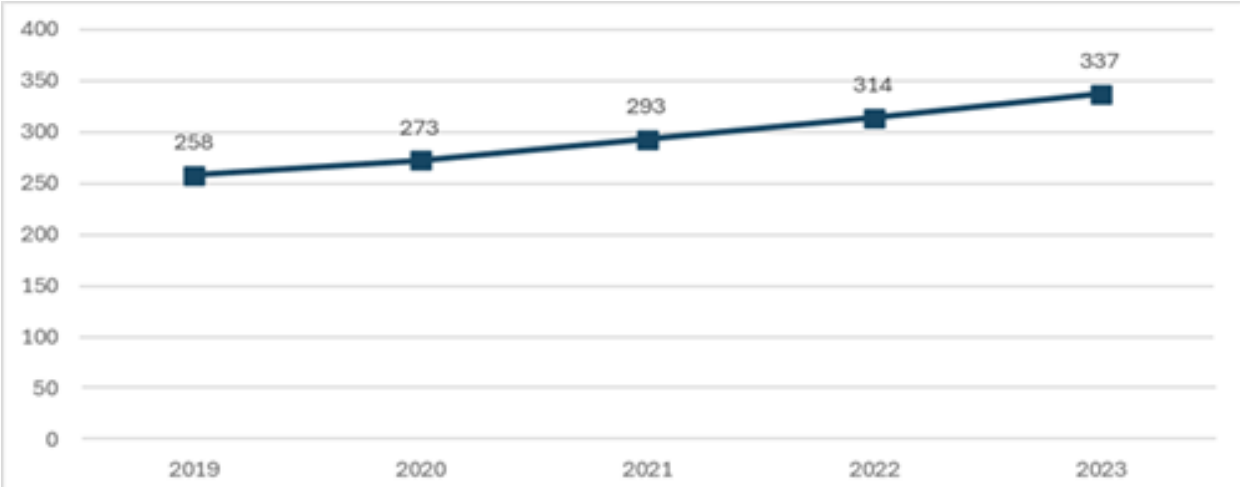

Źródło: opracowanie własne

Mapa 3. Układ przestrzenny liczby osób z niepełnosprawnością w 2023 roku

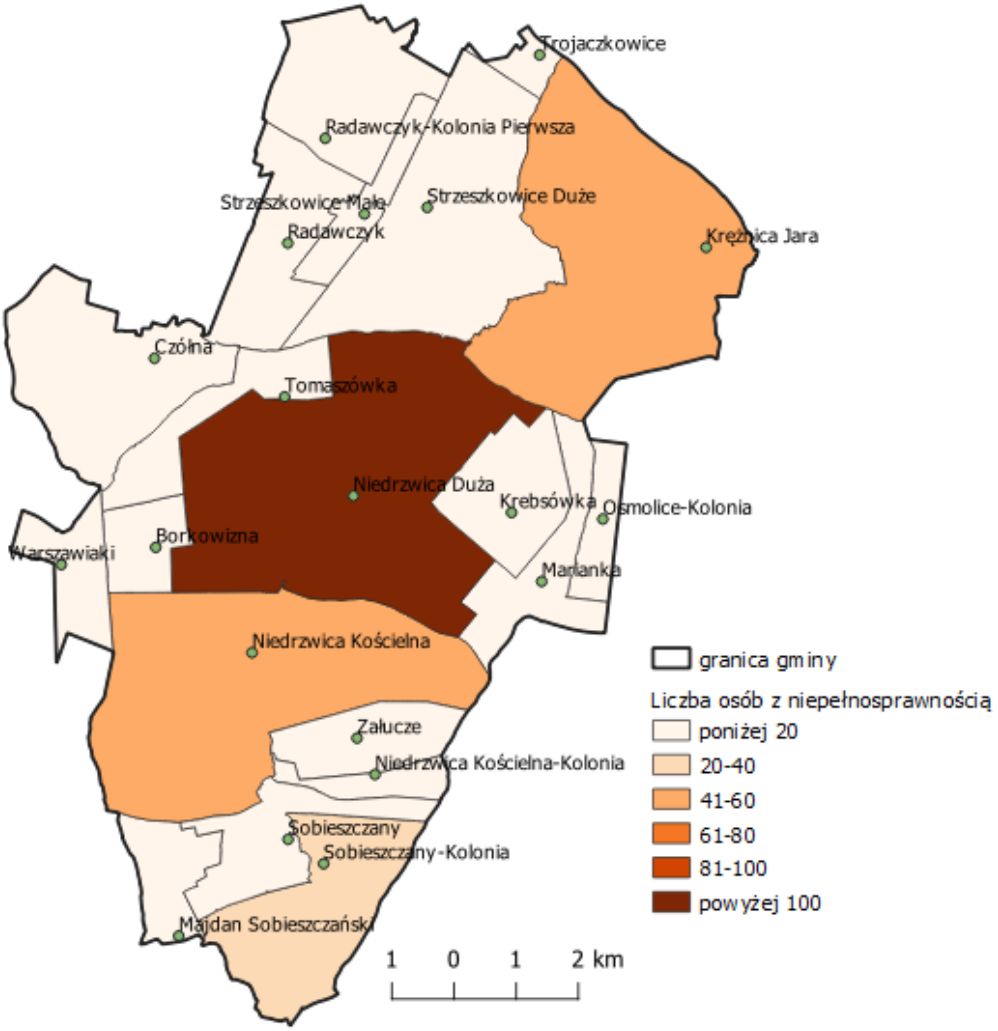

Źródło: opracowanie własne

Aby zagwarantować porównywalność danych przedstawionych na powyższej mapie, należy przedstawić je w zestawieniu do ogólnej liczby mieszkańców poszczególnych miejscowości. Dlatego też, jako wskaźnik delimitacyjny z zakresu osób z niepełnosprawnościami, wybrano procent osób z niepełnosprawnościami zamieszkujących poszczególne miejscowości. Wartość wskaźnika dla całej Gminy Niedrzwica Duża wynosi 2,64%. Zdecydowanie najmniejsza liczba osób z niepełnosprawnościami zamieszkuje miejscowości Radawczyk, Strzeszkowice Małe i Niedrzwica Kościelna-Kolonia. W tym przypadku największe nagromadzenie problemu występuje w miejscowościach Osmolice-Kolonia, Krebsówka, Krężnica Jara.

Tabela 4. Procent osób z niepełnosprawnościami w poszczególnych miejscowościach w latach (2023)

Miejscowość	Procent osób z niepełnosprawnościami
Borkowizna	2,10%
Czółna	2,92%
Krebsówka	4,53%
Krężnica Jara	3,84%
Majdan Sobieszczański	2,34%
Marianka	1,68%
Niedrzwica Duża	2,55%
Niedrzwica Kościelna	3,26%

Niedrzwica Kościelna -Kolonia	0,79%
Osmolice-Kolonia	4,67%
Radawczyk	0,85%
Radawczyk-Kolonia Pierwsza	1,37%
Sobieszczany	2,95%
Sobieszczany-Kolonia	4,05%
Strzeszkowice Duże	1,87%
Strzeszkowice Małe	0,83%
Tomaszówka	3,64%
Trojaczkowice	2,94%
Warszawiaki	2,24%
Załucze	3,22%
Gmina Niedrzwica Duża	2,63%

Źródło: opracowanie własne

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu wspieranie osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie sobie poradzić, wykorzystując własne możliwości i uprawnienia.

Do jej zadań należy wsparcie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienia im życia w godnych warunkach. Pozwala także zapobiegać trudnym sytuacjom życiowym, wspierając ich przy usamodzielnieniu się oraz integracji ze środowiskiem.

Pomoc społeczna może przyjmować formę pomocy finansowej, rzeczowej oraz usług. System świadczeń pomocy społecznej wspiera finansowo osoby i rodziny o niskich dochodach oraz pozbawione dochodu.

W Gminie Niedrzwica Duża zadania z zakresu pomocy społecznej i wspierania rodziny wykonuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Niedrzwicy Dużej (ul. Kraśnicka 51, 24-220 Niedrzwica Duża), który jest jednostką organizacyjną Gminy Niedrzwica Duża. Realizuje on zadania polegające m.in. na udzielaniu pomocy finansowej mieszkańcom gminy, znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, także z przyczyn losowych. Ośrodek realizuje również zadania związane z przyznawaniem i wypłatą zasiłków rodzinnych i dodatków oraz zaliczek alimentacyjnych. Pracownicy placówki udzielają także zainteresowanym fachowych porad dotyczących sposobów radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych i wychodzenia z kryzysu.

Podstawową miarą skuteczności działań z zakresu pomocy społecznej jest liczba osób z niej korzystających. W 2023 roku z pomocy społecznej korzystało 156 osób, z czego 28,8% zamieszkiwało teren miejscowości Niedrzwica Duża. Na przestrzeni lat 2019-2023 liczba osób korzystających z usług pomocy społecznej uległa wyraźnemu spadkowi – o 40,7%. Największy procentowy spadek osób korzystających z pomocy społecznej odnotowano w miejscowości Krebsówka (-66,7%), zaś najmniejszy w miejscowości Załucze (-9%). Na terenie gminy nie odnotowano wzrostu osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do roku 2019.

W przypadku dużych dysproporcji w liczbie osób korzystających z pomocy społecznej, należy przeanalizować ten wskaźnik nie tylko pod kątem zmian procentowych, ale również liczbowych. Stąd też największy spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej odnotowano w Niedrzwicy Dużej (-25os.), zaś najmniejszy w miejscowościach Radawczyk Kolonia Pierwsza i Załucze (po -1os.).

Wykres 6. Osoby korzystające z pomocy społecznej w latach 2019-2023

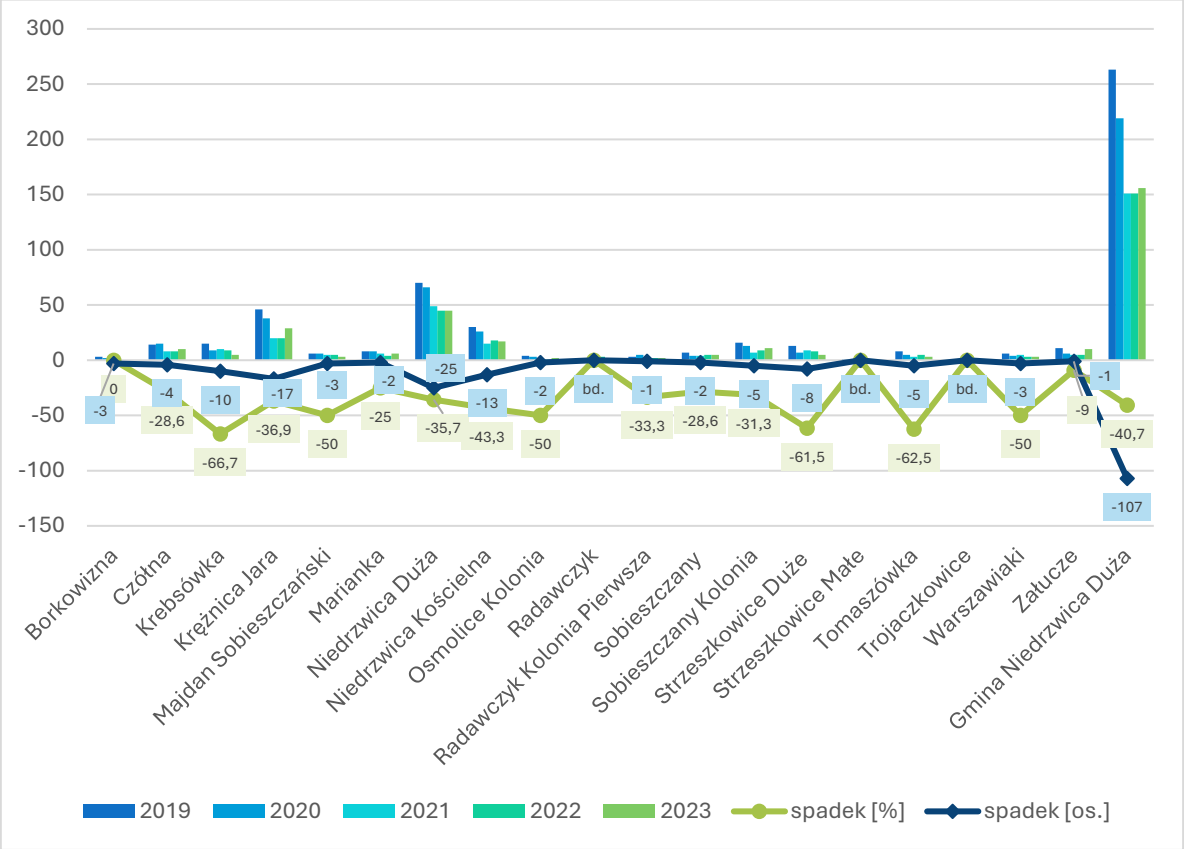

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Niedrzwica Duża

Jedną z form pomocy społecznej jest środowiskowa pomoc społeczna świadczona na terenie zamieszkania świadczeniobiorcy. W gminie Niedrzwica Duża liczba gospodarstw domowych korzystających z tej formy pomocy stale spada. W 2023 ze środowiskowej pomocy społecznej korzystało 102 rodziny, przy czym 55% stanowiły gospodarstwa poniżej kryterium dochodowego.

Wykres 7. Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2019-2023

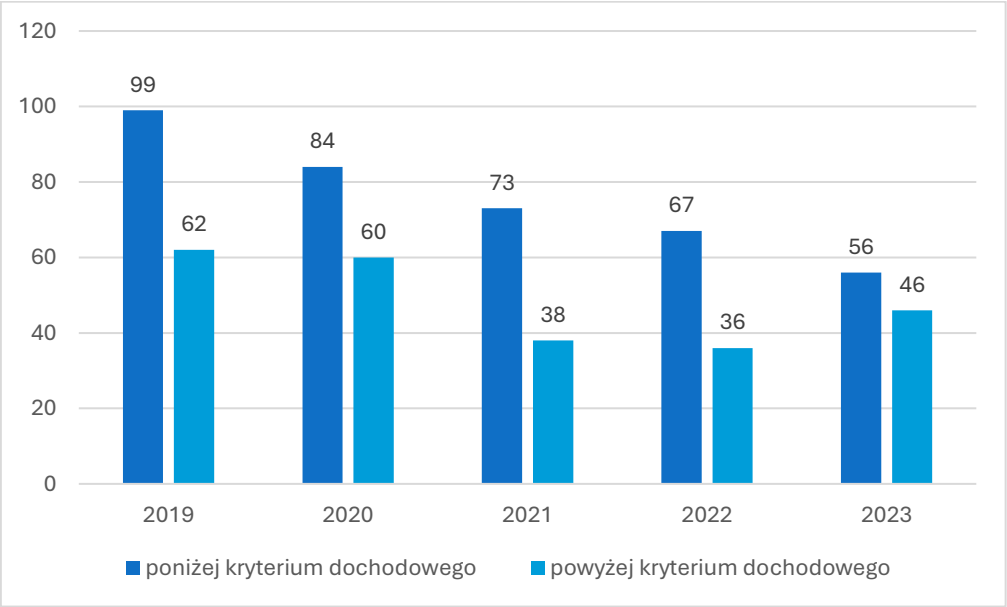

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Równie ważne, co liczba osób i gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej są powody, dla których ta pomoc jest udzielana. Zgodnie z *Oceną zasobów pomocy społecznej gminy Niedrzwica Duża za rok 2023*, do głównych przyczyn udzielania pomocy społecznej zaliczamy niepełnosprawność (53 rodziny), ubóstwo (40 rodzin), bezrobocie (37 rodzin) oraz długotrwałą lub ciężką chorobę (27 rodzin).

Wykres 8. Powody udzielania pomocy i wsparcia

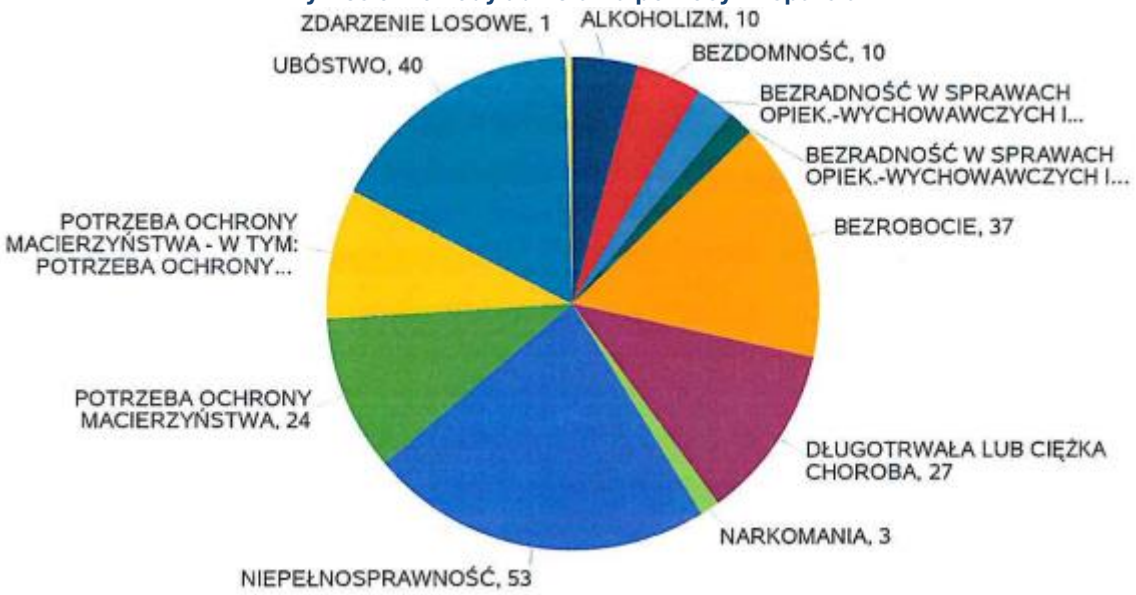

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej gminy Niedrzwica Duża, 2023

W tym miejscu warto zaznaczyć, iż spadek liczby beneficjentów korzystających z pomocy społecznej, który sam w sobie jest pozytywnym zjawiskiem, nie oznacza, że zapotrzebowanie na pomoc społeczną spada.

Biorąc pod uwagę wydatki poniesione na opiekę społeczną, można stwierdzić iż Gmina ponosi coraz większe koszty w sektorze pomocy społecznej. Jest to spowodowane między innymi rosnącą inflacją oraz wzrostem wysokości świadczeń socjalnych. W stosunku do roku 2019, w 2023 wydatki wzrosły o 51%, natomiast biorąc pod uwagę wzrost wydatków w roku 2022, kiedy to koszty udzielonej pomocy społecznej były największe, wydatki wzrosły o 64,8%.

Wykres 9. Wydatki gminy poniesione na rzecz pomocy społecznej

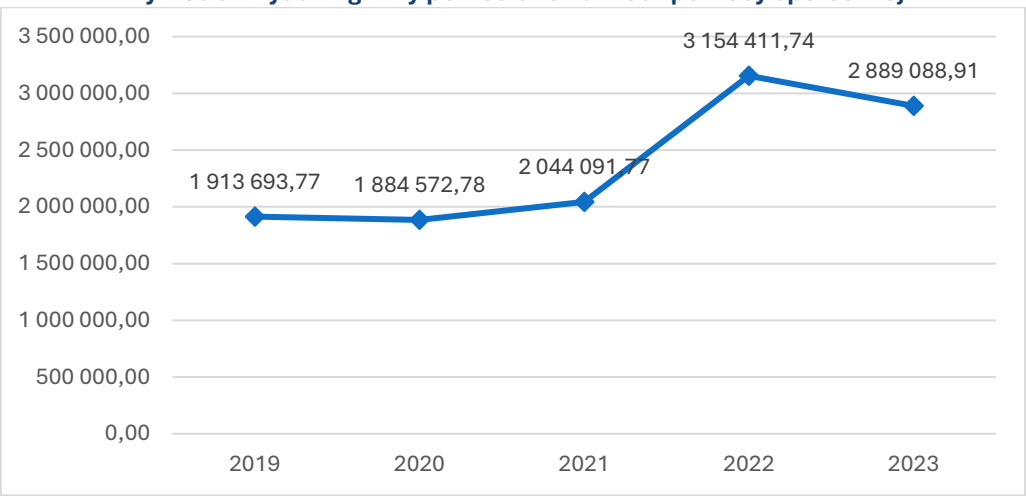

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Podobnie, jak w przypadku danych przedstawionych dla beneficjentów pomocy społecznej i wydatków na nią poniesionych, liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci i koszt świadczeń udzielonych rodzinom jest niewspółmierny.

Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych wykazuje tendencję spadkową – w 2023 roku z pomocy korzystało 186 rodzin, o 268 mniej niż w roku 2019. Z drugiej strony, koszt udzielenia wsparcia rodzinom wzrósł o 702 000 zł. Co jest również wynikiem inflacji i rosnącej wysokości świadczeń socjalnych przypadających na osobę.

Wykres 10. Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci

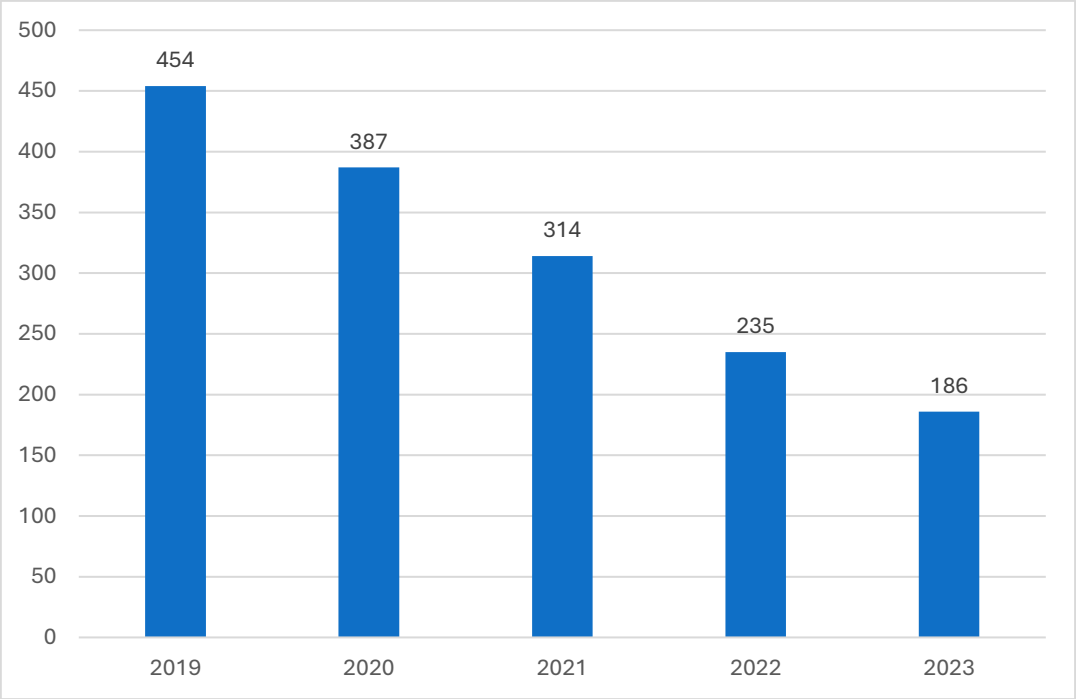

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Wykres 11. Kwoty świadczeń rodzinnych poniesione w latach 2019-2023

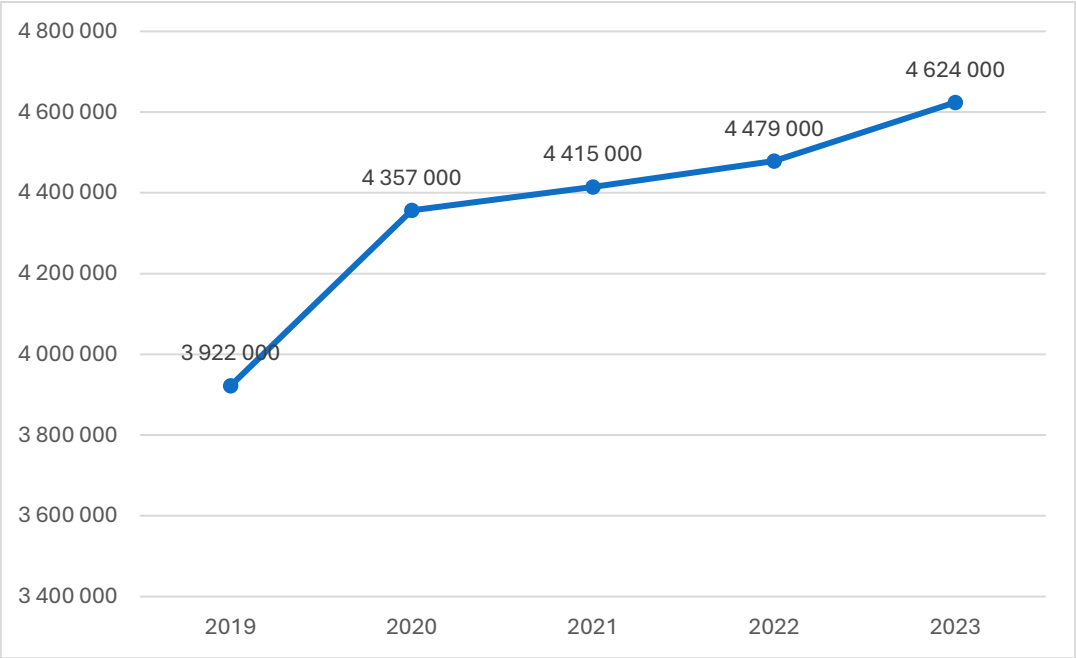

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Bezpieczeństwo

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym zadaniem własnym gminy jest zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym również zadania z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej. Do zapewnienia bezpieczeństwa publicznego zobowiązane są wszystkie organy władzy i administracji państwowej, szczególnie instytucje wyspecjalizowane w zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego, jak np. Policja, Państwowa Straż Pożarna, Pogotowie Ratunkowe, wspierane przez jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych. Za bezpieczeństwo mieszkańców gminy Niedrzwica Duża odpowiadają przede wszystkim takie instytucje jak:

1. Posterunek Policji w Niedrzwicy Dużej podlegający pod Komisariat Policji w Bełżycach.
2. Ośrodki Zdrowia w Niedrzwicy Dużej, Niedrzwicy Kościelnej i Radawczyku.
3. Państwowa Straż Pożarna - Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza w Bełżycach.
4. Ochotnicze Straże Pożarne.

Ochotnicze Straże Pożarne są jednostkami ratowniczo-gaśniczymi, składającymi się z ochotników z danej społeczności, którzy poświęcają swój czas i energię na ochronę ludzi oraz mienia przed zagrożeniami pożarowymi i innymi sytuacjami kryzysowymi. Często to te jednostki są pierwszymi na miejscu zdarzenia, niosącymi pomoc mieszkańcom.

Na terenie gminy funkcjonuje osiem Ochotniczych Straży Pożarnych, z czego trzy należą do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Ochotnicze Straże Pożarne zlokalizowane są w Czółnach, Krężnicy Jarej, Mariance, Niedrzwicy Dużej (KSRG), Niedrzwicy Kościelnej (KSRG), Radawczyku, Sobieszczanach i Strzeszkowicach Dużych (KSRG).

O bezpieczeństwie gminy decydują głównie następujące czynniki: liczba i rodzaj miejscowych zagrożeń, liczba odnotowanych wykroczeń oraz liczba przeprowadzonych interwencji publicznych. W 2023 roku na terenie gminy Niedrzwica Duża odnotowano 90 miejscowych zagrożeń. Wśród nich najczęściej występowały zagrożenia należące do kategorii zdarzeń w komunikacji – 43,3% wszystkich zdarzeń. Do najrzadziej występujących zagrożeń zaliczamy zagrożenia wynikające z opadów śniegu i deszczu.

Wykres 12. Miejscowe zagrożenia w latach 2019-2023

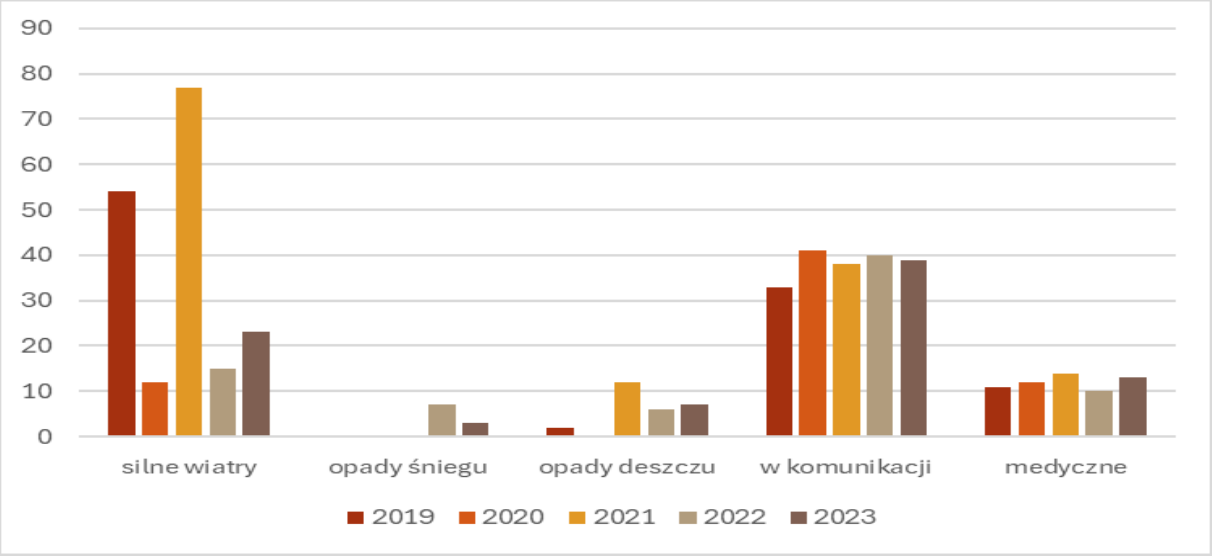

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Liczba odnotowanych wykroczeń na terenie gminy Niedrzwica Duża do 2022 roku wykazywała tendencję spadkową. W 2023 roku nastąpił niewielki wzrost liczby odnotowanych wykroczeń (+9 zdarzeń). Rozpatrując dane na przestrzeni ostatnich pięciu lat ogólna liczba wykroczeń spadła o 143 zdarzenia.

Biorąc pod uwagę dane dla poszczególnych miejscowości i ich poziom bezpieczeństwa, część z nich zanotowała w 2023 roku wzrost liczby wykroczeń w stosunku do roku początkowego. Do takich miejscowości należą: Czółna, Krężnica Jara, Krebsówka, Majdan Sobieszczański, Trojaczkowice, Warszawiaki .

Tabela 5. Liczba odnotowanych wykroczeń w latach 2019-2023

Liczba odnotowanych wykroczeń w latach 2019-2023					
Miejscowości	2019	2020	2021	2022	2023
Borkowizna	4	0	0	1	1
Czółna	1	6	3	5	8
Krebsówka	4	4	1	1	7
Krężnica Jara	10	40	21	20	17
Majdan Sobieszczański	0	2	1	0	1
Marianka	4	3	2	0	3
Niedrzwica Duża	112	49	41	39	41
Niedrzwica Kościelna	25	43	35	15	9
Niedrzwica Kościelna -Kolonia	1	1	1	0	1
Osmolice-Kolonia	2	1	3	0	1
Radawczyk	7	2	1	2	2
Radawczyk-Kolonia Pierwsza	2	1	0	1	0
Sobieszczany	7	4	6	1	3
Sobieszczany-Kolonia	26	9	7	7	7
Strzeszkowice Duże	39	22	33	22	19
Strzeszkowice Małe	18	1	1	0	1
Tomaszówka	2	4	1	0	0
Trojaczkowice	3	7	9	3	4
Warszawiaki	0	2	2	1	1
Załucze	5	5	2	3	3
RAZEM	272	206	170	121	129

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych systemu SWD

Kolejnym czynnikiem wpływającym na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców jest liczba przeprowadzonych interwencji publicznych (interwencje policyjne i domowe). Rozpatrując dane dla całej gminy możemy zauważyć, że liczba przeprowadzonych interwencji publicznych ulega silnym wahaniom. W 2023 roku liczba interwencji wyniosła 881. Biorąc pod uwagę dane w podziale na miejscowości, spadek interwencji publicznych w porównaniu z rokiem poprzednim odnotowało jedynie sześć miejscowości – Niedrzwica Kościelna, Niedrzwica Kościelna Kolonia, Radawczyk Kolonia Pierwsza, Strzeszkowice Małe, Tomaszówka oraz Warszawiaki. Największy wzrost wykroczeń nastąpił w Niedrzwicy Dużej (+64 wykroczenia w stosunku do ubiegłego roku).

W tym miejscu, warto poddać analizie procentowy udział liczby interwencji publicznych w poszczególnych miejscowościach gminy. Wskazanie obszarów o największym udziale przeprowadzonych interwencji pozwoli na wyodrębnienie obszarów o dużym stopniu nagromadzenia negatywnych zjawisk społecznych. Powyższy wskaźnik jest istotny dla

wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji, w związku z czym stanowi wskaźnik delimitacyjny.

Najwięcej interwencji publicznych przeprowadzono w miejscowościach: Niedrzwica Duża – 37,8%, Strzeszkowice Duże – 12,0% oraz Krężnica Jara – 11,8%. Najmniej interwencji, poniżej 1% wszystkich interwencji, odnotowano w następujących miejscowościach: Majdan Sobieszczański (0,8%), Niedrzwica Kościelna Kolonia (0,9%), Osmolice Kolonia (0,6%), Radawczyk Kolonia Pierwsza (0,9%), Strzeszkowice Małe (0,6%), Tomaszówka (0,3%), Warszawiaki (0,8%).

Tabela 6. Liczba przeprowadzonych interwencji publicznych (interwencje policyjne i domowe) w latach 2019-2023

Liczba przeprowadzonych interwencji publicznych (interwencje policyjne i domowe) w latach 2019-2023					
Miejscowości	2019	2020	2021	2022	2023
Borkowizna	12	7	1	8	10
Czółna	27	19	21	10	28
Krebsówka	19	22	19	10	34
Krężnica Jara	97	74	81	66	104
Majdan Sobieszczański	7	7	5	3	7
Marianka	14	4	11	9	16
Niedrzwica Duża	465	279	344	269	333
Niedrzwica Kościelna	132	88	126	76	63
Niedrzwica Kościelna -Kolonia	3	5	5	10	8
Osmolice-Kolonia	5	0	6	4	5
Radawczyk	30	12	9	6	16
Radawczyk-Kolonia Pierwsza	14	16	15	16	8
Sobieszczany	30	15	22	14	20
Sobieszczany-Kolonia	68	44	45	42	49
Strzeszkowice Duże	143	94	134	93	106
Strzeszkowice Małe	44	7	3	6	5
Tomaszówka	4	11	9	4	3
Trojaczkowice	45	39	30	18	23
Warszawiaki	4	8	18	10	7
Załucze	18	12	10	17	36
RAZEM	1181	763	914	691	881

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych systemu SWD

Aby umożliwić porównywalność poziomu występowania zjawisk negatywnych z zakresu bezpieczeństwa mieszkańców, jako wskaźnik delimitacyjny wskazano liczbę przeprowadzonych interwencji publicznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców (2023). Tutaj najgorszą sytuację odnotowano w miejscowościach: Krebsówka, Niedrzwica Duża, Sobieszczany, Sobieszczany-Kolonia, Strzeszkowice Duże, Trojaczkowice, Załucze.

Tabela 7. Liczba przeprowadzonych interwencji publicznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców (2023)

Miejscowość	Liczba przeprowadzonych interwencji publicznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców (2023)
Borkowizna	6,99
Czółna	5,83
Krebsówka	12,83
Krężnica Jara	7,13

Majdan Sobieszczański	4,09
Marianka	6,72
Niedrzwica Duża	7,39
Niedrzwica Kościelna	4,37
Niedrzwica Kościelna -Kolonia	6,30
Osmolice-Kolonia	4,67
Radawczyk	6,84
Radawczyk-Kolonia Pierwsza	3,65
Sobieszczany	8,44
Sobieszczany-Kolonia	9,44
Strzeszkowice Duże	11,69
Strzeszkowice Małe	4,17
Tomaszówka	1,21
Trojaczkowice	22,55
Warszawiaki	5,22
Załucze	11,58
Gmina Niedrzwica Duża	7,36

Edukacja

Edukacja rozumiana jest jako ogół czynności i procesów mających na celu przekazywanie wiedzy oraz kształtowanie określonych cech i umiejętności społeczeństwa, w związku z czym ma ogromny wpływ na sferę społeczną gminy. Określenie poziomu nauczania w gminie pozwoli na analizę mocnych i słabych stron oraz potencjału społeczeństwa. Odpowiednio wysoki poziom nauczania procentuje w przyszłości, jest więc bardzo ważnym elementem kształtowania zasobów społeczeństwa. Pierwszym obowiązkowym etapem nauczania jest nauczanie podstawowe realizowane przez samorząd gminny. Na terenie gminy Niedrzwica Duża funkcjonuje osiem szkół podstawowych zlokalizowanych w Krężnicy Jarej, Niedrzwicy Kościelnej, Niedrzwicy Dużej, Sobieszczanach, Strzeszkowicach Dużych, Czółnach, Mariance, Radawczyku.

Liczba uczniów szkół podstawowych do 2022 roku sukcesywnie wzrastała. W 2023 roku nastąpił gwałtowny spadek osób uczęszczających do placówek szkół podstawowych. Liczba uczniów w stosunku do roku ubiegłego zmniejszyła się o 62 osoby.

Wykres 13. Liczba uczniów w szkołach podstawowych w latach 2019-2023

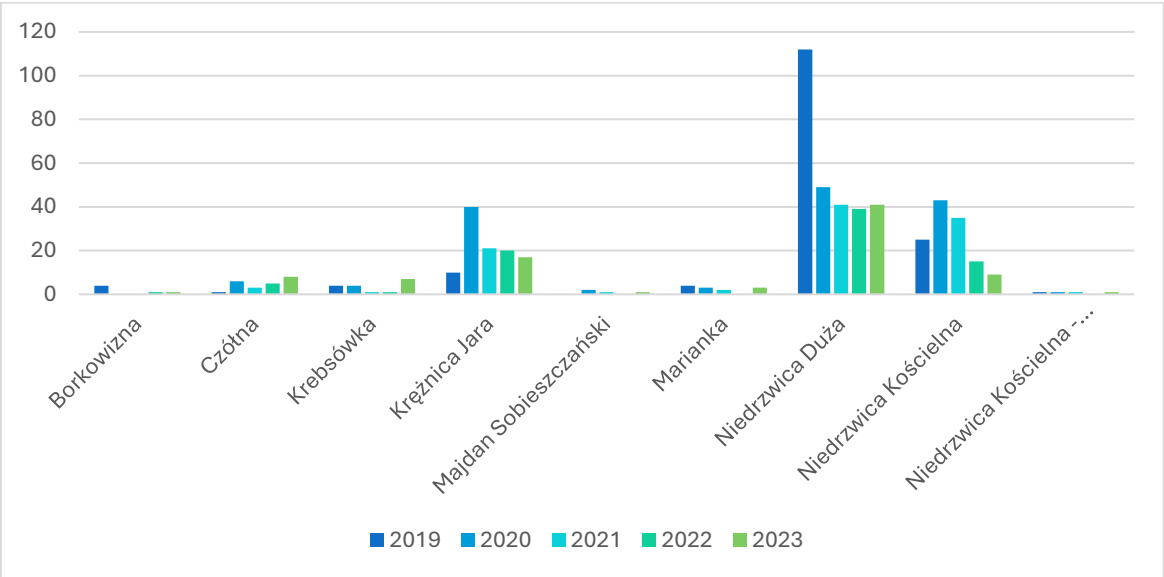

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Mapa 4. Lokalizacja szkół podstawowych na terenie gminy Niedrzwica Duża

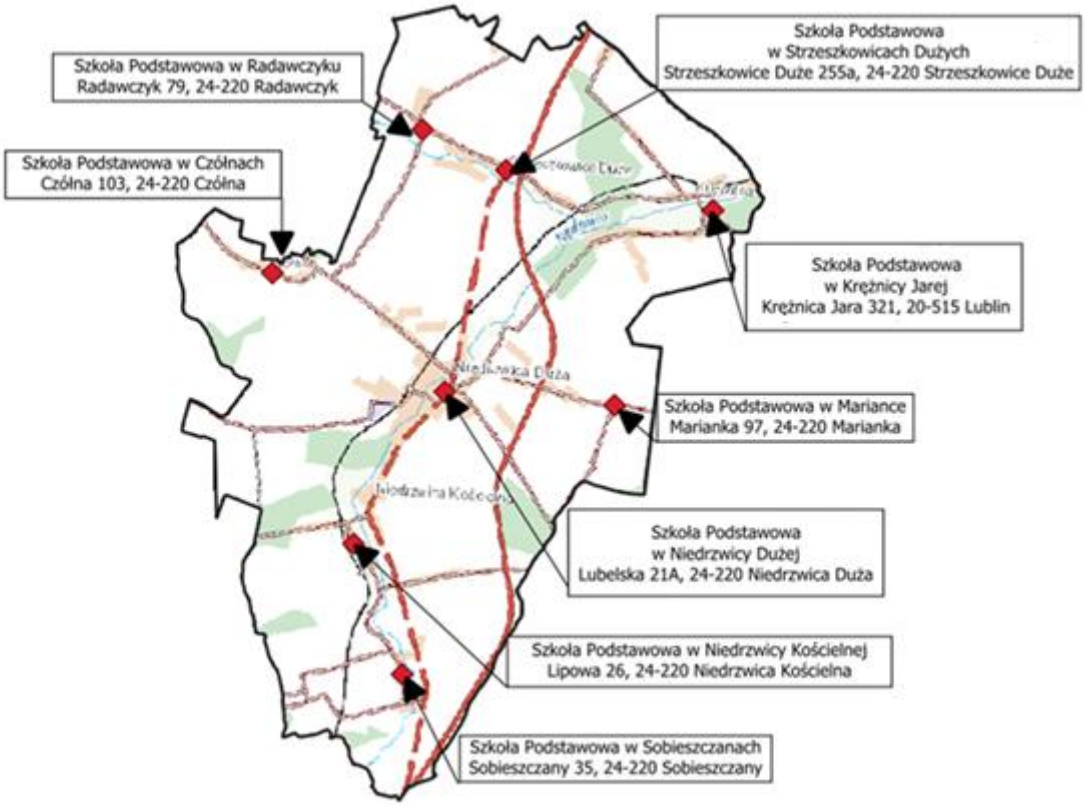

Źródło: opracowanie własne

Poziom edukacji może być mierzony również za pomocą współczynnika skolaryzacji. Skolaryzacja brutto to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Opierając się na danych przedstawionych przez Główny Urząd Statystyczny, można zauważyć, iż najwyższy poziom skolaryzacji szkół podstawowych odnotowano w 2020 roku – 92,5%. Po 2020 roku współczynnik skolaryzacji znacząco spadł osiągając wartość 88,8%. Dalszy spadek skolaryzacji utrzymuje się na poziomie -0,2 p.p./rok.

Wykres 14. Współczynnik skolaryzacji brutto szkół podstawowych w latach 2019-2023

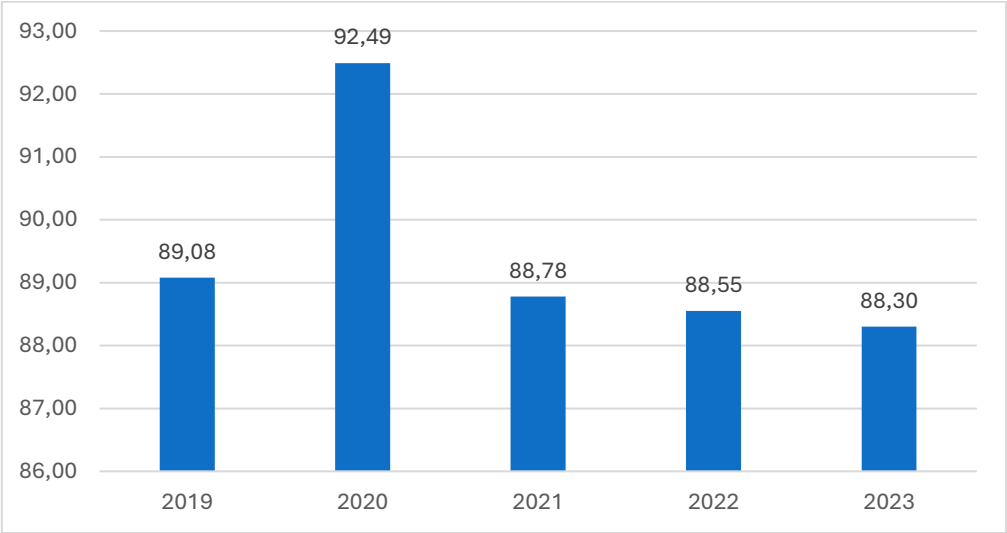

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Poziom kształcenia może być mierzony również przy pomocy średnich wyników egzaminów ósmoklasisty. Analizując wyniki z egzaminów ósmoklasisty w podziale na placówki, możemy określić pośrednio, że dzieci zamieszkujące określone miejscowości mogą posiadać gorsze warunki do nauki (np. rodzinne, materialne czy też mieszkaniowe), które mogą skutkować osiąganiem gorszych wyników w nauczaniu, w tym także gorszych wyników na egzaminach na zakończenie ósmej klasy.

Może to również świadczyć o występowaniu innych negatywnych czynników społecznych, wpływających na efektywność kształcenia, np. sytuacja finansowa rodziny, dysfunkcje w rodzinie, warunki do nauki, współpraca rodziców ze szkołą.

Szkołą Podstawową, która osiąga wyniki poniżej średniej dla Gminy Niedrzwica Duża jest Szkoła Podstawowa w Sobieszczanach, wyjątek stanowi egzamin z języka polskiego w 2022 i 2023 roku. Wyniki egzaminów ósmoklasisty w Szkole Podstawowej w Czółnach również nie przedstawiają się obiecująco. Większość uczniów tej szkoły w latach 2019-2023 osiągnęła wyniki poniżej średniej gminnej, co przy relatywnie małej liczbie uczniów jest zjawiskiem niekorzystnym.

Wykres 15. Wyniki egzaminów ósmoklasisty w latach 2019-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Aktywność społeczna

Aktywność społeczna to dobrowolne działanie na rzecz określonej grupy lub środowiska: swojego lub zewnętrznego. W wymiarze lokalnym może obejmować różnorodne działania – od kształtowania relacji z władzami samorządowymi, przez udział w wyborach, konsultacjach społecznych, działaniach na rzecz potrzebujących wsparcia, po aktywny udział w organizacjach pozarządowych.

Zaangażowanie społeczności lokalnej w różnego rodzaju inicjatywach i organizacjach ma wpływ na jej rozwój, a tym samym na potencjał do dokonywania zmian w obszarach zdegradowanych i wymagających rewitalizacji.

Społeczność gminy Niedrzwica Duża swoją aktywność i zdolność do samoorganizacji oraz określania i osiągania wyznaczonych celów przejawia dzięki aktywnemu uczestnictwu w organizacjach pozarządowych, które we współpracy z samorządem lokalnym pozwalają skuteczniej i efektywniej działać na rzecz rozwoju oraz poprawy warunków i jakości życia mieszkańców oraz umożliwiają odciążyć sektor publiczny w realizacji jego zadań.

Na terenie gminy działa 51 organizacji pozarządowych. Są to przede wszystkim jednostki ochotniczej straży pożarnej, koła gospodyń wiejskich, organizacje sportowe, edukacyjne oraz społeczno-kulturalne.

Patrząc na rozmieszczenie organizacji pozarządowych można zauważyć trzy sołectwa, w obrębie których aktywność społeczna jest na wysokim poziomie. Są to Niedrzwica Duża, Niedrzwica Kościelna oraz Krężnica Jara. Mieszkańcy tych miejscowości mają zapewniony dostęp do różnych form włączających i aktywizujących, z których można korzystać niezależnie od wieku i stanu zdrowia. Pozostałe tereny charakteryzują się niewielkim lokalizacyjnym natężeniem form działalności pozarządowej, co może wpływać na poziom zaangażowania mieszkańców w kształtowanie przestrzeni i rozwój społeczny.

Mapa 5. Rozmieszczenie organizacji pozarządowych na terenie gminy Niedrzwica Duża

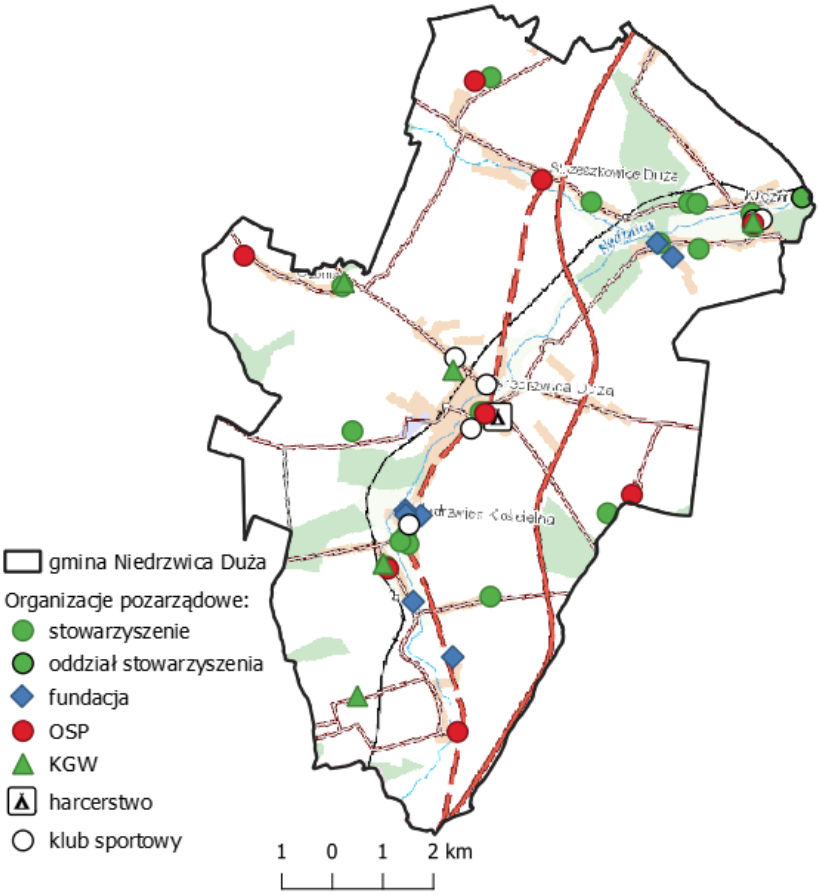

Źródło: opracowanie własne

Podstawowym miernikiem aktywności obywatelskiej na poziomie lokalnym jest udział w wyborach sołeckich, na których mieszkańcy wybierają swoich przedstawicieli. W ten sposób można zmierzyć stopień świadomości demokratycznej obywateli, ich uczestnictwo w zarządzaniu gminą oraz ocenę wpływu obywateli na procesy decyzyjne w środowisku lokalnym. Analiza

frekwencji na zebraniach sołeckich może wskazywać na jakich obszarach istnieje ryzyko wystąpienia problemu niskiego kapitału społecznego.

Wybory sołeckie pozwalają również zobrazować dysproporcje, jakie zachodzą w procesie aktywności społecznej. Wartości procentowe wskaźnika w poszczególnych sołectwach uzyskano poprzez podzielenie liczby osób uprawnionych do głosowania przez liczbę osób faktycznie głosujących. Aktywność społeczna jest istotnym elementem kształtowania społeczeństwa, w związku z czym stanowi czwarty wskaźnik delimitacyjny obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji.

Średnia frekwencja dla wyborów sołeckich w Gminie Niedrzwica Duża w 2024 roku wynosi 7,21 %. Wskaźnik powyżej średniej dla gminy zanotowano w miejscowościach: Czółna, Krebsówka, Majdan Sobieszczański, Niedrzwica Kościelna-Kolonia, Osmolice Kolonia, Radawczyk-Kolonia Pierwsza, Trojaczkowice i Warszawiaki. . Jednak większość miejscowości odnotowało wynik poniżej średniej, tj.:Borkowizna, Krężnica Jara, Marianka, Niedrzwica Duża, Niedrzwica Kościelna, Radawczyk, Sobieszczany, Sobieszczany Kolonia, Strzeszkowice Duże, Strzeszkowice Małe, Tomaszówka i Załucze.

Wykres 16. Frekwencja w ostatnich wyborach sołeckich (2024 r.)

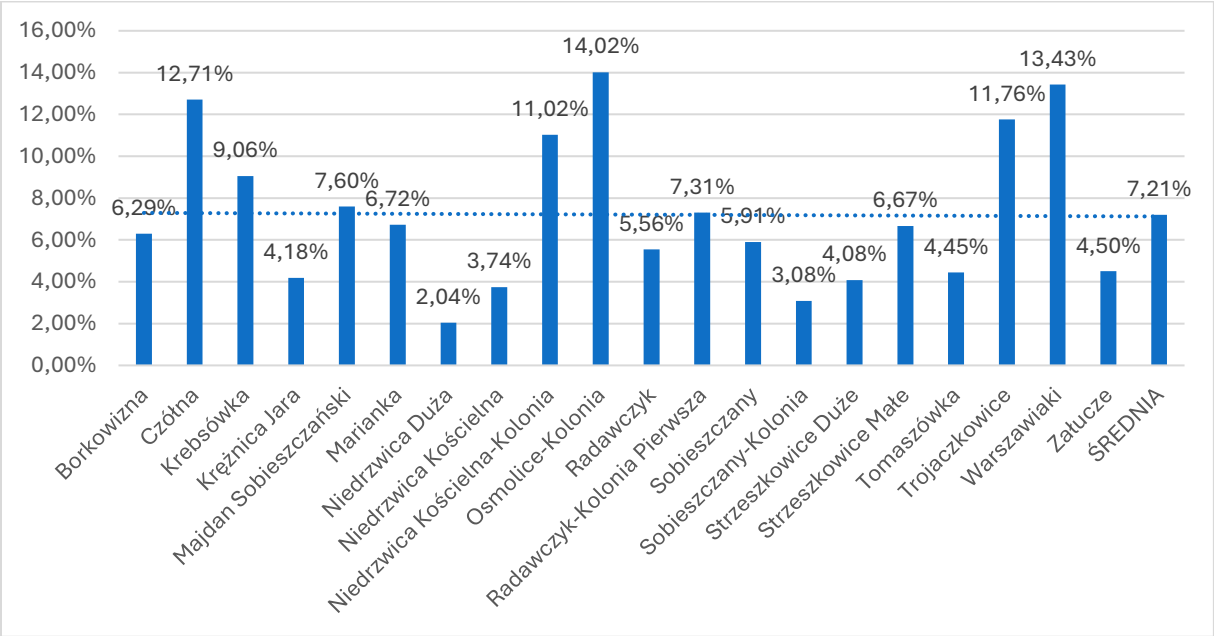

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Bezrobocie

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, w obrębie sfery społecznej do elementów wskazujących na zagrożenie ryzykiem kryzysu jest wzrost liczby osób bezrobotnych. Bezrobocie to zjawisko społeczne polegające na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i pragnących ją podjąć nie znajduje zatrudnienia. Długotrwały brak stałego wynagrodzenia może powodować szereg problemów społecznych, w tym uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej. Inne problemy jakie rodzi bezrobocie to negatywny wpływ na kondycję psychofizyczną społeczeństwa, pogłębiająca się izolacja społeczna osób pozostających bez pracy oraz spadek ich aktywności społecznej. Problem bezrobocia może być ściśle powiązany z problemem ubóstwa. Można wręcz powiedzieć, że bardzo często ubóstwo jest spowodowane właśnie bezrobociem. Wysoki udział osób bezrobotnych wpływa niekorzystnie nie tylko na sferę społeczną, ale również obniża potencjał

gospodarczy gminy. Stopa bezrobocia i stan gospodarki są ze sobą ściśle powiązane. Stopa bezrobocia przede wszystkim hamuje jej rozwój, w konsekwencji czego prowadzi do wzrostu poziomu inflacji, czyli spadku wartości pieniądza.

Z uwagi na powyższe, wskaźnik udziału osób bezrobotnych w liczbie ludności ogółem stanowić będzie piąty wskaźnik delimitacyjny.

Liczba osób bezrobotnych w gminie Niedrzwica Duża nie wykazuje stałej tendencji. W 2023 roku bezrobotnych pozostawało 315 osób, z czego 167 osób stanowili mężczyźni. W stosunku do roku ubiegłego liczba osób bezrobotnych wzrosła o 24 osoby, co stanowi 8,2%.

Wykres 17. Liczba osób bezrobotnych w gminie Niedrzwica Duża w latach 2019-2023

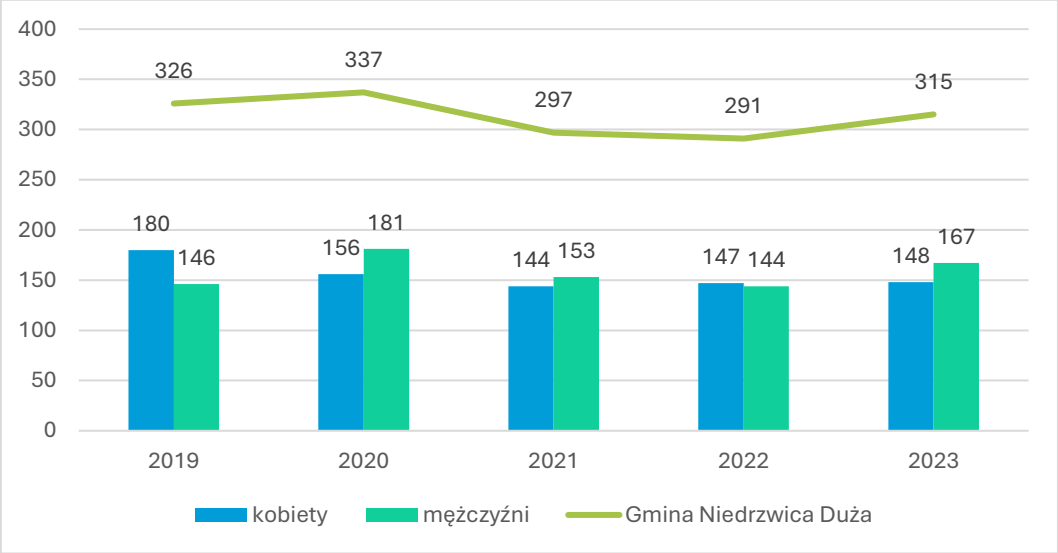

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Wykres 18. Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w podziale na miejscowości

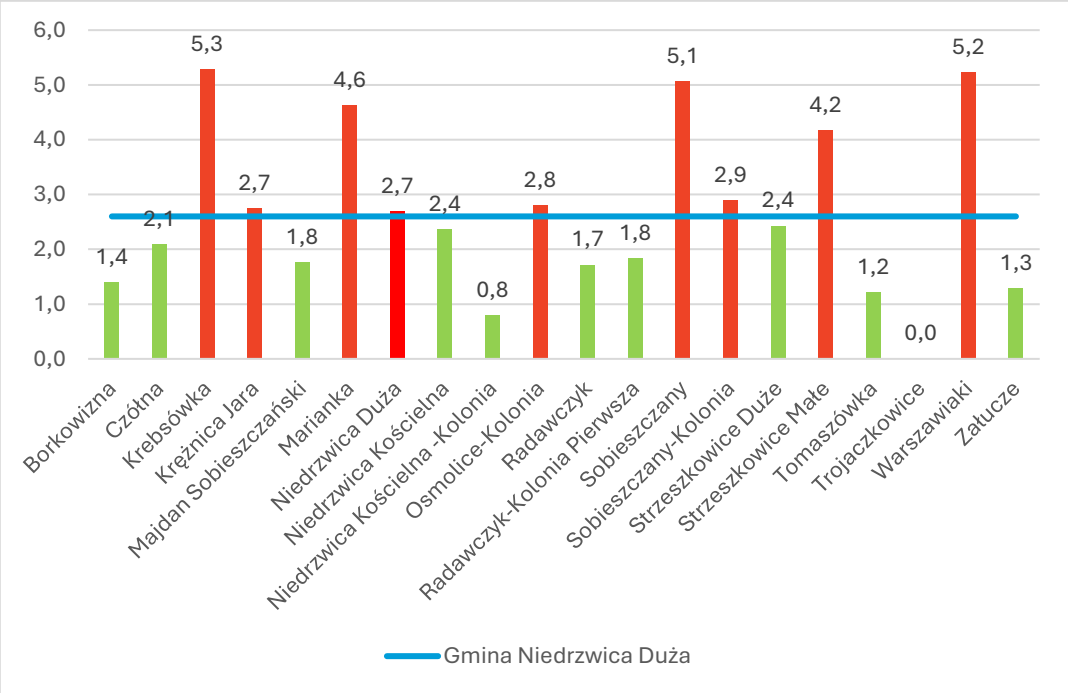

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy, Filia w Bełżycach

Średnia wartość wskaźnika udziału osób bezrobotnych w liczbie ludności ogółem dla gminy Niedrzwica Duża wynosi 2,63%. Wśród miejscowości, w których odnotowano przekroczenia względem średniej, należy wskazać: Krebsówkę, Krężnicę Jarą, Mariankę, Niedrzwicę Dużą, Osmolice-Kolonia, Sobieszczany, Sobieszczany-Kolonia, Strzeszkowice Małe oraz Warszawiaki. Do miejscowości z wartością wskaźnika poniżej średniej możemy zaliczyć następujące miejscowości: Borkowizna, Czółna, Majdan Sobieszczański, Niedrzwica Kościelna, Niedrzwica Kościelna Kolonia, Radawczyk, Radawczyk Kolonia Pierwsza, Strzeszkowice Duże, Tomaszówka oraz Załucze. Należy również zaznaczyć, że w miejscowości Trojaczkowice nie odnotowano w 2023 roku osób bezrobotnych.

Szczególnie duży udział osób bezrobotnych w liczbie ludności widoczny jest w Krebsówce (5,6%), Warszawiakach (5,2%) oraz Sobieszczanach (5,1%). Problem bezrobocia rozpatrywany pod kątem liczby osób dotkniętych bezrobociem skoncentrowany jest przede wszystkim w miejscowości Niedrzwica Duża. W 2023 roku na jej terenie zamieszkiwało 121 osób bezrobotnych, co stanowi 38,4% ogółu bezrobotnych w gminie.

Rozpatrując problem bezrobocia, warto przyjrzeć się jaki procent bezrobotnych ogółem stanowią kobiety. Liczba bezrobotnych kobiet w latach 2019-2021 wykazywała tendencję spadkową, natomiast od 2021 roku liczba bezrobotnych kobiet ulega drobnym wahaniom i oscyluje w granicach 144-148 osób. Zdecydowanie bardziej dynamiczna sytuacja przedstawia się wśród mężczyzn pozostających bez pracy – liczba osób bezrobotnych w latach 2019-2023 ulegała ciągłym wahaniom oscylującym w granicach od 144 do 181 osób.

Tabela 8. Liczba osób bezrobotnych w latach 2019-2023

Miejscowości	2019		2020		2021		2022		2023	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
Borkowizna	2	4	0	1	0	1	3	2	0	2
Czółna	5	4	7	3	2	1	5	3	4	6
Krebsówka	3	8	2	3	5	4	3	4	8	6
Krężnica Jara	17	22	15	23	14	22	8	22	15	25
Majdan Sobieszczański	2	1	2	4	4	1	2	2	2	1
Marianka	2	5	2	7	2	7	2	7	2	9
Niedrzwica Duża	76	62	70	77	62	58	64	50	57	64
Niedrzwica Kościelna	21	21	19	24	14	21	19	17	18	16
Niedrzwica Kościelna -Kolonia	3	2	4	4	3	2	3	1	1	0
Osmolice-Kolonia	3	0	1	1	2	-2	3	1	2	1
Radawczyk	3	2	1	1	0	2	4	-1	2	2
Radawczyk-Kolonia Pierwsza	4	1	2	0	2	0	2	1	3	1
Sobieszczany	5	5	3	8	5	6	4	7	5	7
Sobieszczany-Kolonia	8	7	9	8	9	7	5	6	5	10
Strzeszkowice Duże	17	12	12	15	14	12	11	9	14	8
Strzeszkowice Małe	3	1	2	2	2	0	2	1	3	2
Tomaszówka	1	0	3	2	4	1	5	2	2	1
Trojaczkowice	1	0	0	1	0	0	1	0	0	0
Warszawiaki	1	2	0	6	0	4	0	4	2	5
Załucze	3	3	2	4	0	4	1	4	3	1

Źródło: opracowanie własne na podst. danych Powiatowego Urzędu Pracy w Lublinie, Filia w Bełżycach

Analiza uwarunkowań gospodarczych

Diagnoza obszaru gospodarczego stanowi jeden z elementów wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Głównym czynnikiem warunkującym wzrost i rozwój gospodarczy oraz dobrobyt społeczeństwa jest poziom przedsiębiorczości mieszkańców. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich może rozwiązać wiele wyzwań, takich jak bezrobocie, niskie dochody, czy ubóstwo.

Przedsiębiorczość

Poziom przedsiębiorczości w gminach można określić za pomocą następujących wskaźników: struktury przedsiębiorstw, liczby przedsiębiorstw wpisanych do CEIDG, liczby podmiotów wyrejestrowanych i z zawieszoną działalnością.

Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w latach 2019-2023 wykazywała tendencje wzrostową. W 2023 roku zarejestrowanych było w sumie 1 258 podmiotów. Najwięcej podmiotów zlokalizowanych jest w obrębie miejscowości Niedrzwica Duża, z kolei najmniej na terenie Osmolic-Kolonii, Majdanu Sobieszczańskiego, Warszawiaków.

Udział podmiotów gospodarki narodowej w miejscowościach w stosunku do liczby podmiotów gospodarki narodowej ogółem stanowi podstawowy wskaźnik obrazujący poziom przedsiębiorczości gminy w podziale na jednostki pomocnicze. W związku z powyższym, wskaźnik ten będzie podstawą do wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji gminy Niedrzwica Duża.

Wykres 19. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w latach 2019-2023 w podziale na miejscowości

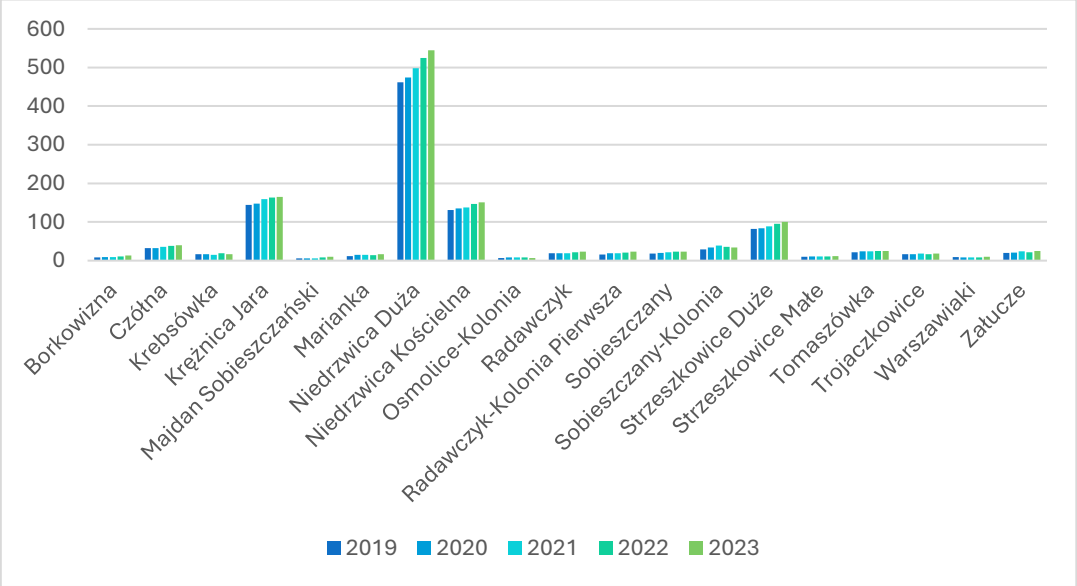

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Podmioty gospodarki narodowej zlokalizowane w miejscowości Niedrzwica Duża stanowią 43,3% podmiotów gospodarki narodowej gminy Niedrzwica Duża. Oznacza to, że teren miejscowości jest atrakcyjny pod względem lokalizowania podmiotów gospodarki, z drugiej strony wysokie natężenie podmiotów gospodarczych w centrum gminy, będącego również terenem podstawowych usług mieszkańców może prowadzić do zbyt dużej eksploatacji terenów i wzrastania dysproporcji pomiędzy centralnymi terenami gminy a jej peryferiami. Miejscowość ta jest również największą miejscowością w całej gminie. Znacząco przewyższającą swoją

powierzchnią większość z pozostałych miejscowości. Ten fakt, również ma wpływ na występującą tutaj liczbę podmiotów gospodarki narodowej.

Dlatego też należy przeanalizować wskaźnik liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2023 roku. W tym przypadku możemy zaobserwować, że najwyższe wartości odnotowują miejscowości: Krężnica Jara, Niedrzwica Duża, Radawczyk-Kolonia Pierwsza, Strzeszkowice Duże, Strzeszkowice Małe, Tomaszówka, Trojaczkowice. Najgorzej pod kątem liczby podmiotów gospodarki narodowej w przeliczeniu na 100 mieszkańców, prezentują się natomiast: Krebsówka, Majdan Sobieszczański, Osmolice-Kolonia, Sobieszczany-Kolonia, Niedrzwica Kościelna Kolonia.

Tabela 9. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w miejscowościach w przeliczeniu na 100 mieszkańców (2023)

Miejscowość	Liczba podmiotów gospodarki narodowej w miejscowościach w przeliczeniu na 100 mieszkańców (2023)
Borkowizna	9,09
Czółna	8,33
Krebsówka	6,42
Krężnica Jara	11,31
Majdan Sobieszczański	5,85
Marianka	7,14
Niedrzwica Duża	12,10
Niedrzwica Kościelna	9,62
Niedrzwica Kościelna Kolonia	3,15
Osmolice-Kolonia	6,54
Radawczyk	9,83
Radawczyk-Kolonia Pierwsza	10,50
Sobieszczany	9,70
Sobieszczany-Kolonia	6,55
Strzeszkowice Duże	11,03
Strzeszkowice Małe	10,00
Tomaszówka	10,12
Trojaczkowice	17,65
Warszawiaki	7,46
Załucze	8,04
Średnia w Gminie Niedrzwica Duża	8,86

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Wpływ na poziom przedsiębiorczości ma nie tylko liczba podmiotów, ale również ich wielkość. Podmioty gospodarki narodowej możemy podzielić według ich wielkości zgodnie z liczbą zatrudnionych osób. Na terenie gminy Niedrzwica Duża największy udział wśród zarejestrowanych w rejestrze REGON podmiotów mają mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób. W 2023 było ich 1224 i stanowiły one 97,3% wszystkich podmiotów. Przedsiębiorstw małych, tj. zatrudniających od 10 do 49 osób jest w gminie 30. Natomiast tylko 4 podmioty, będące średnimi przedsiębiorstwami zatrudnia powyżej 50 osób.

Wykres 20. Podmioty gospodarki narodowej wg wielkości

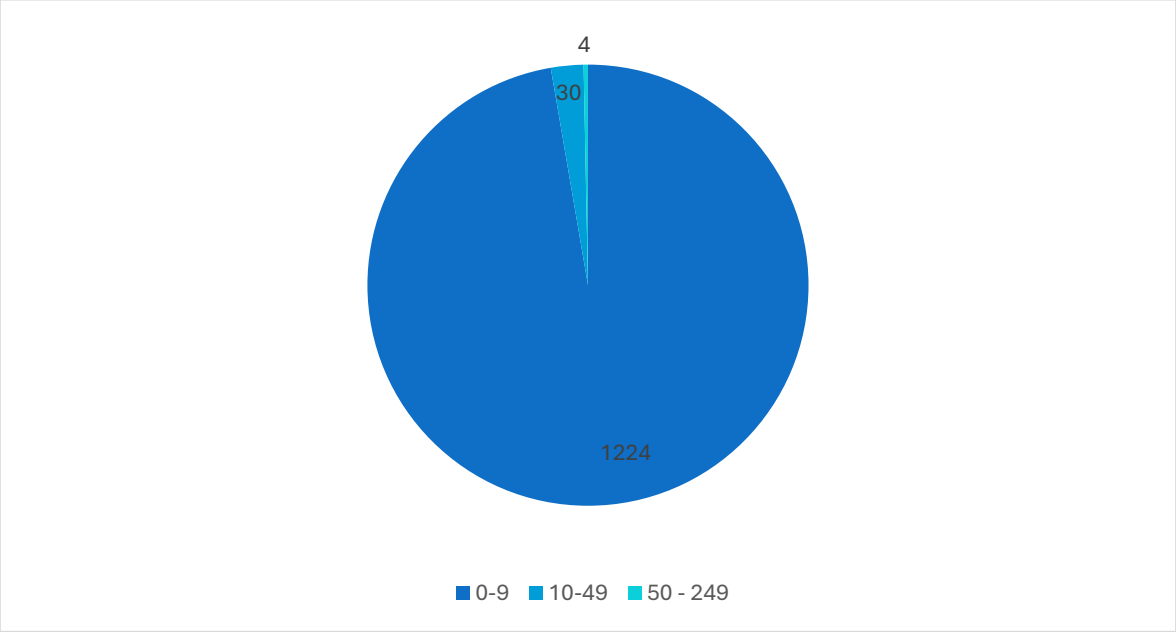

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Kolejnym czynnikiem warunkującym poziom przedsiębiorczości jest liczba podmiotów wyrejestrowanych i podmiotów z zawieszoną działalnością. W latach 2019-2022 zauważalny jest stały wzrost podmiotów wyrejestrowanych i z zawieszoną działalnością razem. Do 2021 roku liczba wyrejestrowanych podmiotów przeważała nad liczbą podmiotów z zawieszoną działalnością, natomiast w kolejnych latach, pomimo niewielkich różnic, to działalności zawieszone stanowią większą część tego wskaźnika.

Wykres 21. Liczba podmiotów wyrejestrowanych i z zawieszoną działalnością w latach 2019-2023

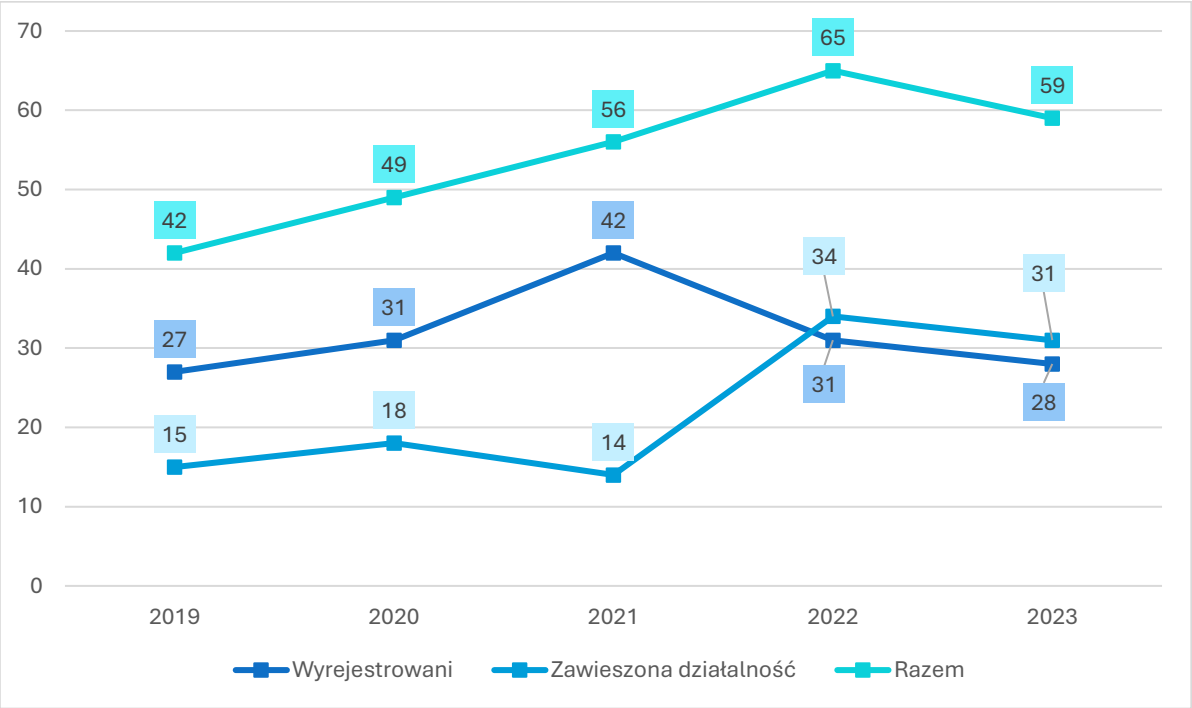

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Analiza uwarunkowań środowiskowych

Diagnoza obszaru środowiskowego stanowi jeden z elementów wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Ma ona na celu zidentyfikowanie terytoriów problemowych, w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska naturalnego, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.

Jakość środowiska

Wskaźnikami jakości środowiska są np. stan czystości atmosfery, hydrosfery, gleby, dostępność i zasobność w wodę, stan i powierzchnia lasów. Zanieczyszczenie środowiska jest kluczowym zagrożeniem dla codziennego zdrowia i samopoczucia mieszkańców gminy, w związku z czym może realnie oddziaływać na kształtowanie sfery społecznej i gospodarczej gminy.

Uwarunkowania naturalne

Obszary przyrodnicze w gminie Niedrzwica Duża usytuowane są w dość dużym rozproszeniu. Tereny zielone znajdują się w większości na jej peryferiach i składają się głównie z terenów leśnych i zadrzewionych. Lasy zajmują powierzchnię 874,28 ha, co stanowi 8,19% powierzchni gminy.

Przez gminę Niedrzwica przepływają trzy rzeki: Nędznica, Ciemięga oraz Krężniczanka. Rzeka Nędznica jest najdłuższą rzeką gminy, tworzącą jej główną oś przyrodniczą. Przebiega na linii północny-wschód – południowy-zachód a jej długość wynosi ok. 17 km.

Mapa 6. Środowisko naturalne gminy Niedrzwica Duża

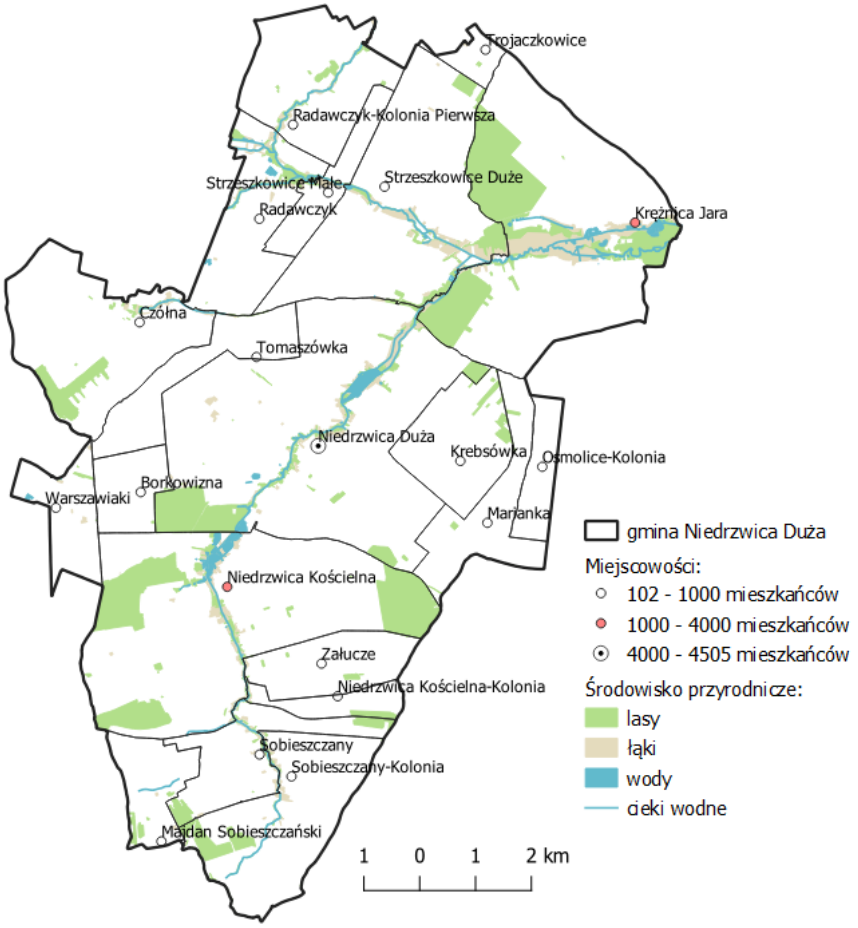

Źródło: opracowanie własne

Obszary chronione

Obszary chronione choć mogą wydawać się przestrzenią, która ogranicza gminę w działaniach, stanowią w rzeczywistości jej potencjał. Rewitalizacja opierająca się na chronieniu obszarów cennych przyrodniczo i przywracająca im dawne funkcje jest procesem kształtującym kapitał przyszłych pokoleń. Obecność obszarów prawnie chronionych w strukturze funkcjonalno-przestrzennej gminy wpływa pozytywnie na jakość środowiska przyrodniczego, w tym na jakość powietrza.

Teren gminy Niedrzwica Duża charakteryzuje się niewielkim udziałem obszarów chronionych w swojej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Wśród obszarów prawnie chronionych występujących na terenie gminy należy wymienić Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu o powierzchni 79,44 ha. Obszar chroniony usytuowany jest we wschodniej części Krężnicy Jarej. Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu posiada duże walory botaniczne i zróżnicowane typy ekosystemów. Rośliny rzadkie i chronione reprezentują różne grupy siedliskowe.

Mapa 7. Obszary chronione gminy Niedrzwica Duża

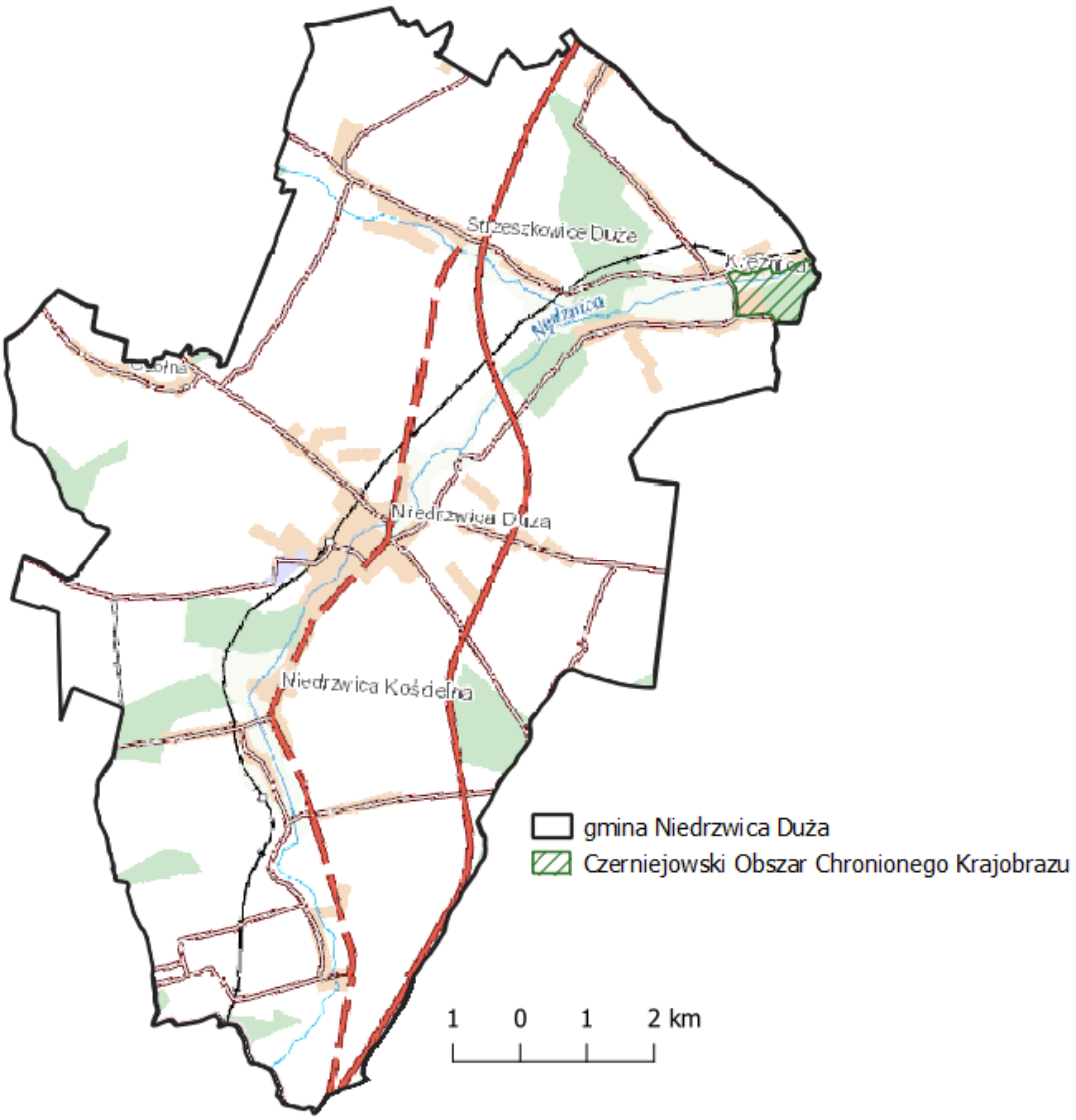

Źródło: opracowanie własne

Uwarunkowania antropogeniczne

Na jakość środowiska przyrodniczego wpływają nie tylko naturalne uwarunkowania i walory, ale również dawne i obecne wpływy antropogeniczne. Do czynników antropogenicznych wpływających na stan jakości środowiska możemy zaliczyć m.in. liczbę budynków z węglowymi kotłami ciepła czy dostęp do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

Jako pierwszy czynnik antropogeniczny poddano analizie liczbę budynków z węglowymi kotłami ciepła. Pomimo rosnącej świadomości ekologicznej Polaków, duża część budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej w dalszym ciągu ogrzewana jest przy pomocy przestarzałych kotłów węglowych. Jest to jedna z podstawowych przyczyn wysokiego poziomu emisji dwutlenku węgla i innych gazów cieplarnianych do atmosfery oraz innych problemów z tym związanych, tj. ogólnego zanieczyszczenia powietrza, niskiego komfortu życia czy też problemów zdrowotnych ludności.

Biorąc pod uwagę mnogość problemów, jakie wiążą się z wykorzystaniem powyższego źródła ciepła, zdecydowano o zamieszczeniu wskaźnika udziału budynków z węglowymi kotłami ciepła w ogólnej liczbie budynków wśród wskaźników delimitacyjnych.

Najwięcej budynków wyposażonych w węglowe kotły ciepła zlokalizowanych jest w miejscowości Niedrzwica Duża – 609 budynków, zaś najmniej w miejscowościach Osmolice Kolonia i Trojaczkowice – po 14 budynków.

Równie istotny co liczba budynków ogrzewanych kotłami węglowymi jest procent jaki te budynki stanowią w ogólnej liczbie budynków. Średni udział liczby budynków ogrzewanych kotłami węglowymi w stosunku do ogółu budynków wynosi 38,6%. Wartość powyżej średniej dla gminy odnotowano w następujących miejscowościach: Czółna, Marianka, Niedrzwica Kościelna, Niedrzwica Kościelna Kolonia, Radawczyk Kolonia Pierwsza, Sobieszczany, Sobieszczany Kolonia, Strzeszkowice Małe, Warszawiaki oraz Załucze. Szczególnie wysoki udział budynków z węglowymi kotłami ciepła, powyżej 45%, zanotowano w następujących miejscowościach: Strzeszkowicach Małych (57,4%), Sobieszczanach Kolonii (53,1%) oraz Sobieszczanach (45,4%).

Wartość równą i poniżej średniej można zaobserwować w miejscowościach: Borkowizna, Krebsówka, Krężnica Jara, Majdan Sobieszczański, Niedrzwica Duża, Osmolice Kolonia, Radawczyk, Strzeszkowice Duże, Tomaszówka oraz Trojaczkowice.

Drugim czynnikiem antropogenicznym mającym wpływ na środowisko i jakość życia mieszkańców jest dostęp do sieci wodociągowej. Dostęp do czystej i bezpiecznej wody jest podstawowym prawem każdego człowieka. Woda przeznaczona do spożycia, która jest dostarczana do sieci wodociągowej i wodociągu, jest regularnie poddawana badaniom i podlega programowi monitoringu. Jest to bardzo istotne, szczególnie na terenach rolniczych, gdzie ryzyko zanieczyszczenia wody nawozami jest dość wysokie.

Zgodnie z pozyskanymi danymi, dostęp do sieci wodociągowej ma 16 z 20 miejscowości gminy Niedrzwica Duża. Sieć wodociągowa nie została poprowadzona w miejscowości Radawczyk, Radawczyk Kolonia Pierwsza, Strzeszkowice Duże i Strzeszkowice Małe. Mieszkańcy tych miejscowości korzystają ze studni.

Wykres 22. Liczba budynków z węglowymi kotłami ciepła w 2023 r.

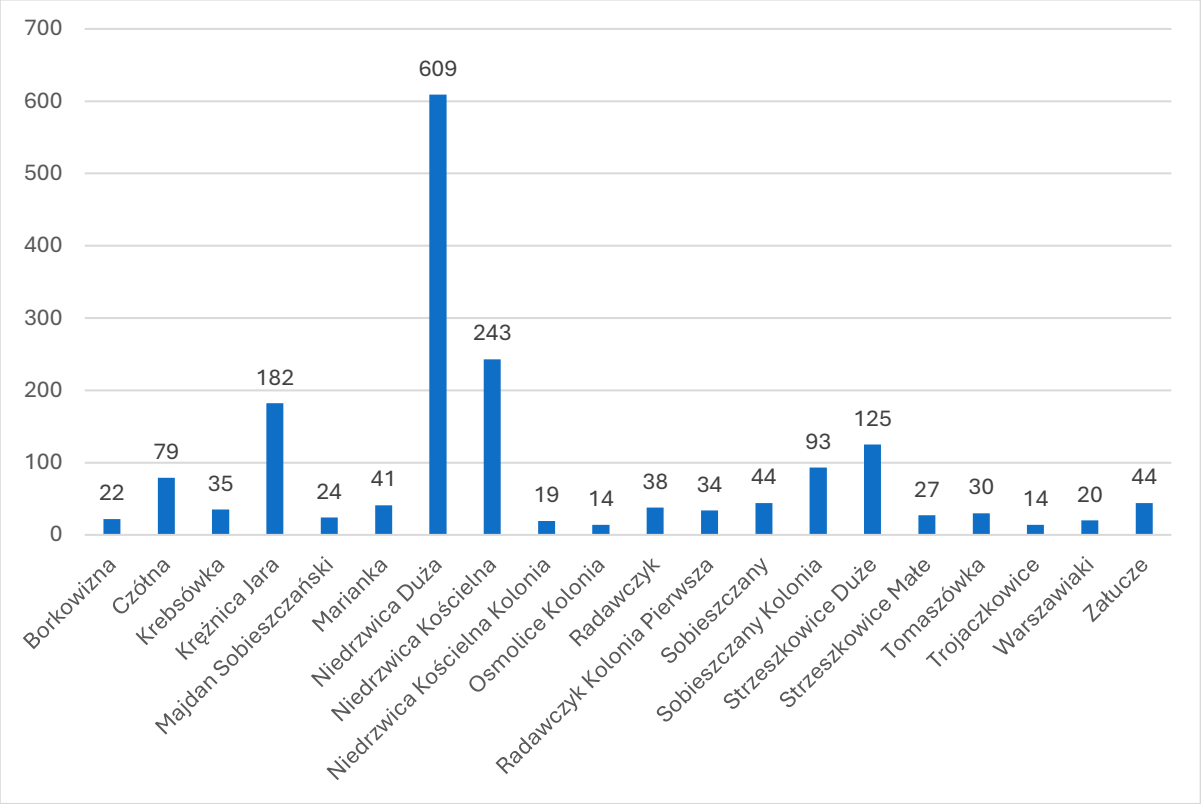

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Wykres 23. Udział budynków z węglowymi kotłami ciepła w liczbie budynków ogółem

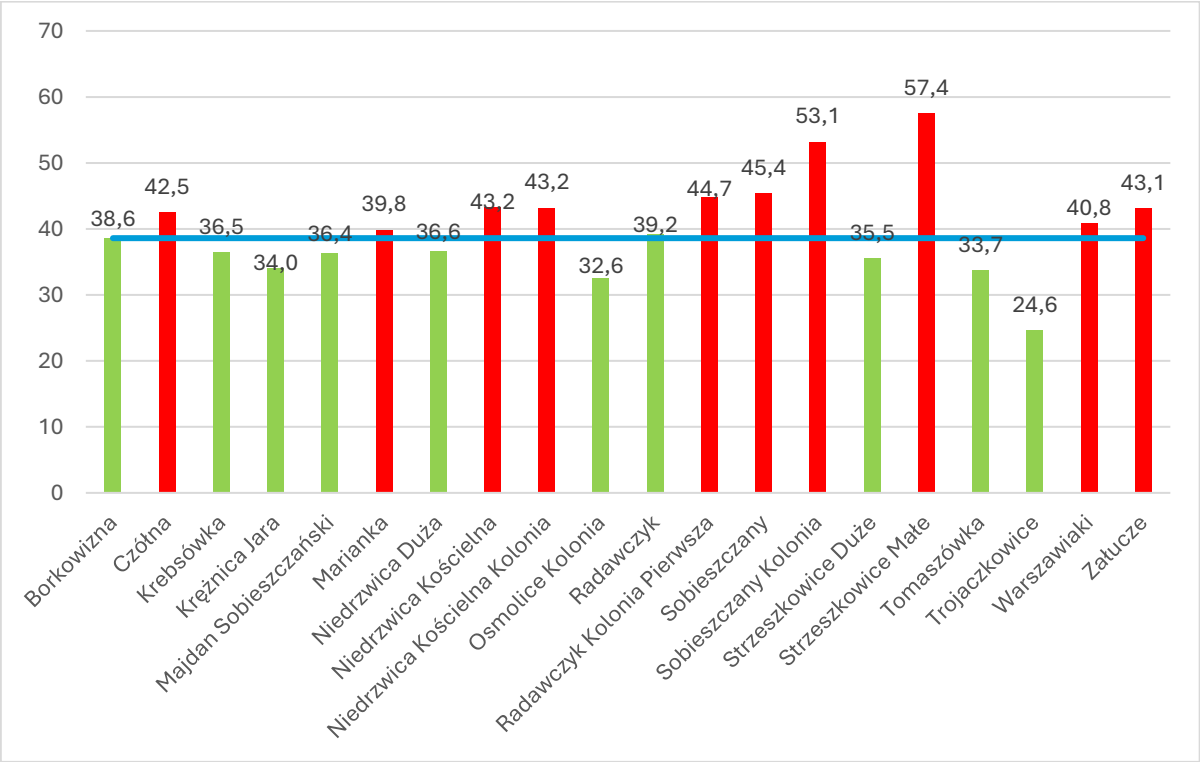

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy

Analiza uwarunkowań przestrzenno-funkcjonalnych

Diagnoza obszaru przestrzenno-funkcjonalnego jest jednym z elementów wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Ma ona na celu zidentyfikowanie terytoriów problemowych, w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych.

Obsługa komunikacyjna

Obsługa komunikacyjna terenu jest istotnym elementem w dobrym funkcjonowaniu gminy. Dostęp do dobrej jakości dróg kształtuje rozwój społeczny i gospodarczy gminy, pośrednio wpływając na jakość życia mieszkańców.

Przez teren gminy Niedrzwica Duża przebiega droga ekspresowa S19 oraz dwie drogi wojewódzkie o numerach 848 i 834. Droga ekspresowa wraz z drogami wojewódzkimi stanowią główne osi komunikacyjne analizowanego obszaru. Położenie dróg na terenie gminy zapewnia mieszkańcom dobry dostęp do dróg publicznych. W tym miejscu warto zauważyć, że na obsługę komunikacyjną terenu wpływa nie tylko obecność dróg o wyższej klasie, ale również liczba i rozmieszczenie przystanków autobusowych. Na terenie gminy funkcjonuje ok. 30 przystanków autobusowych. Przystanki autobusowe zlokalizowane są wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Na jakość infrastruktury drogowej wpływa również stan techniczny dróg. W 2023 roku długość dróg gruntowych zaliczanych do kategorii dróg publicznych wynosiła 19,59 km. Poniższy wykres przedstawia zmiany w długości dróg gruntowych w latach 2019-2023.

Wykres 24. Drogi gruntowe w gminie Niedrzwica Duża w latach 2019-2023

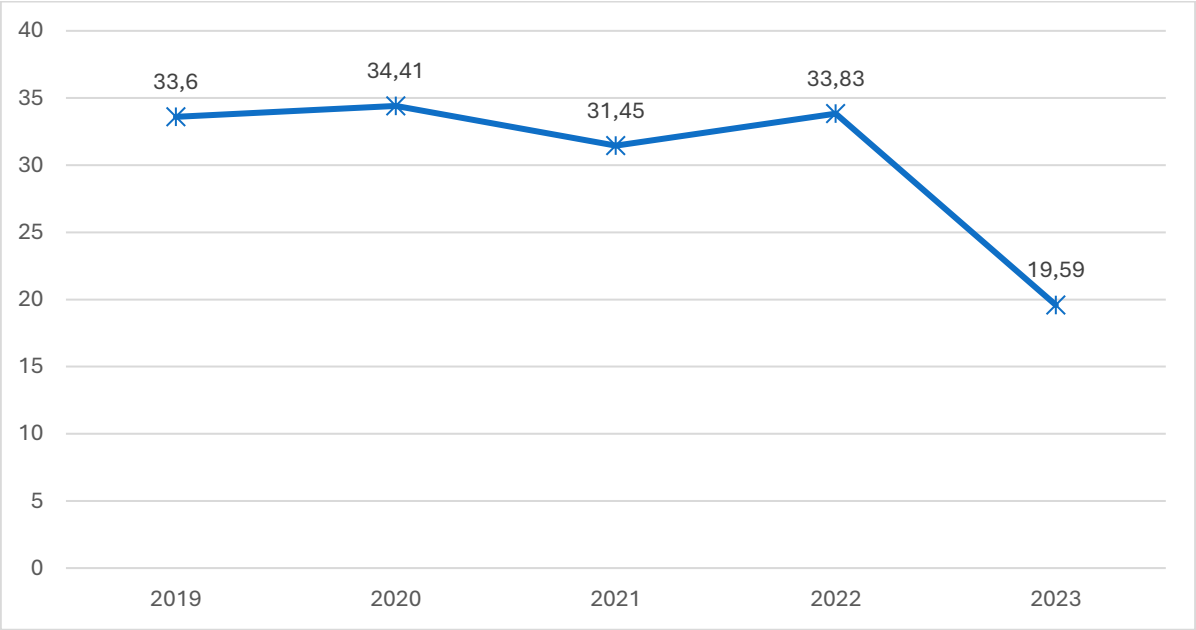

Uzupełnieniem infrastruktury drogowej gminy Niedrzwica Duża jest linia kolejowa. Przebiega ona na linii północny-wschód – południe. W obrębie gminy zlokalizowana jest jedna stacja kolejowa w Niedrzwicy Dużej i cztery przystanki osobowe: Krężnica Jara, Majdan, Niedrzwica Kościelna oraz Leśniczówka.

Mapa 8. Infrastruktura drogowa i kolejowa

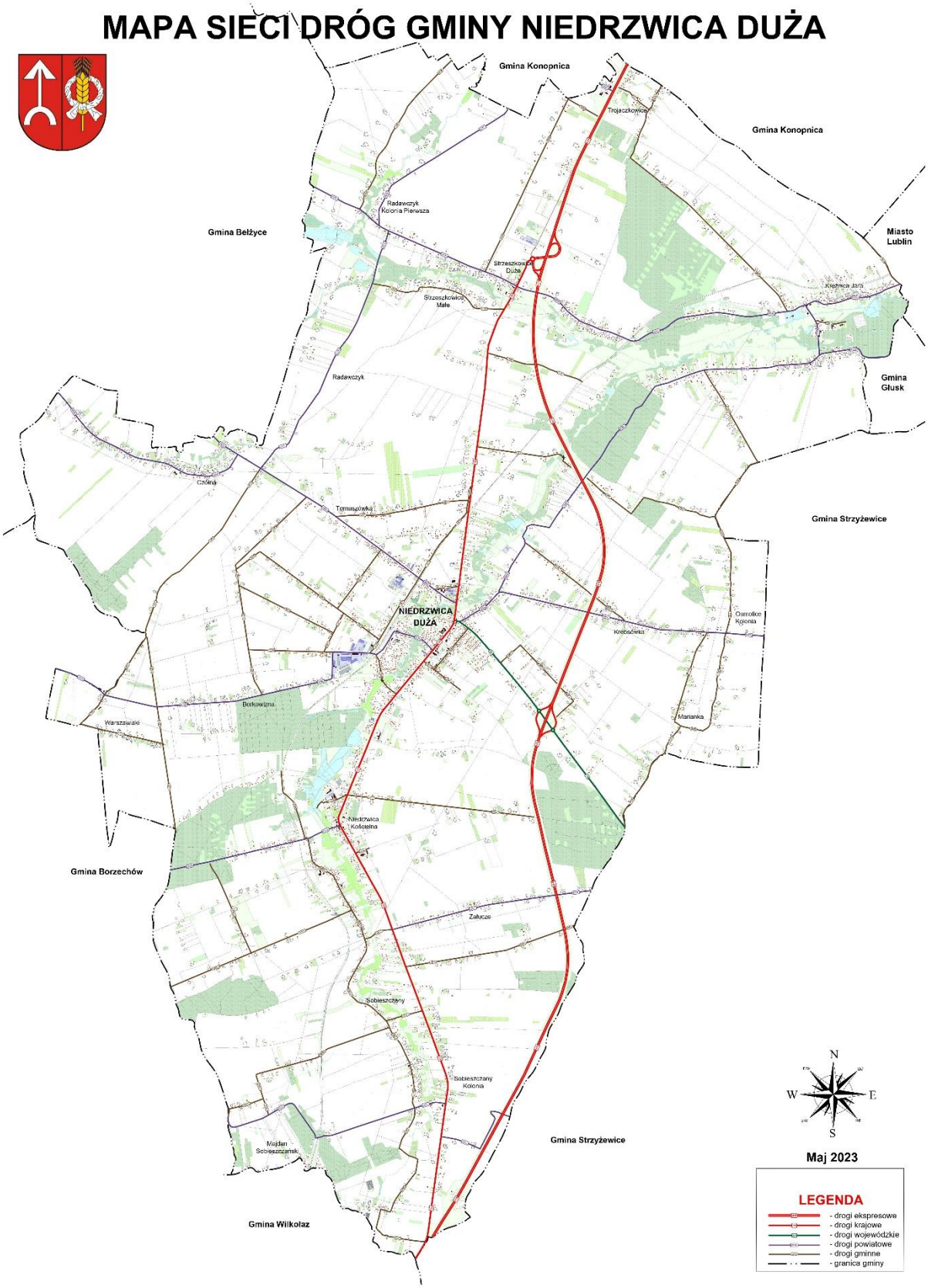

Źródło: Gmina Niedrzwica Duża

Na atrakcyjność obszaru pod kątem obsługi komunikacyjnej wpływa dostępność szlaków rowerowych i tras turystycznych. Poniższa grafika przedstawia schemat sieci szlaków rowerowych w gminie Niedrzwica Duża i okolicach.

W 2009 roku został otworzony, liczący 30 km - szlak rowerowy „Doliną Nędznicy". Trasa szlaku biegnie wzdłuż rzeki Nędznicy i została wytyczona tak, by pokazać niezwykłe walory krajobrazowe oraz ciekawe, historyczne miejsca gminy. Całą trasę można podzielić na dwa etapy: zielony szlak północny, mający swój początek w Lublinie na ul. Cienistej oraz oznaczoną kolorem niebieskim pętlę południową, rozpoczynającą się w Niedrzwicy Kościelnej. Szlak biegnie przez wyznaczoną trasę., obejmującą m. in. następujące miejscowości: Krężnicę Jarą, Niedrzwicę Dużą oraz Niedrzwicę Kościelną.

Mapa 9. Schemat sieci szlaków rowerowych w gminie Niedrzwica Duża

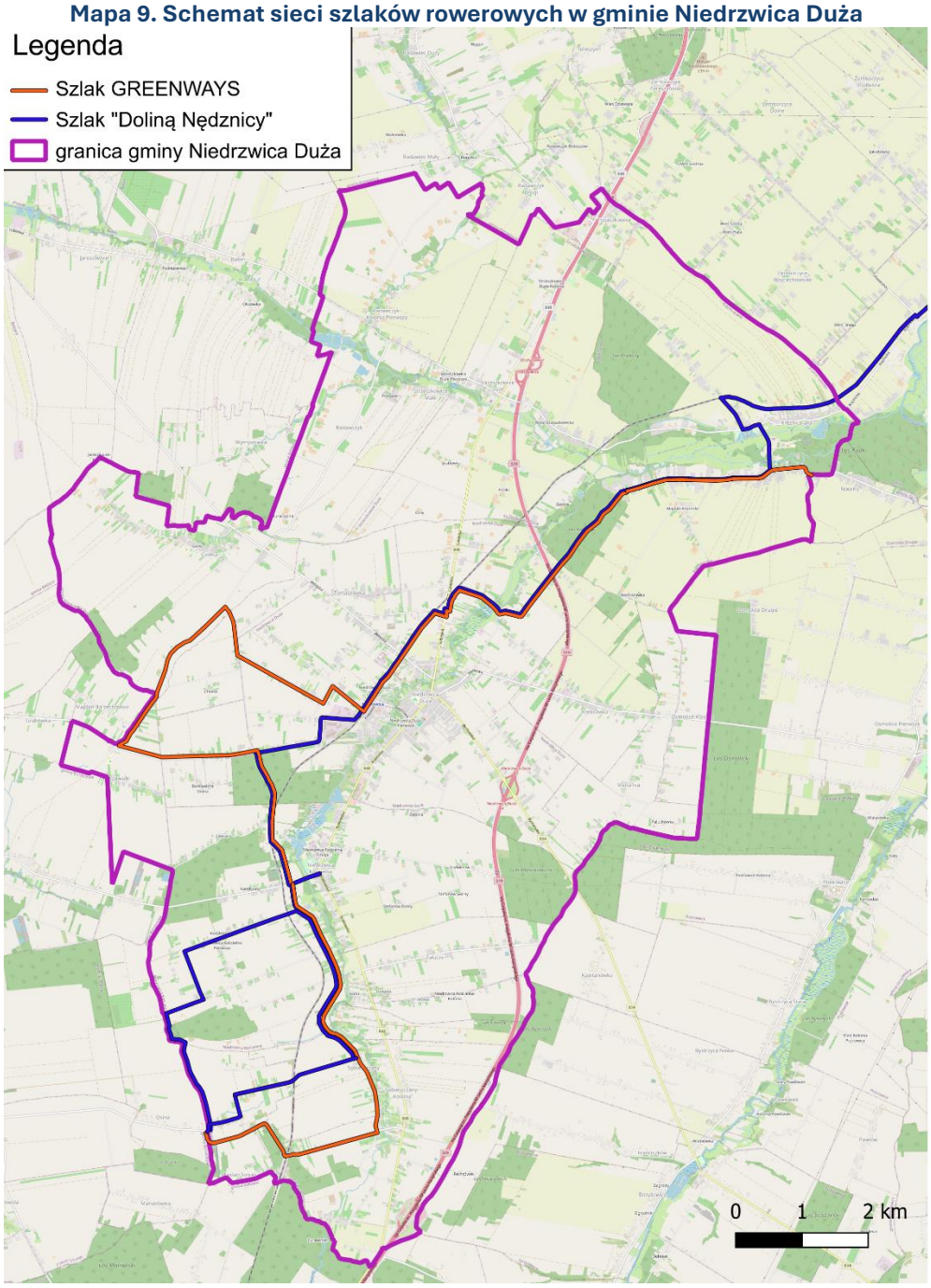

Źródło: Gmina Niedrzwica Duża

Drugi ze wskazanych na mapie szlaków „GREENWAYS" został opracowany w ramach projektu realizowanego we współpracy z Lokalną Grupą Działania „Kraina wokół Lublina". Na obszarze LGD powstał szlak rowerowy „Greenways - Dziedzictwo Wschodu" o długości 384 km, przy którym zlokalizowano: 29 altan turystycznych, 16 stacji do naprawy rowerów, 15 miejsc na ognisko. Szlakiem Greenways, przy którym znajduje się opisana wyżej infrastruktura, można przejechać od „Krainy wokół Lublina" przez powiat kraśnicki, biłgorajski do krasnostawskiego.

Kultura, turystyka i rekreacja

Historia i kultura stanowią podstawę tworzącą tożsamość lokalną mieszkańców Gminy Niedrzwica Duża. Poziom infrastruktury społecznej, w tym liczba obiektów zabytkowych i stanowisk archeologicznych wpływa również na jakość terenów publicznych. W obrębie gminy zlokalizowane są 32 obiekty zabytkowe i 197 stanowisk archeologicznych. Najwięcej obiektów zabytkowych zlokalizowanych jest w Niedrzwicy Kościelnej – 12 obiektów, stanowiących 37,5% obiektów zabytkowych gminy. Z kolei największą liczbą stanowisk archeologicznych charakteryzują się miejscowości Strzeszkowice Duże – 35 stanowisk archeologicznych, stanowiących 17,7% ogółu oraz Niedrzwica Duża – 30 stanowisk archeologicznych, stanowiących 15,2% ogółu.

Tabela 10. Liczba obiektów zabytkowych i stanowisk archeologicznych

Miejscowości	Liczba obiektów zabytkowych	Liczba stanowisk archeologicznych
Borkowizna	0	3
Czółna	1	7
Krebsówka	0	0
Krężnica Jara	6	24
Majdan Sobieszczański	0	2
Marianka	0	0
Niedrzwica Duża	6	30
Niedrzwica Kościelna	12	22
Niedrzwica Kościelna-Kolonia	0	16
Osmolice Kolonia	0	0
Radawczyk	1	24
Radawczyk-Kolonia Pierwsza	0	13
Sobieszczany	1	10
Sobieszczany Kolonia	0	11
Strzeszkowice Duże	5	35
Strzeszkowice Małe	0	0
Tomaszówka	0	0
Trojaczkowice	0	0
Warszawiaki	0	0
Załucze	0	0
Razem	**32**	**197**

Funkcje kulturalne na terenie gminy Niedrzwica Duża są realizowane przez dwie instytucje – Gminną Bibliotekę Publiczną w Niedrzwicy Dużej wraz z trzema filiami oraz Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej. Ofertę kulturalną gminy wzbogacają liczne zespoły muzyczne, stowarzyszenia i grupy, które w swoim repertuarze sięgają do lokalnych tradycji:

1) Orkiestra Dęta OSP z Niedrzwicy Dużej,
2) Młodzieżowa Orkiestra Dęta OSP w Niedrzwicy Kościelnej,
3) Zespół „Prosto z Pola",
4) Zespół „Krajka",
5) Zespół Biesiada" ze Strzeszkowic,

6) Zespół i Kapela „Swojacy”,
7) Grupa malarska,
8) Grupa rekonstrukcji historycznej ludności cywilnej „IRMA”,
9) Studio filmowe „Lepiej STUDIO”,
10) Nieformalna Grupa Graczy „DIUNA”,
11) Foto Niedrzwica,
12) Klub Seniora „Złota Jesień”,
13) Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów „Spokojna Przystań”.

Mapa 10. Występowanie obiektów zabytkowych i stanowisk archeologicznych

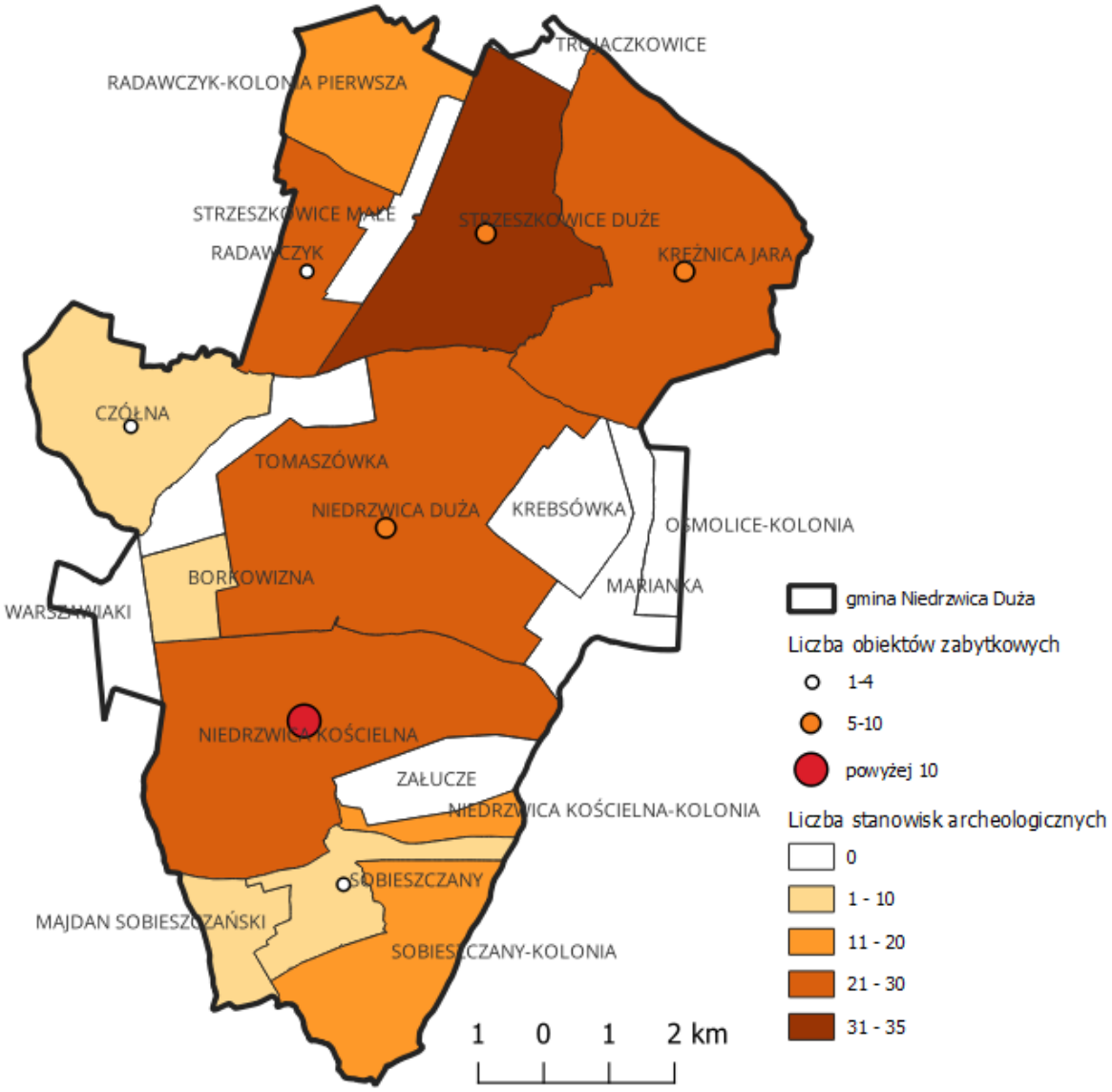

Źródło: opracowanie własne

Działalność instytucji kultury w gminie Niedrzwica Dużą dobrze widoczna jest w danych statystycznych dotyczących liczby imprez organizowanych w poszczególnych latach, jak i liczby uczestników tych imprez. W 2019 roku zauważalny jest bardzo duży udział uczestników imprez, sięgający 12 200 osób. Wraz z wybuchem pandemii COVID-19 nastąpił gwałtowny spadek zarówno liczby zainteresowanych osób imprezami kulturalnymi jak i liczby samych imprez. Proces przywracania dawnego poziomu aktywności mieszkańców nadal trwa.

Wykres 25.Imprezy organizowane przez jednostkę i uczestnicy

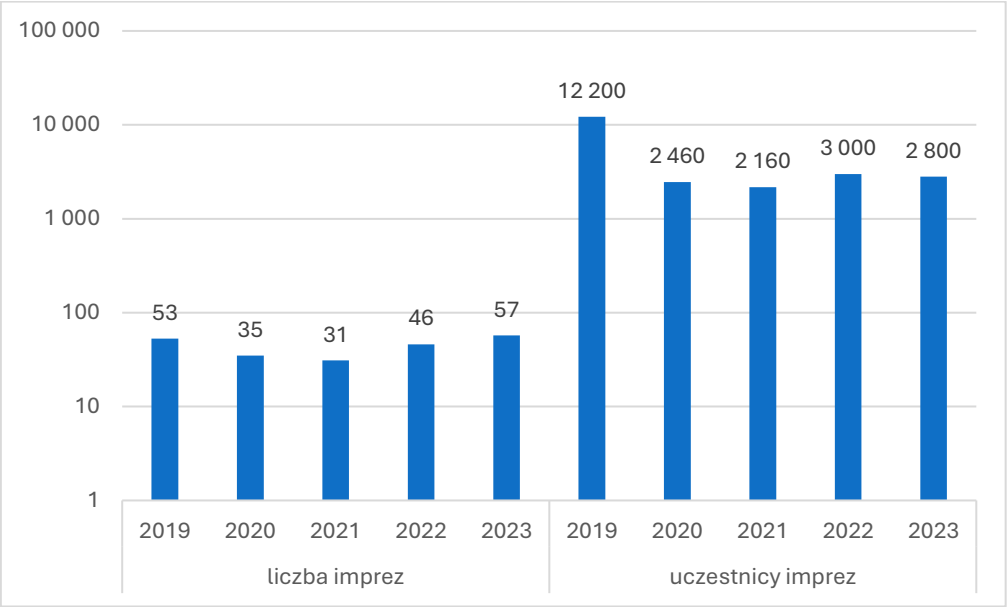

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Na poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym wpływają nie tylko organizowane przez instytucje imprezy kulturalne, ale również atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna gminy, na którą oprócz walorów krajobrazowych składa się m.in. baza noclegowa i gastronomiczna.

Bazę noclegową gminy realizuje 5 obiektów noclegowych, z czego 4 to obiekty hotelowe całoroczne. W tym miejscu warto się przyjrzeć wskaźnikowi dynamiki liczby miejsc noclegowych. Podobnie jak w przypadku liczby i uczestników imprez, widoczny jest wpływ pandemii COVID-19. Widoczny jest spadek wartości wskaźnika, po którym wzrost następuje powoli nie osiągając jednak wartości początkowej.

Wykres 26. Dynamika liczby miejsc noclegowych całorocznych

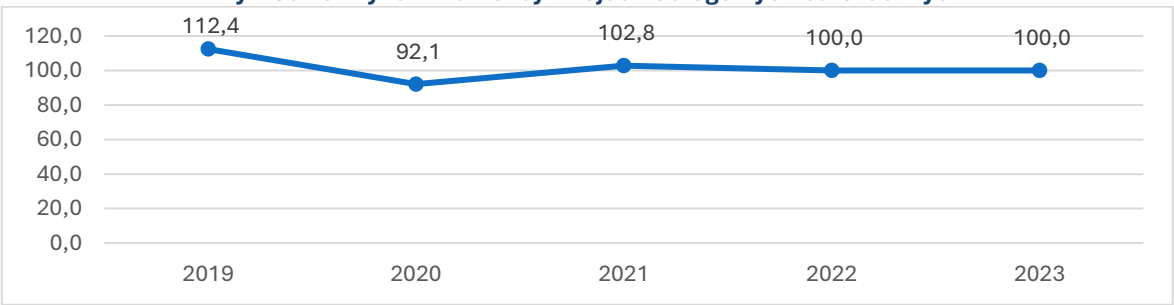

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Jakość terenów publicznych

Wśród zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych mających wpływ na wyznaczenie obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji należy wymienić jakość terenów publicznych. Oddziałują one nie tylko na walory estetyczne miejsca, ale również na jakość oferowanych usług.

Poniższa mapa przedstawia poziom degradacji przestrzeni publicznej z uwzględnieniem ich rozmieszczenia. Większość obszaru gminy przejawia się średnim poziomem degradacji przestrzeni publicznych. Niski poziom degradacji przestrzeni publicznych wykazują miejscowości Niedrzwica Duża i Załucze, natomiast wysoki poziom degradacji zauważalny jest w obrębie Czółen, Osmolic-Kolonii, Niedrzwicy Kościelnej-Kolonii oraz Trojaczkowic.

Mapa 11. Poziom degradacji przestrzeni publicznych

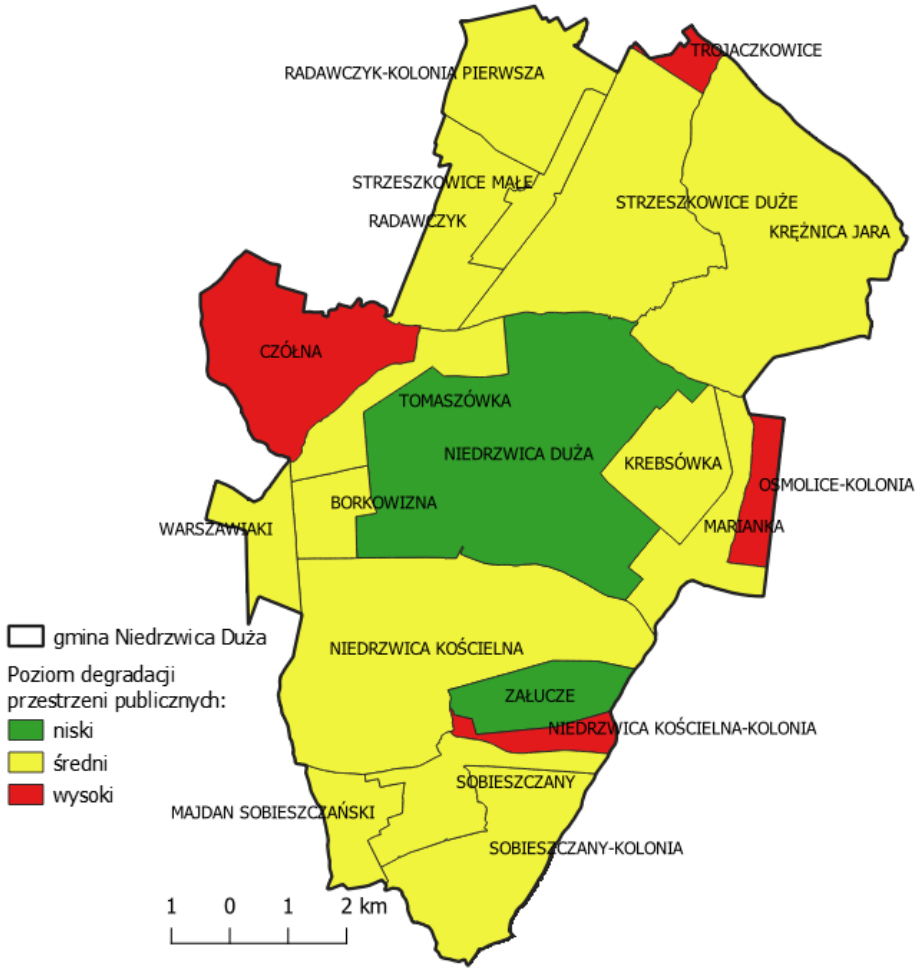

Źródło: opracowanie własne

Na odbiór terenów publicznych przez mieszkańców wpływa dostępność budynków publicznych dla osób z niepełnosprawnościami. Jest to bardzo istotne dla rozwoju społecznego i przeciwdziałaniu wykluczeniu. Z uwagi na istotę problemu dostępności obiektów publicznych dla osób z niepełnosprawnościami, wskaźnik występowania budynków publicznych dostosowanych do osób ze szczególnymi potrzebami zostanie uwzględniony wśród wskaźników delimitacyjnych pozwalających na wskazanie obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji.

W gminie Niedrzwica Duża standardy dostępności spełnia kilka budynków publicznych. Są one zlokalizowane w obrębie miejscowości Czółna, Krężnica Jara, Niedrzwica Duża, Niedrzwica Kościelna i Załucze. W pozostałych miejscowościach możemy odnotować występowanie budynków publicznych niespełniających standardów dostępności lub są to miejscowości, w których w ogóle nie ma budynków użyteczności publicznej m.in. Tomaszówka, Borkowizna, Krebsówka, Majdan Sobieszczański, Niedrzwica Kościelna-Kolonia, Osmolice Kolonia, Sobieszczany Kolonia. Należy zaznaczyć, że w przypadku budynków, które nie spełniają standardów dostępności, może to w sposób znaczący utrudniać codzienne funkcjonowanie i korzystanie z podstawowych usług i dóbr publicznych. Osoby o szczególnych potrzebach ulegają wykluczeniu i stają się zależne od osób trzecich, co może negatywnie wpływać na ich poziom aktywności społecznej i poczucia sprawczości. Poniższa mapa przedstawia podział przestrzenny miejscowości w obrębie których występują budynki publiczne dostosowane do osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami (kolor zielony).

Mapa 12. Występowanie budynków dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami

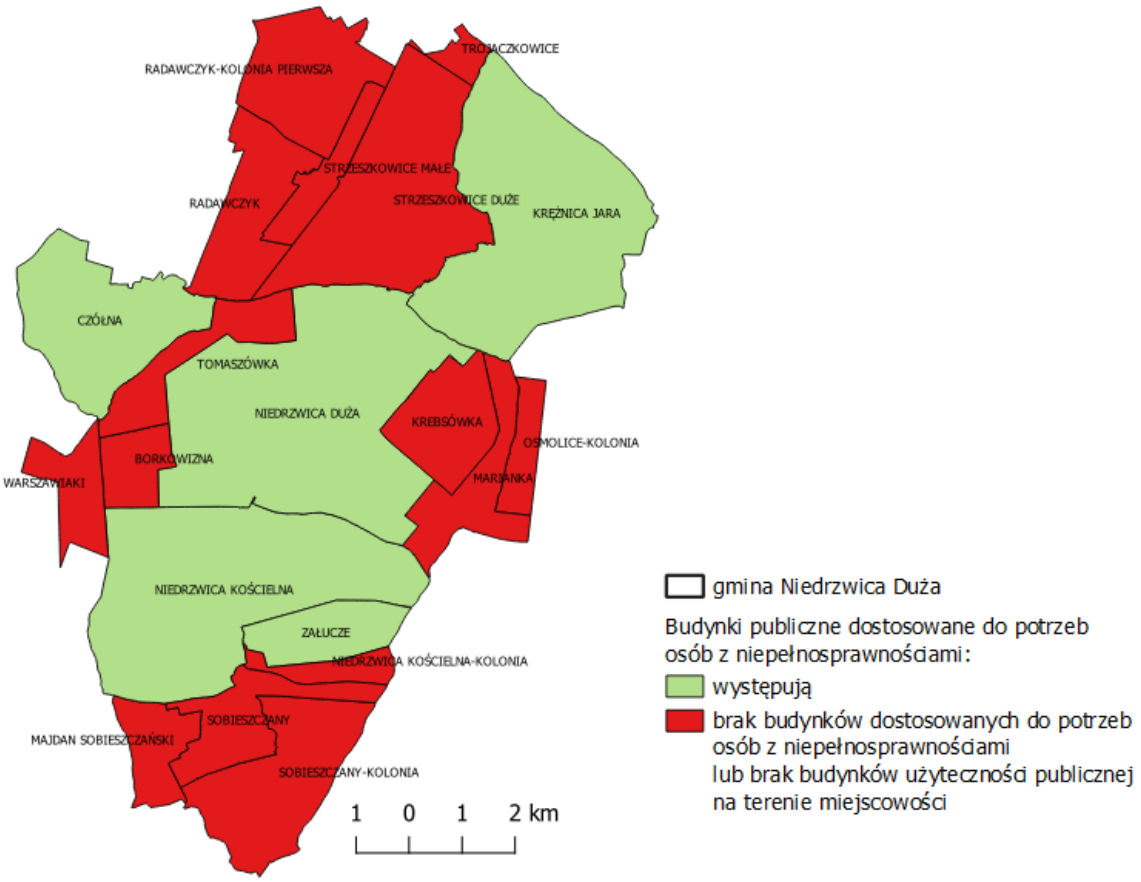

Źródło: opracowanie własne

Analiza uwarunkowań technicznych

Piątym elementem pozwalającym na określenie obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji są zjawiska techniczne. Do negatywnych zjawisk technicznych zaliczamy przede wszystkim stan techniczny obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Obiekty budowlane

Zasoby mieszkaniowe są bardzo istotnym czynnikiem świadczącym o rozwoju gminy. W pewien sposób związane są również z rozwojem gospodarczym społeczeństwa oraz poziomem jego zamożności.

W latach 2019-2023 liczba budynków mieszkalnych wzrosła o 408 obiektów. Największy przyrost budynków mieszkalnych odnotowano w miejscowości Niedrzwica Duża (+198 budynków/5 lat), co może świadczyć o dobrej dostępności do podstawowych usług, m.in. szkół, ośrodka zdrowia, sklepów. Z kolei najmniejszym zainteresowaniem wśród nowych mieszkańców cieszą się poniższe miejscowości: Warszawiaki (+1 budynek mieszkalny/5 lat), Borkowizna (+2 budynki mieszkalne/5 lat), Majdan Sobieszczański (+2 budynki mieszkalne/5 lat) oraz Niedrzwica Kościelna Kolonia (+2 budynki mieszkalne/5 lat).

Wykres 27. Liczba budynków mieszkalnych w latach 2019-2023

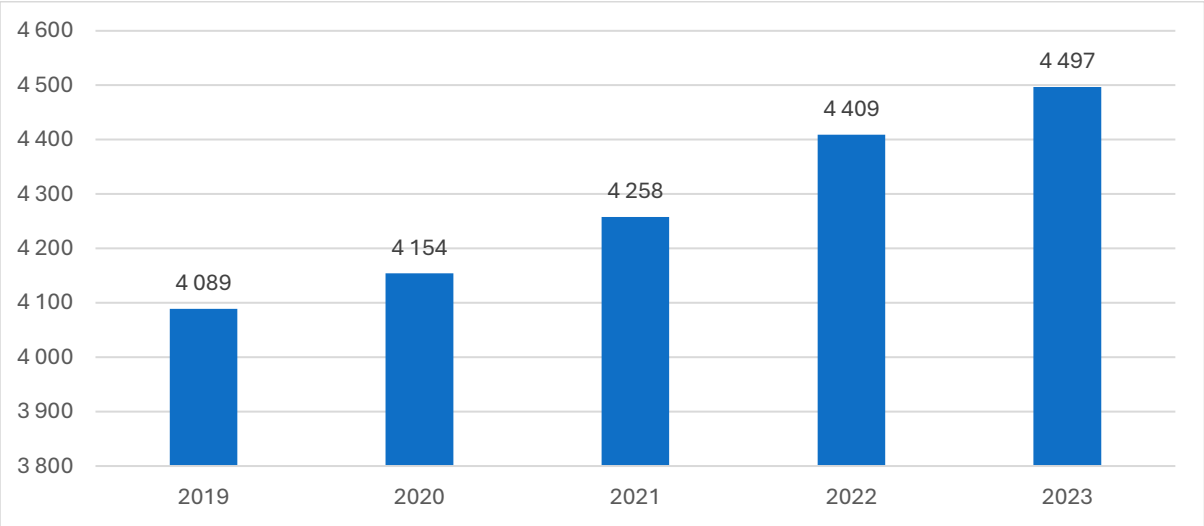

Wykres 28. Liczba budynków mieszkalnych w latach 2019-2023 wg miejscowości

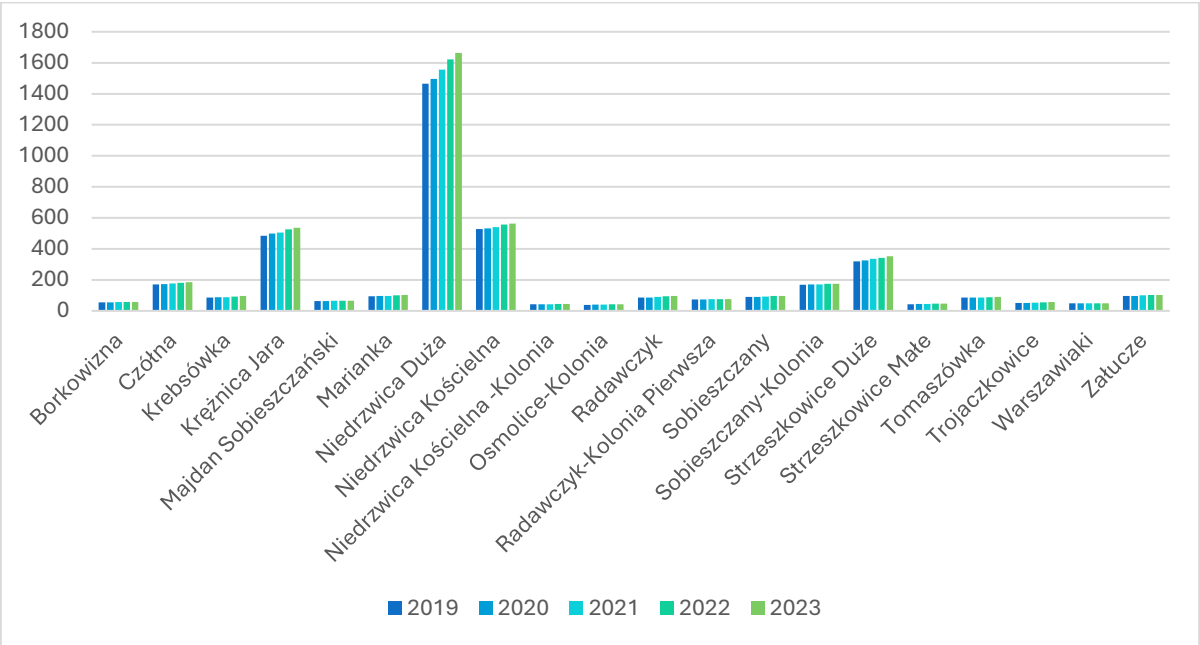

Na zasoby mieszkaniowe gminy wpływa liczba mieszkań komunalnych w gminie oraz ich stan techniczny. Zapotrzebowanie na mieszkania komunalne uzależnione jest przede wszystkim od regulacji prawnych i uwarunkowań lokalnych gminy. Gmina Niedrzwica Duża w 2022 roku posiadała 20 mieszkań komunalnych.

Uszczegółowieniem wskaźnika dotyczącego liczby mieszkań na terenie Gminy Niedrzwica Duża, mogą być wskaźniki określające przeciętną powierzchnię użytkową 1 mieszkania oraz przeciętną powierzchnię użytkową przypadającą na 1 mieszkańca. W obydwu przypadkach, możemy zauważyć nieznaczny wzrost wartości wskaźnika w analizowanym okresie. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w latach 2019-2023 wzrosła o 3,3 m^2, osiągając tym samym wartość wskaźnika na poziomie 107,4 m^2.

W przypadku przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 osobę, w 2023 roku wskaźnik osiągnął wartość 33,9 m^2, co w stosunku do roku 2019 daje nam wzrost na poziomie 1,3 m^2.

Wykres 29.Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania i mieszkania na 1 osobę

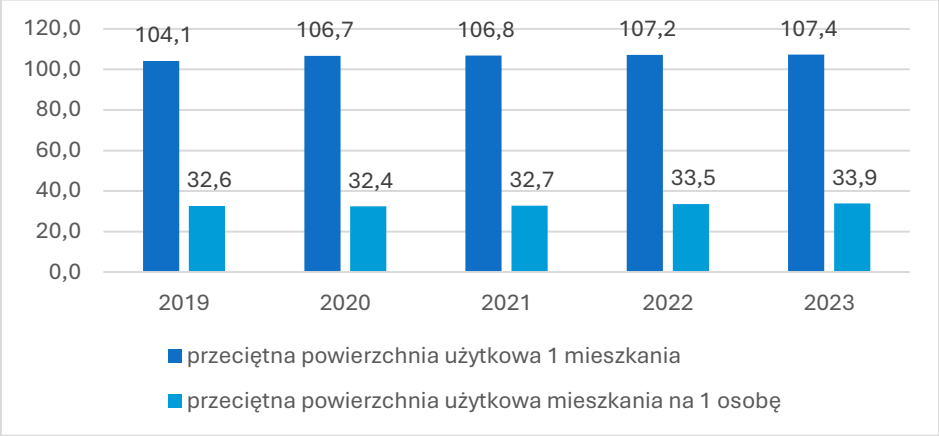

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Do negatywnych zjawisk technicznych mających wpływ na wyznaczenie obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji niewątpliwie należy liczba budynków zawierających azbest. Azbest występuje głównie w starszych budynkach o zabudowie zagrodowej. Jest to wyrób mogący szkodliwie oddziaływać zarówno na środowisko, jak i zdrowie ludzi. W związku z powyższym procent budynków zawierających azbest jest wskaźnikiem delimitacyjnym, pozwalającym wyznaczyć obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji gminy Niedrzwica Duża.

Średnia liczba budynków zawierających azbest dla gminy Niedrzwica Duża to 288,7. Zdecydowanie najwięcej budynków zawierających azbest znajduje się w obrębie sołectw Niedrzwica Duża cz. I i II. Powyżej średniej gminnej znajdują się również Krężnica Jara, Niedrzwica Kościelna I oraz Sobieszczany Kolonia.

Budynki zawierające azbest zlokalizowane w obrębie miejscowości Niedrzwica Duża stanowią 25,7% budynków ogółem. Powyżej średniej, która dla gminy Niedrzwica Duża wynosi 5,0% budynków zawierających azbest w ogólnej liczbie budynków, znajdują się następujące miejscowości: Czółna, Krężnica Jara, Niedrzwica Kościelna, Sobieszczany Kolonia oraz Strzeszkowice Duże.

Wykres 30. Liczba budynków zawierających azbest

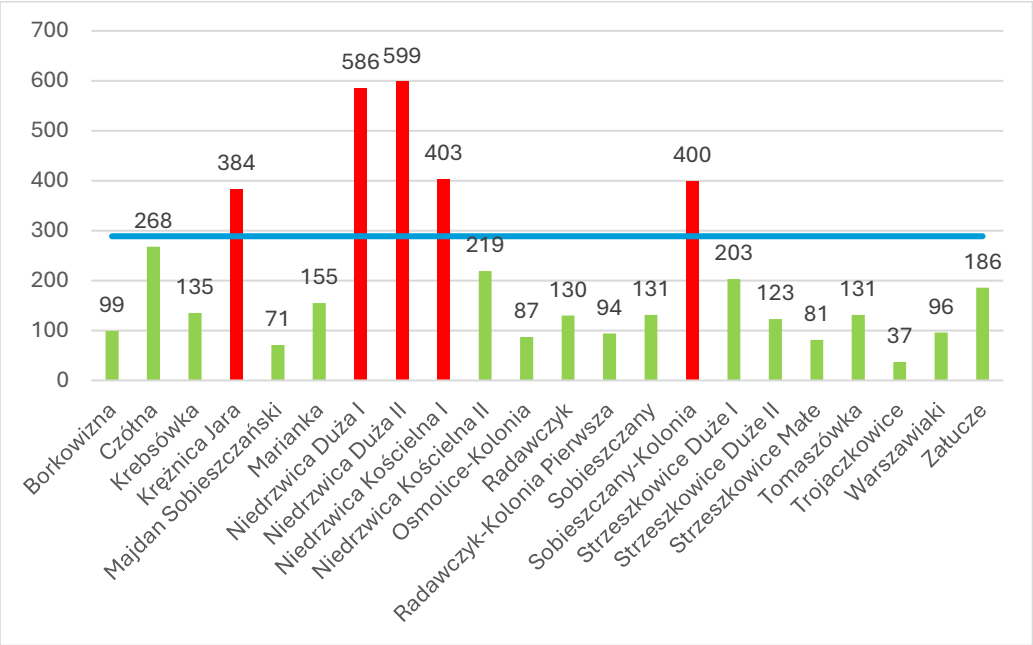

Tabela 11. Procentowy udział budynków zawierających azbest w liczbie budynków ogółem

Miejscowość	Udział procentowy budynków zawierających azbest w liczbie budynków ogółem
Borkowizna	2,1
Czółna	5,8
Krebsówka	2,9
Krężnica Jara	8,3
Majdan Sobieszczański	1,5
Marianka	3,4
Niedrzwica Duża	25,7
Niedrzwica Kościelna	8,7
Niedrzwica Kościelna -Kolonia	4,7
Osmolice-Kolonia	1,9
Radawczyk	2,8
Radawczyk-Kolonia Pierwsza	2,0
Sobieszczany	2,8
Sobieszczany-Kolonia	8,7
Strzeszkowice Duże	7,1
Strzeszkowice Małe	1,8
Tomaszówka	2,8
Trojaczkowice	0,8
Warszawiaki	2,1
Załucze	4,0

Infrastruktura sieciowa

Dostęp mieszkańców obszarów wiejskich do infrastruktury sieciowej ma ogromny wpływ na kształtowanie osadnictwa i rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru, a zatem na jakość życia mieszkańców gminy.

Zgodnie z danymi GUS, przeciętny dostęp do infrastruktury sieciowej przedstawia się następująco:
1) do sieci wodociągowej w 2023 roku podłączonych było 85% budynków mieszkalnych, co w stosunku do roku 2019 wykazuje wzrost na poziomie 5,8%,

2) do sieci kanalizacyjnej w 2023 roku podłączonych było 11,6% budynków mieszkalnych, co w stosunku do roku 2019 wykazuje wzrost na poziomie 107,1%.

Od 2021 roku średni dostęp do sieci wodociągowej w gminie Niedrzwica Duża jest na wyższym poziomie niż średnia dla powiatu i województwa lubelskiego, z kolei dostęp do sieci kanalizacyjnej w gminie Niedrzwica Duża pomimo corocznego wzrostu nie osiągnął poziomu wykazywanego przez powiat i województwo lubelskie.

Dostęp do sieci wodociągowej jest jednym z głównych czynników pozwalających na zidentyfikowanie obszarów problemowych. Dostęp do sieci wodociągowej ma 16 z 20 miejscowości gminy Niedrzwica Duża. Sieć wodociągowa nie została poprowadzona w miejscowości Radawczyk, Radawczyk Kolonia Pierwsza, Strzeszkowice Duże i Strzeszkowice Małe. Mieszkańcy tych miejscowości korzystają ze studni. Zauważalne jest również duże rozdrobnienie odcinków sieci wodociągowej.

Wykres 31. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej – w % ogółu budynków mieszkalnych

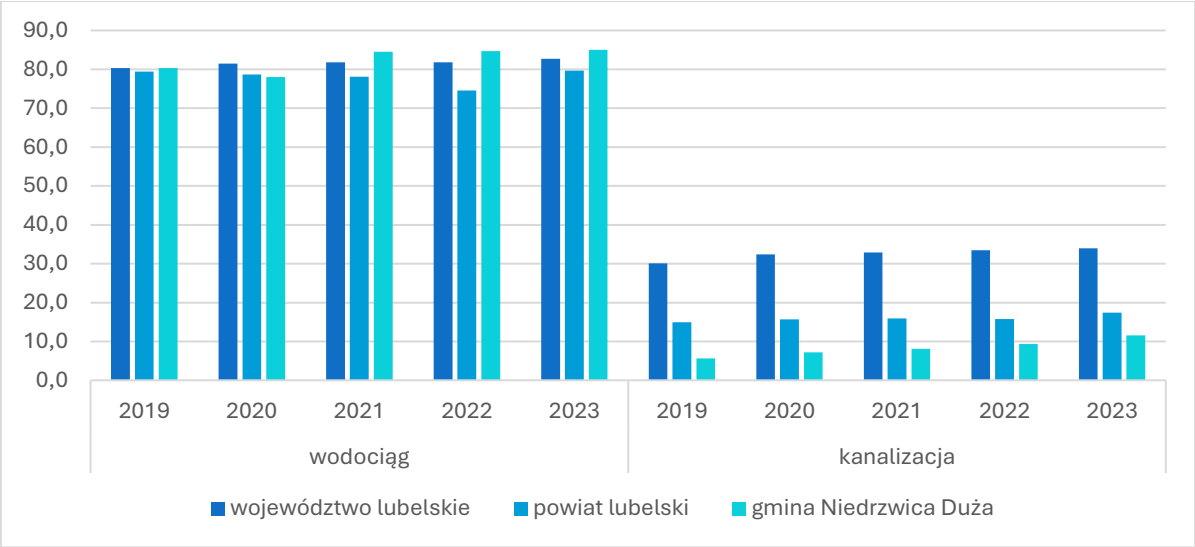

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Poniższa tabela przedstawia długość sieci wodociągowej wybudowanej w latach 2019-2023 wraz z jej lokalizacją. Całość sieci wodociągowej gminy Niedrzwica Duża powstałej we wskazanym okresie jest zlokalizowana w miejscowościach: Niedrzwica Duża, - oraz Krężnica Jara. Dodatkowo, w Strzeszkowicach Dużych powstała infrastruktura sieciowa, która zostanie uruchomiona w przyszłości.

Tabela 12. Długość sieci wodociągowej wybudowanej w latach 2019-2023

Długość sieci wodociągowej w latach 2019-2023					
Miejscowość	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Niedrzwica Duża ul. Przeskok	61,0 m				
Strzeszkowice Duże	401,4 m				
Niedrzwica Duża os. BIS	302,0 m				
Niedrzwica Duża ul. Kolejowa		132,5 m			
Niedrzwica Duża ul. Miła		117,0 m			
Krężnica Jara		156,2 m			
Niedrzwica Duża ul. Magnoliowa		42,0 m			
Niedrzwica Duża teren GOKSiR		299,3 m			
Niedrzwica Duża ul. Za Torami			182,0 m		
Niedrzwica Duża ul. Żużlowa			126,9 m		
Niedrzwica Duża ul. Bełżycka			367,5 m		
Krężnica Jara			1643,44 m w tym 1342,8 m (sieć) 300,63 m (odgałęzienia)		

Niedrzwica Duża ul. Na Stawy			93,0 m		
Niedrzwica Duża ul. Księżycowa			90,0 m		
Niedrzwica Duża ul. Krzywa				194,11 m	
Krężnica Jara					203,5 m
Niedrzwica Duża ul. Kraśnicka					32,6 m

W tym miejscu warto przyjrzeć się dostępowi mieszkańców gminy do sieci kanalizacyjnej. Obszary wiejskie charakteryzują się dość małym dostępem do sieci kanalizacyjnej. W województwie lubelskim dostęp do kanalizacji ma średnio co czwarty mieszkaniec. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w gminie Niedrzwica Duża wynosi 16,6 km, a korzysta z niej 1 491 osób (10,6% mieszkańców gminy).

Na infrastrukturę techniczną, oprócz sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, składa się również sieć gazowa. Długość czynnej sieci gazowej w gminie Niedrzwica Duża w 2023 roku wynosiła 217 164m, co stanowi ok. 11% czynnej sieci powiatu lubelskiego i ok. 2% czynnej sieci województwa lubelskiego, przy czym w 2019 roku długość czynnej sieci gazowej w gminie stanowiła 11,7% czynnej sieci gazowej powiatu lubelskiego i 2,2% czynnej sieci gazowej województwa lubelskiego. Taki stan rzeczy wynika jednak z faktu, że gmina Niedrzwica Duża posiada prawie 100% terenów zgazyfikowanych i nie wymaga budowy nowych sieci gazowych.

Wykres 32. Długość czynnej sieci gazowej [m]

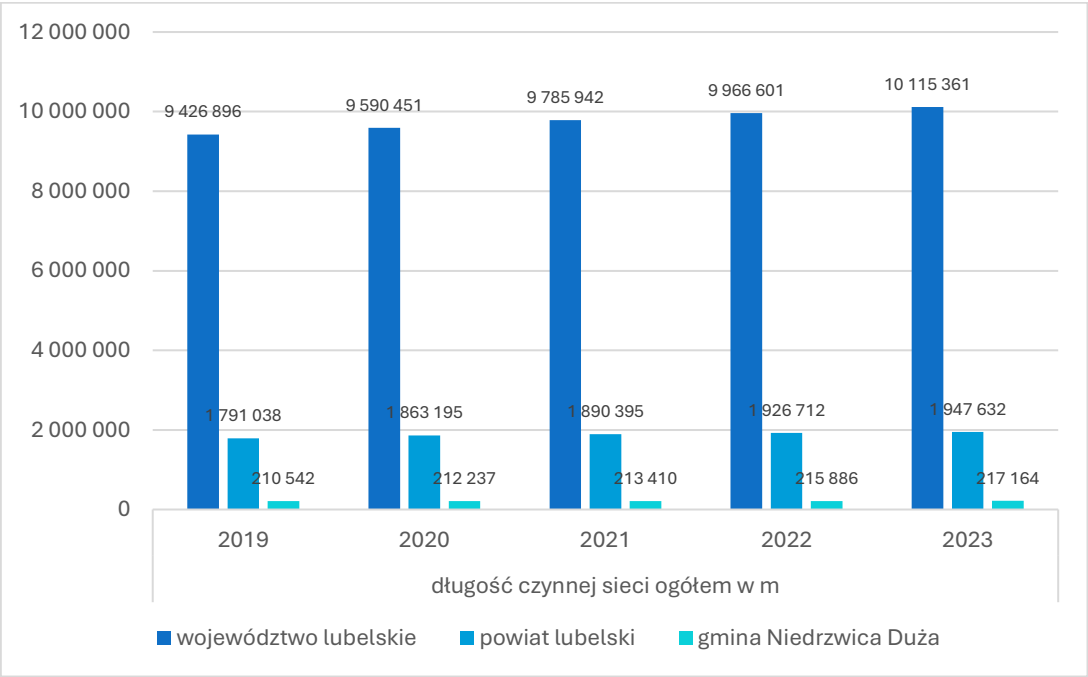

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Równie istotne co długość czynnych urządzeń sieciowych jest liczba mieszkańców korzystających z nich. Zgodnie z poniższym wykresem, średni udział mieszkańców gminy Niedrzwica Duża korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej jest mniejszy niż wartości przedstawiane dla powiatu i województwa lubelskiego. Z kolei, w przypadku sieci gazowej mieszkańcy gminy Niedrzwica Duża wskaźnik osób korzystających z instalacji jest wyższy od wskaźnika prezentowanego dla powiatu i województwa lubelskiego.

Wykres 33. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności

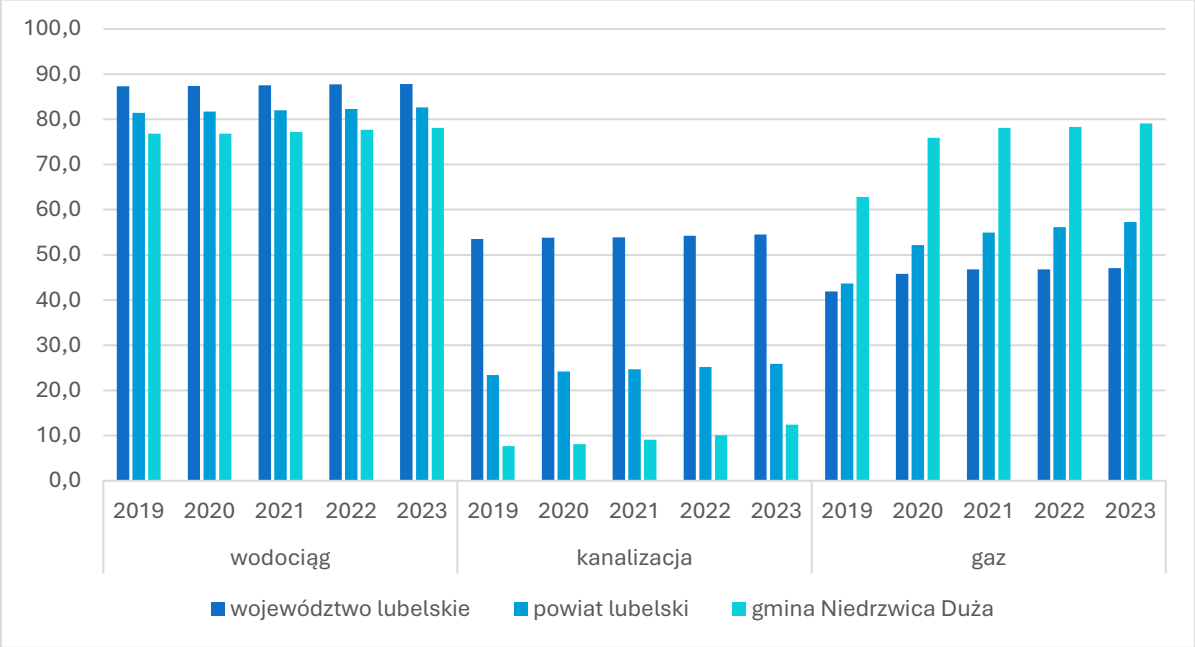

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Ostatnim elementem prezentującym techniczne uwarunkowania gminy Niedrzwica Duża jest dostęp mieszkań do instalacji techniczno-sanitarnych rozumianych jako dostęp do łazienki, toalety i centralnego ogrzewania. Zgodnie z danymi pozyskanymi przez GUS, w gminie Niedrzwica Duża wskaźnik udziału mieszkań wyposażonych w łazienkę i centralne ogrzewanie w ogólnej liczbie mieszkań jest niższy niż wartość wskaźnika przedstawionego dla ogółu województwa lubelskiego. Wartość wskaźnika odpowiadająca dostępowi mieszkań do ustępu spłukiwanego nie odbiega od wartości wskaźnika przedstawianego dla województwa lubelskiego. Średnie wartości wyposażenia mieszkań w instalacje dla powiatu lubelskiego są niższe niż dla gminy Niedrzwica Duża i województwa lubelskiego.

Wykres 34. Mieszkania wyposażone w instalacje [%]

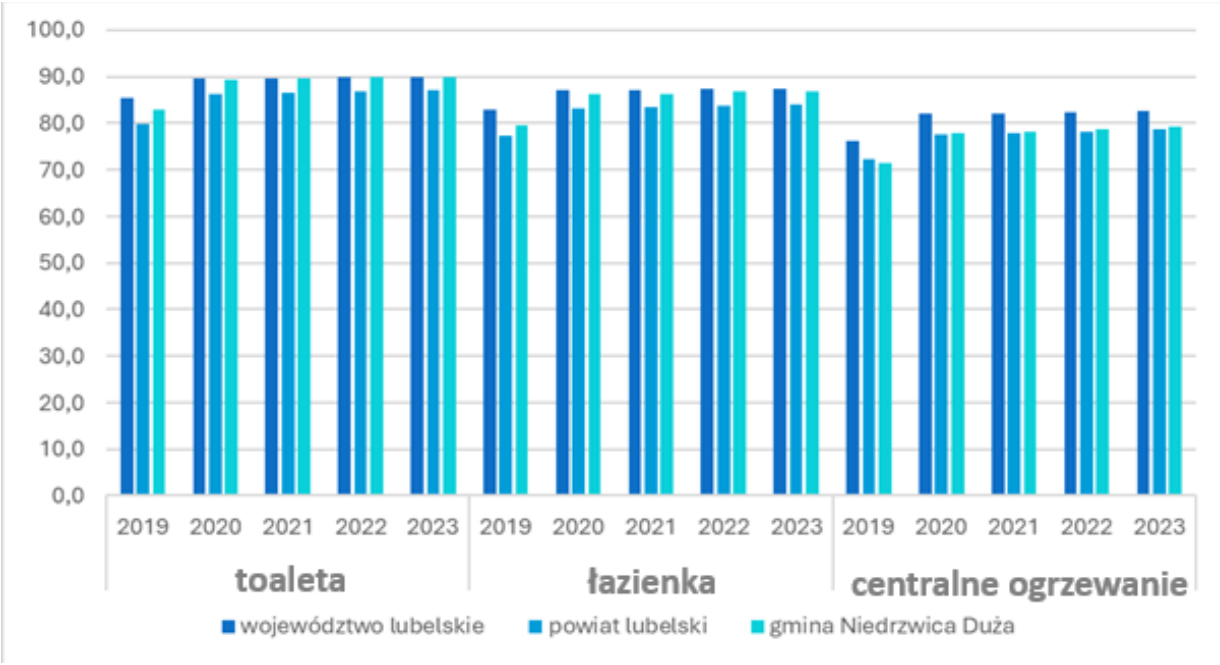

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Synteza diagnozy dla podobszarów rewitalizacji

Przeprowadzona w kilku obszarach diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych pozwoliła na wyciągnięcie odpowiednich wniosków i sformułowanie ich syntezy również dla obszaru rewitalizacji składającego się z 8 podobszarów.

Opis zdelimitowanego już obszaru rewitalizacji sformułowano w odniesieniu do jego najważniejszych problemów i potencjałów. Każda z pięciu sfer (społeczna, gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalne, techniczna) łączy wyraźne deficyty z konkretnymi, już zaplanowanymi dźwigniami rozwoju. Spójne wykorzystanie tych potencjałów – przy równoległym łagodzeniu wskazanych problemów – stanowi klucz do trwałego wyprowadzenia obszaru ze stanu kryzysowego i uczynienia go modelowym przykładem rewitalizacji.

Dlatego też synteza diagnozy obszaru rewitalizacji została opracowana odrębnie dla każdego z podobszarów. Dla każdego ze zdelimitowanych podobszarów umieszczono informację na temat każdej ze sfer (społeczna, techniczna, gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna) oraz określono problemy i potencjały podobszaru (w formie analizy SWOT).

Podobszar 1 – Czółna

Podobszar zajmuje powierzchnię 98,14 ha, co stanowi 0,92% gminy. Zamieszkuje go 260 osób, co stanowi 2,17% mieszkańców gminy.

Mapa 13. Podobszar 1 - Czółna

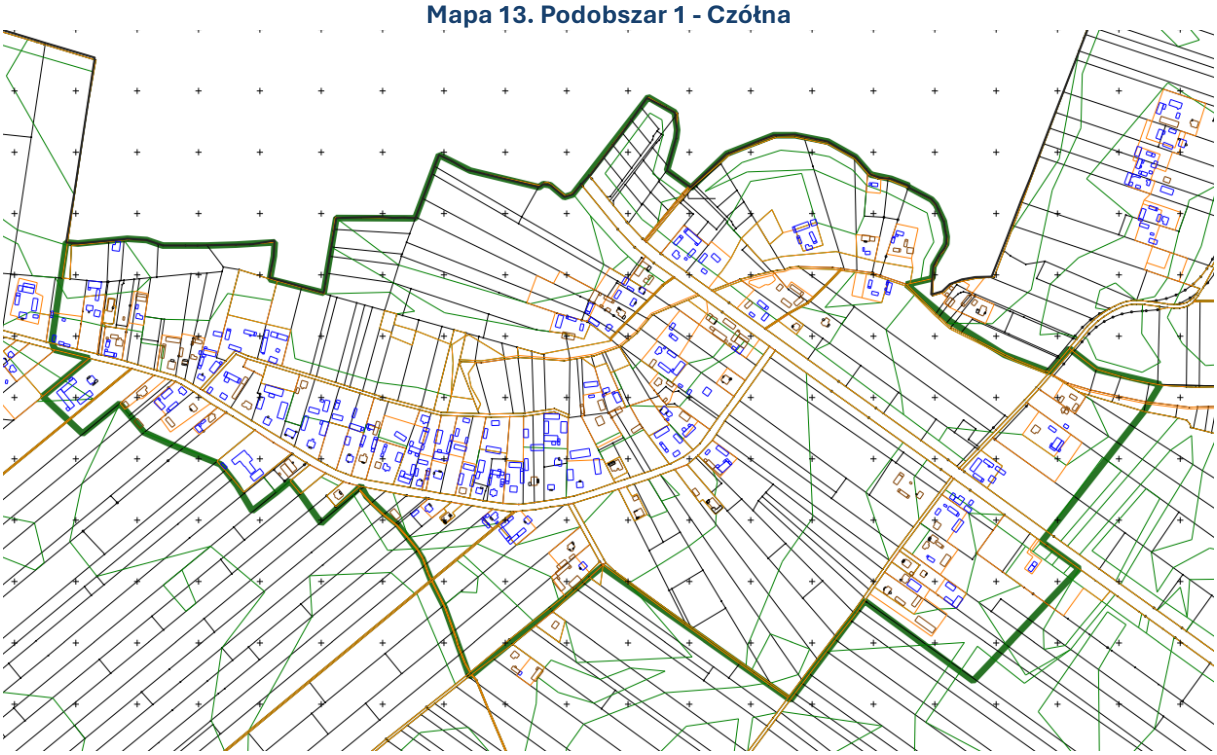

Podobszar Czółen należy do obszarów o wysokim stopniu zdegradowania. W sferze społecznej zmaga się z problemem wykluczenia społecznego, zwłaszcza wśród osób starszych i mniej aktywnych zawodowo. Charakteryzuje się również spadkiem liczby ludności, dużą liczbą osób z niepełnosprawnościami. Mimo tego, istotnym potencjałem jest lokalna aktywność społeczna i dobre relacje sąsiedzkie. W sferze technicznej występują braki w infrastrukturze drogowej i kanalizacyjnej, co ogranicza komfort życia mieszkańców. Z drugiej strony istnieje możliwość

aplikowania o środki zewnętrzne na poprawę tej infrastruktury. Gospodarka ma charakter rolniczy, a niewielka liczba podmiotów gospodarczych ogranicza rozwój lokalny. Potencjał dostrzega się w możliwości rozwoju agroturystyki. Problemy środowiskowe obejmują brak rozwiązań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, przy czym walory przyrodnicze otoczenia są szansą dla działań proekologicznych. Przestrzeń publiczna jest słabo rozwinięta i wysoko zdegradowana, ale istnieją tereny, które można przekształcić na cele społeczne aby poprawić jej atrakcyjność.

Analiza SWOT – Podobszar 1 - Czółna	
Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
✓ Silna lokalna tożsamość i więzi społeczne ✓ Aktywność świetlicy wiejskiej ✓ Relatywnie niski poziom patologii społecznych ✓ Spokojne, wiejskie otoczenie o wysokim potencjale rekreacyjnym ✓ Tradycyjna struktura osadnicza i dostępność gruntów	- Brak kanalizacji sanitarnej i słaba infrastruktura drogowa - Ograniczony dostęp do usług publicznych i komercyjnych - Niski poziom aktywności gospodarczej - Starzejące się społeczeństwo - Niewystarczające zagospodarowanie przestrzeni publicznej
Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
✓ Możliwość pozyskania funduszy zewnętrznych ✓ Rozwój agroturystyki i turystyki weekendowej ✓ Zwiększenie roli świetlicy wiejskiej ✓ Wzrost zainteresowania życiem na wsi ✓ Działania Gminy w ramach GPR	- Postępująca depopulacja i starzenie się ludności - Zaniechanie inwestycji infrastrukturalnych - Pogłębiające się wykluczenie cyfrowe i transportowe - Ryzyko marginalizacji w polityce rozwojowej - Zmiany klimatyczne i susze

Podobszar 2 – Krebsówka i Marianka

Podobszar Krebsówki i Marianki należy do obszarów o wysokim stopniu zdegradowania.

Mapa 14. Podobszar 2 – Krebsówka i Marianka

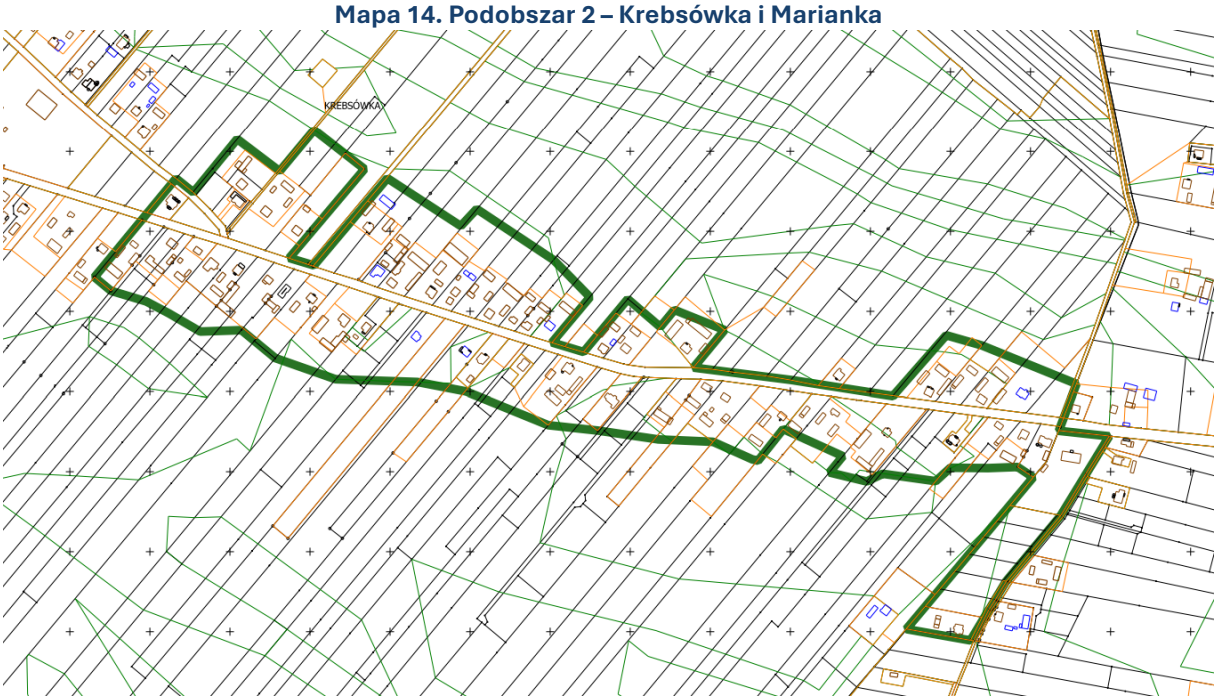

Podobszar zajmuje powierzchnię 21,35 ha, co stanowi 0,2% gminy. Zamieszkuje go 186 osób, co stanowi 1,55% mieszkańców gminy. Ten podobszar cechuje się problemami demograficznymi, bezrobociem, występującą przestępczością i niskim poziomem integracji społecznej, choć działające organizacje społeczne stanowią solidną podstawę do budowy kapitału społecznego. Technicznie miejscowości te cierpią na słabo rozwiniętą infrastrukturę – drogi są w złym stanie, a dostęp do kanalizacji jest ograniczony. Jednakże zaangażowanie lokalnej społeczności może ułatwić realizację potrzebnych inwestycji. W gospodarce dominuje rolnictwo, przy niskiej liczbie działalności gospodarczych. Atutem jest dobre skomunikowanie z głównymi arteriami drogowymi. Środowisko cierpi z powodu braku kanalizacji, zagrożeń dla środowiska związanych z wykorzystaniem węglowych kotłów ciepła, ale potencjałem rozwojowym są tutaj realne szanse na inwestycje ekologiczne. Obszar wymaga aktywizacji przestrzennej – obecnie brakuje atrakcyjnych miejsc integracji i rekreacji, choć potencjalnie dostępne są grunty i obiekty możliwe do zagospodarowania. Wskazane są działania przywracające funkcje społeczne i krajobrazowe zdegradowanym terenom.

Analiza SWOT – Podobszar 2 – Krebsówka i Marianka	
Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
✓ Istniejące organizacje społeczne i lokalne inicjatywy oddolne ✓ Dobra współpraca między mieszkańcami ✓ Położenie w sąsiedztwie dróg o znaczeniu lokalnym i regionalnym ✓ Walory krajobrazowe i środowiskowe ✓ Możliwość adaptacji terenów na cele społeczne	- Niska gęstość zaludnienia i rozproszenie zabudowy - Ograniczony dostęp do transportu zbiorowego - Braki w kanalizacji i oświetleniu ulicznym - Niewielka liczba lokalnych podmiotów gospodarczych - Niska aktywność społeczna w części miejscowości
Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
✓ Możliwość rozwoju usług lokalnych i agroturystyki ✓ Fundusze UE na rozbudowę infrastruktury ✓ Wzrost atrakcyjności obszaru dla nowych mieszkańców ✓ Działania Gminy na rzecz wyrównywania dysproporcji rozwojowych ✓ Rewitalizacja przestrzeni wiejskiej	- Dalszy spadek liczby ludności i migracje młodych - Utrzymanie się niskiej aktywności gospodarczej - Brak inwestycji w infrastrukturę społeczną - Rosnące koszty życia i wykluczenie transportowe - Degradacja środowiska przez nielegalne składowiska

Podobszar 3 – Krężnica Jara

Podobszar Krężnicy Jarej charakteryzuje się wysokim stopniem zdegradowania. Podobszar zajmuje powierzchnię 55,03 ha, co stanowi 0,51% powierzchni gminy. Zamieszkuje go ok. 328 osób, co stanowi 2,74% mieszkańców gminy.

W sferze społecznej największym wyzwaniem jest proces starzenia się społeczeństwa i wysoki udział osób z niepełnosprawnościami oraz bezrobocia. Z drugiej strony, społeczność lokalna wykazuje wysoki poziom zaangażowania. Problemy techniczne koncentrują się wokół dostępności komunikacyjnej i stanu dróg. Możemy również zaobserwować znaczącą liczbę budynków zawierających azbest co z pewnością jest zjawiskiem negatywnym. Planowane inwestycje mogą poprawić sytuację. Gospodarczo Krężnica Jara ma ograniczone możliwości zatrudnienia, jednak jej walory przyrodnicze mogą stanowić pewien potencjał w tym zakresie

i sprzyjać rozwojowi turystyki. Zasoby środowiskowe są cenne, ale jednocześnie narażone na degradację. Przestrzeń publiczna nie spełnia funkcji integracyjnych – brakuje miejsc wspólnych, choć istnieją budynki możliwe do adaptacji.

Analiza SWOT – Podobszar 3 – Krężnica Jara	
Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
✓ Atrakcyjne położenie przy rzece i wśród terenów zielonych ✓ Aktywność rady sołeckiej i współpraca z parafią ✓ Potencjał przyrodniczy do rozwoju edukacji ekologicznej i turystyki ✓ Dostępność gruntów pod rozwój usług lub rekreacji ✓ Względnie spokojna i bezpieczna okolica	- Wysoki udział osób starszych i depopulacja - Brak kanalizacji sanitarnej - Słaba jakość infrastruktury drogowej i komunikacji publicznej - Brak lokalnych punktów usługowych i miejsc pracy - Brak zorganizowanej przestrzeni publicznej i centrum miejscowości
Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
✓ Rozwój turystyki przyrodniczej i weekendowej ✓ Rewitalizacja terenów nadrzecznych ✓ Możliwość adaptacji budynków i działek na cele społeczne ✓ Dostęp do programów wsparcia dla terenów wiejskich ✓ Działania edukacyjne i środowiskowe dla dzieci i seniorów	- Dalsze pogłębianie się problemów demograficznych - Trwała marginalizacja przestrzenna i społeczna - Zaniedbanie walorów przyrodniczych i ich degradacja - Brak inwestycji w infrastrukturę techniczną - Nasilające się wykluczenie cyfrowe i transportowe

Mapa 15. Podobszar 3 - Krężnica Jara

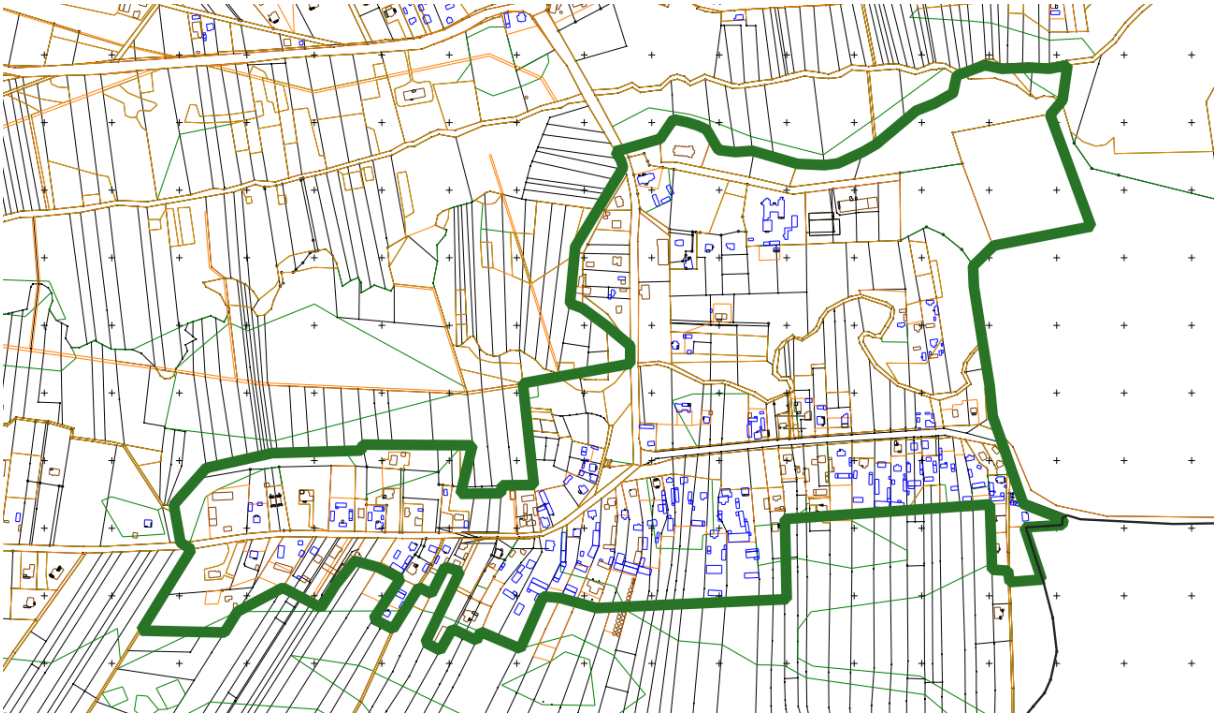

Podobszar 4 – Niedrzwica Duża

Podobszar Niedrzwicy Dużej należy do obszarów o wysokim stopniu zdegradowania. Podobszar zajmuje powierzchnię 455,14 ha, co stanowi 4,26% gminy. Zamieszkuje go ok. 927 osób, co stanowi 7,75% mieszkańców gminy.

To największa miejscowość gminy i jej centrum administracyjne. Sfera społeczna obciążona jest problemami społecznymi, w tym bezrobociem, przemocą domową i wykluczeniem. Obecność wielu instytucji wsparcia (np. OPS, szkoły) jest dużym potencjałem do działań naprawczych. Technicznie miejscowość ma przeciążoną infrastrukturę – sieci wodociągowe i kanalizacyjne wymagają modernizacji. Obserwujemy też występowanie budynków z węglowymi kotłami oraz niedostosowanie budynków do standardów technicznych – wysoki udział budynków zawierających azbest.

Gospodarczo Niedrzwica Duża wyróżnia się na tle gminy największą liczbą mikroprzedsiębiorstw, choć brakuje większych inwestorów i nowoczesnych form działalności. Miejscowość dysponuje największym potencjałem infrastrukturalnym w gminie, co czyni ją dogodnym punktem dla planowania większych inwestycji. W sferze środowiskowej występują problemy z jakością powietrza, co jest związane z dużą gęstością zabudowy i ruchem samochodowym. Potencjał tkwi w rewitalizacji terenów nadrzecznych i tworzeniu zielonych stref rekreacyjnych. Przestrzeń publiczna jest częściowo uporządkowana, ale miejscami chaotyczna – istnieją możliwości poprawy ładu przestrzennego i jakości usług publicznych.

Potencjałem jest reorganizacja przestrzeni centralnej – w szczególności stworzenie zintegrowanej strefy usługowo-rekreacyjnej wokół urzędu gminy i głównych ciągów pieszych.

Analiza SWOT – Podobszar 4 – Niedrzwica Duża	
Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
✓ Największe centrum administracyjne i usługowe w gminie ✓ Rozbudowana infrastruktura edukacyjna, społeczna i zdrowotna ✓ Największa liczba mikroprzedsiębiorstw w gminie ✓ Położenie przy drodze ekspresowej S19 ✓ Dostępność instytucji wsparcia społecznego i organizacji pozarządowych	- Wysokie bezrobocie i duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej - Wysoki poziom interwencji policyjnych i problemów społecznych - Przeciążona i miejscami niewydolna infrastruktura techniczna - Chaotyczna zabudowa i niewystarczające zagospodarowanie przestrzeni publicznych - Problemy z jakością powietrza i hałasem
Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
✓ Rozwój funkcji centrum gminy i węzła usługowo-komunikacyjnego ✓ Wysoki potencjał inwestycyjny w infrastrukturę społeczną i techniczną ✓ Możliwość przyciągnięcia zewnętrznych inwestorów i firm ✓ Rewitalizacja przestrzeni publicznych i zielonych ✓ Programy społeczne i edukacyjne dla mieszkańców	- Utrwalanie się negatywnych zjawisk społecznych - Nasilenie konfliktów przestrzennych i chaosu urbanistycznego - Ryzyko dalszego obciążenia infrastruktury bez modernizacji - Zanieczyszczenia związane z ruchem drogowym i suburbanizacją - Odpływ mieszkańców do Lublina mimo atrakcyjnej lokalizacji

Mapa 16. Podobszar 4 - Niedrzwica Duża

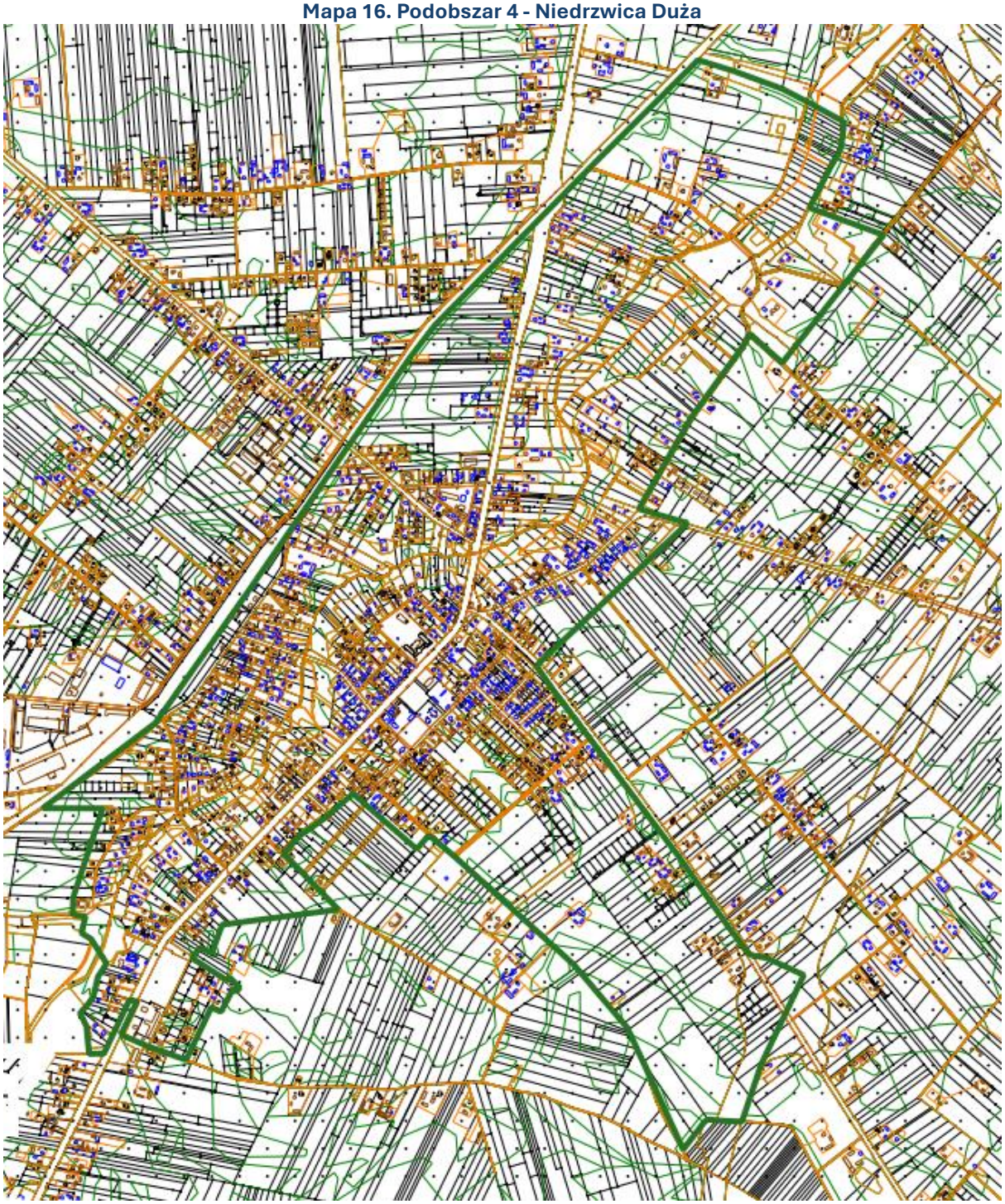

Podobszar 5 – Niedrzwica Kościelna

Podobszar Niedrzwica Kościelna należy do obszarów o wysokim stopniu zdegradowania. Podobszar zajmuje powierzchnię 162,41 ha, co stanowi 1,52% gminy. Zamieszkuje go ok. 247 osób, co stanowi 2,06% mieszkańców gminy.

Mieszkańcy zmagają się tutaj z ograniczonym dostępem do usług publicznych, jednak zintegrowana społeczność daje podstawy do skutecznych działań rewitalizacyjnych. Technicznie miejscowość boryka się z problemami drogowymi i kanalizacyjnymi, lecz istnieje realna

możliwość pozyskania środków na inwestycje. Gospodarka oparta jest na rolnictwie, notujemy niski poziom aktywności gospodarczej. Jednak potencjałem jest możliwość uzupełnienia poprzez rozwój turystyki kulturowej. Środowiskowo występują zanieczyszczenia rolnicze, jednak gmina może wprowadzać rozwiązania proekologiczne. Problemem jest także wysoki udział budynków korzystających z węglowych źródeł ciepła. Przestrzeń publiczna wymaga rewitalizacji, jednak centralna część miejscowości z kościołem ma potencjał do przekształcenia w otwartą przestrzeń integracyjną i kulturotwórczą.

Mapa 17. Podobszar 5 - Niedrzwica Kościelna

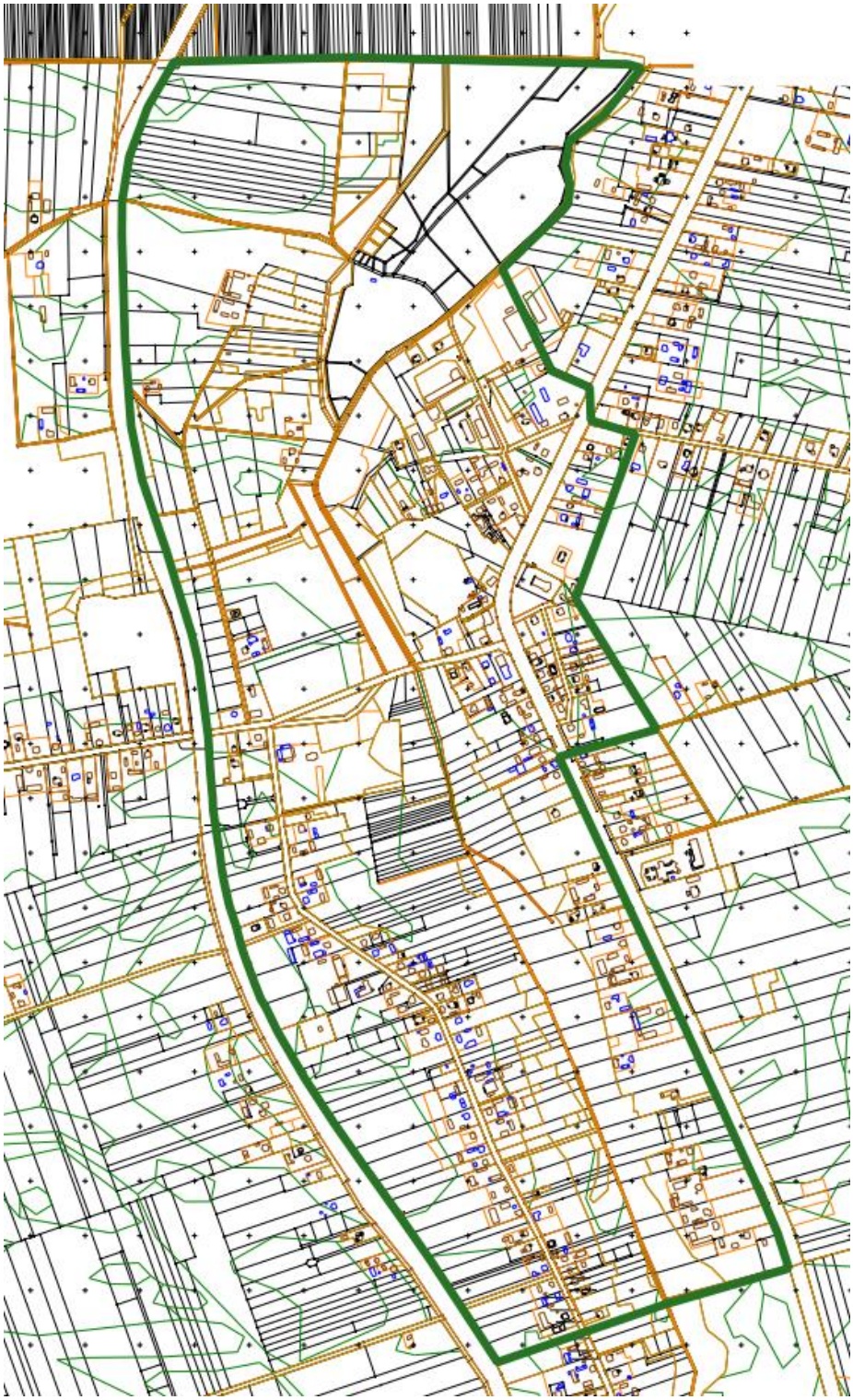

Analiza SWOT – Podobszar 5 – Niedrzwica Kościelna	
Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
✓ Zintegrowana społeczność lokalna z silnymi więzami sąsiedzkimi ✓ Obecność szkoły i kościoła jako lokalnych centrów życia społecznego ✓ Tradycyjny układ osadniczy i walory krajobrazowe ✓ Potencjał do rozwoju turystyki kulturowej i religijnej ✓ Dobre połączenia komunikacyjne z Niedrzwicą Dużą i Lublinem	- Ograniczony dostęp do usług publicznych i komercyjnych - Zły stan infrastruktury drogowej i brak kanalizacji sanitarnej - Brak lokalnych miejsc pracy i niska aktywność gospodarcza - Starzejące się społeczeństwo i odpływ młodzieży - Niedostatecznie zagospodarowana przestrzeń publiczna
Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
✓ Rozwój agroturystyki i turystyki religijnej ✓ Możliwość pozyskania środków na modernizację infrastruktury ✓ Rewitalizacja centrum wsi wokół kościoła i szkoły ✓ Promocja dziedzictwa kulturowego i lokalnej historii ✓ Wsparcie działań społecznych i edukacyjnych	- Pogłębianie się problemów demograficznych i wykluczenia społecznego - Dalsza degradacja techniczna infrastruktury - Brak zewnętrznych inwestycji i odpływ przedsiębiorczości - Utrata tożsamości lokalnej przy braku działań rewitalizacyjnych - Rosnące koszty życia i bariery komunikacyjne

Podobszar 6 – Sobieszczany i Sobieszczany Kolonia

Podobszar Sobieszczany i Sobieszczany Kolonia należy do obszarów o wysokim stopniu zdegradowania. Podobszar zajmuje powierzchnię ok. 111,53 ha, co stanowi 1,04% gminy. Zamieszkuje go ok. 354 osoby, co stanowi 2,95% mieszkańców gminy. Społecznie obszar ten zmaga się z przestępczością, niskim poziomem aktywności mieszkańców i bezrobociem, choć lokalna świetlica stanowi punkt wyjścia i potencjał dla działań aktywizacyjnych. Problemy techniczne obejmują kwestie kanalizacji, ale system zaopatrzenia w wodę działa dobrze. Występuje również wysoki udział budynków korzystających z węglowych źródeł ciepła. Dominujące rolnictwo daje możliwość rozwoju przetwórstwa rolnego. Obszar ma atrakcyjny krajobraz, ale dotknięty jest problemami związanymi np. z gospodarką odpadami. Środowisko naturalne cierpi wskutek intensywnej działalności rolniczej – działania edukacyjne i ekologiczne mogą poprawić sytuację. Przestrzeń publiczna wymaga inwestycji głównie w kontekście termomodernizacji i wykorzystania OZE, ale istnieje potencjał do jej rozwinięcia wokół już funkcjonujących obiektów.

Analiza SWOT – Podobszar 6 – Sobieszczany i Sobieszczany Kolonia	
Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
✓ Funkcjonująca świetlica wiejska jako lokalne centrum życia społecznego ✓ Dostępność gruntów pod rozwój infrastruktury społecznej i rekreacyjnej ✓ Potencjał środowiskowy – zadrzewienia, rolniczy krajobraz ✓ Dobre warunki glebowe sprzyjające	- Brak kanalizacji i ograniczony dostęp do infrastruktury technicznej - Niska aktywność społeczna i cyfrowa mieszkańców - Brak miejsc pracy w obrębie podobszaru - Ograniczony dostęp do usług i przestrzeni publicznych - Słabe skomunikowanie z innymi częściami gminy

produkcji rolniczej ✓ Względnie niski poziom przestępczości	
Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
✓ Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego i ekologicznego ✓ Wsparcie projektów społecznych i edukacyjnych dla mieszkańców ✓ Możliwość zagospodarowania terenów przy świetlicy ✓ Projekty rewitalizacyjne i infrastrukturalne ✓ Rewitalizacja środowiska przyrodniczego i edukacja ekologiczna	- Dalszy spadek aktywności społecznej i zaangażowania obywatelskiego - Wykluczenie cyfrowe i komunikacyjne - Zanieczyszczenie środowiska spowodowane działalnością rolniczą - Odpływ młodych mieszkańców i brak zastępowalności pokoleń - Zaniedbanie potencjału świetlicy i przestrzeni wspólnych

Mapa 18. Podobszar 6 - Sobieszczany, Sobieszczany Kolonia

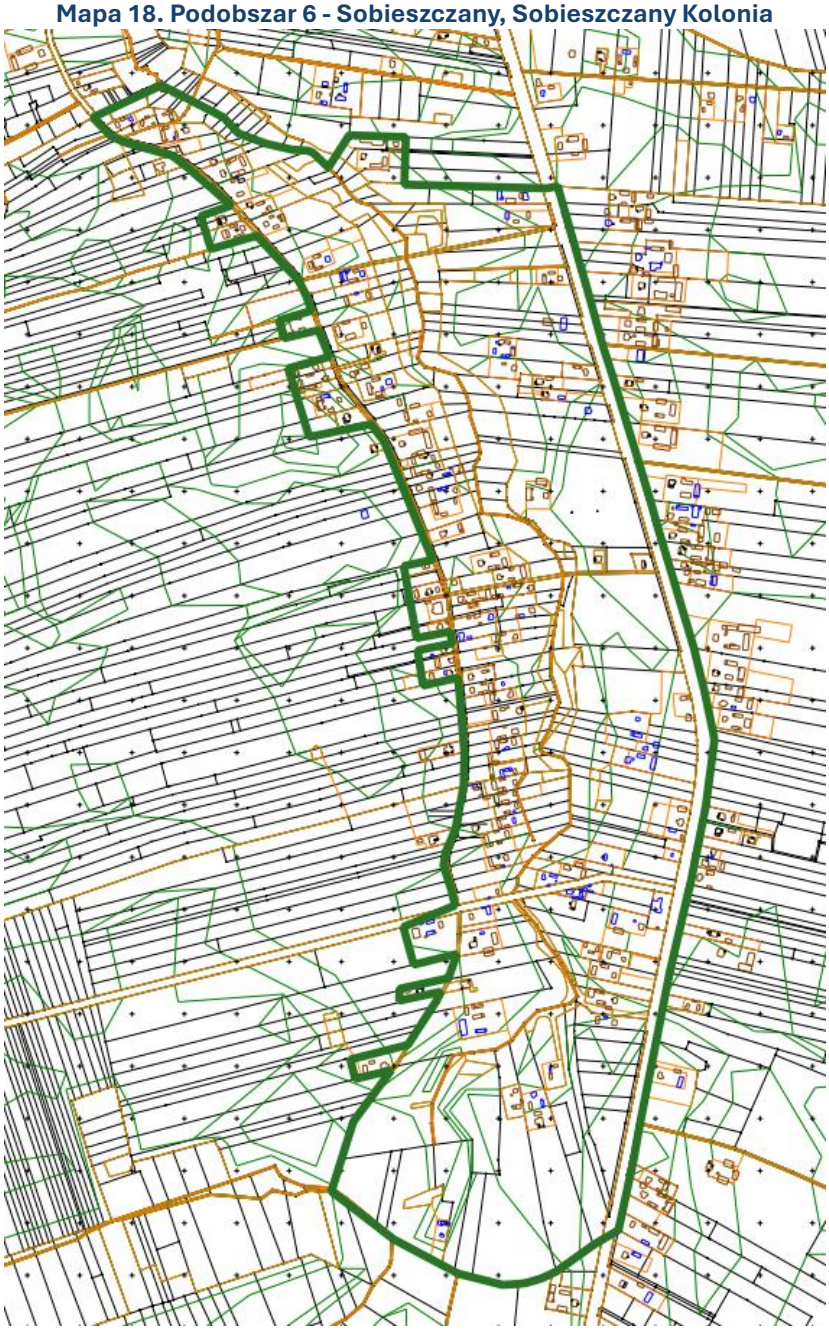

Podobszar 7 – Radawczyk, Strzeszkowice Duże i Strzeszkowice Małe

Podobszar Radawczyk, Strzeszkowice Duże i Strzeszkowice Małe należy do obszarów o wysokim stopniu zdegradowania. Podobszar zajmuje powierzchnię 226,47 ha, co stanowi 2,12% gminy. Zamieszkuje go ok. 460 osób, co stanowi 3,84% mieszkańców gminy.

Wśród problemów społecznych obszaru należy wymienić przede wszystkim problem wyludniania się miejscowości, bezrobocia, przestępczości oraz niskiej aktywności społecznej. Duży udział osób starszych stanowi wyzwanie społeczne, ale także szansę na rozwój organizacji senioralnych. Problemy techniczne łączą się z zagrożeniem środowiskowym jakim jest wysoki udział budynków z węglowymi kotłami ciepła. Środowisko boryka się również z problemem zanieczyszczeń drogowych – tereny zielone wymagają rewitalizacji. Przestrzeń publiczna jest uboga, jednak centralne położenie względem gminy może sprzyjać jej rozwojowi. W sferze gospodarczej brakuje dużych podmiotów zatrudniających, ale rozwój usług lokalnych może wypełnić tę lukę. Dużym atutem jest jednak bliskość granicy administracyjnej miasta, co może wspierać rozwój mieszkaniowy i usługowy.

Mapa 19. Podobszar 7 – Radawczyk, Strzeszkowice Duże i Strzeszkowice Małe

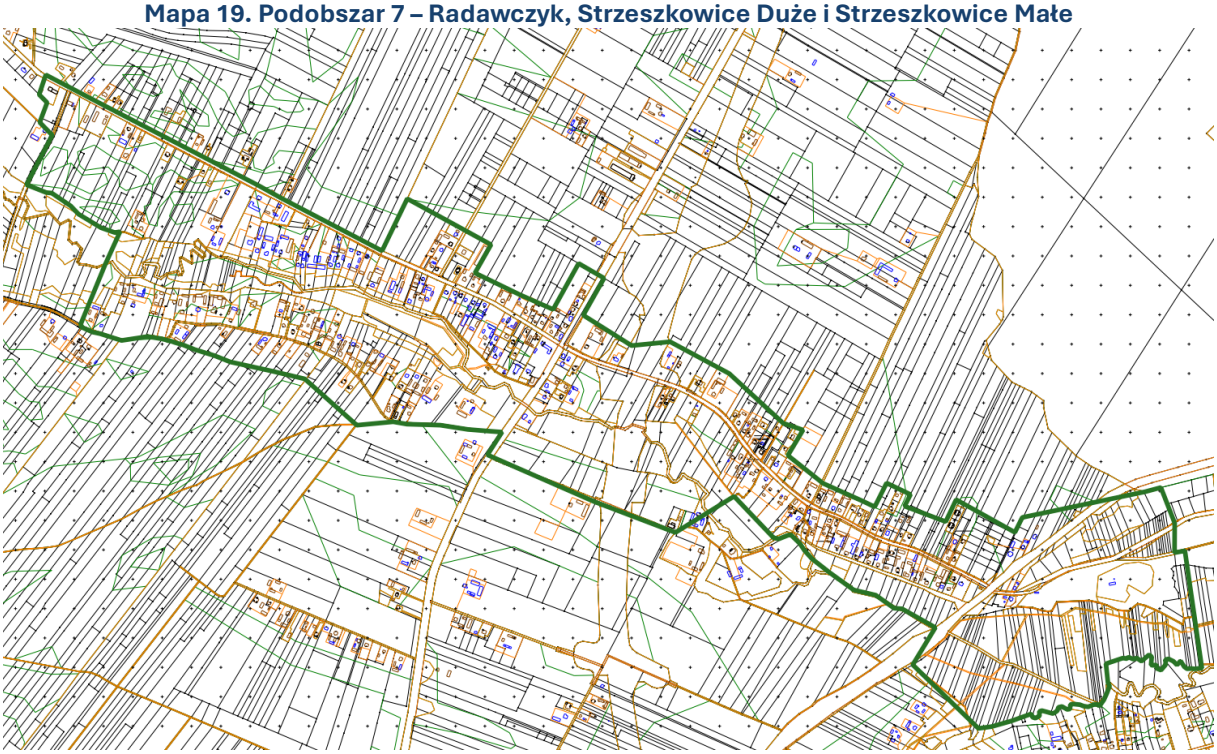

Analiza SWOT – Podobszar 7 – Radawczyk, Strzeszkowice Duże i Strzeszkowice Małe	
Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
✓ Bliskość granic administracyjnych Lublina – potencjał rozwojowy ✓ Obecność aktywnych organizacji lokalnych (np. OSP) ✓ Umiarkowana jakość środowiska naturalnego i zieleni śródpolnej ✓ Dostępność terenów do zagospodarowania ✓ Względnie zróżnicowana struktura społeczna	- Wysoki udział osób starszych i niski poziom aktywizacji młodzieży - Brak rozwiniętej komunikacji publicznej i słaba infrastruktura drogowa - Brak lokalnych centrów usługowych i handlowych - Ograniczony dostęp do usług społecznych i edukacyjnych - Złe zagospodarowanie przestrzeni wspólnych

Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
✓ Możliwość pełnienia funkcji zaplecza mieszkalno-usługowego dla Lublina ✓ Rozwój lokalnych usług i przedsiębiorczości ✓ Rewitalizacja przestrzeni wspólnych i terenów zielonych ✓ Aktywizacja seniorów i młodzieży w ramach programów społecznych ✓ Inwestycje infrastrukturalne wspierane przez środki unijne	- Nasilenie marginalizacji społecznej i wykluczenia komunikacyjnego - Dalszy spadek aktywności gospodarczej i odpływ mieszkańców - Ryzyko niekontrolowanej suburbanizacji i degradacji krajobrazu - Utrata lokalnej tożsamości kulturowej - Brak inwestycji samorządowych w rozwój usług lokalnych

Podobszar 8 – Warszawiaki

Podobszar Warszawiaki należy do obszarów o wysokim stopniu zdegradowania. Podobszar zajmuje powierzchnię 44,32 ha, co stanowi 0,41% gminy. Zamieszkuje go ok. 120 osób, co stanowi 1,0% mieszkańców gminy.

Analiza SWOT – Podobszar 8 – Warszawiaki	
Mocne strony (Strengths)	Słabe strony (Weaknesses)
✓ Potencjał do rozwoju funkcji mieszkaniowej i rekreacyjnej ✓ Aktywność nieformalnych liderów lokalnych ✓ Czyste środowisko i atrakcyjny krajobraz rolniczy ✓ Możliwość wykorzystania dostępnych gruntów i istniejących obiektów ✓ Względnie spokojne otoczenie sprzyjające zamieszkaniu	- Niski poziom integracji i aktywności społecznej - Brak kanalizacji sanitarnej i złe drogi lokalne - Brak podstawowych usług i infrastruktury społecznej - Niska aktywność gospodarcza i brak miejsc pracy - Wykluczenie komunikacyjne i ograniczony dostęp do edukacji
Szanse (Opportunities)	Zagrożenia (Threats)
✓ Możliwość rozwoju mikroprzedsiębiorczości i agroturystyki ✓ Rewitalizacja przestrzeni wspólnych z wykorzystaniem gruntów gminnych ✓ Działania aktywizujące lokalną społeczność poprzez projekty GPR ✓ Pozyskanie środków zewnętrznych na poprawę infrastruktury ✓ Wzrost atrakcyjności osiedleńczej przy dobrej polityce gminy	- Dalsza izolacja społeczna i odpływ mieszkańców - Zwiększająca się luka pokoleniowa i brak integracji młodych - Zaniedbanie przestrzeni publicznych i utrata ich funkcji - Ryzyko degradacji środowiska naturalnego bez systemu kanalizacji - Nierówności w dostępie do usług w porównaniu z innymi sołectwami

Sfera społeczna cechuje się brakami w infrastrukturze i poziomie integracji – wspólne inicjatywy mieszkańców są sporadyczne. Potencjałem jest tutaj pusty obiekt po byłej szkole, który powinien być odpowiednio zagospodarowany. Jednocześnie istnieje potencjał w postaci oddolnych inicjatyw i lokalnych liderów. Problemy techniczne to m.in. zły stan dróg. Podobszar charakteryzuje dość wysokim poziomem degradacji przestrzeni publicznych. Gospodarczo - aktywność zawodowa jest niewielka, lecz rozwój mikroprzedsiębiorstw może poprawić sytuację. Dostępność terenów stwarza możliwości inwestycyjne. Środowisko cierpi na braki w zakresie

kanalizacji. Pozytywną cechą są z pewnością warunki glebowe, które sprzyjają promocji lokalnej produkcji rolniczej i działaniom proekologicznym.

Mapa 20. Podobszar 8 - Warszawiaki

Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Niedrzwica Duża zostało przeprowadzone w oparciu o analizę wskaźnikową i analizę jakościową.

Poprzez diagnozę stanu obecnego określono, które miejscowości (wyznaczone jako jednostki referencyjne) notują najgorszą sytuację w następujących obszarach: społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym. W każdym z powyższych obszarów wskazano przynajmniej jeden wskaźnik delimitacyjny, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru społecznego.

Analiza jakościowa dotyczyła interpretacji wyników otrzymanych w poszczególnych obszarach oraz badania ankietowego na potrzeby opracowania GPR i formułowania na tej bazie wniosków diagnostycznych.

Należy również zaznaczyć, że przeprowadzona analiza, w przypadku poszczególnych rozdziałów miała zazwyczaj charakter dwupoziomowy. Przedstawione dane i statystyki na poziomie Gminy Niedrzwica Duża były zazwyczaj elementem diagnozy o charakterze ogólnym. Jednak w przypadku każdego z obszarów były one pomocne w określeniu stanu Gminy oraz określeniu bardziej szczegółowych wskaźników delimitacyjnych.

Do wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji posłużą następujące wskaźniki delimitacyjne z obszaru społecznego, gospodarczego, środowiskowego, przestrzenno-funkcjonalnego oraz technicznego.

Tabela 13. Wskaźniki delimitacyjne

Obszar społeczny		
W1	Procentowa zmiana liczby ludności w latach 2019-2023	Starzejące się społeczeństwo
W2	Procent osób z niepełnosprawnościami w poszczególnych miejscowościach w latach (2023)	Wzrost wydatków na pomoc społeczną
W3	Liczba przeprowadzonych interwencji publicznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców (2023)	Przestępczość
W4	Frekwencja na zebraniach sołeckich podczas ostatniego wyboru sołtysa (2024)	Niski poziom aktywności społecznej
W5	Procent osób bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności (2023)	Bezrobocie
Obszar gospodarczy		
W6	Liczba podmiotów gospodarki narodowej w miejscowościach w przeliczeniu na 100 mieszkańców (2023)	Niski poziom aktywności gospodarczej
Obszar środowiskowy		
W7	Procent budynków z węglowymi kotłami ciepła (2023)	Zagrożenie środowiskowe
Obszar przestrzenno-funkcjonalny		
W8	Poziom degradacji przestrzeni publicznych	Niski poziom przestrzeni publicznej
Obszar techniczny		
W9	Procent budynków zawierających azbest	Niedostosowanie budynków do standardów technicznych

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji: obszar zdegradowany określony jest jako teren cechujący się występowaniem negatywnych zjawisk sfery społecznej oraz przynajmniej jednego z negatywnych zjawisk określających pozostałe sfery. W przypadku Gminy Niedrzwica Duża dokonano analizy wszystkich wymienionych w ustawie stref.

W dalszej części niniejszego opracowania przedstawiono zbiorowe zestawienie wszystkich zastosowanych w diagnozie wskaźników delimitacyjnych wraz z określeniem ich wartości prowadzącej do określenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Czerwony kolor oznacza obszar o nasilonym zjawisku zdegradowania, żółty kolor oznacza średnie nasilenie wskaźnika degradacji, natomiast kolor zielony oznacza niskie lub brak nasilenia negatywnych zjawisk. Biały kolor przeznaczony jest dla obszarów dla których brak jest danych o stopniu nasilenia zjawiska kryzysowego.

Do dokładnego wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji wykorzystano metodę punktową. Obszarowi o nasilonym negatywnym zjawisku przypisuje się 5 punktów, dla obszaru o średnim nasileniu negatywnych zjawisk przypisuje się 3 punkty. Obszary o niskim lub braku nasilenia zjawisk kryzysowych przypisuje się 0 punktów. Następnie przyjmuje się następującą klasyfikację:

powyżej 23 pkt. – obszar zdegradowany w dużym stopniu,

20-22 pkt. – obszar zdegradowany w średnim stopniu,

poniżej 20 pkt. – obszar niezdegradowany lub o niskim stopniu zdegradowania.

Tabela 14. Matryca poziomu występowania zjawisk kryzysowych

	W1	W2	W3	W4	W5	W6	W7	W8	W9	Razem
Borkowizna										22
Czółna										23
Krebsówka										34
Krężnica Jara										26
Majdan Sobieszczański										20
Marianka										24
Niedrzwica Duża										29
Niedrzwica Kościelna										23
Niedrzwica Kościelna-Kolonia										22
Osmolice-Kolonia										16
Radawczyk										24
Radawczyk-Kolonia Pierwsza										9
Sobieszczany										32
Sobieszczany-Kolonia										41
Strzeszkowice Duże										24
Strzeszkowice Małe										23
Tomaszówka										10
Trojaczkowice										13
Warszawiaki										25
Załucze										19

Źródło: opracowanie własne

Poniższa mapa przedstawia rozmieszczenie obszarów zdegradowanych gminy Niedrzwica Duża w podziale na obszary o wysokim, średnim i niskim poziomie zdegradowania.

Mapa 21. Obszar zdegradowany gminy Niedrzwica Duża

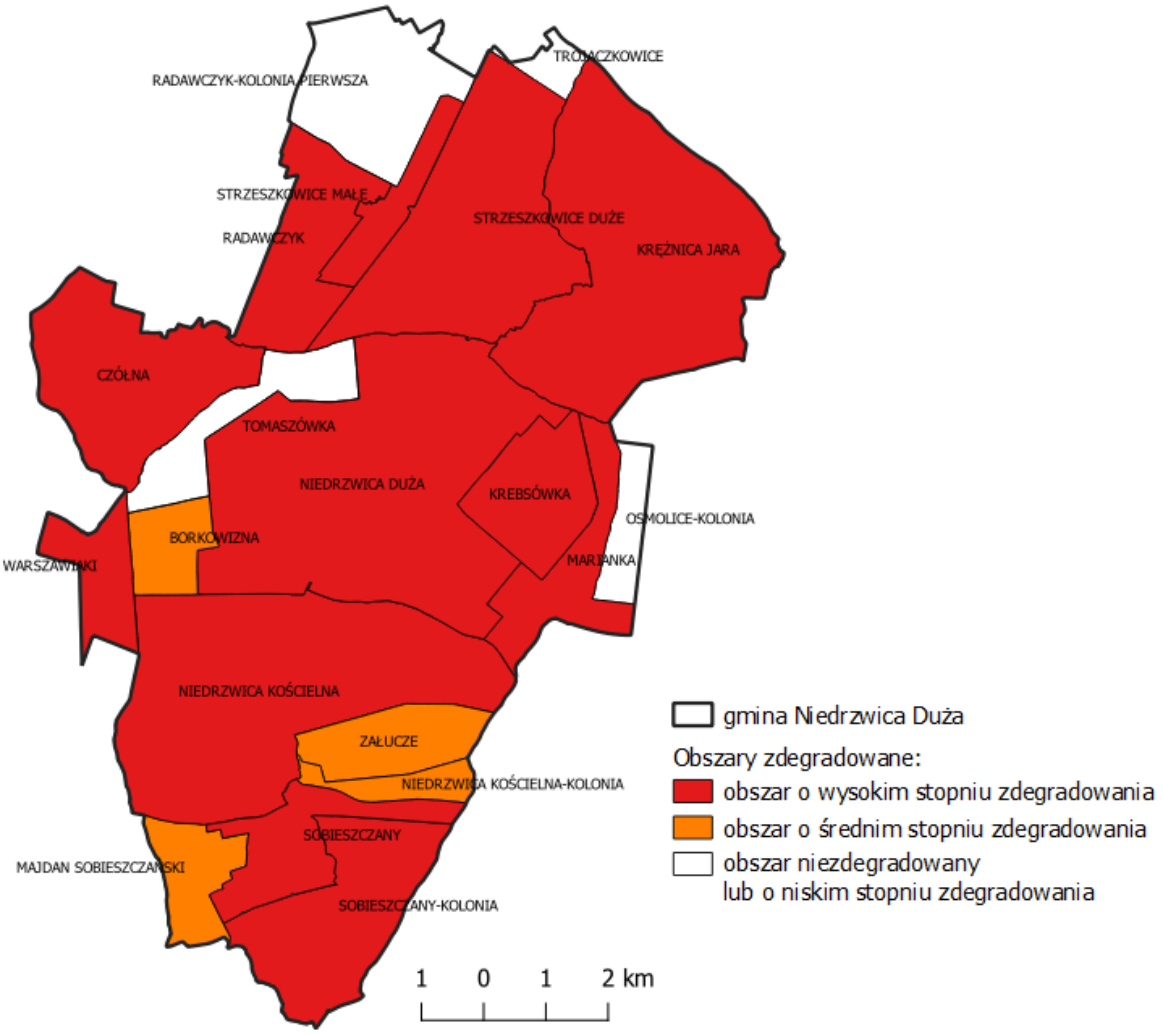

Źródło: opracowanie własne

Z uwagi na fakt, że obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, nie mogący obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy należy przeanalizować powierzchnię miejscowości w stosunku do powierzchni gminy oraz stosunek liczby ludności zamieszkującej poszczególne miejscowości do liczby mieszkańców gminy ogółem.

Tabela 15. Powierzchnia i liczba mieszkańców w podziale na miejscowości

Miejscowość	Powierzchnia [ha]	% udział w powierzchni gminy Niedrzwica Duża	Liczba ludności	% udział w liczbie ludności Gminy Niedrzwica Duża
Borkowizna	173,60	1,6	143	1,2
Czółna	703,97	3,2	480	4,0
Krebsówka	353,59	2,2	265	2,2

Krężnica Jara	1 449,12	9,4	1459	12,2
Majdan Sobieszczański	210,64	0,7	171	1,4
Marianka	321,69	4,4	238	2,0
Niedrzwica Duża	1 793,90	26,6	4505	37,6
Niedrzwica Kościelna	1 508,47	19,8	1442	12,0
Niedrzwica Kościelna - Kolonia	113,97	2,1	127	1,1
Osmolice-Kolonia	140,65	1,4	107	0,9
Radawczyk	428,86	4,8	234	2,0
Radawczyk-Kolonia Pierwsza	505,85	2,4	219	1,8
Sobieszczany	323,04	3,3	237	2,0
Sobieszczany-Kolonia	605,28	3,2	519	4,3
Strzeszkowice Duże	1 022,66	8,7	907	7,6
Strzeszkowice Małe	172,23	0,7	120	1,0
Tomaszówka	290,51	1,6	247	2,1
Trojaczkowice	66,78	0,5	102	0,9
Warszawiaki	215,78	2,5	134	1,1
Załucze	272,95	0,9	311	2,6
RAZEM	10 673,53	100,0	11 967	100,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG

W związku z powyższym oraz z uwagi na możliwość wyznaczenia podobszarów rewitalizacji nieposiadających wspólnych granic, zdecydowano się podzielić obszar rewitalizacji na osiem następujących podobszarów:

- Podobszar 1 – Czółna,
- Podobszar 2 – Krebsówka i Marianka,
- Podobszar 3 – Krężnica Jara
- Podobszar 4 – Niedrzwica Duża,
- Podobszar 5 – Niedrzwica Kościelna,
- Podobszar 6 – Sobieszczany i Sobieszczany Kolonia,
- Podobszar 7 – Radawczyk, Strzeszkowice Duże i Strzeszkowice Małe,
- Podobszar 8 – Warszawiaki.

Obszar rewitalizacji łącznie obejmuje powierzchnię ok. 1 174,39 ha, co stanowi 11% gminy Niedrzwica Duża. Obszar ten zamieszkuje ok. 2882 osoby, stanowiących 24,08% mieszkańców gminy. Obszar został ograniczony do terenów zamieszkałych. W przypadku Gminy Niedrzwica Duża obszar rewitalizacji nie pokrywa wszystkich terenów zabudowanych ze względu na ograniczenia ustawowe. W związku z powyższym, na terenie miejscowości Niedrzwica Duża zdecydowano o wyznaczeniu obszarów rewitalizacji w miejscach najbardziej eksploatowanych przez mieszkańców. Wyznaczony obszar rewitalizacji charakteryzuje się największym skupieniem negatywnych zjawisk społecznych przy jednoczesnym występowaniu przynajmniej jednego negatywnego zjawiska z co najmniej jednej sfery: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej.

Mapa 22. Obszar rewitalizacji gminy Niedrzwica Duża

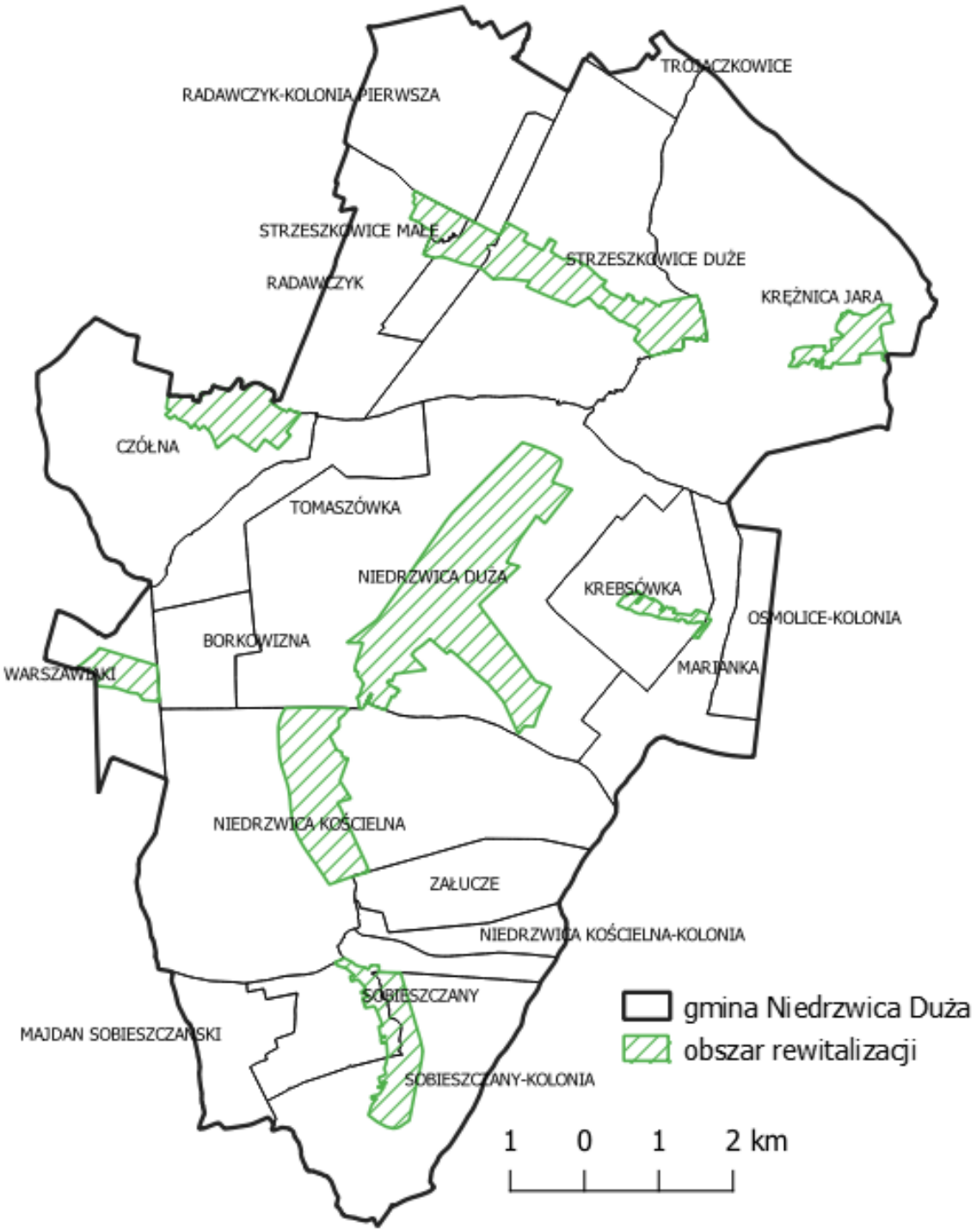

Źródło: opracowanie własne

Proces delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji znajdujących się w sytuacji kryzysowej został zakończony poprzez podjęcie Uchwały Rady Gminy Niedrzwica Duża nr XII/88/25 z dnia 25.03.2025 r. dotyczącej wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Niedrzwica Duża.

Poniżej przedstawiono obszar rewitalizacji oraz obszar zdegradowany na tle gminy Niedrzwica Duża.

Mapa 23. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji gminy Niedrzwica Duża

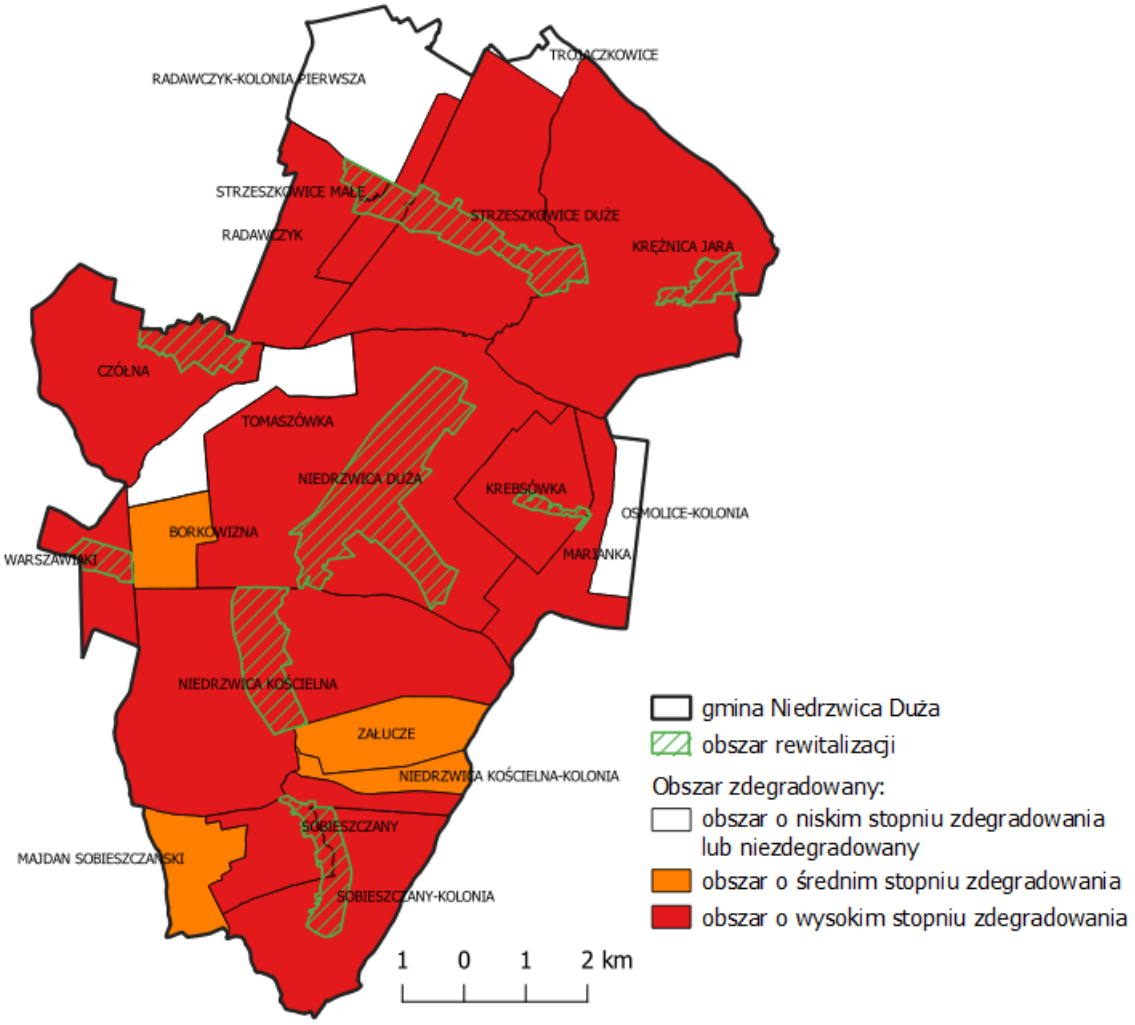

Źródło: opracowanie własne

Wizja, cele i kierunki działań

Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

W wyniku skutecznie przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych, obszary Gminy Niedrzwica Duża objęte GPR przekształcą się w miejsca atrakcyjne do życia, sprzyjające aktywności społecznej, gospodarczej oraz wysokiej jakości zamieszkiwania. Obszary te zostaną wyprowadzone ze stanu kryzysowego i staną się przestrzenią o spójnym charakterze, dobrze skomunikowaną, przyjazną mieszkańcom i otwartą na różnorodne formy aktywności lokalnej.

Wizja ta zakłada, że poprzez realizację skoordynowanych i zintegrowanych działań w pięciu sferach rewitalizacji – społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej – możliwe będzie zredukowanie negatywnych zjawisk i uruchomienie lokalnych potencjałów rozwojowych. Fundamentem zmian będzie poprawa jakości życia mieszkańców, zarówno w wymiarze materialnym, jak i społecznym.

Miejscowości wyznaczone jako obszar rewitalizacji, w 2030 roku będą miejscem atrakcyjnym do życia, o wysokiej jakości przestrzeni, przyjaznym jego mieszkańcom oraz sprzyjającym aktywności społecznej i gospodarczej.

W sferze społecznej przewiduje się odbudowę więzi międzyludzkich, wzrost poziomu integracji mieszkańców oraz rozwój aktywności obywatelskiej i kulturalnej. Wzmocnione zostaną działania w zakresie pomocy społecznej, wsparcia rodzin, seniorów oraz osób zagrożonych wykluczeniem, co przyczyni się do zwiększenia spójności społecznej. Wdrażane projekty będą wspierać edukację, zdrowie, aktywizację zawodową oraz przeciwdziałać marginalizacji społecznej.

W zakresie przestrzenno-funkcjonalnym celem rewitalizacji jest poprawa ładu przestrzennego oraz funkcjonalności przestrzeni publicznych. Przewiduje się ich uporządkowanie, modernizację i dostosowanie do potrzeb różnych grup użytkowników, w tym osób z ograniczoną mobilnością. Działania w tym obszarze będą ukierunkowane na tworzenie estetycznych, wielofunkcyjnych przestrzeni wspólnych, sprzyjających integracji oraz budowaniu lokalnej tożsamości.

Rewitalizacja w sferze gospodarczej przyczyni się do pobudzenia lokalnej przedsiębiorczości, tworzenia nowych miejsc pracy oraz wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej gminy. Działania te będą wspierać rozwój mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, a także inicjatyw społeczno-gospodarczych, które przyczynią się do aktywizacji zawodowej mieszkańców i poprawy sytuacji ekonomicznej obszaru objętego programem.

W sferze technicznej planowane są działania związane z modernizacją infrastruktury komunalnej, poprawą jakości zasobów mieszkaniowych oraz rozbudową sieci transportowej i infrastruktury technicznej. Prace te będą prowadzone w sposób spójny z innymi działaniami rewitalizacyjnymi, stanowiąc ważny komponent poprawy jakości życia oraz atrakcyjności terenów zdegradowanych.

Istotnym elementem wizji jest również troska o środowisko naturalne. Działania rewitalizacyjne będą obejmować m.in. rozwój terenów zieleni, poprawę jakości powietrza i wód, zwiększenie odporności na zmiany klimatu oraz promowanie postaw proekologicznych. Uwzględnienie aspektów środowiskowych zapewni trwałość efektów rewitalizacji oraz poprawę warunków życia mieszkańców w długofalowej perspektywie.

Efektem kompleksowych działań rewitalizacyjnych będzie znaczące wzmocnienie tożsamości lokalnej, wzrost poczucia bezpieczeństwa i komfortu życia, a także poprawa wizerunku Gminy Niedrzwica Duża zarówno w oczach jej mieszkańców, jak i osób z zewnątrz. Proces rewitalizacji stanie się impulsem do dalszego, zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy, realizowanego przy aktywnym udziale lokalnych interesariuszy i z poszanowaniem zasobów środowiskowych.

Cele rewitalizacji i kierunki działań

W odniesieniu do przyjętej wizji oraz na podstawie wyników przeprowadzonej diagnozy, zdefiniowano pięć głównych celów rewitalizacji. Każdemu z nich przypisano odpowiednie kierunki działań, które określają ramy operacyjne dla projektowanych interwencji.

Cele rewitalizacji zostały sformułowane w pięciu kluczowych wymiarach: społecznym, gospodarczym, środowiskowym, technicznym oraz przestrzenno-funkcjonalnym. Każdy z nich odzwierciedla potrzebę eliminacji lub ograniczenia zidentyfikowanych zjawisk kryzysowych oraz aktywizacji potencjałów lokalnych w danym obszarze. Wzajemne powiązania pomiędzy celami oraz ich kierunkami działań mają zapewnić kompleksowość i spójność podejmowanych przedsięwzięć oraz uzyskanie efektu synergii.

Rysunek 2. Schemat struktury GPR w zakresie wizji, celów i kierunków działań

Źródło: Opracowanie własne

Struktura celów i kierunków działań w Gminnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030, została opracowana w sposób, który umożliwia wdrażanie zintegrowanych projektów rewitalizacyjnych, obejmujących zarówno inwestycje twarde, jak i działania społeczne. Dokument ten, jako narzędzie planowania strategicznego, służy zarówno samorządowi lokalnemu, jak i partnerom publicznym, społecznym i gospodarczym, ukierunkowując ich aktywność na rzecz wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego.

Poniższa tabela zawiera zestawienie celów rewitalizacji oraz odpowiadających im kierunków działań. Stanowią one podstawę do dalszego formułowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które zostaną wskazane w kolejnych rozdziałach niniejszego dokumentu.

Tabela 16. Cele rewitalizacji i kierunki działań Gminy Niedrzwica Duża

Cel rewitalizacji	Kierunki działań
1. Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz rozwój funkcji infrastruktury społecznej	1.1. Tworzenie estetycznych, funkcjonalnych przestrzeni wspólnych w miejscowościach 1.2. Poszerzenie oferty kulturalno-rekreacyjnej 1.3. Rozwój infrastruktury edukacyjnej, kulturalnej i opiekuńczej 1.4. Wykorzystanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i potencjału turystycznego
2. Poprawa warunków życia społeczności lokalnej	2.1. Przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego (bezrobocie, uzależnienia, ubóstwo) 2.2. Integracja i aktywizacja grup defaworyzowanych (seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami) 2.3. Wzmacnianie lokalnej tożsamości i więzi społecznych 2.4. Poprawa dostępu do edukacji i usług opiekuńczych
3. Ochrona środowiska i poprawa jakości terenów zdegradowanych	3.1. Tworzenie dostępnych, zielonych przestrzeni publicznych 3.2. Realizacja działań na rzecz poprawy stanu środowiska, w tym OZE i termomodernizacji 3.3. Przekształcanie terenów zdegradowanych na cele rekreacyjne i turystyczne
4. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej	4.1. Poprawa warunków mieszkaniowych i infrastruktury komunalnej 4.2. Modernizacja sieci drogowej i transportu lokalnego 4.3. Dostosowanie obiektów publicznych do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością
5. Wzmocnienie lokalnej przedsiębiorczości i rynku pracy	5.1. Wsparcie działań aktywizujących lokalny rynek pracy 5.2. Tworzenie warunków dla rozwoju inicjatyw gospodarczych mieszkańców 5.3. Promocja gospodarcza gminy i jej walorów inwestycyjnych

Źródło: Opracowanie własne

Zintegrowane podejście do formułowania celów i działań pozwala nie tylko na skuteczne przeciwdziałanie problemom, ale również na wzmocnienie lokalnych atutów i stworzenie trwałych podstaw do dalszego rozwoju Gminy Niedrzwica Duża. Realizacja zaplanowanych działań przyczyni się do kompleksowej poprawy jakości życia mieszkańców obszarów objętych rewitalizacją, a także do ich pełniejszej integracji z przestrzenią i strukturą społeczną całej gminy.

Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030 formułuje działania rewitalizacyjne w sposób całościowy i skoordynowany, zapewniając ich powiązanie z celami programu oraz spójność wdrożeniową. Wskazane w nim przedsięwzięcia są przypisane do poszczególnych celów i kierunków działań, zgodnie z wynikami diagnozy i przyjętą wizją rozwoju. W strukturze dokumentu uwzględniono również powiązania organizacyjne, czasowe, przestrzenne, instytucjonalne oraz finansowe między działaniami.

W ramach GPR zastosowano przejrzysty podział logiczny, który umożliwia jednoznaczne przyporządkowanie każdego działania do danego celu rewitalizacji i kierunku działań. Działania zostały osadzone w harmonogramie realizacyjnym, uwzględniającym zarówno interwencje inwestycyjne (tzw. działania twarde), jak i projekty społeczne (tzw. działania miękkie). Takie podejście pozwala na osiągnięcie efektu synergii – wzmacniania efektów poszczególnych działań poprzez ich wzajemne uzupełnianie się.

Mechanizmy integrowania działań rewitalizacyjnych są kluczowe dla efektywnego wdrażania programu. Ich zastosowanie umożliwia synchronizację przedsięwzięć i lepsze dopasowanie interwencji do realnych potrzeb mieszkańców. W praktyce większość projektów rewitalizacyjnych będzie realizować jednocześnie kilka celów i kierunków działań. Przykładowo modernizacja przestrzeni publicznej może wiązać się zarówno z aktywizacją społeczną, jak i poprawą bezpieczeństwa, jakości środowiska czy warunków dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.

Dzięki przyjęciu takiego podejścia, proces rewitalizacji w Gminie Niedrzwica Duża ma charakter kompleksowy, wielowątkowy i osadzony w lokalnych realiach. Uwzględnienie zasady komplementarności pozwala nie tylko na lepsze zarządzanie programem, ale przede wszystkim na uzyskanie trwałych efektów, które będą odczuwalne zarówno w obszarze rewitalizacji, jak i w całej gminie. Rewitalizacja nie jest zbiorem niezależnych projektów, lecz zintegrowanym systemem odpowiedzi na konkretne problemy i potrzeby mieszkańców. Działania zaplanowane w niniejszym programie, zostały scharakteryzowane w rozdziale: Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Należy zaznaczyć, że znajdują się tam zarówno projekty rewitalizacyjne realizowane przez gminę jak i działania lokalnych interesariuszy. Są to spójne przedsięwzięcia, których realizacja pozwala na osiągniecie efektu synergii. Dają one wartość dodaną, niemożliwą do osiągnięcia w przypadku braku koordynacji działań.

Ważnym założeniem Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030 jest zapewnienie komplementarności działań rewitalizacyjnych, rozumianej jako integracja interwencji w następujących aspektach:

Rysunek 3. Komplementarność działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Komplementarność przestrzenna:

- Działania są planowane na całym obszarze rewitalizacji, a nie jedynie punktowo. Ich rozmieszczenie przestrzenne ma zapewnić spójność interwencji, sprzyjać współoddziaływaniu oraz zapobiegać migracji problemów do innych części gminy. Przedsięwzięcia powinny obejmować przestrzenie wspólne oraz obiekty użyteczności publicznej dostępne szerokiemu gronu mieszkańców.

Komplementarność problemowa:

- Projekty odpowiadają na różne, ale wzajemnie powiązane problemy społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne i środowiskowe. Dzięki takiemu podejściu program oddziałuje na obszar rewitalizacji w sposób zintegrowany i wielowymiarowy, redukując ryzyko rozdrobnienia działań i wspierając trwałą poprawę warunków życia mieszkańców.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna:

- Każda inicjatywa rewitalizacyjna musi spełniać te same standardy proceduralne, zarówno na etapie przygotowania, jak i realizacji. Pozwala to na zachowanie spójności metod wdrażania programu, usprawnia współpracę między instytucjami oraz ułatwia monitorowanie postępów i ocenę efektywności działań.

Komplementarność czasowa i międzyokresowa:

- Działania są planowane z uwzględnieniem logicznej sekwencji oraz trwałości rezultatów. Harmonogram GPR zakłada ciągłość wdrażania poszczególnych projektów do roku 2030, z uwzględnieniem możliwości korekty i reagowania na zmiany uwarunkowań społeczno-gospodarczych.

Komplementarność finansowa:

- Realizacja działań rewitalizacyjnych opiera się na wykorzystaniu różnych źródeł finansowania, w tym środków krajowych, unijnych i lokalnych. Pozwala to na zwiększenie elastyczności wdrażania programu i zapewnia jego wykonalność w przypadku zmiennych warunków budżetowych.

Źródło: Opracowanie własne

Opis powiązań GPR z dokumentami strategicznymi

Gminny Program Rewitalizacji (GPR) dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030 został opracowany jako narzędzie wspierające realizację zintegrowanej polityki rozwoju lokalnego, której istotnym elementem jest przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, przestrzennym, gospodarczym, środowiskowym i technicznym na obszarach zdegradowanych. Program ten stanowi część szerszego systemu planowania strategicznego, obowiązującego na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym, i jako taki wymaga jednoznacznego powiązania z dokumentami planistycznymi oraz programowymi funkcjonującymi w gminie i jej otoczeniu instytucjonalnym.

Rysunek 4. Schemat zgodności GPR Gminy Niedrzwica Duża z lokalnymi dokumentami

Źródło: Opracowanie własne

Zgodność GPR z obowiązującymi dokumentami strategicznymi jest warunkiem jego efektywnego wdrożenia, a także podstawą do korzystania z dostępnych instrumentów wsparcia, w tym ze środków funduszy unijnych. Program został opracowany w sposób zapewniający jego koherencję z polityką przestrzenną i rozwojową gminy oraz wpisuje się w główne założenia dokumentów planistycznych, takich jak Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Niedrzwica Duża, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Niedrzwica Duża na lata 2021-2027, a także dokumentów wykraczających poza poziom lokalny, w tym m.in. Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030, Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego do roku 2030, czy też Strategii Rozwoju Ponadlokalnego do roku 2030 Jednostek Samorządu Terytorialnego Porozumienia Partnerskiego BYSTRZYCA.

Program rewitalizacji nie funkcjonuje w oderwaniu od lokalnych i regionalnych polityk publicznych, lecz stanowi ich operacyjne dopełnienie na obszarach wymagających szczególnej interwencji. Jego zadaniem nie jest duplikacja zapisów innych dokumentów, ale koncentracja działań w tych częściach gminy, gdzie zdiagnozowano największe nagromadzenie problemów i deficytów. W tym sensie GPR pełni funkcję integrującą i uzupełniającą wobec istniejących strategii sektorowych i przestrzennych, wprowadzając komponent terytorialnej koncentracji interwencji oraz zróżnicowanego podejścia do lokalnych potrzeb.

Zgodność Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi odnosi się zarówno do zbieżności celów i kierunków działań, jak i do zgodności terytorialnej, czasowej oraz instytucjonalnej. Program uwzględnia przyjęte wcześniej ramy planistyczne i programowe, pozostając w spójnym układzie logicznym z dokumentami wyższego rzędu. W efekcie, rewitalizacja może być prowadzona w sposób skoordynowany, zgodny z kierunkami rozwoju przestrzennego gminy, założeń polityk społecznych i gospodarczych oraz planów działań w zakresie ochrony środowiska i infrastruktury technicznej.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Niedrzwica Duża, uchwalone Uchwałą Rady Gminy Nr XXXIII/201/17 z dnia 11 lipca 2017 roku, pozostaje nadrzędnym aktem wyznaczającym politykę przestrzenną gminy i kierunki jej rozwoju przestrzenno-funkcjonalnego. Z uwagi na swoją rangę i zakres, dokument ten stanowi punkt odniesienia dla wszystkich działań planistycznych, w tym również dla opracowania GPR.

Treść GPR pozostaje spójna z SUiKZP zarówno pod względem kierunków działań, jak i lokalizacji planowanych interwencji. Wyznaczone w programie obszary rewitalizacji zostały określone w oparciu o diagnozę obejmującą zjawiska kryzysowe w sferze społecznej, technicznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej, przy czym ich lokalizacja i charakterystyka wpisują się w ogólne założenia polityki przestrzennej zawartej w studium. Dotyczy to między innymi terenów zabudowy mieszkaniowej oraz usługowej, które w SUiKZP określono jako wymagające przekształceń funkcjonalnych i modernizacji infrastrukturalnej.

W obszarze zagospodarowania przestrzennego GPR wzmacnia kierunki działań zawarte w SUiKZP poprzez promowanie uporządkowanej, zrównoważonej urbanizacji, odnowy zdegradowanych struktur osadniczych oraz rewitalizacji przestrzeni publicznych. Działania te znajdują swoje

uzasadnienie w zapisach studium, które wskazują na konieczność poprawy jakości środowiska zamieszkania, zwiększenia dostępności usług publicznych oraz podniesienia standardów infrastrukturalnych w centralnych częściach miejscowości.

Istotnym obszarem zgodności obu dokumentów jest również wspólna orientacja na ochronę środowiska i dziedzictwa kulturowego. Studium podkreśla potrzebę zachowania wartości krajobrazowych i kulturowych obszaru gminy oraz integracji polityki przestrzennej z celami ekologicznymi. GPR uwzględnia te kierunki, planując działania służące poprawie jakości przestrzeni publicznych, rozwojowi terenów zielonych, adaptacji do zmian klimatycznych oraz ochronie lokalnych zasobów przyrodniczych i historycznych.

W zakresie infrastruktury technicznej i dostępności komunikacyjnej program rewitalizacji pozostaje zbieżny z zapisami SUiKZP, które wskazują na konieczność modernizacji istniejącej infrastruktury drogowej, wodno-kanalizacyjnej i energetycznej, zwłaszcza w starszych częściach miejscowości. GPR, odpowiadając na te potrzeby, przewiduje szereg działań mających na celu poprawę dostępności komunikacyjnej, bezpieczeństwa przestrzeni publicznych oraz efektywności energetycznej budynków i obiektów użyteczności publicznej.

Zarówno GPR, jak i SUiKZP przyjmują podejście zintegrowane, w którym rozwój przestrzenny postrzegany jest jako efekt współdziałania wielu czynników – społecznych, ekonomicznych, środowiskowych i instytucjonalnych. Dzięki tej zgodności możliwe jest prowadzenie rewitalizacji w sposób systemowy, spójny z polityką przestrzenną gminy oraz z poszanowaniem lokalnych uwarunkowań i aspiracji rozwojowych. Podsumowując, Gminny Program Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża jest zgodny z założeniami Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego zarówno w warstwie strategicznej, jak i funkcjonalnej. Wzajemne powiązania tych dokumentów wzmacniają efektywność zarządzania przestrzenią, a także stanowią podstawę dla zintegrowanej i trwałej transformacji obszarów zdegradowanych w gminie Niedrzwica Duża.

Należy również zaznaczyć, że zgodnie z Ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, dokumenty Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, od dnia 1 lipca 2026 r. zostaną zastąpione Planem ogólnym.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego LOM do roku 2030

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030 pozostaje w pełnej zgodności z założeniami Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego do roku 2030, która została opracowana i przyjęta w ramach współpracy jednostek samorządu terytorialnego regionu lubelskiego. Strategia ta stanowi dokument o charakterze ponadlokalnym, ukierunkowany na koordynację działań rozwojowych w obrębie gmin tworzących funkcjonalny obszar powiązany z miastem Lublin, jako ośrodkiem metropolitalnym.

Gmina Niedrzwica Duża, jako aktywny uczestnik tego partnerstwa, znajduje się w zasięgu oddziaływania Lublina i posiada silne powiązania funkcjonalne z centralną częścią aglomeracji. W związku z tym, realizowane na jej terenie działania rewitalizacyjne powinny wpisywać się w cele i priorytety określone w Strategii LOM.

Dokument ten wskazuje na konieczność prowadzenia skoordynowanych działań w obszarach takich jak wzmacnianie spójności społecznej i przestrzennej, poprawa jakości życia

mieszkańców, wspieranie dostępności usług publicznych oraz kształtowanie atrakcyjnej i zrównoważonej przestrzeni osadniczej.

Gminny Program Rewitalizacji, jako instrument operacyjny, odpowiada na wskazane kierunki rozwoju poprzez planowanie zintegrowanych interwencji terytorialnych na obszarach zdegradowanych, które wymagają kompleksowego wsparcia. Wpisuje się on w szczególności w cel główny Strategii LOM, jakim jest poprawa warunków życia i zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych w sposób zrównoważony i inkluzyjny. Jednocześnie GPR pozostaje spójny z celami szczegółowymi Strategii LOM, w tym w zakresie rozwoju infrastruktury publicznej, wzmocnienia tożsamości lokalnej, przeciwdziałania depopulacji oraz podnoszenia efektywności energetycznej i jakości środowiska.

Rysunek 5. Zgodność GPR Gminy Niedrzwica Duża z SRP LOM 2030

Źródło: opracowanie własne

Działania planowane w ramach GPR, takie jak modernizacja przestrzeni publicznych, rozwój infrastruktury społecznej i poprawa dostępności do usług edukacyjnych i opiekuńczych, są zgodne z wizją rozwoju LOM jako zintegrowanego, przyjaznego mieszkańcom i zrównoważonego obszaru metropolitalnego. Rewitalizacja prowadzona w Gminie Niedrzwica Duża wspiera także priorytety Strategii dotyczące spójności wewnętrznej obszaru LOM oraz podnoszenia jego atrakcyjności inwestycyjnej i osadniczej.

Z uwagi na wspólnotowy charakter działań prowadzonych w ramach LOM, Gminny Program Rewitalizacji może również stanowić element uzupełniający większe projekty ponadlokalne realizowane na poziomie partnerstwa. Potencjalna synergia między GPR a przedsięwzięciami wskazanymi w Strategii LOM przyczynia się do zwiększenia efektywności działań rewitalizacyjnych oraz możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych, w tym unijnych, w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych lub innych mechanizmów wspólnego finansowania.

Tym samym, GPR Gminy Niedrzwica Duża jest w pełni zintegrowany z celami i kierunkami Strategii Rozwoju Ponadlokalnego LOM do roku 2030, co stanowi gwarancję spójności terytorialnej oraz efektywnego udziału gminy w długofalowych działaniach rozwojowych prowadzonych w ramach aglomeracji lubelskiej.

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego do roku 2030 Jednostek Samorządu Terytorialnego Porozumienia Partnerskiego BYSTRZYCA

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030 został opracowany w sposób zapewniający jego pełną spójność z założeniami oraz celami Strategii Rozwoju Ponadlokalnego Porozumienia Partnerskiego BYSTRZYCA na lata 2021–2030. Dokument ten stanowi podstawę do koordynacji wspólnych działań jednostek samorządu terytorialnego powiatu lubelskiego w zakresie zrównoważonego rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego.

Wpisując się w ideę terytorialnej współpracy i wzmacniania potencjału lokalnych wspólnot, GPR Niedrzwicy Dużej koncentruje się na działaniach rewitalizacyjnych obejmujących zarówno poprawę jakości życia mieszkańców, jak i odbudowę oraz aktywizację przestrzeni zdegradowanych. Działania przewidziane w programie korespondują bezpośrednio z celami i kierunkami działań strategicznych BYSTRZYCY, co czyni GPR narzędziem wspierającym realizację priorytetów ponadlokalnych.

W ramach Celu Strategicznego 1 SRP Bystrzyca – Rozwój systemu świadczenia usług zdrowotnych i pomocy społecznej, GPR zakłada poprawę dostępu do usług opiekuńczych, przeciwdziałanie marginalizacji oraz integrację osób zagrożonych wykluczeniem (działania 2.1, 2.2, 2.4). Planowane inwestycje w infrastrukturę opiekuńczą i społeczną doskonale wpisują się w cele operacyjne związane ze wsparciem rodzin, seniorów i osób z niepełnosprawnościami.

Cel Strategiczny 2 SRP Bystrzyca – Kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego i rozwój edukacji znajduje swoje odzwierciedlenie w działaniach rewitalizacyjnych na rzecz rozwoju oferty kulturalnej i edukacyjnej (1.2, 1.3, 2.3). Organizacja wydarzeń lokalnych, inwestycje w świetlice, biblioteki czy przestrzenie wspólne mają na celu integrację mieszkańców, wzmacnianie więzi społecznych i budowanie kapitału społecznego.

Działania wspierające rozwój lokalnej przedsiębiorczości i rynku pracy (cel 5 GPR), takie jak tworzenie warunków dla inicjatyw gospodarczych mieszkańców i promocja walorów inwestycyjnych gminy, są zgodne z Celem Strategicznego 3 SRP Bystrzyca – Poprawa warunków dla rozwoju gospodarczego, szczególnie w zakresie aktywizacji zawodowej, wsparcia przedsiębiorczości oraz dostosowania edukacji do potrzeb rynku pracy.

W zakresie ochrony środowiska (Cel Strategiczny 4 SRP Bystrzyca), GPR kładzie nacisk na działania ekologiczne, takie jak zagospodarowanie zielonych przestrzeni, termomodernizację obiektów oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (działania 3.1–3.3). To bezpośrednio

wspiera cele operacyjne dotyczące edukacji ekologicznej, rozwoju gospodarki niskoemisyjnej i poprawy jakości środowiska.

Cel Strategiczny 5 SRP Bystrzyca – Nowoczesna i bezpieczna infrastruktura realizowany jest poprzez działania GPR związane z modernizacją sieci drogowej, transportu lokalnego oraz infrastruktury technicznej (działania 4.1–4.3). Uwzględnienie potrzeb osób z ograniczoną mobilnością stanowi dodatkowy element inkluzyjności i zrównoważonego podejścia.

Wreszcie, GPR Niedrzwicy Dużej wzmacnia ideę współpracy samorządowej (Cel Strategiczny 6 SRP Bystrzyca), poprzez możliwe włączenie lokalnych projektów rewitalizacyjnych do większych przedsięwzięć realizowanych w formule partnerskiej, zgodnie z zasadami wspólnego ładu przestrzennego i promocji obszaru partnerskiego jako atrakcyjnego miejsca do życia i rozwoju gospodarczego.

Dzięki kompleksowemu podejściu, uwzględniającemu zarówno potrzeby społeczne, jak i wyzwania infrastrukturalne i środowiskowe, Gminny Program Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża pełni rolę skutecznego narzędzia wdrażania Strategii BYSTRZYCA. Jego realizacja przyczynia się do zwiększenia spójności terytorialnej, efektywnego wykorzystania potencjału lokalnego oraz pozyskiwania środków zewnętrznych w ramach funduszy unijnych i krajowych.

Tabela 17. Spójność celów GPR z celami Strategii Rozwoju Ponadlokalnego do roku 2030 Jednostek Samorządu Terytorialnego Porozumienia Partnerskiego BYSTRZYCA.

Kierunki działań w ramach GPR Niedrzwica Duża	Cele SRP Bystrzyca
Kierunki działań 2.1, 2.2, 2.4.	• Cel Strategiczny 1 SRP Bystrzyca – Rozwój systemu świadczenia usług zdrowotnych i pomocy społecznej
Kierunki działań 1.2, 1.3, 2.3	• Cel Strategiczny 2 SRP Bystrzyca – Kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego i rozwój edukacji znajduje swoje odzwierciedlenie w działaniach rewitalizacyjnych na rzecz rozwoju oferty kulturalnej i edukacyjnej
Kierunki działań 5.2, 5.3, 5.3	• Cel Strategiczny 3 SRP Bystrzyca – Poprawa warunków dla rozwoju gospodarczego
Kierunki działań 3.1, 3.2, 3.3	• Cel Strategiczny 4 SRP Bystrzyca – Ochrona środowiska
Kierunki działań 4.1, 4.2, 4.3	• Cel Strategiczny 5 SRP Bystrzyca – Nowoczesna i bezpieczna infrastruktura realizowany jest poprzez działania GPR związane z modernizacją sieci drogowej,

	transportu lokalnego oraz infrastruktury technicznej

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Niedrzwica Duża na lata 2021–2027

Polityka społeczna prowadzona na poziomie lokalnym znajduje swój wyraz w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Niedrzwica Duża na lata 2021–2027, która stanowi dokument kierunkowy w zakresie przeciwdziałania marginalizacji, wykluczeniu oraz nierównościom społecznym. Strategia ta, przyjęta w oparciu o ustawowe zobowiązania wynikające z przepisów o pomocy społecznej, wskazuje najważniejsze wyzwania społeczne, z jakimi mierzy się lokalna społeczność, oraz definiuje cele, kierunki działań i model współpracy między instytucjami zaangażowanymi w system wsparcia. Z uwagi na swój zakres i funkcję, dokument ten stanowi istotne odniesienie dla Gminnego Programu Rewitalizacji, którego znaczna część działań dotyczy przeciwdziałania zjawiskom kryzysowym o charakterze społecznym.

Zgodnie z zapisami strategii, działania społeczne powinny koncentrować się na zapobieganiu wykluczeniu, wzmocnieniu integracji społecznej, aktywizacji grup szczególnie wrażliwych oraz rozwoju zasobów i usług instytucjonalnych w zakresie opieki, wsparcia i profilaktyki. Wskazano w niej również potrzebę rozwijania współpracy między instytucjami i organizacjami społecznymi oraz systematycznego monitorowania efektów podejmowanych działań.

Gminny Program Rewitalizacji stanowi uzupełnienie i rozszerzenie tych działań w wymiarze przestrzennym i infrastrukturalnym. Interwencje zaplanowane w ramach GPR – takie jak rozwój infrastruktury społecznej, modernizacja obiektów użyteczności publicznej, tworzenie lokalnych centrów aktywności społecznej, czy wspieranie inicjatyw integracyjnych – przyczyniają się do realizacji celów strategii społecznej, wzmacniając jej efektywność i trwałość rezultatów.

Tabela 18. Spójność celów GPR z celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Niedrzwica Duża na lata 2021–2027.

Cel rewitalizacji w ramach GPR Niedrzwica Duża	Cele SRPS Gminy Niedrzwica Duża na lata 2021-2027
1. Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz rozwój funkcji infrastruktury społecznej.	• Cel główny I: Poprawa warunków życia osób starszych oraz ich integracja ze środowiskiem. • Cel główny III: Poprawa jakości funkcjonowania osób niepełnosprawnych oraz ich integracji ze środowiskiem.
2. Poprawa warunków życia społeczności lokalnej.	• Cel główny I: Poprawa warunków życia osób starszych oraz ich integracja ze środowiskiem. • Cel główny III: Poprawa jakości funkcjonowania osób niepełnosprawnych oraz ich integracji ze środowiskiem.

	• Cel główny IV: Ograniczenie skali zjawiska przemocy w rodzinie i problemu uzależnień. • Cel główny V: Wzmocnienie potencjału i poprawa funkcjonowania rodzin.
4. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej.	• Cel główny III: Poprawa jakości funkcjonowania osób niepełnosprawnych oraz ich integracji ze środowiskiem.
5. Wzmocnienie lokalnej przedsiębiorczości i rynku pracy.	• Cel główny II: Zmniejszenie skali bezrobocia i ubóstwa.

Źródło: Opracowanie własne

GPR wspiera również działania skierowane do grup objętych szczególnym ryzykiem marginalizacji, takich jak osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, osoby doświadczające przemocy oraz osoby uzależnione. Zakładana aktywizacja społeczna, poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz działania edukacyjne i profilaktyczne są w pełni zgodne z misją i wizją strategii, która zakłada tworzenie zintegrowanego systemu wsparcia, zapewniającego godne warunki życia wszystkim mieszkańcom gminy.

W efekcie Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030 nie tylko wpisuje się w ramy istniejącej strategii społecznej, ale również stanowi jej praktyczne narzędzie wdrożeniowe, koncentrując działania na obszarach najbardziej zagrożonych kumulacją problemów społecznych. Poprzez ukierunkowane inwestycje i wsparcie środowiskowe, GPR wzmacnia lokalną spójność społeczną, zwiększa dostępność usług oraz buduje trwałe podstawy integracji i partycypacji społecznej.

Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża na lata 2016 - 2020

Zaplanowane w Gminnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030 przedsięwzięcia stanowią kontynuację, rozwinięcie oraz dopełnienie projektów realizowanych wcześniej – zarówno w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża na lata 2016 - 2020, przyjętego Uchwałą Nr XXV/164/16 Rady Gminy Niedrzwica Duża z dnia 29 grudnia 2016 r. jak i szerzej: w ramach polityki spójności UE na lata 2007–2013 oraz 2014–2020.

Nowy program rewitalizacji opiera się na doświadczeniach zdobytych w trakcie realizacji wcześniejszych projektów i odpowiada na zidentyfikowane wówczas potrzeby oraz braki, których rozwiązanie wymaga długofalowego podejścia. Tym samym działania zaplanowane do roku 2030 mają charakter komplementarny i rozwojowy względem wcześniejszych inwestycji oraz projektów społecznych.

W przypadku kontynuacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych możemy mówić o projektach zaplanowanych w Gminnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża na lata 2016 - 2020 które zostały zaplanowane lub rozpoczęte w poprzednim GPR, natomiast ich realizacja nie została zakończona. Wskazano to samo miejsce realizacji bądź tą samą funkcję, a nowy projekt jest „kolejnym etapem" działań już ujętych w GPR 2016-2020. Dlatego też, zostały one wpisane

również do GPR. Jeżeli chodzi o rozwinięcie działań z poprzedniej perspektywy finansowej UE możemy tutaj wskazywać na projekty, które zostały zakończone w całości lub w części, a zaplanowane obecnie przedsięwzięcia będą rozwijać lub poszerzać ich zakres rzeczowy. Przedstawiono zatem nowy pomysł, który rozbudowuje wcześniej rozpoczęty kierunek (ta sama sfera problemowa, ale inny zasięg oddziaływania). Mówiąc natomiast o dopełnieniu projektów, pokazujemy powiązania tematyczne oraz wzajemne uzupełnianie się pomiędzy przedsięwzięciami realizowanymi w latach 2016-2020, a zaplanowanymi do roku 2030. W tym przypadku mamy zupełnie nowy temat lub lokalizację przedsięwzięcia, które ponadto uzupełnia lukę w dotychczasowej interwencji.

Warto podkreślić, że obecny GPR jest nie tylko kontynuacją i rozszerzeniem poprzedniego programu, ale też dokumentem pogłębionym analitycznie, który wykorzystuje doświadczenia z realizacji poprzedniego GPR oraz analizę trwałości jego efektów. Takie podejście gwarantuje ciągłość interwencji publicznych i racjonalne wykorzystanie dotychczasowych nakładów inwestycyjnych oraz zasobów lokalnych.

Tabela 19 – Powiązanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych z działaniami w Gminnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża na lata 2016 - 2020

Projekt:	Kontynuacja	Rozwinięcie	Dopełnienie
Projekty podstawowe			
Budowa budynku Gminnej Biblioteki Publicznej w Strzeszkowicach Dużych			
MPM – Miejsce Przyjazne Mieszkańcom			
Smykowe poranki			
Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej			
Jak rozmawiać? - szkolenia z facylitacji dialogu			
Odjazdowy GOKSiR			
Pogadalnia – doświadczenie dialogu			
Siła w Rodzinie			
Modernizacja kompleksu sportowego Orlik w Niedrzwicy Dużej			
Rewitalizacja terenów zielonych wraz z przebudową stadionu sportowego w miejscowości Niedrzwica Kościelna			
Pokolenia w akcji			
Przebudowa budynku byłej szkoły w Warszawiakach wraz ze zmianą jej użytkowania			
Przebudowa placu zabaw w miejscowości Krężnica Jara			
Termomodernizacja budynku OSP w Czółnach			
Termomodernizacja budynku OSP w Sobieszczanach			
Budowa budynku do obsługi punktu PSZOK w miejscowości Niedrzwica Duża			
Budowa nowych odcinków sieci wodociągowej w gminie Niedrzwica Duża			
Przebudowa boiska z zapleczem szatniowo-sanitarnym w Niedrzwicy Kościelnej			
Przebudowa placu zabaw w miejscowości Niedrzwica Duża			
Budowa placu zabaw w miejscowości Niedrzwica Kościelna			
Projekty uzupełniające			
Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Sobieszczanach			

Wsparcie psychologiczne dla nieformalnych opiekunów i opiekunek osób starszych			

Źródło: Opracowanie własne

Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Jednym z kluczowych elementów Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030 jest zestawienie przedsięwzięć, których realizacja prowadzić będzie do osiągnięcia celów rewitalizacji wyznaczonych w oparciu o analizę problemów i potencjałów obszaru zdegradowanego. Działania te mają charakter kompleksowy i uwzględniają zarówno interwencje infrastrukturalne, jak i inicjatywy społeczne. Ich wspólnym mianownikiem pozostaje koncentracja terytorialna oraz dążenie do trwałej poprawy jakości życia mieszkańców.

Zaproponowane przedsięwzięcia stanowią odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby lokalnej społeczności oraz uwarunkowania przestrzenne, środowiskowe i gospodarcze. Proces ich wypracowania opierał się na analizie dokumentów strategicznych, wynikach konsultacji społecznych oraz materiałach diagnostycznych. Celem tak skonstruowanego zestawu działań jest nie tylko usunięcie przyczyn kryzysu, ale także wzmocnienie lokalnych zasobów i potencjałów. Przyjęty w programie podział przedsięwzięć obejmuje dwie zasadnicze grupy: projekty podstawowe, projekty uzupełniające, które zawierają zarówno inicjatywy gminy jak i lokalnych interesariuszy. Klasyfikacja ta opiera się na kryterium charakteru i funkcji danego działania w systemie realizacyjnym rewitalizacji.

Rysunek 6. Schemat struktury przedsięwzięć rewitalizacyjnych

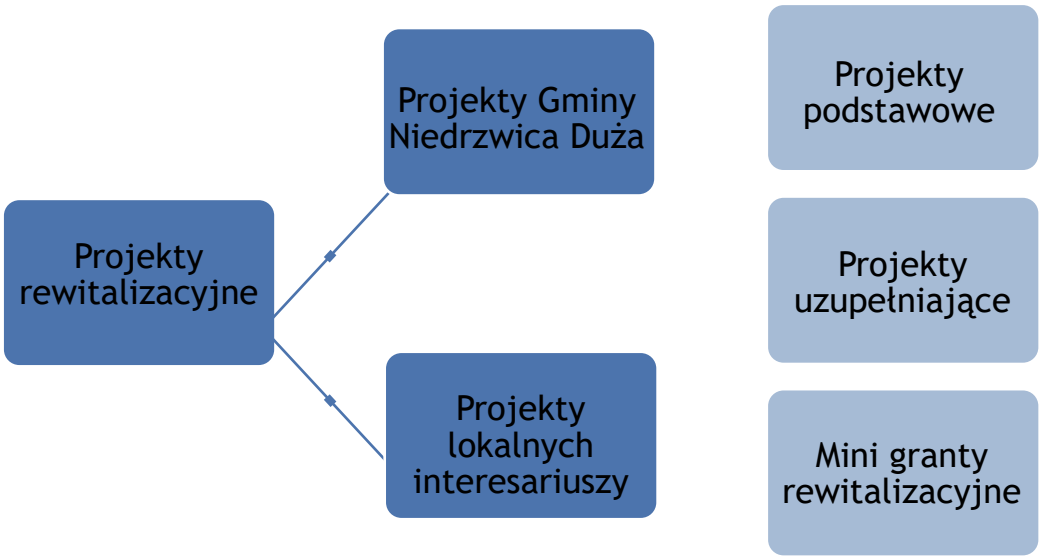

Źródło: Opracowanie własne

Projekty podstawowe to inwestycje o strategicznym znaczeniu, ukierunkowane na fizyczne, funkcjonalne i społeczne przekształcenie obszarów zdegradowanych. Ich realizacja stanowi fundament działań rewitalizacyjnych, a odpowiedzialność za ich przygotowanie i wdrożenie leży po stronie samorządu gminnego. Projekty te zostały wybrane w oparciu o szczegółową diagnozę

obszaru zdegradowanego oraz zidentyfikowane potrzeby mieszkańców. Obejmują one kompleksowe działania o charakterze infrastrukturalnym, społecznym, środowiskowym, przestrzennym i technicznym, ukierunkowane na trwałe przezwyciężenie negatywnych zjawisk występujących na obszarze rewitalizacji. Przedsięwzięcia te są zgodne z celami i kierunkami działań określonymi w Gminnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030 i planowane są do realizacji zarówno ze środków własnych gminy, jak i dostępnych funduszy zewnętrznych. Stanowią one kluczowy element procesu rewitalizacji, wokół którego możliwe będzie koncentrowanie i integrowanie inicjatyw podejmowanych przez wszystkich partnerów.

Rysunek 7. Schemat spójności i uzupełniania się działań w ramach GPR.

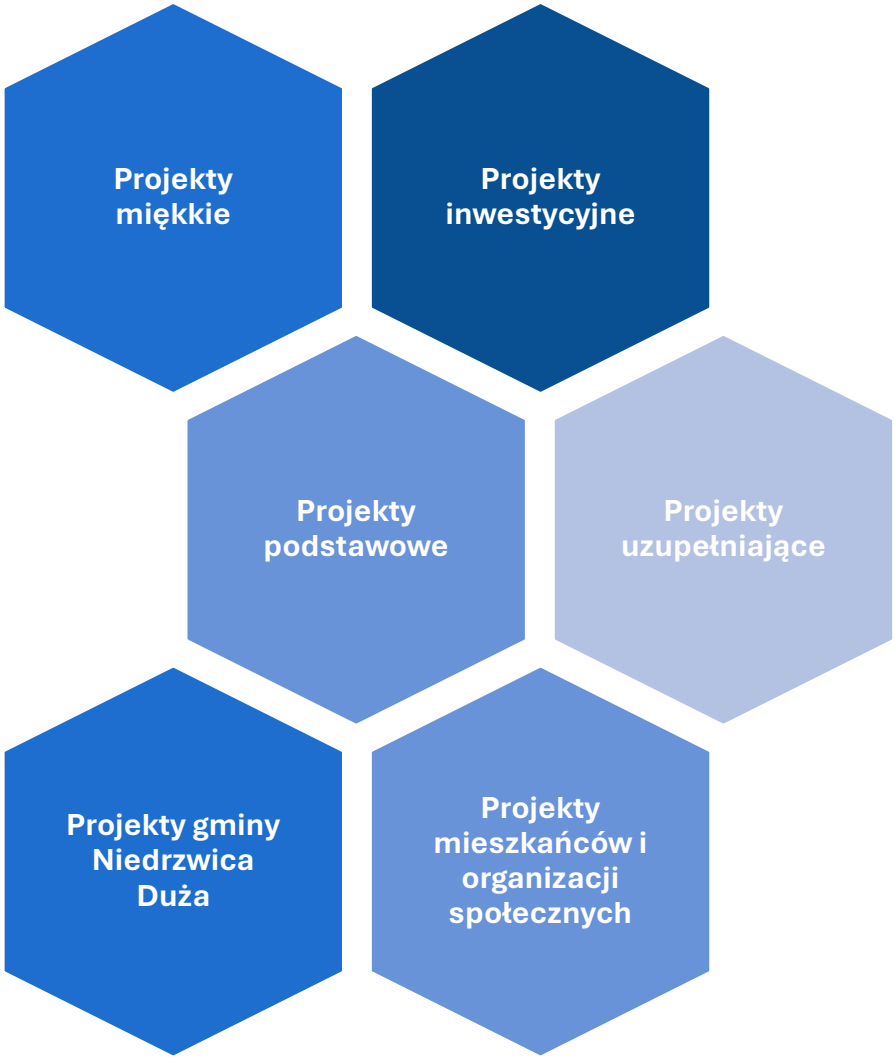

Źródło: Opracowanie własne

Do grupy projektów uzupełniających Gminy Niedrzwica Duża zalicza się przedsięwzięcia, które choć nie mają charakteru kluczowego, istotnie wspierają proces rewitalizacji i pogłębiają jego efekty. Są to często inicjatywy o mniejszej skali, współrealizowane przez partnerów społecznych, instytucje lokalne lub mieszkańców. Na chwilę opracowania GPR, z uwagi na brak szczegółowych

informacji nie można wypełnić dla nich fiszki projektowej, jednak znajdują się one w planach realizacyjnych Gminy Niedrzwica Duża na kolejne lata.

Głównym celem realizacji projektów jest wzmacnianie spójności społecznej, aktywizacja mieszkańców oraz przeciwdziałanie wykluczeniu i marginalizacji. Ich wyróżnikiem jest elastyczny charakter oraz silne zakorzenienie w lokalnych potrzebach, dzięki czemu opierają się na bezpośrednim zaangażowaniu społeczności. Większość projektów została wskazana przez Gminę Niedrzwica Duża i jej jednostki organizacyjne. Natomiast część projektów została wyłoniona w ramach otwartego naboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych, przeprowadzonego na etapie konsultacji społecznych związanych z opracowaniem Gminnego Programu Rewitalizacji. Zgłoszenia pochodziły od lokalnych interesariuszy – organizacji pozarządowych, instytucji publicznych, przedsiębiorców, a także samych mieszkańców Gminy Niedrzwica Duża. Celem tych przedsięwzięć jest uzupełnienie działań realizowanych przez gminę, poprzez wspólne oddziaływanie na obszary dotknięte negatywnymi zjawiskami społecznymi, gospodarczymi i przestrzennymi. Projekty te wpisują się w cele i kierunki działań Gminnego Programu Rewitalizacji, wykazując przy tym silne powiązania z projektami podstawowymi. Dzięki temu wzmacniają efekt synergii i zwiększają skuteczność całego procesu rewitalizacji. Zaangażowanie lokalnych podmiotów w realizację GPR podkreśla znaczenie współpracy międzysektorowej oraz roli partycypacji społecznej w kształtowaniu przyszłości obszarów zdegradowanych.

Wszystkie zaplanowane interwencje rewitalizacyjne mają charakter zintegrowany. Oznacza to, że poszczególne projekty zostały osadzone w ramach jednej, spójnej koncepcji przemian – ich realizacja nie będzie miała charakteru jednostkowego, lecz będzie się wpisywała w szerszy, uporządkowany proces odnowy społeczno-gospodarczej, przestrzennej i środowiskowej. Podejście to zakłada komplementarność działań realizowanych przez gminę i lokalnych interesariuszy – zarówno pod względem zakresu, jak i celów.

Projekty podstawowe

Numer	**1**	
Nazwa przedsięwzięcia	**Budowa budynku Gminnej Biblioteki Publicznej w Strzeszkowicach Dużych**	
Powiązanie z celami GPR	Projekt wpisuje się w zakładane w Gminnym Programie Rewitalizacji cele rewitalizacji, w tym w szczególności: Cel rewitalizacji 1: Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz rozwój funkcji infrastruktury społecznej, Kierunek działań 1.1: Tworzenie dostępnych, atrakcyjnych i bezpiecznych przestrzeni wspólnych, Kierunek działań 1.2: Poszerzenie oferty kulturalno-rekreacyjnej. Cel rewitalizacji 2: Poprawa warunków życia społeczności lokalnej, Kierunek działań 2.4: Poprawa dostępu do edukacji i usług opiekuńczych.	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	Tak/~~Nie~~
	środowiskowy	Tak/~~Nie~~
	techniczny	Tak/~~Nie~~

	przestrzenno–funkcjonalny	Tak/~~Nie~~
Podmiot realizujący	Gmina Niedrzwica Duża	
Partnerzy	Nie dotyczy	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji, podobszar 7 – Radawczyk, Strzeszkowice Duże i Strzeszkowice Małe	
Grupa docelowa	Mieszkańcy miejscowości Strzeszkowice Duże, Strzeszkowice Małe, uczniowie Szkoły Podstawowej w Strzeszkowicach Dużych i inni mieszkańcy gminy	
Zakres realizowanych zadań	Zakres inwestycji obejmuje rozbiórkę istniejącego zdegradowanego i wyłączonego z użytkowania budynku tzw. „starej szkoły" wraz z instalacjami i urządzeniami technicznymi oraz budowę Gminnej Biblioteki Publicznej wraz z infrastrukturą techniczną towarzyszącą. Nowy budynek będzie dostosowany dla osób z niepełnosprawnościami. Zakres zagospodarowania terenu obejmować będzie również m.in. budowę ogrodzenia, nasadzeń zieleni, małą architekturę, studnię, zbiornik p.poż oraz parking. Z uwagi na stan techniczny uniemożliwiający jego użytkowanie oraz racjonalność kosztów, zamiast przebudowy istniejącego obiektu planowana jest rozbiórka i budowa nowego obiektu. Uzasadnienie takiego rodzaju działania poparte będzie stosowną analizą potwierdzającą, iż stopień zdegradowania budynku uniemożliwia jego regenerację/renowację, w tym analizą (ekspertyza techniczna wykonana przez osobę posiadającą tytuł rzeczoznawcy budowlanego nadany przez właściwy organ samorządu zawodowego) potwierdzającą efektywność kosztową takiego rozwiązania i uzasadnione we wniosku o dofinansowanie.	
Działania wspierające dostępność	— Zwiększenie dostępności do usług z zakresu działania biblioteki gminnej, — Zwiększenie zasobów zbiorów bibliotecznych.	
Okres realizacji	2027-2028	
Wartość	szacunkowa ok. 8 000 000,00	
Źródła finansowania	środki zewnętrzne – FEL 2021-2027 (EFRR, działanie 11.4), środki własne	

Wybrane wskaźniki monitoringowe	**Jednostka miary**	**Typ wskaźnika**	**Źródło danych**
Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	Szt.	Produktu	Protokół odbioru końcowego
Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne objęte wsparciem	Szt.	Rezultatu	Raport/analiza

Efekty realizacji projektu	Zwiększona powierzchnia czytelni umożliwi udostępnienie większej liczby książek. Biblioteki pełnią funkcję kulturalnych centrów, animując życie lokalnej społeczności: seniorów, młodzieży. Służą również jako miejsce aktywności i spotkań warsztatowych.
Projekty komplementarne	— Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej;

	— Aktywni lokalnie - rozwój usług społecznych; — Modernizacja kompleksu sportowego Orlik w Niedrzwicy Dużej; — MPM – Miejsce Przyjazne Mieszkańcom.

Numer	**2**	
Nazwa przedsięwzięcia	**MPM – Miejsce Przyjazne Mieszkańcom**	
Powiązanie z celami GPR	Projekt wpisuje się w zakładane w Gminnym Programie Rewitalizacji cele rewitalizacji, w tym w szczególności: Cel rewitalizacji 1: Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz rozwój funkcji infrastruktury społecznej, Kierunek działań 1.1: Tworzenie dostępnych, atrakcyjnych i bezpiecznych przestrzeni wspólnych, Kierunek działań 1.2: Poszerzenie oferty kulturalno-rekreacyjnej. Cel rewitalizacji 2: Poprawa warunków życia społeczności lokalnej, Kierunek działań 2.1: Wzmacnianie aktywności obywatelskiej i partycypacji społecznej, Kierunek działań 2.3: Wzmacnianie lokalnej tożsamości i więzi społecznych, Kierunek działań 2.4: Poprawa dostępu do edukacji i usług opiekuńczych.	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	~~Tak~~/Nie
	środowiskowy	~~Tak~~/Nie
	techniczny	Tak/~~Nie~~
	przestrzenno–funkcjonalny	Tak/~~Nie~~
Podmiot realizujący	Gmina Niedrzwica Duża	
Partnerzy	GBP, GOKSiR, NGO-sy z terenu miejscowości Strzeszkowice Duże	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji, podobszar 7 – Radawczyk, Strzeszkowice Duże i Strzeszkowice Małe	
Grupa docelowa	Mieszkańcy miejscowości Strzeszkowice Duże	
Zakres realizowanych zadań	1. Stworzenie miejsca, w którym mieszkańcy będą mogli realizować zasadę „trzeciego miejsca" – neutralnej przestrzeni do spędzania czasu wolnego (poza pracą/ szkołą i domem). Przestrzeń na zajęcia sportowe (aerobik, sporty walki – zależnie od potrzeb) i kulturalne (rękodzieło, rozwijanie tradycji lokalnych, dziedzictwo kulinarne), a także społeczne (samorozwój, świadomość ekologiczna, nowe technologie) lub inne – zgodnie z aktualnymi potrzebami wspólnoty lokalnej. 2. Organizacja wydarzeń kulturalnych. Także jako miejsce na spotkania i działalność dla lokalnych NGO: Stowarzyszenia i KGW. 3. Miejsce zebrań sołeckich. 4. Miejsce, w którym wzmacnia się poczucie przynależności do wspólnoty lokalnej oraz budowania więzi z innymi. 5. Miejsce, w którym tętni życie społeczności lokalnej, rozwijają się nowe pomysły oraz utrwalają wartości tejże wspólnoty.	

	6. Miejsce przyjazne młodzieży – uwzględnienie ich potrzeb w realizowanych projektach.
Działania wspierające dostępność	Lokal ze wszelkimi udogodnieniami, ogrzewany i klimatyzowany, dostępny dla osób starszych, dzieci i młodzieży. Miejsce parkingowe dla samochodów. Brak progów, drzwi, które łatwo się otwiera i zamyka. Zaplecze techniczne i sanitarne zarówno dla korzystających, jak i personelu obsługi. Wszelkie napisy informacyjne.
Okres realizacji	2028
Wartość	szacunkowa ok. 1 000 000,00
Źródła finansowania	Środki zewnętrzne z programów krajowych i budżet gminy, NOWE FIO

Wybrane wskaźniki monitoringowe	**Jednostka miary**	**Typ wskaźnika**	**Źródło danych**
Ilość spotkań/warsztatów/wydarzeń zrealizowanych	liczba	produktu	plan działań
Liczba osób objętych wsparciem	Szt.	rezultatu	Listy obecności

Efekty realizacji projektu	— Zwiększenie liczby działań realizowanych przez NGO-sy z terenu miejscowości Strzeszkowice Duże. — Wzrost aktywności społecznej mieszkańców miejscowości, np. utworzenie grupy samopomocowej, realizacja warsztatów przez mieszkańców dla mieszkańców. — Rozwój kultury fizycznej, kulturalny oraz społeczny mieszańców miejscowości. — Wzrost liczby mieszkańców korzystających i tworzących kulturę lokalną. — Wzrost udziału młodzieży w działaniach na terenie miejscowości.
Projekty komplementarne	— Budowa budynku Gminnej Biblioteki Publicznej w Strzeszkowicach Dużych. — Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej.

Numer	**3**	
Nazwa przedsięwzięcia	**Smykowe poranki**	
Powiązanie z celami GPR	Projekt wpisuje się w zakładane w Gminnym Programie Rewitalizacji cele rewitalizacji, w tym w szczególności: Cel rewitalizacji 1: Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz rozwój funkcji infrastruktury społecznej, Kierunek działań 1.2: Poszerzenie oferty kulturalno-rekreacyjnej. Cel rewitalizacji 2: Poprawa warunków życia społeczności lokalnej, Kierunek działań 2.3: Wzmacnianie lokalnej tożsamości i więzi społecznych, Kierunek działań 2.4: Poprawa dostępu do edukacji i usług opiekuńczych.	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	~~Tak~~/Nie
	środowiskowy	~~Tak~~/Nie

	techniczny	Tak/~~Nie~~
	przestrzenno–funkcjonalny	Tak/~~Nie~~
Podmiot realizujący	GBP Niedrzwica Duża, filia w Strzeszkowicach Dużych	
Partnerzy	Zaproszeni specjaliści; lokalnie aktywni ciekawi ludzie	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji: podobszar 7 – Radawczyk, Strzeszkowice Duże i Strzeszkowice Małe. Lokal filii bibliotecznej w Strzeszkowicach Dużych.	
Grupa docelowa	Dzieci w wieku do 3 lat (nie uczęszczające do przedszkoli, klubów przedszkolaka) wraz z opiekunami (rodzice lub dziadkowie) z podobszaru 7 - Radawczyk, Strzeszkowice Duże i Strzeszkowice Małe.	
Zakres realizowanych zadań	1. Spotkania ogólnorozwojowe dla dzieci i ich opiekunów. Zajęcia społeczne łączące w sobie elementy bajkoterapii, ćwiczeń sensorycznych oraz swobodnej zabawy w gronie rówieśników. 2. Stworzenie przestrzeni do spotkań dla osób w podobnej sytuacji życiowej – opieka nad małym dzieckiem w domu.	
Działania wspierające dostępność	Rozwój sieci kontaktów społecznych małych dzieci oraz ich opiekunów – pozostających w domu, by sprawować bezpośrednią opiekę nad dzieckiem, co może skutkować znacznym ograniczeniem kontaktów społecznych oraz udziałem w życiu społeczności lokalnej; Stworzenie miejsca, które jest przyjazne i otwarte na osoby w różnym wieku: odpowiednie wyposażenie (meble, maty/poduszki na podłodze, jasne, przyjazne kolory), łatwe dojście dla osób z wózkiem dziecięcym (szerokie wejście, brak progów, umiejscowienie na parterze, miejsce do pozostawienia wózka), miejsce do przewijania dzieci. Zapewnienie odpowiedniego komfortu cieplnego, zarówno latem, jak i zimą.	
Okres realizacji	Od września do czerwca, z częstotliwością raz w tygodniu lub dwa razy w miesiącu	
Wartość	szacunkowa ok. 25 000,00	
Źródła finansowania	Budżet GBP, pozyskane środki zewnętrzne z programów krajowych	

Wybrane wskaźniki monitoringowe	**Jednostka miary**	**Typ wskaźnika**	**Źródło danych**
Liczba spotkań	Ilość	produktu	Plan działań
Liczba uczestników spotkań	Szt.	rezultatu	Listy obecności

Efekty realizacji projektu	— Uczestnicy dorośli poznają wartościowe formy spędzania czasu z małym dzieckiem oraz poznają osoby z najbliższego otoczenia w podobnej sytuacji życiowej. — Uczestnicy dziecięcy poznają ciekawe sposoby zabawy oraz zasady funkcjonowania w grupie rówieśniczej, dzięki czemu późniejsza adaptacja w przedszkolu/klubie przedszkolaka może być dużo łatwiejsza. Spędzą czas w grupie rówieśniczej. — Zwiększenie liczby czytelników Filii w Strzeszkowicach Dużych. — Zwiększenie liczby warsztatów realizowanych w Filii w Strzeszkowicach Dużych.
Projekty komplementarne	— Budowa budynku Gminnej Biblioteki Publicznej w Strzeszkowicach Dużych; — MPM – Miejsce Przyjazne Mieszkańcom; — Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu

	— i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej;

Numer	**4**	
Nazwa przedsięwzięcia	**Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej**	
Powiązanie z celami GPR	Projekt wpisuje się w zakładane w Gminnym Programie Rewitalizacji cele rewitalizacji, w tym w szczególności: Cel rewitalizacji 1: Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz rozwój funkcji infrastruktury społecznej, Kierunek działań 1.1: Tworzenie dostępnych, atrakcyjnych i bezpiecznych przestrzeni wspólnych, Kierunek działań 1.2: Poszerzenie oferty kulturalno-rekreacyjnej. Cel rewitalizacji 2: Poprawa warunków życia społeczności lokalnej, Kierunek działań 2.4: Poprawa dostępu do edukacji i usług opiekuńczych. Cel rewitalizacji 4: Modernizacja infrastruktury technicznej i transportowej, Kierunek działań 4.1: Rozbudowa i modernizacja obiektów infrastruktury komunalnej, Kierunek działań 4.3: Zwiększenie efektywności energetycznej obiektów publicznych.	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	Tak/~~Nie~~
	środowiskowy	Tak/~~Nie~~
	techniczny	Tak/~~Nie~~
	przestrzenno–funkcjonalny	Tak/~~Nie~~
Podmiot realizujący	Gmina Niedrzwica Duża	
Partnerzy	Nie dotyczy	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji, podobszar 4 – Niedrzwica Duża	
Grupa docelowa	Mieszkańcy Gminy Niedrzwica Duża, w tym przede wszystkim obszaru rewitalizacji, podobszaru 4 – Niedrzwica Duża	
Zakres realizowanych zadań	Przebudowa, nadbudowa i rozbudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej w celu przywrócenia lub nadania mu nowych funkcji użytkowych, np. społecznych, gospodarczych, turystycznych lub kulturalnych. W ramach realizacji projektu planuje się 3 kondygnacje nadziemne. Na każdej kondygnacji będzie znajdował się węzeł sanitarny damki i męski, toaleta dla osób niepełnoprawnych, pomieszczenie porządkowe oraz szatnia. Na parterze będzie znajdować się garaż z zapleczem, pomieszczenia administracyjno-biurowe, socjalne, sala muzyczna, warsztatowa oraz pomieszczenie techniczne i kotłownia. Na piętrze I będzie znajdować się sala widowiskowa na 150 osób wraz ze sceną, zapleczem sceny oraz magazynem pomocniczym. Na kondygnacji ostatniej będą dostępne pomieszczenia: sala warsztatowa, plastyczna i sportowa. Dodatkowo pomieszczenia techniczne i magazynki przy salach. W ramach kompleksowej przebudowy budynku planowane są m.in. budowa windy, prace	

	remontowe sali widowiskowej wraz z budową nowej sceny, modernizacja: sali tanecznej, pomieszczeń warsztatowych, pomieszczeń zaplecza, kuchni, toalet, wymiana instalacji, przebudowa klatki schodowej oraz wieży będącej integralną częścią budynku. Obiekt zostanie przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W zakresie prac przebudowy zostaną również zastosowane rozwiązania energooszczędne, które skutecznie zmniejszą koszty użytkowania i eksploatacji budynku. Projekt obejmował będzie poprawę jakości infrastruktury, wyposażenia oraz podniesienia poziomu bezpieczeństwa i komfortu użytkowników obiektu.
Działania wspierające dostępność	Zwiększenie dostępności do usług z zakresu działań kulturalnych.
Okres realizacji	2027-2028
Wartość	szacunkowa ok. 13 000 000,00
Źródła finansowania	środki zewnętrzne – FEL 2021-2027 (EFRR, działanie 11.4), środki własne

Wybrane wskaźniki monitoringowe	**Jednostka miary**	**Typ wskaźnika**	**Źródło danych**
Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	Szt.	produktu	Protokół odbioru końcowego
Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne objęte wsparciem	Szt.	rezultatu	Raport/analiza

Efekty realizacji projektu	Podniesienie jakości, dostępności i atrakcyjności wydarzeń kulturalnych organizowanych w Gminnym Ośrodku Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej. Obiekt zlokalizowany jest w centrum Niedrzwicy Dużej.
Projekty komplementarne	— Pogadalnia – doświadczenie dialogu; — Aktywni lokalnie - rozwój usług społecznych; — Modernizacja kompleksu sportowego Orlik w Niedrzwicy Dużej; — Odjazdowy GOKSiR.

Numer	**5**
Nazwa przedsięwzięcia	**Jak rozmawiać? - szkolenia z facylitacji dialogu**
Powiązanie z celami GPR	Projekt wpisuje się w zakładane w Gminnym Programie Rewitalizacji cele rewitalizacji, w tym w szczególności: Cel rewitalizacji 2: Poprawa warunków życia społeczności lokalnej, Kierunek działań 2.1: Wzmacnianie aktywności obywatelskiej i partycypacji społecznej, Kierunek działań 2.2: Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz wzmacnianie kapitału społecznego, Kierunek działań 2.3: Wzmacnianie lokalnej tożsamości i więzi społecznych.

Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	~~Tak~~/Nie
	środowiskowy	~~Tak~~/Nie
	techniczny	~~Tak~~/Nie
	przestrzenno–funkcjonalny	~~Tak~~/Nie
Podmiot realizujący	Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej (GOKSiR)	
Partnerzy	Urząd Gminy, lokalne organizacje m.in. szkoły, ngo, OSP, grupy nieformalne; ogólnopolskie organizacje promujące dialog (np. Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego).	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji, podobszar 6 – Sobieszczany i Sobieszczany Kolonia, podobszar 1 - Czółna, podobszar 7 – Radawczyk, Strzeszkowice Małe i Duże	
Grupa docelowa	Młodzież, dorośli, seniorzy ze wskazanych podobszarów rewitalizacji.	
Zakres realizowanych zadań	Szkolenia z zakresu: 1. prowadzenia spotkań dialogowych 2. dezinformacji w sieci 3. komunikacji bez przemocy (NVC) 4. transformacji konfliktu w oparciu o dialog	
Działania wspierające dostępność	1. Szkolenia w miejscu zamieszkania uczestników. W miarę możliwości – szkolenia w budynkach z dostępem dla osób z niepełnosprawnością fizyczną.	
Okres realizacji	2025-2028	
Wartość	szacunkowa ok. 6 000,00	
Źródła finansowania	Budżet GOKSiR, FEL 2021-2027: EFS+ działanie 10.1, Fundusze Krajowe, Programy Operacyjne, Ministerstwo Kultury, środki własne	

Wybrane wskaźniki monitoringowe	**Jednostka miary**	**Typ wskaźnika**
Ilość spotkań/warsztatów/wydarzeń zrealizowanych	Liczba	produktu
Liczba osób/uczestników objętych wsparciem	Szt.	rezultatu

Efekty realizacji projektu	— wzrost wiedzy i umiejętności uczestników z zakresu tematycznego ujętego w szkoleniach, — wzmacnianie współpracy między lokalnymi podmiotami i GOKSiR, — wzmocnienie kapitału społecznego.
Projekty komplementarne	— Pogadalnia – doświadczenie dialogu,

	— Budowa budynku Gminnej Biblioteki Publicznej w Strzeszkowicach Dużych, — Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej.

Numer	**6**	
Nazwa przedsięwzięcia	**Odjazdowy GOKSiR**	
Powiązanie z celami GPR	Projekt wpisuje się w zakładane w Gminnym Programie Rewitalizacji cele rewitalizacji, w tym w szczególności: Cel rewitalizacji 1: Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz rozwój funkcji infrastruktury społecznej, Kierunek działań 1.2: Poszerzenie oferty kulturalno-rekreacyjnej. Cel rewitalizacji 2: Poprawa warunków życia społeczności lokalnej, Kierunek działań 2.1: Wzmacnianie aktywności obywatelskiej i partycypacji społecznej, Kierunek działań 2.2: Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz wzmacnianie kapitału społecznego, Kierunek działań 2.3: Wzmacnianie lokalnej tożsamości i więzi społecznych.	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	**TAK**
	gospodarczy	**NIE**
	środowiskowy	**NIE**
	techniczny	**NIE**
	przestrzenno–funkcjonalny	**NIE**
Podmiot realizujący	Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej (GOKSiR)	
Partnerzy	Lokalne organizacje m.in. szkoły, ngo, OSP, grupy nieformalne	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji. Miejscowości w podobszarach 1-3 : Czółna, Krebsówka i Marianka, Krężnica Jara oraz 5-8: Niedrzwica Kościelna, Sobieszczany i Sobieszczany Kolonia, Radawczyk, Strzeszkowice Duże i Strzeszkowice Małe oraz Warszawiaki	
Grupa docelowa	Dzieci, młodzież, dorośli, seniorzy z obszaru rewitalizacji.	
Zakres realizowanych zadań	Organizacja regularnych wyjazdowych warsztatów GOKSiR w miejscowościach z wybranych podobszarów. Tematyka warsztatów: rękodzieło, teatr (w tym teatr obrzędowy), pieśni tradycyjne, fotografia, social media.	

Działania wspierające dostępność	Organizacja spotkań w miejscu zamieszkania uczestników. W miarę możliwości – spotkania w budynkach z dostępem dla osób z niepełnosprawnością fizyczną.		
Okres realizacji	Cały rok; warsztaty organizowane od 4 do 8 razy w miesiącu		
Wartość	szacunkowa ok. 50 000,00		
Źródła finansowania	Budżet GOKSiR, Fundusze Krajowe, programy Operacyjne, Ministerstwo Kultury, środki własne		
Wybrane wskaźniki monitoringowe	Jednostka miary	Typ wskaźnika	Źródło danych
Ilość spotkań/warsztatów/wydarzeń zrealizowanych	liczba	produktu	plan działań
Liczba osób objętych wsparciem	Szt.	rezultatu	Listy obecności
Efekty realizacji projektu	— wzrost wiedzy i umiejętności uczestników z zakresu tematycznego ujętego w warsztatach; — wzmacnianie postawy aktywnego uczestnictwa w życiu społeczne; — wzmacnianie współpracy między lokalnymi podmiotami i GOKSiR; — zwiększenie dostępu do gminnej oferty kulturalnej.		
Projekty komplementarne	— Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej; — Aktywni lokalnie - rozwój usług społecznych; — Budowa budynku Gminnej Biblioteki Publicznej w Strzeszkowicach Dużych; — Pogadalnia – doświadczenie dialogu.		

Numer	**7**
Nazwa przedsięwzięcia	**Pogadalnia – doświadczenie dialogu**
Powiązanie z celami GPR	Projekt wpisuje się w zakładane w Gminnym Programie Rewitalizacji cele rewitalizacji, w tym w szczególności: Cel rewitalizacji 2: Poprawa warunków życia społeczności lokalnej, Kierunek działań 2.1: Wzmacnianie aktywności obywatelskiej i partycypacji społecznej, Kierunek działań 2.2: Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz wzmacnianie kapitału społecznego, Kierunek działań 2.3: Wzmacnianie lokalnej tożsamości i więzi społecznych.

Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	~~Tak~~/Nie
	środowiskowy	~~Tak~~/Nie
	techniczny	~~Tak~~/Nie
	przestrzenno–funkcjonalny	~~Tak~~/Nie
Podmiot realizujący	Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej (GOKSiR)	
Partnerzy	Lokalne organizacje m.in. szkoły, ngo, OSP, grupy nieformalne	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji, podobszar 1 - Czółna, podobszar 6 – Sobieszczany i Sobieszczany Kolonia, podobszar 7 - Radawczyk, podobszar 2 – Krebsówka i Marianka	
Grupa docelowa	Młodzież, dorośli, seniorzy z obszaru rewitalizacji	
Zakres realizowanych zadań	1. Organizacja spotkań dialogowych (tzw. dobrych rozmów) dla mieszkańców Czółen, Sobieszczan, Radawczyka i Marianki. 2. Organizacja spotkań dialogowych dla uczniów szkół w ww. miejscowościach; - tematy spotkań ustalane wspólnie z mieszkańcami - czas trwania każdego spotkania: od 1 od 1,5 godz. 3. Spotkania dialogowe służą podnoszeniu umiejętności komunikacyjnych; osoby prowadzące dobre rozmowy (facylitatorzy) zapewniają atmosferę, w której można szczerze mówić i słuchać odmiennych poglądów bez wrogości wspierają dialog tak, aby jego uczestnicy czuli się szanowani i doceniani. 4. Spotkania te wspierają dialog jako możliwość mówienia i empatycznego słuchania, a nie debaty (spierania się i próby przekonania do swoich racji).	
Działania wspierające dostępność	Organizacja spotkań w miejscu zamieszkania uczestników. W miarę możliwości – spotkania w budynkach z dostępem dla osób z niepełnosprawnością fizyczną.	
Okres realizacji	2025-2028	
Wartość	szacunkowa ok. 2 000,00	
Źródła finansowania	FEL 2021-2027: EFS+ działanie 10.1,Fundusze Krajowe, Programy Operacyjne, Nowe FIO, środki własne	

Wybrane wskaźniki monitoringowe	**Jednostka miary**	**Typ wskaźnika**	**Źródło danych**
Ilość spotkań/warsztatów/wydarzeń zrealizowanych	Liczba	produktu	plan działań
Liczba osób objętych wsparciem	Szt.	rezultatu	Listy obecności

Efekty realizacji projektu	— wzrost umiejętności komunikacyjnych wśród uczestników spotkania;

	— wzrost świadomości dotyczącej znaczenia dialogu w życiu społecznym i osobistym; — wzmacnianie współpracy między lokalnymi podmiotami i GOKSiR; — wzmocnienie kapitału społecznego; — wzmacnianie postawy aktywnego uczestnictwa w życiu społecznej.
Projekty komplementarne	— Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej; — Aktywni lokalnie - rozwój usług społecznych; — Budowa budynku Gminnej Biblioteki Publicznej w Strzeszkowicach Dużych.

Numer	**8**	
Nazwa przedsięwzięcia	**Siła w Rodzinie**	
Powiązanie z celami GPR	Projekt wpisuje się w zakładane w Gminnym Programie Rewitalizacji cele rewitalizacji, w tym w szczególności: Cel rewitalizacji 2: Poprawa warunków życia społeczności lokalnej, Kierunek działań 2.1: Wzmacnianie aktywności obywatelskiej i partycypacji społecznej, Kierunek działań 2.2: Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz wzmacnianie kapitału społecznego, Kierunek działań 2.4: Poprawa dostępu do edukacji i usług opiekuńczych. Cel rewitalizacji 5: Zwiększenie aktywności gospodarczej i atrakcyjności inwestycyjnej, Kierunek działań 5.3: Rozwój usług społecznych i wsparcia środowiskowego.	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	~~Tak~~/Nie
	środowiskowy	Tak/~~Nie~~
	techniczny	~~Tak~~/Nie
	przestrzenno–funkcjonalny	~~Tak~~/Nie
Podmiot realizujący	Ośrodek Pomocy Społecznej/Centrum Usług Społecznych	
Partnerzy	Lokalne organizacje	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji: Podobszar 1 – Czółna, Podobszar 2 – Krebsówka i Marianka, Podobszar 3 – Krężnica Jara, Podobszar 4 – Niedrzwica Duża, Podobszar 5 – Niedrzwica Kościelna, Podobszar 6 – Sobieszczany i Sobieszczany Kolonia, Podobszar 7 – Radawczyk, Strzeszkowice Duże i Strzeszkowice Małe, Podobszar 8 – Warszawiaki.	
Grupa docelowa	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji	
Zakres realizowanych zadań	Grupa docelowa zamieszkuje na terytorium rewitalizacji, korzysta z pomocy społecznej i boryka się z różnymi problemami społecznymi, np. nieaktywność na rynku pracy, problemy opiekuńczo-wychowawcze, bezradność życiowa, uzależnienia, przemoc. W trakcie	

	diagnozy zostanie wyłonionych do projektu, najbardziej potrzebujących 15 rodzin, łącznie z najbliższymi z ich środowiska (dzieci, rodzice, partnerzy rodziców mieszkający z rodziną, dziadkowie zamieszkujący z rodziną, itp.).
Działania wspierające dostępność	1. Program polega na kompleksowym objęciu opieką całych rodzin z obszaru rewitalizacji i środowiska, w którym one funkcjonują oraz zaangażowaniu do wsparcia lokalnej społeczności. Dzięki temu rodzina nie jest samotna w procesie zmiany, a najbliższe otoczenie towarzyszy jej w dążeniu do zmiany sytuacji życiowej i motywuje do pracy. Projekt zakłada, że co najmniej połowa rodzin poprawi swoje funkcjonowanie społeczne. 1. Zadania tego przedsięwzięcia zostały starannie zaplanowane na podstawie wnikliwej analizy potrzeb uczestników. Planowane jest zwiększenie współpracy między instytucjami poprzez utworzenie Lokalnego Systemu Wsparcia, co umożliwi lepszą koordynację działań pomocowych. 2. Projekt przewiduje realizację bloku warsztatów dla rodziców, obejmujących tematy takie jak komunikacja, umiejętności wychowawcze, asertywność oraz przeciwdziałanie przemocy i uzależnieniom, co pozwoli na rozwijanie kluczowych kompetencji rodzicielskich. Dla dzieci i młodzieży zaplanowano zajęcia skoncentrowane na wyrównywaniu kompetencji społecznych, komunikacji w rodzinie, bezpieczeństwie w domu, edukacji seksualnej oraz profilaktyce uzależnień, aby wspierać ich rozwój osobisty i społeczny. 3. Przewidziano również warsztaty wyjazdowe, które mają na celu kształtowanie wartości oraz umiejętności planowania przyszłości wśród uczestników. Zadania obejmują także indywidualne szkolenia z doradztwa zawodowego dla dzieci i młodzieży, aby wspierać ich w wyborze ścieżki kariery i rozwijaniu umiejętności zawodowych, oraz indywidualne porady z zakresu przeciwdziałania przemocy, profilaktyki uzależnień i edukacji seksualnej. 4. Ponadto, prowadzone będą działania animacyjne oraz organizowane wydarzenia społecznościowe, mające na celu integrację społeczności lokalnej i promowanie aktywności społecznej.
Okres realizacji	2025-2028
Wartość	szacunkowa ok. 800 000,00
Źródła finansowania	FEL 2021-2027: EFS+, działanie 8.8, Fundusze Krajowe, Programy Operacyjne, środki własne

Wybrane wskaźniki monitoringowe	**Jednostka miary**	**Typ wskaźnika**	**Źródło danych**
Ilość spotkań/warsztatów/wydarzeń zrealizowanych	Liczba	produktu	plan działań
Liczba osób objętych wsparciem	Szt.	rezultatu	Listy obecności

Efekty realizacji projektu	Przedsięwzięcie powstrzyma dziedziczenie biedy u co najmniej 50% rodzin z grupy docelowej, w długoterminowej realizacji przyczyni się to pozbycia negatywnych zjawisk społecznych tj. bezrobocie, ubóstwo, przestępczość i zmniejszy ilości osób ze szczególnymi potrzebami. Projekt podniesie poziom edukacji i kapitału społecznego oraz znacząco poprawi uczestnictwo mieszkańców obszaru zdegradowanego w życiu publicznym i kulturalnym.
Projekty komplementarne	— Pogadalnia – doświadczenie dialogu. — Pokolenia w akcji. — Aktywni lokalnie - rozwój usług społecznych.

Numer	**9**	
Nazwa przedsięwzięcia	**Modernizacja kompleksu sportowego Orlik w Niedrzwicy Dużej**	
Powiązanie z celami GPR	Projekt wpisuje się w zakładane w Gminnym Programie Rewitalizacji cele rewitalizacji, w tym w szczególności: Cel rewitalizacji 1: Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz rozwój funkcji infrastruktury społecznej, Kierunek działań 1.1: Tworzenie dostępnych, atrakcyjnych i bezpiecznych przestrzeni wspólnych, Kierunek działań 1.2: Poszerzenie oferty kulturalno-rekreacyjnej. Cel rewitalizacji 4: Modernizacja infrastruktury technicznej i transportowej, Kierunek działań 4.1: Rozbudowa i modernizacja obiektów infrastruktury komunalnej.	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	Tak/~~Nie~~
	środowiskowy	Tak/~~Nie~~
	techniczny	Tak/~~Nie~~
	przestrzenno–funkcjonalny	Tak/~~Nie~~
Podmiot realizujący	Gmina Niedrzwica Duża	
Partnerzy	Nie dotyczy	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji, podobszar 4 – Niedrzwica Duża	
Grupa docelowa	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji	
Zakres realizowanych zadań	Przedmiotem inwestycji jest modernizacja kompleksu sportowego Orlik znajdującego się w centrum Niedrzwicy Dużej. Zadanie będzie obejmowało: 1. remont nawierzchni poliuretanowej boiska wielofunkcyjnego; 2. wymiana zewnętrznych opraw oświetleniowych kompleksu; 3. naprawa i konserwacja drewnianej okładziny elewacyjnej budynku zaplecza boisk wraz z wymianą drzwi zewnętrznych i remontem balustrady; 4. czyszczenie terenów utwardzonych z kostki brukowej.	
Działania wspierające dostępność	Modernizacja umożliwi zachowanie wysokiego standardu miejsca przeznaczonego do uprawiania sportu oraz poprawi bezpieczeństwo użytkowników. Realizacja inwestycji pozwoli również na utrzymanie potencjału obiektu oraz równego dostępu do	

	infrastruktury sportowej dla wszystkich chętnych mieszkańców: dzieci, młodzieży i dorosłych.		
Okres realizacji	2025 – 2027		
Wartość	szacunkowa ok. 400 000,00		
Źródła finansowania	Fundusze Krajowe, Programy Operacyjne, Ministerstwo Sportu, środki własne		
Wybrane wskaźniki monitoringowe	**Jednostka miary**	**Typ wskaźnika**	**Źródło danych**
Liczba obiektów sportowych objętych wsparciem	Szt.	produktu	Protokół odbioru końcowego
Liczba osób odwiedzających obiekty sportowe objęte wsparciem	Szt.	rezultatu	Raport/analiza
Efekty realizacji projektu	— Podniesienie jakości, dostępności i atrakcyjności wydarzeń kulturalnych organizowanych w Gminnym Ośrodku Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej. — Zwiększenie dostępności do miejsc rekreacyjno-sportowych. — Zachęcenie do aktywności.		
Projekty komplementarne	— Aktywni lokalnie - rozwój usług społecznych. — Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej Odjazdowy GOKSiR. — Przebudowa boiska z zapleczem szatniowo-sanitarnym w Niedrzwicy Kościelnej. — Odjazdowy GOKSiR.		

Numer	**10**	
Nazwa przedsięwzięcia	**Rewitalizacja terenów zielonych na obszarze parku w Niedrzwicy Kościelnej**	
Powiązanie z celami GPR	Projekt wpisuje się w zakładane w Gminnym Programie Rewitalizacji cele rewitalizacji, w tym w szczególności: Cel rewitalizacji 1: Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz rozwój funkcji infrastruktury społecznej, Kierunek działań 1.1: Tworzenie dostępnych, atrakcyjnych i bezpiecznych przestrzeni wspólnych, Kierunek działań 1.2: Poszerzenie oferty kulturalno-rekreacyjnej. Cel rewitalizacji 3: Ochrona środowiska i poprawa estetyki przestrzeni, Kierunek działań 3.2: Rewaloryzacja terenów zielonych oraz nasadzenia roślinności w przestrzeniach publicznych. Cel rewitalizacji 5: Zwiększenie aktywności gospodarczej i atrakcyjności inwestycyjnej, Kierunek działań 5.2: Zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznych jako elementu wspierającego lokalną aktywność społeczno-gospodarczą.	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	Tak/~~Nie~~
	środowiskowy	Tak/~~Nie~~

	techniczny	Tak/~~Nie~~
	przestrzenno–funkcjonalny	~~Tak~~/Nie
Podmiot realizujący	Gmina Niedrzwica Duża	
Partnerzy	Nie dotyczy	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji, podobszar 5 – Niedrzwica Kościelna	
Grupa docelowa	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji	
Zakres realizowanych zadań	Rewitalizacja parku w miejscowości Niedrzwica Kościelna obejmować będzie m.in.: pielęgnację wieloletnich drzew oraz wykonanie nowych nasadzeń rożnego rodzaju, utworzenie alejek parkowych wraz z ławkami oraz oświetleniem i monitoringiem, przygotowanie przestrzeni do innych aktywności np. boisko do minifutbolu.	
Działania wspierające dostępność	Zwiększenie dostępności do miejsc rekreacyjno-sportowych, zachęcanie do aktywności na świeżym powietrzu	
Okres realizacji	2027-2028	
Wartość	szacunkowa ok. 3 000 000,00	
Źródła finansowania	Fundusze Krajowe, Programy Operacyjne, NFOŚiGW, WFOŚ, środki własne	

Wybrane wskaźniki monitoringowe	**Jednostka miary**	**Typ wskaźnika**	**Źródło danych**
Liczba obiektów sportu i turystycznych objętych wsparciem	Szt.	produktu	Protokół odbioru końcowego
Liczba osób odwiedzających obiekty sportowe i turystyczne objęte wsparciem	Szt.	rezultatu	Raport/analiza

Efekty realizacji projektu	Głównym efektem inwestycji będzie utworzenie miejsca spotkań mieszkańców w różnych kategoriach wiekowych. Powstanie miejsce do spacerów, sportu i wypoczynku na świeżym powietrzu. Dzięki nowym nasadzeniom park stanie się również atrakcyjną oazą dla różnorodnych gatunków roślin i zwierząt, co wzbogaci lokalny ekosystem.
Projekty komplementarne	— Przebudowa boiska z zapleczem szatniowo-sanitarnym w Niedrzwicy Kościelnej; — Budowa placu zabaw w miejscowości Niedrzwica Kościelna. — Aktywni lokalnie - rozwój usług społecznych. — Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej Odjazdowy GOKSiR. — Odjazdowy GOKSiR.

Numer	**11**
Nazwa przedsięwzięcia	**Pokolenia w akcji**
Powiązanie z celami GPR	Projekt wpisuje się w zakładane w Gminnym Programie Rewitalizacji cele rewitalizacji, w tym w szczególności: Cel rewitalizacji 1: Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz rozwój funkcji infrastruktury społecznej, Kierunek działań 1.1: Tworzenie dostępnych, atrakcyjnych i bezpiecznych przestrzeni wspólnych.

	Cel rewitalizacji 2: Poprawa warunków życia społeczności lokalnej, Kierunek działań 2.1: Wzmacnianie aktywności obywatelskiej i partycypacji społecznej, Kierunek działań 2.2: Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz wzmacnianie kapitału społecznego, Kierunek działań 2.3: Wzmacnianie lokalnej tożsamości i więzi społecznych, Kierunek działań 2.4: Poprawa dostępu do edukacji i usług opiekuńczych. Cel rewitalizacji 3: Ochrona środowiska i poprawa estetyki przestrzeni, Kierunek działań 3.2: Rewaloryzacja terenów zielonych oraz nasadzenia roślinności w przestrzeniach publicznych.	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	~~Tak~~/Nie
	środowiskowy	Tak/~~Nie~~
	techniczny	~~Tak~~/Nie
	przestrzenno–funkcjonalny	~~Tak~~/Nie
Podmiot realizujący	Ośrodek Pomocy Społecznej/Centrum Usług Społecznych	
Partnerzy	Gmina, stowarzyszenie, spółdzielnia, szkoła, itp.	
Miejsce realizacji	Obszar Gminy Niedrzwica Duża w tym Obszar rewitalizacji: Podobszar 1 – Czółna, Podobszar 2 – Krebsówka i Marianka, Podobszar 3 – Krężnica Jara, Podobszar 4 – Niedrzwica Duża, Podobszar 5 – Niedrzwica Kościelna, Podobszar 6 – Sobieszczany i Sobieszczany Kolonia, Podobszar 7 – Radawczyk, Strzeszkowice Duże i Strzeszkowice Małe, Podobszar 8 – Warszawiaki.	
Grupa docelowa	Grupa docelowa zamieszkuje terytorium objętym rewitalizacją, osoby w różnym wieku – od dzieci i młodzieży, przez dorosłych, aż po seniorów.	
Zakres realizowanych zadań	1. Przedsięwzięcie polega na zorganizowaniu miejsca w przewidzianym obszarze rewitalizacji, gdzie odbywać się będą regularne spotkania, warsztaty i wydarzenia, w których uczestniczyć będą osoby w różnym wieku – od dzieci i młodzieży, przez dorosłych, aż po seniorów. Miejsce to, będzie miało wiele funkcji, będą odbywały się tam przeróżne warsztaty, znajdzie się tam zaciszne miejsce do czytania w cieszącym oko zielonym kącie a społeczność wspólnie będzie dbała o klimat danego punktu. Rozmowy będą dotyczyć m.in. problemów lokalnych, poszukiwania rozwiązań, planowania przyszłych działań, każde spotkanie będzie miało inny temat przewodni: 2. Problem bezradności często dotyka wiele osób, nie mają oni motywacji, umiejętności i odpowiednich narzędzi do remontowania swojego środowiska. Stworzenie punktu z wypożyczeniem narzędzi i podstawowym wyposażeniem potrzebnym do remontu stanowiłoby idealny krok do rozpoczęcia zadań. Osoby starsze, dzielić się będą swoim doświadczeniem z młodszymi pokoleniami, jednocześnie pomagając im w zadbaniu o swoje lokum oraz środowisko, które wspólnie zamieszkują.	

	3. Warsztaty kulinarne, polegać będą na wspólnym gotowaniu potraw, gdzie starsi uczestnicy będą dzielić się swoimi tradycyjnymi przepisami i historiami z nimi związanymi. Młodzież natomiast będzie miała okazje ukazać innowacyjne pomysły wykorzystywane w nowoczesnej kuchni. 4. Uczestnicy spotkań będą mieli możliwość wspólnie przejść się po przewidzianym obszarze objętym rewitalizacją, wybierając niezagospodarowane pasy zieleni, wspólnie będą mieć możliwość zaaranżowania tej przestrzeni wykorzystując odpowiednie rośliny i techniki pielęgnacji. Wspólnie będą sadzić drzewa, krzewy, kwiaty i zioła, tworząc harmonijne kompozycje, które nie tylko cieszą oko, ale także wspierają lokalny ekosystem. Dzieci będą mogły uczestniczyć w specjalnych zajęciach, gdzie nauczą się, jak dbać o rośliny i zrozumieją, jak ważna jest przyroda. 5. Kolejnym zadaniem będzie stworzenie muralu 3D na jednym budynku, znajdującym się na obszarze objętym rewitalizacją. Jedną z potrzeb człowieka jest samorealizacja (realizacja własnych celów i ambicji, motywowanie siebie i zdobywanie nowych umiejętności) mural 3D powstawać będzie na oczach uczestników, dając możliwość nauki i techniki tworzenia trójwymiarowości na płaskiej powierzchni. 6. Warsztaty fotograficzne w innowacyjnym wydaniu, polegać będą na nauce obsługi aparatów cyfrowych i aparatów w telefonach komórkowych. Zostaną przedstawione tryby i style fotografowania, aby w codziennym życiu móc tworzyć piękne pamiątki na całe życie. Na warsztatach zostanie przedstawione również użycie telefonów do tworzenia rolek, czyli krótkich filmików z chwytliwym dźwiękiem co zyskuje ostatnio na popularności. Chęć zdobycia ciekawych kardów zachęci do wspólnych spacerów i poznawania nieznanych zakątków miasta. Młodsi i starsi uczestnicy będą mieli okazje zbliżyć się do siebie poprzez wspólną pasje. 7. Muzykoterapia stosowana na zajęciach muzykoterapeutycznych: mobilizuje do ruchu, pozwala odreagować napięcia, uspokaja i odpręża, ale także relaksuje i zachęca do odpoczynku. Ćwiczenia te sprzyjają integracji i nawiązaniu lepszego kontaktu z uczestnikami warsztatów, dlatego będą ciekawym elementem w miejscu spotkań.			
Działania wspierające dostępność	1. Rozwój sieci kontaktów społecznych rodzinnych, wymiana doświadczeń rodziców w radzeniu sobie w trudnych sytuacjach rodzinnych. 2. Integracja rodzin oraz nauka życia codziennego.			
Okres realizacji	2027-2028			
Wartość	szacunkowa ok. 1 000 000,00			
Źródła finansowania	Fundusze Krajowe, Programy Operacyjne, środki własne			
Wybrane wskaźniki monitoringowe		**Jednostka miary**	**Typ wskaźnika**	**Źródło danych**

Ilość spotkań/warsztatów/wydarzeń zrealizowanych	liczba	Produktu	plan działań
Liczba osób objętych wsparciem	Szt.	Rezultatu	Listy obecności
Efekty realizacji projektu	Przedsięwzięcie powstrzyma dziedziczenie biedy u co najmniej 50% rodzin z grupy docelowej, w długoterminowej realizacji przyczyni się to pozbycia negatywnych zjawisk społecznych tj. bezrobocie, ubóstwo, przestępczość i zmniejszy ilości osób ze szczególnymi potrzebami. Projekt podniesie poziom edukacji i kapitału społecznego oraz znacząco poprawi uczestnictwo mieszkańców obszaru zdegradowanego w życiu publicznym i kulturalnym.		
Projekty komplementarne	— Pogadalnia – doświadczenie dialogu. — Pokolenia w akcji. — Aktywni lokalnie - rozwój usług społecznych.		

Numer	**12**	
Nazwa przedsięwzięcia	**Przebudowa budynku byłej szkoły w Warszawiakach wraz ze zmianą jej użytkowania**	
Powiązanie z celami GPR	Projekt wpisuje się w zakładane w Gminnym Programie Rewitalizacji cele rewitalizacji, w tym w szczególności: Cel rewitalizacji 1: Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz rozwój funkcji infrastruktury społecznej, Kierunek działań 1.1: Tworzenie dostępnych, atrakcyjnych i bezpiecznych przestrzeni wspólnych. Cel rewitalizacji 2: Poprawa warunków życia społeczności lokalnej, Kierunek działań 2.2: Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz wzmacnianie kapitału społecznego, Kierunek działań 2.4: Poprawa dostępu do edukacji i usług opiekuńczych. Cel rewitalizacji 4: Modernizacja infrastruktury technicznej i transportowej, Kierunek działań 4.1: Rozbudowa i modernizacja obiektów infrastruktury komunalnej.	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	Tak/~~Nie~~
	środowiskowy	~~Tak~~/Nie
	techniczny	Tak/~~Nie~~
	przestrzenno–funkcjonalny	Tak/~~Nie~~
Podmiot realizujący	Gmina Niedrzwica Duża	
Partnerzy	Nie dotyczy	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji, podobszar 8 - Warszawiaki	
Grupa docelowa	Osoby starsze, osoby niepełnosprawne z obszaru rewitalizacji	
Zakres realizowanych zadań	1. Przebudowa budynku szkoły podstawowej w Warszawiakach w celu nadania mu nowych funkcji społecznych i użytkowych. Zmiana sposobu jego użytkowania realizowana będzie na potrzeby pomieszczeń pobytu dziennego oraz pomieszczeń pobytu całodobowego Centrum Opiekuńczo - Mieszkalne (COM). W budynku	

	przewiduje się wygospodarowanie pomieszczeń m.in.: sali do zajęć terapii grupowej i wypoczynku, sali rehabilitacyjnej, pokoju odpoczynku/terapii indywidualnej, toalet z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych, zaplecze kuchenne, pomieszczenie pralni /suszarni wraz z magazynem bielizny czystej i brudnej oraz pomieszczenia dla pracowników zatrudnionych w obiekcie. Prace obejmować będą także m.in.: ocieplenie stropodachu, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, instalacje p. ppoż., instalacje elektryczne, instalacje centralnego ogrzewania czy też budowę podjazdu dla osób niepełnosprawnych. W budynku przewiduje się wygospodarowanie pomieszczeń takich jak m.in.: pomieszczenie biurowe, toaleta z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych. Placówka zostanie rozbudowana o windę zewnętrzną. 2. Zagospodarowanie i rewitalizacja zdegradowanego terenu wokół budynku po byłej szkole w Warszawiakach obejmować będzie między innymi: wykonanie nowego i przebudowa istniejącego utwardzenia terenu np. ciągi pieszo-jezdne i piesze, stanowiska postojowe, utwardzenie pod wiatę śmietnikową oraz opaskę wokół budynku, przebudowę ogrodzenia terenu - wykonanie bramy i furtki, usuniecie istniejących elementów małej architektury i montaż nowych, wydzielenie ogródka np.: grządki i rabaty ziołowo-kwiatowe, donice do uprawy warzyw, przesadzenie i wykonanie nowych nasadzeń roślinności ozdobnej niskiej i wysokiej, uporządkowanie terenu i założenie trawników. 3. Budowa systemu monitoringu i oświetlenia.
Działania wspierające dostępność	1. Stworzenie swoistego centrum życia społecznego i kulturalnego. 2. Stworzenie możliwości pożytecznego spędzania czasu wolnego oraz rozbudzanie zainteresowań osób starszych. 3. Stworzenie dogodnych, odpowiadających obowiązującym standardom, warunków korzystania z usług dla osób starszych. 4. Stworzenie warunków do pobytu dziennego lub całodobowego a także służących stymulowaniu kompetencji społecznych oraz nauki nawiązywania relacji interpersonalnych dla osób starszych oraz niepełnosprawnych. 5. Zapewnienie dostępu do pomieszczeń osobom niepełnosprawnym dzięki właściwym rozwiązaniom architektonicznym wewnątrz obiektu i w jego otoczeniu. 6. Uporządkowanie i zagospodarowanie zdegradowanej przestrzeni w celu nadania jej nowych funkcji użytkowych np. społecznych poprzez podniesienie atrakcyjności i funkcjonalności terenu przy budynku byłej szkoły - stworzenie bezpiecznej, dostępnej przestrzeni integracji dla mieszkańców COM oraz osób korzystających z opieki dziennej. 7. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa i porządku publicznego poprzez zagospodarowanie terenu: budowa monitoringu, oświetlenia
Okres realizacji	2026-2027
Wartość	szacunkowa wartość ok. 11 000 000,00

Źródła finansowania	środki zewnętrzne – FEL 2021-2027 (EFRR), działanie 11.4), środki własne, Fundusze Krajowe, Programy Operacyjne, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, środki własne		
Wybrane wskaźniki monitoringowe	**Jednostka miary**	**Typ wskaźnika**	**Źródło danych**
Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	Szt.	produktu	Protokół odbioru końcowego
Liczba osób objętych wsparciem	Szt.	rezultatu	Listy/deklaracje
Efekty realizacji projektu	Dzienny dom opieki dla osób starszych zapewnia bezpieczeństwo, opiekę, aktywność i rozrywkę. To miejsce dla seniorów, którzy nie mogą żyć samodzielnie i potrzebują szczególnej opieki.		
Projekty komplementarne	— Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej; — Aktywni lokalnie - rozwój usług społecznych; — Pokolenia w akcji; — Pogadalnia – doświadczenie dialogu.		

Numer	**13**	
Nazwa przedsięwzięcia	**Przebudowa placu zabaw w miejscowości Krężnica Jara**	
Powiązanie z celami GPR	Projekt wpisuje się w zakładane w Gminnym Programie Rewitalizacji cele rewitalizacji, w tym w szczególności: Cel rewitalizacji 1: Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz rozwój funkcji infrastruktury społecznej, Kierunek działań 1.1: Tworzenie dostępnych, atrakcyjnych i bezpiecznych przestrzeni wspólnych, Kierunek działań 1.2: Poszerzenie oferty kulturalno-rekreacyjnej. Cel rewitalizacji 2: Poprawa warunków życia społeczności lokalnej, Kierunek działań 2.3: Wzmacnianie lokalnej tożsamości i więzi społecznych.	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	Tak/~~Nie~~
	środowiskowy	~~Tak~~/Nie
	techniczny	Tak/~~Nie~~
	przestrzenno–funkcjonalny	Tak/~~Nie~~
Podmiot realizujący	Gmina Niedrzwica Duża	
Partnerzy	Nie dotyczy	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji, podobszar 3 - Krężnica Jara	
Grupa docelowa	Dzieci z obszaru rewitalizacji, głównie z miejscowości Krężnica Jara	
Zakres realizowanych zadań	Inwestycja obejmować będzie zwiększeniu liczby elementów zabawowych na istniejącym placu zabaw w Krężnicy Jarej, utworzeniu bezpiecznej nawierzchni piaskowej, budowie oświetlenia oraz monitoringu.	

Działania wspierające dostępność	— Stworzenie swoistego centrum życia społecznego i kulturalnego. — Stworzenie możliwości pożytecznego spędzania czasu wolnego oraz rozbudzanie zainteresowań. — Zwiększenie atrakcyjności miejscowości Krężnica Jara.			
Okres realizacji	2025 – 2026			
Wartość	szacunkowa ok. 100 000,00			
Źródła finansowania	Środki krajowe, Lubelska Grupa Działania, środki własne			
Wybrane wskaźniki monitoringowe		**Jednostka miary**	**Typ wskaźnika**	**Źródło danych**
Liczba obiektów sportu i turystycznych objętych wsparciem		Szt.	produktu	Protokół odbioru końcowego
Liczba osób objętych wsparciem		Szt.	rezultatu	Raport/analiza
Efekty realizacji projektu	— Zwiększenie atrakcyjności miejscowości, — Stworzenie bezpiecznego miejsca zabaw najmłodszym mieszkańcom miejscowości, — Utworzenie miejsc spędzania czasu na świeżym powietrzu.			
Projekty komplementarne	— Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej; — Aktywni lokalnie - rozwój usług społecznych; — Pogadalnia – doświadczenie dialogu.			

Numer	**14**	
Nazwa przedsięwzięcia	**Termomodernizacja budynku OSP w Czółnach**	
Powiązanie z celami GPR	Projekt wpisuje się w zakładane w Gminnym Programie Rewitalizacji cele rewitalizacji, w tym w szczególności: Cel rewitalizacji 1: Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz rozwój funkcji infrastruktury społecznej, Kierunek działań 1.1: Tworzenie dostępnych, atrakcyjnych i bezpiecznych przestrzeni wspólnych. Cel rewitalizacji 3: Ochrona środowiska i poprawa jakości terenów, Kierunek działań 3.2: Realizacja działań na rzecz poprawy stanu środowiska, w tym OZE i termomodernizacji. Cel rewitalizacji 4: Modernizacja infrastruktury technicznej i transportowej, Kierunek działań 4.1: Rozbudowa i modernizacja obiektów infrastruktury komunalnej, Kierunek działań 4.3: Zwiększenie efektywności energetycznej obiektów publicznych.	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	Tak/~~Nie~~
	środowiskowy	~~Tak~~/Nie
	techniczny	Tak/~~Nie~~
	przestrzenno–funkcjonalny	Tak/~~Nie~~

Podmiot realizujący	Gmina Niedrzwica Duża
Partnerzy	Nie dotyczy
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji, podobszar 1 – Czółna,
Grupa docelowa	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji: miejscowości Czółna
Zakres realizowanych zadań	Inwestycja obejmować będzie termomodernizację budynku OSP w Czółnach będącą także świetlicą poprzez wykonanie ocieplenia ścian zewnętrznych oraz stropu/stropodachu, wymianę oświetlenia na energooszczędne, wykonanie opaski budynku oraz dostosowanie budynku dla osób z niepełnosprawnościami.
Działania wspierające dostępność	— Stworzenie swoistego centrum życia społecznego i kulturalnego, — Stworzenie możliwości pożytecznego spędzania czasu wolnego oraz rozbudzanie zainteresowań, — Zwiększenie atrakcyjności miejscowości Czółna.
Okres realizacji	2027-2028
Wartość	szacunkowa ok. 2 000 000,00
Źródła finansowania	FEL 2021-2027: EFRR-działanie 4.1, Fundusze Krajowe, Programy Operacyjne, środki własne

Wybrane wskaźniki monitoringowe	**Jednostka miary**	**Typ wskaźnika**	**Źródło danych**
Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	Szt.	produktu	Protokół odbioru końcowego
Liczba osób objętych wsparciem	Szt.	rezultatu	Listy/deklaracje

Efekty realizacji projektu	— Zwiększenie atrakcyjności miejscowości, — Dostosowanie świetlicy wiejskiej dla osób z niepełnosprawnościami, Utworzenie miejsca spotkań mieszkańców miejscowości.
Projekty komplementarne	— Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej; — Aktywni lokalnie - rozwój usług społecznych; — Pogadalnia – doświadczenie dialogu; — Termomodernizacja budynku OSP w Sobieszczanach.

Numer	**15**
Nazwa przedsięwzięcia	**Termomodernizacja budynku OSP w Sobieszczanach**
Powiązanie z celami GPR	Projekt wpisuje się w zakładane w Gminnym Programie Rewitalizacji cele rewitalizacji, w tym w szczególności: Cel rewitalizacji 1: Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz rozwój funkcji infrastruktury społecznej, Kierunek działań 1.1: Tworzenie dostępnych, atrakcyjnych i bezpiecznych przestrzeni wspólnych. Cel rewitalizacji 3: Ochrona środowiska i poprawa jakości terenów, Kierunek działań 3.2: Realizacja działań na rzecz poprawy stanu środowiska, w tym OZE i termomodernizacji.

	Cel rewitalizacji 4: Modernizacja infrastruktury technicznej i transportowej, Kierunek działań 4.1: Rozbudowa i modernizacja obiektów infrastruktury komunalnej, Kierunek działań 4.3: Zwiększenie efektywności energetycznej obiektów publicznych.	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	Tak/~~Nie~~
	środowiskowy	~~Tak~~/Nie
	techniczny	Tak/~~Nie~~
	przestrzenno–funkcjonalny	Tak/~~Nie~~
Podmiot realizujący	Gmina Niedrzwica Duża	
Partnerzy	Nie dotyczy	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji: Podobszar 6 – Sobieszczany i Sobieszczany Kolonia,	
Grupa docelowa	Mieszkańcy podobszaru 6 - miejscowości Sobieszczany - Kolonia	
Zakres realizowanych zadań	Inwestycja obejmować będzie termomodernizację budynku OSP w Sobieszczanach będącą także świetlicą wiejską poprzez wykonanie ocieplenia ścian zewnętrznych oraz stropu/stropodachu, wymianę oświetlenia na energooszczędne, wykonanie opaski budynku oraz dostosowanie budynku dla osób z niepełnosprawnościami.	
Działania wspierające dostępność	— stworzenie swoistego centrum życia społecznego i kulturalnego, — stworzenie możliwości pożytecznego spędzania czasu wolnego oraz rozbudzanie zainteresowań, — zwiększenie atrakcyjności miejscowości Sobieszczany.	
Okres realizacji	2027-2028	
Wartość	szacunkowa ok. 2 000 000,00	
Źródła finansowania	FEL 2021-2027: EFRR-działanie 4.1, środki własne	

Wybrane wskaźniki monitoringowe	**Jednostka miary**	**Typ wskaźnika**	**Źródło danych**
Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	Szt.	produktu	Protokół odbioru końcowego
Liczba osób objętych wsparciem	Szt.	rezultatu	Listy/deklaracje

Efekty realizacji projektu	— Zwiększenie atrakcyjności miejscowości, — Dostosowanie świetlicy wiejskiej dla osób z niepełnosprawnościami, Utworzenie miejsca spotkań mieszkańców miejscowości.
Projekty komplementarne	— Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej; — Aktywni lokalnie - rozwój usług społecznych; — Pogadalnia – doświadczenie dialogu; — Termomodernizacja budynku OSP w Czółnach.

Numer	**16**
Nazwa przedsięwzięcia	**Budowa budynku do obsługi punktu PSZOK w miejscowości Niedrzwica Duża**

Powiązanie z celami GPR	Projekt wpisuje się w zakładane w Gminnym Programie Rewitalizacji cele rewitalizacji, w tym w szczególności: Cel rewitalizacji 3: Ochrona środowiska i poprawa estetyki przestrzeni, Kierunek działań 3.1: Poprawa gospodarowania odpadami i ograniczenie ich uciążliwości dla mieszkańców, Kierunek działań 3.3: Promowanie selektywnej zbiórki odpadów oraz wykorzystania zasobów. Cel rewitalizacji 4: Modernizacja infrastruktury technicznej i transportowej, Kierunek działań 4.1: Rozbudowa i modernizacja obiektów infrastruktury komunalnej, Kierunek działań 4.3: Zwiększenie efektywności energetycznej obiektów publicznych.	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	~~Tak~~/Nie
	gospodarczy	Tak/~~Nie~~
	środowiskowy	Tak/~~Nie~~
	techniczny	Tak/~~Nie~~
	przestrzenno–funkcjonalny	Tak/~~Nie~~
Podmiot realizujący	Gmina Niedrzwica Duża	
Partnerzy	Nie dotyczy	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji, podobszar 4 – Niedrzwica Duża	
Grupa docelowa	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji	
Zakres realizowanych zadań	1. Budowa budynku do obsługi punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych wraz z instalacjami wewnętrznymi. 2. Budowa kanału samochodowego i montażu rampy najazdowej. 3. Wykonanie wewnętrznego układu komunikacyjnego. 4. Budowa przyłącza wodociągowego. 5. Budowa zewnętrznej instalacji kanalizacji sanitarnej. 6. Budowa linii kablowych nN wraz z oświetleniem terenu. 7. Uporządkowanie terenu i założeniu trawników. 8. Montaż ogniw fotowoltaicznych na dachu budynku (wykonanie zadania ze środków własnych). 9. Montaż elementów małej architektury.	
Działania wspierające dostępność	Zadaniem punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych będzie stworzenie, dla mieszkańców gminy Niedrzwica Duża, odpowiednich warunków do osiągnięcia wymaganych prawem poziomów efektów ekologicznych w postaci zagospodarowania odpadów (ponowne użycie, odzysk w tym recykling), zapewniające tym samym, dostosowanie do wymogów prawnych, zawartych w przepisach krajowych i Unii Europejskiej.	
Okres realizacji	2024 – 2027	
Wartość	szacunkowa ok. 2 600 000,00	
Źródła finansowania	FEL 2021-2027: EFRR-działanie 3.6, środki własne	

Wybrane wskaźniki monitoringowe	Jednostka miary	Typ wskaźnika	Źródło danych
Liczba wspartych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK)	Szt.	produktu	Protokół odbioru końcowego
Masa przedmiotów przekazanych do Punktów Napraw i Ponownego Użycia	Tona	rezultatu	Raport/analiza

Efekty realizacji projektu	Poprawa jakości środowiska naturalnego poprzez zwiększenie efektywności selektywnego zbierania odpadów komunalnych w PSZOK.
Projekty komplementarne	— Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej; — Modernizacja kompleksu sportowego Orlik w Niedrzwicy Dużej.

Numer	**17**	
Nazwa przedsięwzięcia	**Poprawa gospodarki wodociągowej na terenie Gminy Niedrzwica Duża**	
Powiązanie z celami GPR	Cel rewitalizacji 4: Modernizacja infrastruktury technicznej i transportowej,	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	~~Tak~~/Nie
	gospodarczy	Tak/~~Nie~~
	środowiskowy	Tak/~~Nie~~
	techniczny	Tak/~~Nie~~
	przestrzenno–funkcjonalny	Tak/~~Nie~~
Podmiot realizujący	Gmina Niedrzwica Duża	
Partnerzy	Nie dotyczy	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji, podobszar 4 – Niedrzwica Duża	
Grupa docelowa	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji	
Zakres realizowanych zadań	Przedmiotem zadania będzie budowa nowej oraz modernizacja istniejącej infrastruktury sieci wodociągowej, która będzie zlokalizowana na terenie gminy Niedrzwica Duża. Projekt będzie polegał na poprawie dostępu do wysokiej jakości wody poprzez rozbudowę oraz modernizację sieci wodociągowej.	
Działania wspierające dostępność	— Zapewnienie niezawodności dostaw wody dla mieszkańców gminy Niedrzwica Duża. — Zwiększenie atrakcyjności i rozwój miejscowości.	
Okres realizacji	2025 – 2027	
Wartość	szacunkowa ok. 10 000 000,00	
Źródła finansowania	FEL 2021-2027: EFRR-działanie 3.4, Fundusze Krajowe, Programy Operacyjne, środki własne	

Wybrane wskaźniki monitoringowe	Jednostka miary	Typ wskaźnika	Źródło danych
Długość wybudowanej sieci wodociągowej	Km	produktu	protokół odbioru końcowego
Ludność przyłączona do udoskonalonych zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	Osoby	rezultatu	protokół odbioru

Efekty realizacji projektu	Poprawa dostępu do wysokiej jakości wody bieżącej.
Projekty komplementarne	— Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej. — Budowa budynku do obsługi punktu PSZOK w miejscowości Niedrzwica Duża. — Budowa budynku Gminnej Biblioteki Publicznej w Strzeszkowicach Dużych.

Numer	**18**	
Nazwa przedsięwzięcia	**Przebudowa boiska z zapleczem szatniowo-sanitarnym w Niedrzwicy Kościelnej**	
Powiązanie z celami GPR	CR 3. Ochrona środowiska i poprawa jakości terenów zdegradowanych	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	Tak/~~Nie~~
	środowiskowy	Tak/~~Nie~~
	techniczny	Tak/~~Nie~~
	przestrzenno–funkcjonalny	~~Tak~~/Nie
Podmiot realizujący	Gmina Niedrzwica Duża	
Partnerzy	Nie dotyczy	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji, podobszar 5 - Niedrzwica Kościelna	
Grupa docelowa	Mieszkańcy obszaru rewitalizacji	
Zakres realizowanych zadań	Przebudowa boiska piłkarskiego o nawierzchni trawiastej, budowie skoczni w dal i rzutni do pchnięcia kulą wraz z przebudową i rozbudową istniejącego zaplecza sanitarno-szatniowego, którego celem jest urzeczywistnienie potrzeb polityki sportowej, oświatowej i rodzinnej gminy Niedrzwica Duża. Wymiana trybun dla widowni ze zwiększeniem liczby do 450 osób, wymiana oświetlenia boiska na technologię LED, montaż piłko-chwytów oraz monitoringu.	
Działania wspierające dostępność	— Zwiększenie dostępności do miejsc rekreacyjno-sportowych. — Zachęcanie do aktywności na świeżym powietrzu.	
Okres realizacji	2026	
Wartość	szacunkowa ok. 5 000 000,00	
Źródła finansowania	Fundusze Krajowe, Programy Operacyjne, Ministerstwo Sportu, środki własne	

Wybrane wskaźniki monitoringowe	**Jednostka miary**	**Typ wskaźnika**	**Źródło danych**
Liczba obiektów sportu i turystycznych objętych wsparciem	Szt.	Produktu	Protokół odbioru końcowego
Liczba osób odwiedzających obiekty sportowe i turystyczne objęte wsparciem	Szt.	Rezultatu	Raport/analiza

Efekty realizacji projektu	Głównym efektem inwestycji będzie utworzenie miejsca spotkań mieszkańców w różnych kategoriach wiekowych. Powstanie miejsce do aktywności na świeżym powietrzu.
Projekty komplementarne	— Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej, — Budowa placu zabaw w miejscowości Niedrzwica Kościelna, — Modernizacja kompleksu sportowego Orlik w Niedrzwicy Dużej, — Rewitalizacja terenów zielonych na obszarze parku w Niedrzwicy Kościelnej.

Numer	**19**	
Nazwa przedsięwzięcia	**Przebudowa placu zabaw w miejscowości Niedrzwica Duża**	
Powiązanie z celami GPR	CR 3. Ochrona środowiska i poprawa jakości terenów zdegradowanych	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	Tak/~~Nie~~
	środowiskowy	~~Tak~~/Nie
	techniczny	Tak/~~Nie~~
	przestrzenno–funkcjonalny	Tak/~~Nie~~
Podmiot realizujący	Gmina Niedrzwica Duża	
Partnerzy	Nie dotyczy	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji, podobszar 4 – Niedrzwica Duża	
Grupa docelowa	Dzieci z obszaru rewitalizacji, głównie z miejscowości Niedrzwica Duża	
Zakres realizowanych zadań	Przedmiotem zamierzenia inwestycyjnego jest budowa placu zabaw przy budynku Przedszkola w Niedrzwicy Dużej. W zakres inwestycji wchodzić będzie: — montaż urządzeń zabawowych i elementów małej architektury, — montaż ogrodzenia, — niwelacja terenu, — wykonanie nasadzeń zieleni wysokiej, — wykonanie nawierzchni piaszczystej, — wykonanie nawierzchni trawiastej, — wykonanie nawierzchni z kostki betonowej.	
Działania wspierające dostępność	— Stworzenie swoistego centrum życia społecznego i kulturalnego. — Stworzenie możliwości pożytecznego spędzania czasu wolnego oraz rozbudzanie zainteresowań. — Zwiększenie atrakcyjności miejscowości Niedrzwica Duża.	
Okres realizacji	2026	
Wartość	szacunkowa ok. 260 000,00	
Źródła finansowania	Programy krajowe, Lubelska Grupa Działania, środki własne	

Wybrane wskaźniki monitoringowe	**Jednostka miary**	**Typ wskaźnika**	**Źródło danych**
Liczba obiektów sportu i turystycznych objętych wsparciem	szt.	produktu	protokół odbioru końcowego

Liczba osób objętych wsparciem	szt.	rezultatu	raport/analiza
Efekty realizacji projektu	— Zwiększenie atrakcyjności miejscowości, — Stworzenie bezpiecznego miejsca zabaw najmłodszym mieszkańcom miejscowości, — Utworzenie miejsc spędzania czasu na świeżym powietrzu.		
Projekty komplementarne	— Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej. — Aktywni lokalnie - rozwój usług społecznych. — Pogadalnia – doświadczenie dialogu.		

Numer	**20**	
Nazwa przedsięwzięcia	**Budowa placu zabaw w miejscowości Niedrzwica Kościelna**	
Powiązanie z celami GPR	CR 3. Ochrona środowiska i poprawa jakości terenów zdegradowanych	
Wymiar przedsięwzięcia	**społeczny**	Tak/~~Nie~~
	gospodarczy	Tak/~~Nie~~
	środowiskowy	~~Tak~~/Nie
	techniczny	Tak/~~Nie~~
	przestrzenno–funkcjonalny	Tak/~~Nie~~
Podmiot realizujący	Gmina Niedrzwica Duża	
Partnerzy	Nie dotyczy	
Miejsce realizacji	Obszar rewitalizacji, podobszar 5 – Niedrzwica Kościelna	
Grupa docelowa	Dzieci z obszaru rewitalizacji, głównie z miejscowości Niedrzwica Kościelna	
Zakres realizowanych zadań	1. Przedmiotem zamierzenia inwestycyjnego jest budowa placu zabaw w miejscowości Niedrzwica Kościelna. 2. W zakres inwestycji wchodzić będzie: — montaż urządzeń zabawowych i elementów małej architektury, — montaż ogrodzenia, — budowa oświetlenia terenu i nadzoru video, — wycinka drzew i wykonanie nowych nasadzeń, — przesadzenie krzewów, — usunięcie nawierzchni utwardzonej mineralnej oraz niwelacja terenu, — wykonanie nawierzchni piaszczystej, — wykonanie nawierzchni trawiastej.	
Działania wspierające dostępność	— Stworzenie swoistego centrum życia społecznego i kulturalnego. — Stworzenie możliwości pożytecznego spędzania czasu wolnego oraz rozbudzanie zainteresowań. — Zwiększenie atrakcyjności miejscowości Niedrzwica Kościelna.	
Okres realizacji	2026	
Wartość	szacunkowa ok. 230 000,00	
Źródła finansowania	Programy krajowe, Lubelska Grupa Działania, środki własne	

Wybrane wskaźniki monitoringowe	Jednostka miary	Typ wskaźnika	Źródło danych
Liczba obiektów sportu i turystycznych objętych wsparciem	szt.	produktu	protokół odbioru końcowego
Liczba osób objętych wsparciem	szt.	rezultatu	raport/analiza
Efekty realizacji projektu	— Zwiększenie atrakcyjności miejscowości, — Stworzenie bezpiecznego miejsca zabaw najmłodszym mieszkańcom miejscowości, — Utworzenie miejsc spędzania czasu na świeżym powietrzu.		
Projekty komplementarne	— Przebudowa boiska z zapleczem szatniowo-sanitarnym w Niedrzwicy Kościelnej; — Rewitalizacja terenów zielonych wraz z przebudową stadionu sportowego w miejscowości Niedrzwica Kościelna.		

Projekty uzupełniające

Nr	Nazwa przedsięwzięcia	Krótki opis	Podmiot realizujący	Szacowany koszt	Zgodność z celami GPR
1.	**Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Sobieszczanach**	Projekt polega na wykonaniu termomodernizacji obiektu w postaci Szkoły Podstawowej w Sobieszczanach wraz z budową sali gimnastycznej/lekkiej hali sportowej	Gmina Niedrzwica Duża	ok. 2 000 000,00 PLN	CR 3. Ochrona środowiska i poprawa jakości terenów zdegradowanych
2.	**Wsparcie psychologiczne dla nieformalnych opiekunów i opiekunek osób starszych**	Projekt zakłada organizację wsparcia psychologicznego dla nieformalnych opiekunów i opiekunek osób starszych w ramach działań GOPS	GOPS Niedrzwica Duża	ok. 200 000 PLN	CR 22. Poprawa warunków życia społeczności lokalnej

W ramach realizacji postanowień Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża przewiduje się również realizację dodatkowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych (potencjalnie we współpracy z lokalnymi organizacjami pozarządowymi). Przedsięwzięcia te będą realizowały następujące cele:

- wyposażenie mieszkańców w narzędzia umożliwiające wdrażanie długotrwałych i pozytywnych zmian w miejscu, w którym żyją,
- poszukiwanie i rozwijanie innowacyjnych rozwiązań problemów społecznych,
- pobudzenie zaangażowania mieszkańców obszaru rewitalizacji w sprawy lokalne,

- zachęcanie mieszkańców obszaru rewitalizacji do podejmowania oddolnych działań na rzecz dobra wspólnego,
- zwiększenie aktywizacji społeczności sąsiedzkich i budowanie relacji sąsiedzkich,
- wspieranie integracji społeczności na poziomie lokalnym,
- wykorzystywanie lokalnej infrastruktury i zasobów (w tym dziedzictwo kulturowe)
- wsparcie rozwoju wspólnej przestrzeni publicznej w celu budowania relacji pomiędzy członkami danej społeczności.

Finansowanie powyższych działań będzie możliwe zgodnie z zasadą komplementarności źródeł finansowania i będą one realizowane np. z wykorzystaniem grantów na mini-projekty rewitalizacyjne realizowane przez JST i lokalnych interesariuszy.

Szacunkowe ramy finansowe

Realizacja kompleksowych działań rewitalizacyjnych na obszarach zdegradowanych wymaga zapewnienia stabilnego i odpowiednio zróżnicowanego montażu finansowego. Efektywność wdrażania przedsięwzięć opisanych w programie uzależniona będzie nie tylko od gotowości organizacyjnej interesariuszy, ale również od dostępności środków zewnętrznych oraz możliwości budżetu gminy.

Planowane interwencje zostały oszacowane na podstawie danych zawartych w fiszkach projektowych, przy uwzględnieniu aktualnych cen rynkowych, skali inwestycji oraz zakładanych źródeł finansowania. W przypadku projektów miękkich przyjęto orientacyjne wartości szacunkowe, właściwe dla projektów społecznych, edukacyjnych i animacyjnych.

Dominującym źródłem finansowania przewidywanych przedsięwzięć będą środki pochodzące z funduszy unijnych w ramach perspektywy 2021–2027, w szczególności z programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego. Działania infrastrukturalne mogą uzyskać dofinansowanie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), natomiast projekty społeczne, integracyjne i edukacyjne z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+). Uzupełnieniem montażu finansowego będą środki z budżetu gminy, funduszy krajowych oraz wkłady własne partnerów projektu i organizacji społecznych.

Zestawienie poniżej prezentuje szacunkowe wartości kosztów realizacji projektów ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji z podziałem na źródła finansowania oraz typ podmiotu realizującego. Zestawienie szacunkowych ram finansowych ma na celu przedstawienie wielkości środków finansowych planowanych do pozyskania na realizację projektów, pochodzących z wielu różnych źródeł finansowania i udokumentowanie w ten sposób zachowania zasady komplementarności źródeł finansowania GPR oraz dodatkowości środków UE.

Tabela 20. Spójność celów GPR z celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Niedrzwica Duża na lata 2021–2027.

Źródło finansowania	Projekty w ramach GPR
wkład własny gminy	9 850 000,00
krajowe środki publiczne	8 590 000,00

środki europejskie – EFRR	43 010 000,00
środki europejskie – EFS+	790 000,00
środki prywatne	33 000,00
środki z innych źródeł	400 000,00
RAZEM w GPR	**62 673 000,00**

Źródło: Opracowanie własne

Struktura zarządzania GPR

Skuteczna realizacja działań rewitalizacyjnych wymaga przejrzystej i dobrze zorganizowanej struktury zarządzania, opartej na wyraźnie określonych kompetencjach, odpowiedzialnościach oraz zasadach współpracy między zaangażowanymi podmiotami. Struktura ta powinna umożliwiać zarówno strategiczne planowanie działań, jak i ich operacyjne wdrażanie, monitorowanie oraz dostosowywanie do zmieniających się uwarunkowań społeczno-gospodarczych. Za kompleksową koordynację procesu rewitalizacji odpowiada Wójt Gminy Niedrzwica Duża, który realizuje zadania wynikające z Gminnego Programu Rewitalizacji przy wsparciu wyznaczonych komórek organizacyjnych Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych gminy. W ramach tej odpowiedzialności do Wójta należeć będzie m.in. nadzór nad wdrażaniem GPR, koordynacja działań partnerów lokalnych, reprezentowanie gminy wobec instytucji finansujących, a także zapewnienie zgodności przedsięwzięć z polityką rozwoju lokalnego.

Na poziomie operacyjnym proces zarządzania programem będzie wspierany przez Zespół ds. Rewitalizacji – ciało doradczo-koordynacyjne o charakterze międzywydziałowym, powoływane zarządzeniem Wójta. Zespół ten będzie odpowiedzialny za wspomaganie procesu wdrażania, opiniowanie propozycji zmian w programie, monitoring postępów rzeczowych i finansowych, a także przygotowanie danych do sprawozdawczości i ewaluacji. W proces wdrażania programu zaangażowani będą także lokalni interesariusze – organizacje pozarządowe, rady sołeckie, parafie, jednostki OSP, placówki kultury i edukacji, przedsiębiorcy oraz mieszkańcy. Podmioty te mogą pełnić funkcję partnerów projektowych, realizatorów konkretnych zadań lub inicjatorów działań oddolnych w ramach rewitalizacji. Zakłada się również możliwość powierzania realizacji wybranych projektów operatorom zewnętrznym, działającym na podstawie umów cywilnoprawnych lub porozumień partnerskich.

Zarządzanie GPR będzie opierało się na zasadach partycypacji, przejrzystości i współodpowiedzialności. Szczególny nacisk zostanie położony na zapewnienie skutecznej komunikacji pomiędzy wszystkimi uczestnikami procesu rewitalizacji oraz na bieżące reagowanie na potrzeby wynikające z monitoringu i ewaluacji programu. Powyższe elementy stanowić będą fundament efektywnego wdrażania założeń GPR w latach 2023–2030.

System realizacji GPR w gminie

Prowadzenie działań rewitalizacyjnych, ich przygotowanie oraz zapewnienie odpowiednich warunków organizacyjnych i instytucjonalnych do ich realizacji stanowi zadanie własne jednostki samorządu terytorialnego. W przypadku Gminy Niedrzwica Duża przyjęto model zarządzania procesem rewitalizacji oparty na strukturach wewnętrznych urzędu. Wykorzystanie dostępnych

zasobów kadrowych i organizacyjnych pozwala na optymalizację kosztów związanych z obsługą administracyjną, a jednocześnie zapewnia realizację zadań przez osoby posiadające dogłębną znajomość lokalnych uwarunkowań oraz potrzeb społeczności gminnej.

Rewitalizacja jako proces o charakterze wielowymiarowym wymaga zaangażowania wielu podmiotów – zarówno komórek organizacyjnych urzędu gminy, jak i jednostek organizacyjnych, instytucji lokalnych oraz interesariuszy reprezentujących różne środowiska: mieszkańców, przedsiębiorców, organizacje społeczne i inne podmioty funkcjonujące na terenie gminy. Z uwagi na złożoność procesu, kluczowe znaczenie ma właściwe zaprojektowanie systemu zarządzania, który umożliwi efektywną koordynację i wdrażanie działań rewitalizacyjnych.

Rysunek 8. Struktura zarządzania GPR

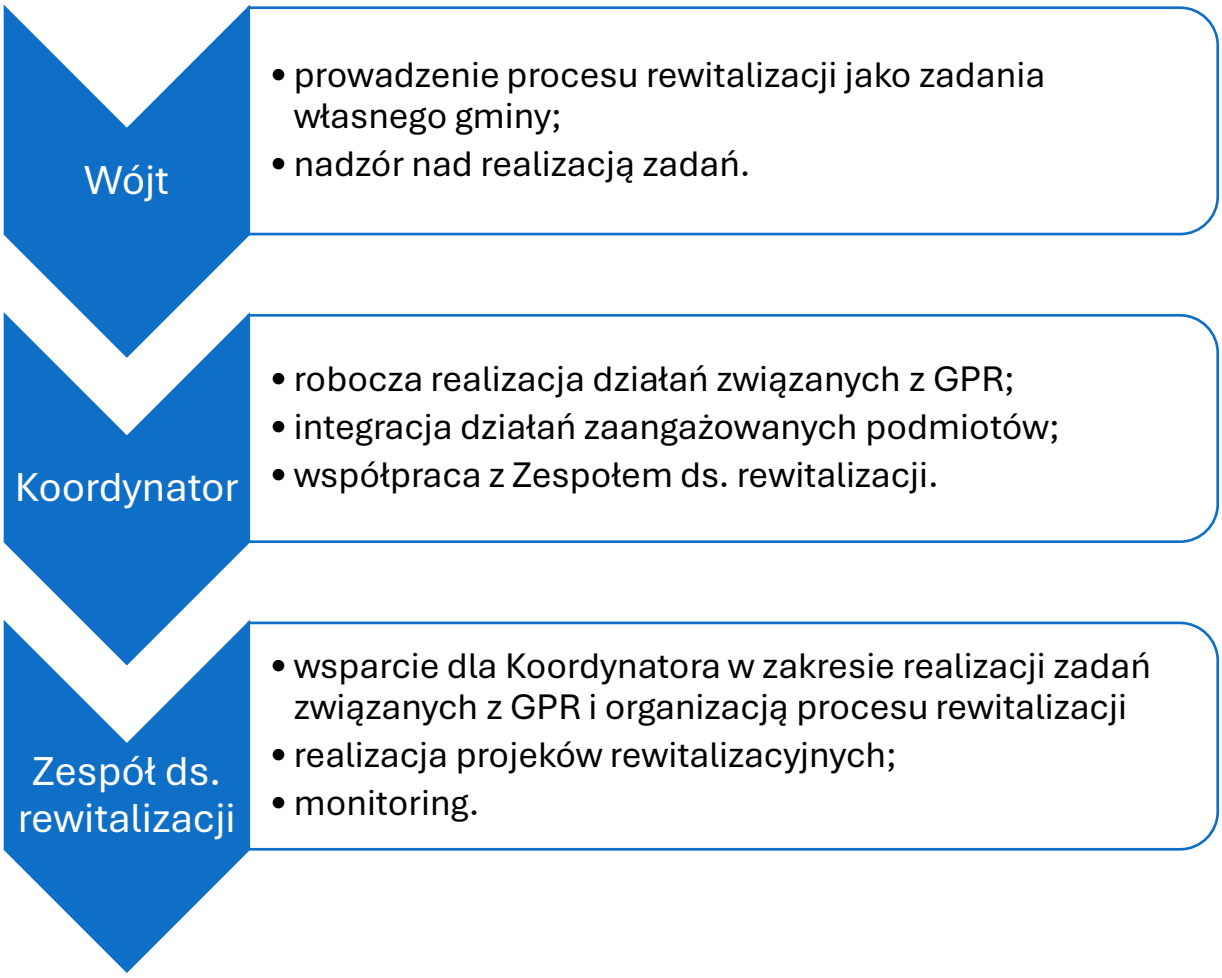

Źródło: Opracowanie własne

Wójt Gminy Niedrzwica Duża, jako organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego, odpowiada za prowadzenie procesu rewitalizacji w ramach zadań własnych gminy. Realizacja tego obowiązku powierzona zostanie powołanemu Zespołowi zadaniowemu ds. rewitalizacji, którego funkcjonowanie oparte będzie na zasobach kadrowych urzędu oraz jednostek organizacyjnych gminy. W ramach zespołu wyznaczony zostanie Koordynator ds. rewitalizacji, który odpowiadać będzie za operacyjną realizację działań ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji oraz za koordynację współpracy pomiędzy wszystkimi podmiotami zaangażowanymi w jego wdrażanie.

Zespół zadaniowy pełnić będzie funkcję wsparcia dla Koordynatora, w szczególności w zakresie organizacji procesu rewitalizacji oraz wykonania zadań określonych w GPR. W jego skład wejdą nie tylko pracownicy Urzędu Gminy, lecz również przedstawiciele jednostek podległych, takich jak: Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji, szkoły podstawowe oraz Ośrodek Pomocy Społecznej.

Takie podejście zapewnia kompleksowe włączenie różnych szczebli instytucjonalnych gminy w proces zarządzania rewitalizacją, a tym samym wzmacnia skuteczność i trwałość działań podejmowanych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji.

Tabela 21. Zakres zadań Koordynatora ds. rewitalizacji i zespołu do spraw rewitalizacji.

Koordynator ds. rewitalizacji	Zespół zadaniowy ds. rewitalizacji
1. Nadzór nad realizacją procesu rewitalizacji jako całości, zgodnie z harmonogramem i celami wskazanymi w GPR. 2. Koordynowanie przepływu informacji oraz współpraca między jednostkami organizacyjnymi Urzędu Gminy, jednostkami podległymi oraz podmiotami zewnętrznymi uczestniczącymi w działaniach rewitalizacyjnych. 3. Utrzymywanie bieżących relacji roboczych z partnerami zewnętrznymi zaangażowanymi w proces rewitalizacji, w tym instytucjami współpracującymi z Gminą. 4. Przekazywanie regularnych informacji o stanie realizacji GPR Wójtowi Gminy oraz przełożonym, w celu zapewnienia stałego nadzoru strategicznego. 5. Zlecanie przygotowania niezbędnych analiz, dokumentów i materiałów pracownikom odpowiednich komórek urzędu – w szczególności Referatu prowadzącego sprawy dotyczące inwestycji – w zakresie związanym z rewitalizacją. 6. Organizacja oraz prowadzenie działań edukacyjnych i informacyjnych dotyczących rewitalizacji, zgodnie z wymaganiami ustawowymi oraz potrzebami lokalnej społeczności. 7. Koordynacja procesu udziału interesariuszy w działaniach rewitalizacyjnych, w tym prowadzenie konsultacji społecznych oraz innych form partycypacji publicznej. 8. Monitorowanie realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji, gromadzenie danych wskaźnikowych i przygotowywanie materiałów do raportów monitoringowych i ewaluacyjnych.	1. Opracowywanie i kompletowanie materiałów niezbędnych do przygotowania, realizacji oraz bieżącej obsługi Gminnego Programu Rewitalizacji. 2. Aktywny udział w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zarówno w zakresie organizacyjnym, jak i wykonawczym. 3. Współpraca z innymi komórkami organizacyjnymi Urzędu Gminy w zakresie przygotowania analiz, danych i dokumentów niezbędnych do prowadzenia procesu rewitalizacji. 4. Uczestnictwo w konsultacjach społecznych, spotkaniach roboczych, warsztatach oraz innych wydarzeniach związanych z wdrażaniem rewitalizacji na terenie gminy. 5. Współpraca z lokalnymi interesariuszami, w tym mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi, instytucjami i przedsiębiorcami, zainteresowanymi udziałem w działaniach rewitalizacyjnych. 6. Realizacja zadań i poleceń przekazywanych przez Koordynatora ds. rewitalizacji w zakresie wynikającym z harmonogramu działań. 7. Prowadzenie działań związanych ze zbieraniem i przetwarzaniem danych niezbędnych do monitorowania postępów we wdrażaniu GPR. 8. Identyfikacja i analiza dostępnych źródeł finansowania, mogących wspierać realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych wskazanych w GPR, a także wspieranie procesu aplikacyjnego.

Źródło: Opracowanie własne

Warto w tym miejscu podkreślić, że Gmina Niedrzwica Duża, realizując proces rewitalizacji, planuje skoncentrować się na wdrażaniu zaplanowanych przedsięwzięć, przy jednoczesnym racjonalnym gospodarowaniu środkami publicznymi i minimalizacji kosztów administracyjnych. W związku z tym nie zakłada się tworzenia nowych stanowisk pracy dedykowanych rewitalizacji. Zadania związane z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji będą wykonywane przez wyznaczonych pracowników Urzędu Gminy w ramach ich dotychczasowych obowiązków służbowych. Odpowiedzialność za koordynację i realizację poszczególnych zadań w strukturze urzędu przypisana zostanie właściwym komórkom organizacyjnym. W szczególności, działania związane z wdrażaniem i monitoringiem GPR prowadzone będą przez pracowników Urzędu Gminy Niedrzwica Duża, którzy na co dzień zajmują się gospodarką przestrzenną, kwestiami społecznymi oraz pozyskiwaniem funduszy unijnych.

Obsługa Komitetu Rewitalizacji również zostanie zapewniona w oparciu o istniejące zasoby kadrowe urzędu, bez konieczności angażowania dodatkowego personelu. Takie podejście pozwala na zachowanie efektywności działań przy jednoczesnym ograniczeniu wzrostu kosztów operacyjnych związanych z obsługą administracyjną procesu rewitalizacji.

W ramach Gminnego Programu Rewitalizacji przewiduje się jedynie występowanie wydatków związanych bezpośrednio z realizacją przedsięwzięć, takich jak opracowanie dokumentacji technicznej, przygotowanie wniosków aplikacyjnych czy wykonanie niezbędnych analiz oraz ekspertyz wspierających wdrażanie projektów.

Komitet Rewitalizacji

Komitet Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża jest organem o charakterze społecznym, którego głównym zadaniem jest wspieranie procesu rewitalizacji poprzez udział w jego monitorowaniu, ocenie oraz opiniowaniu kierunków działań i zmian w programie. Komitet stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy rewitalizacji z organami Gminy w sprawach związanych z przygotowaniem, prowadzeniem oraz oceną Gminnego Programu Rewitalizacji. Pełni funkcję opiniodawczo-doradczą dla Wójta Gminy i jego działania służą zwiększeniu przejrzystości oraz społecznej legitymizacji całego procesu.

Powołanie Komitetu Rewitalizacji umożliwia aktywne włączenie w proces zarządzania GPR przedstawicieli różnych środowisk i instytucji działających na terenie gminy. Komitet ma za zadanie poznawanie opinii wszystkich grup interesariuszy, wypracowywanie kompromisowych rozwiązań oraz zgłaszanie rekomendacji w zakresie prowadzonych działań rewitalizacyjnych. Działania te mają na celu zapewnienie realnej partycypacji oraz uwzględnienie potrzeb lokalnych społeczności zamieszkujących obszary zdegradowane.

Wójt Gminy Niedrzwica Duża ogłosił nabór na członków Komitetu Rewitalizacji, zgodnie z procedurą zawartą w Regulaminie, przyjętym Uchwałą nr XII/90/25 Rady Gminy Niedrzwica Duża z dnia 25 marca 2025 roku w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża. Otwarty nabór kandydatów na członków Komitetu Rewitalizacji trwał od dnia 31 marca do dnia 15 kwietnia 2025 roku włącznie. Zgłoszenia kandydatów na członka Komitetu Rewitalizacji można było dokonać poprzez czytelne wypełnienie Formularza zgłoszeniowego na członka Komitetu Rewitalizacji oraz dostarczenia go w jeden z następujących sposobów:

- drogą elektroniczną w formie skanu na adres e-mail: info@niedrzwicaduza.pl w tytule e-maila wpisując: „Nabór na członków Komitetu Rewitalizacji”;

- drogą korespondencyjną na adres Urzędu Gminy Niedrzwica Duża, ul. Lubelska 30, 24-220 Niedrzwica Duża, z dopiskiem „Nabór na członków Komitetu Rewitalizacji";
- bezpośrednio w kancelarii Urzędu Gminy Niedrzwica Duża w godzinach pracy Urzędu.

Zgodnie z treścią ogłoszenia i postanowieniami Regulaminu, w skład Komitetu mogą wejść przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji, w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, a także inne podmioty, których udział jest uzasadniony ze względu na realizowane zadania. W szczególności są to:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i zarządcy nieruchomości położonych na tym obszarze,
- pozostali mieszkańcy gminy,
- podmioty prowadzące lub planujące prowadzić działalność gospodarczą na terenie gminy,
- organizacje pozarządowe oraz grupy nieformalne aktywne społecznie,
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- organy władzy publicznej,
- inne podmioty, w tym wykonujące prawa Skarbu Państwa na terenie obszaru rewitalizacji.

Komitet został powołany w drodze Zarządzenia Wójta Gminy na czas nieokreślony i będzie działał w sposób ciągły. Jego członkowie zostali wybrani jeszcze przed przyjęciem Gminnego Programu Rewitalizacji, co pozwoliło na ich aktywny udział już na etapie opracowywania dokumentu. Komitet zaopiniuje projekt GPR przed jego przekazaniem do uchwały Rady Gminy, co było istotnym przejawem realizacji zasady partycypacji społecznej. Organ ten funkcjonuje w oparciu o system posiedzeń zwoływanych przez Wójta Gminy lub – na późniejszym etapie – przez wybranego spośród członków Przewodniczącego. Pierwsze posiedzenie odbyło się w terminie wyznaczonym przez Wójta, a podczas jego trwania dokonano wyboru władz Komitetu – Przewodniczącego i Zastępcy Przewodniczącego – w głosowaniu jawnym, zwykłą większością głosów.

Dla zapewnienia jawności i przejrzystości działania, wszelkie dokumenty wytwarzane przez Komitet Rewitalizacji, w tym uchwały, stanowiska, protokoły i inne materiały, będą publikowane w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Niedrzwica Duża.

Harmonogram realizacji projektów

Harmonogram działań i realizacji przedsięwzięć Gminnego Programu Rewitalizacji stanowi jeden z kluczowych elementów zarządzania procesem rewitalizacji w Gminie Niedrzwica Duża. Opracowany został w oparciu o fiszki projektowe przygotowane przez jednostki gminne i interesariuszy lokalnych, z uwzględnieniem opinii mieszkańców wyrażonych podczas konsultacji społecznych, analiz ekspertów oraz zapisów obowiązujących dokumentów strategicznych gminy.

Układ czasowy realizacji poszczególnych przedsięwzięć dostosowano do realnych możliwości finansowych i organizacyjnych gminy. W pierwszej kolejności zaplanowano wdrożenie projektów o charakterze kluczowym – tworzących główny trzon programu, wyraźnie wpływających na osiągnięcie zakładanych celów rewitalizacyjnych. Kolejne lata przewidziane są na realizację projektów uzupełniających oraz działań zaplanowanych przez lokalnych interesariuszy, które wzmacniają rezultaty działań podstawowych. Warto podkreślić, że ostateczny termin realizacji poszczególnych przedsięwzięć uzależniony będzie od dostępności źródeł finansowania, w tym

przede wszystkim środków pochodzących z funduszy unijnych oraz od skutecznego zaangażowania partnerów społecznych i gospodarczych w proces wdrażania GPR.

Tabela 22. Harmonogram realizacji przedsięwzięć GPR

Zadanie:	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Projekty podstawowe						
Budowa budynku Gminnej Biblioteki Publicznej w Strzeszkowicach Dużych						
MPM – Miejsce Przyjazne Mieszkańcom						
Smykowe poranki						
Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej						
Jak rozmawiać? - szkolenia z facylitacji dialogu						
Odjazdowy GOKSiR						
Pogadalnia – doświadczenie dialogu						
Siła w Rodzinie						
Modernizacja kompleksu sportowego Orlik w Niedrzwicy Dużej						
Rewitalizacja terenów zielonych wraz z przebudową stadionu sportowego w miejscowości Niedrzwica Kościelna						
Pokolenia w akcji						
Przebudowa budynku byłej szkoły w Warszawiakach wraz ze zmianą jej użytkowania						
Przebudowa placu zabaw w miejscowości Krężnica Jara						
Termomodernizacja budynku OSP w Czółnach						
Termomodernizacja budynku OSP w Sobieszczanach						
Budowa budynku do obsługi punktu PSZOK w miejscowości Niedrzwica Duża						
Budowa nowych odcinków sieci wodociągowej w gminie Niedrzwica Duża						
Przebudowa boiska z zapleczem szatniowo-sanitarnym w Niedrzwicy Kościelnej						
Przebudowa placu zabaw w miejscowości Niedrzwica Duża						
Budowa placu zabaw w miejscowości Niedrzwica Kościelna						

Źródło: Opracowanie własne

W celu przejrzystego zobrazowania procesu wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża opracowano harmonogram w formie wykresu Gantta. Takie ujęcie umożliwia rozłożenie projektów w perspektywie wieloletniej oraz pozwala na czytelne przedstawienie kolejności realizacji przedsięwzięć i ich wzajemnych powiązań. Przyjęcie takiego narzędzia wspiera również bieżące zarządzanie programem, monitorowanie postępów oraz elastyczne dostosowywanie harmonogramu do zmieniających się warunków społecznych, finansowych i instytucjonalnych. Harmonogram będzie narzędziem pomocniczym zarówno dla gminy, jak i wszystkich interesariuszy zaangażowanych w proces rewitalizacji, pozwalającym planować i realizować działania w sposób skoordynowany i transparentny.

Monitoring i ewaluacja

Zgodnie z wymogami ustawowymi, Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030, podlegać będzie systematycznemu monitoringowi oraz okresowej ewaluacji. Zgodnie z art. 22 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, obowiązkiem wójta gminy jest dokonywanie oceny aktualności oraz stopnia realizacji GPR co najmniej raz na trzy lata, w oparciu o system monitorowania i ewaluacji określony w niniejszym dokumencie.

W związku z powyższym GPR Gminy Niedrzwica Duża został wyposażony w system monitorowania oraz narzędzia analityczne pozwalające na ocenę postępów w jego wdrażaniu. Celem monitoringu jest nie tylko obserwacja bieżącej realizacji przedsięwzięć, ale również ocena, w jakim stopniu realizowane działania przyczyniają się do osiągania założonych celów rewitalizacji. System ten zakłada dwutorowe podejście: równoległy monitoring działań projektowych oraz skuteczności celów.

W przypadku stwierdzenia braku postępów w realizacji założonych wskaźników lub zmiany uwarunkowań lokalnych, możliwe będzie zastosowanie środków naprawczych, w tym aktualizacja dokumentu. Ewaluacja dokumentu będzie dokonywana przez Wójta Gminy Niedrzwica Duża, a następnie przedstawiana Komitetowi Rewitalizacji do zaopiniowania. Wyniki tej oceny zostaną opublikowane w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na stronie internetowej gminy, co zapewni przejrzystość procesu i włączenie mieszkańców w ocenę postępów rewitalizacji.

W sytuacji, gdy wyniki monitoringu wskażą na potrzebę zmiany zapisów Gminnego Programu Rewitalizacji, Wójt Gminy wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o dokonanie stosownych zmian. W przypadku stwierdzenia realizacji celów rewitalizacji w pełnym zakresie, możliwe będzie wystąpienie z wnioskiem o uchylenie uchwały w sprawie GPR w całości lub w części.

Należy podkreślić, że zmiany GPR odbywać się będą zgodnie z trybem jego uchwalenia. Jeżeli jednak zmiany nie będą dotyczyły przedsięwzięć rewitalizacyjnych, nie będą wymagały przeprowadzenia konsultacji społecznych ani uzyskania opinii instytucji, o których mowa w art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy o rewitalizacji. Zmiany te nie będą również wymagały zmiany uchwały w sprawie wyznaczenia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o ile nie naruszą jej zakresu przedmiotowego.

System monitoringu GPR Gminy Niedrzwica Duża został również zaprojektowany w sposób komplementarny wobec ram programowych Funduszy Europejskich dla Lubelskiego 2021–2027. Uwzględnia on dobór wskaźników w sposób zgodny z wymaganiami Szczegółowego Opisu Priorytetów (SZOP), co ułatwia raportowanie postępów wdrażania oraz zapewnia zgodność z celami polityki spójności UE. Dane do monitoringu będą pozyskiwane z różnych źródeł, w tym m.in. statystyk publicznych (GUS, BDL), zasobów CEIDG, danych z jednostek organizacyjnych gminy oraz informacji zbieranych w ramach współpracy z interesariuszami procesu rewitalizacji.

Wskaźniki monitoringowe

System monitorowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża oparty jest na zestawie wskaźników, które umożliwiają ocenę postępu rzeczowego i finansowego realizowanych przedsięwzięć, a także skuteczności osiągania celów rewitalizacji. Wskaźniki te odnoszą się zarówno do produktów (czyli rezultatów bezpośrednich projektów), jak i rezultatów (czyli trwałych efektów społecznych, gospodarczych i przestrzennych).

Zestawienie wskaźników w tabeli zostało opracowane w odniesieniu do celów i kierunków działań określonych w rozdziale „Wizja, cele i kierunki działań”. Uwzględnia ona zarówno dane ilościowe możliwe do pozyskania z dokumentacji projektowej, jak i dane jakościowe wymagające analiz lokalnych lub współpracy z partnerami społecznymi. Wskaźniki będą stanowiły podstawę do prowadzenia analiz porównawczych, identyfikacji obszarów wymagających korekty oraz podejmowania decyzji dotyczących ewentualnej aktualizacji dokumentu.

Tabela 23. Wskaźniki monitoringowe celów rewitalizacji i dokumentu GPR Niedrzwica Duża

Cel rewitalizacji	Wskaźniki monitoringowe	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Źródło danych
1. Poprawa jakości przestrzeni publicznych oraz rozwój funkcji infrastruktury społecznej	• Liczba zmodernizowanych lub utworzonych przestrzeni publicznych o funkcjach społecznych	0	7	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• WLWK-PLRO141 - Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	0	2	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• Liczba wydarzeń społeczno-kulturalnych zorganizowanych w nowych/przebudowanych przestrzeniach	0	7	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• WLWK-RCR077 - Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	0	500	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• WLWK-RCO077 - Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	0	2	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
2. Poprawa warunków życia społeczności lokalnej	• Liczba osób objętych działaniami integracyjnymi, edukacyjnymi i aktywizującymi	0	500	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• Liczba osób z grup szczególnych (seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami) objętych wsparciem	0	200	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• WLWK-PLRO205 - Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi społeczne	0	1	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• Liczba nowych inicjatyw lokalnych wzmacniających tożsamość i integrację społeczną	0	7	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
3. Ochrona środowiska i poprawa jakości terenów zdegradowanych	• Liczba obiektów poddanych termomodernizacji lub zastosowaniu OZE	0	2	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• Liczba nasadzeń roślinności oraz zrewaloryzowanych terenów zielonych	0	2	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• WLWK-PLRO146 - Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	0	0,5 ha	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• Liczba obiektów lub przestrzeni z funkcjami rekreacyjnymi/turystycznymi utworzonych na terenach zdegradowanych	0	4	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
4. Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej	• WLWK-PLRO148 - Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	0	6	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• WLWK-PLRO132 - Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS)	0	6	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• Liczba inwestycji w infrastrukturę wod-kan	0	1	Dane gminy, dokumentacja projektowa,

	• Liczba wspartych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK)	0	1	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
5. Wzmocnienie lokalnej przedsiębiorczości i rynku pracy	• Liczba osób objętych działaniami wspierającymi aktywność zawodową lub przedsiębiorczość	0	20	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• WLWK-PLRO001 - Liczba wspartych mikroprzedsiębiorstw	0	1	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• WLWK-PLRR049 - Liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanych obszarach	0	1	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• Liczba działań promujących gminę jako miejsce atrakcyjne gospodarczo	0	3	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
Dokument GPR	• WLWK-RCO076 - Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego	0	20	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• WLWK-RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	0	2882	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• WLWK-RCO075 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	0	1	Dane gminy, dokumentacja projektowa,
	• WLWK-PLRR048 - Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji	2882	2882	Dane gminy, dokumentacja projektowa,

Źródło: Opracowanie własne

Dobór wskaźników został przeprowadzony w sposób umożliwiający ich bieżące pozyskiwanie, aktualizację i porównywanie w czasie. Uwzględniono zarówno źródła wewnętrzne – pochodzące z zasobów Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych – jak i źródła zewnętrzne, takie jak dane statystyki publicznej czy informacje przekazywane przez partnerów projektów rewitalizacyjnych. Należy zaznaczyć, że do monitorowania postępów zarówno całego dokumentu jak i przedsięwzięć rewitalizacyjnych wykorzystane będą wskaźniki zawarte w Programie Regionalny, Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 oraz wskaźniki dodatkowe odpowiadające poszczególnym celom rewitalizacji.

Wskaźniki stanowią podstawę dla przygotowywania cyklicznych sprawozdań z realizacji programu oraz pozwalają na określenie skali oddziaływania poszczególnych działań na poprawę warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizacji. Ich rola będzie szczególnie istotna w procesie oceny efektywności programu oraz planowania ewentualnych jego aktualizacji.

Ewaluacja dokumentu

Ewaluacja Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża stanowi integralny element zarządzania jego wdrażaniem i jest niezbędna dla zapewnienia skuteczności, efektywności oraz adekwatności podejmowanych działań. Wraz z procesem monitorowania tworzy ona system nadzorczy nad realizacją założeń dokumentu, umożliwiając ocenę zarówno osiągania zaplanowanych wskaźników, jak i efektywności wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na działania rewitalizacyjne.

Mechanizm oceny postanowień GPR obejmuje zarówno działania prowadzone na poziomie lokalnym, jak również te wynikające z zapisów umów o dofinansowanie – w przypadku projektów realizowanych z udziałem funduszy zewnętrznych. W takich sytuacjach beneficjenci będą

zobowiązani do prowadzenia monitoringu zgodnie z wytycznymi odpowiednich instytucji zarządzających programami operacyjnymi.

Rysunek 9. System ewaluacji dokumentu GPR

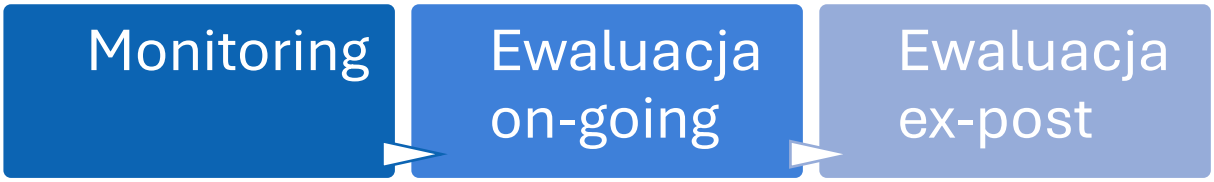

Źródło: Opracowanie własne

W Gminie Niedrzwica Duża zdecydowano o prowadzeniu procesu ewaluacji poprzez opracowanie cyklicznych raportów zawierających ocenę aktualności i stopnia realizacji celów rewitalizacji, zgodnie z wymogiem ustawy o rewitalizacji. Raporty te będą przygotowywane co najmniej raz na trzy lata od dnia wejścia w życie dokumentu. Obejmować one będą m.in.: analizę osiągniętych wartości wskaźników, ocenę stopnia realizacji poszczególnych działań i przedsięwzięć, identyfikację napotkanych barier oraz rekomendacje dotyczące dalszych działań, w tym ewentualnych zmian i aktualizacji programu. Proces ten będzie prowadzony przy udziale lokalnych interesariuszy, w tym członków Komitetu Rewitalizacji. Ich zaangażowanie w opracowanie raportów pozwoli na uzupełnienie danych ilościowych o informacje pochodzące bezpośrednio z obszaru rewitalizacji. Planuje się, że jednym z elementów raportu będzie przeprowadzenie badań społecznych w formie ankiet i wywiadów wśród mieszkańców, liderów lokalnych oraz przedstawicieli instytucji działających na tym obszarze. Zebrane w ten sposób informacje umożliwią ocenę zmieniającej się sytuacji społeczno-gospodarczej oraz weryfikację trafności i skuteczności zastosowanych interwencji.

Tego rodzaju podejście wpisuje się w założenia ewaluacji typu on-going, czyli prowadzonej równolegle z realizacją programu. Jej celem jest bieżąca ocena postępów i identyfikacja ewentualnych odchyleń, które mogą wymagać interwencji korekcyjnych. Wyniki analiz posłużą jako podstawa do modyfikacji harmonogramów, priorytetów działań lub zapisów dokumentu, w przypadku wykazania takiej potrzeby.Oprócz ewaluacji bieżącej, możliwe będzie również przeprowadzenie ewaluacji typu ex-post, która realizowana jest po zakończeniu okresu obowiązywania GPR. Ma ona na celu całościową ocenę skutków i rezultatów rewitalizacji, w tym określenie stopnia realizacji celów oraz identyfikację efektów ubocznych lub niezamierzonych. Ocena ta pozwoli również na porównanie założeń programowych z rzeczywistym stanem zrealizowanych działań oraz ocenę trwałości rezultatów. W praktyce stanowić będzie również punkt wyjścia do przygotowania kolejnego programu rewitalizacji, jeśli zajdzie taka potrzeba.

Ewaluacja – zarówno on-going, jak i ex-post – będzie stanowić istotne narzędzie zarządzania rewitalizacją, zapewniające możliwość ciągłego doskonalenia procesu oraz jego dostosowania do zmieniających się potrzeb lokalnych. Udział Komitetu Rewitalizacji oraz innych interesariuszy w opracowywaniu raportów stanowi ważny wyraz partycypacyjnego podejścia do prowadzenia rewitalizacji w Gminie Niedrzwica Duża.

Zmiany w uchwałach po wprowadzeniu GPR

Uchwały dotyczące zasobów mieszkaniowych gminy

Na terenie Gminy Niedrzwica Duża obowiązują uchwały, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego. Pierwszą z nich jest Uchwała nr VI/31/15 Rady Gminy Niedrzwica Duża z dnia 31 marca 2015 r. w sprawie ustalenia zasad wynajmowania lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Niedrzwica Duża. Drugą uchwałą związaną z zasobem mieszkaniowym Gminy Niedrzwica Duża jest Uchwała Nr XVII/95/20 Rady Gminy Niedrzwica Duża z dnia 18 lutego 2020 r. w sprawie uchwalenia Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Niedrzwica Duża na lata 2020 – 2025. Zgodnie z treścią uchwały: Zasób mieszkaniowy Gminy Niedrzwica Duża stanowi 21 lokali mieszkalnych zlokalizowanych w 9 budynkach, których właścicielem jest Gmina Niedrzwica Duża. W ramach wymienionego wyżej zasobu., 4 lokale zlokalizowane w dwóch budynkach, przeznaczone są do najmu socjalnego.

Analizując zapisy powyższych aktów prawnych, podjęto decyzję o braku konieczności dokonywania zmian w uchwałach ze względu na przyjęcie Gminnego Programu Rewitalizacji. Zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne nie dotyczą polityki mieszkaniowej gminy i nie obejmują społecznego budownictwa czynszowego jako realizacji celu publicznego. Działania, które będą podejmowane w ramach GPR, nie stoją w sprzeczności z zapisami wskazanych powyżej uchwał.

Uchwała dotycząca funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji

Komitet Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża jest ciałem o charakterze społecznym, którego głównym zadaniem jest wspieranie procesu rewitalizacji na terenie gminy. Pełni on rolę forum współpracy i dialogu pomiędzy interesariuszami rewitalizacji a organami gminy w sprawach związanych z przygotowaniem, prowadzeniem i oceną działań rewitalizacyjnych. Ponadto, Komitet pełni funkcję opiniodawczo-doradczą dla Wójta Gminy, umożliwiając włączenie przedstawicieli różnych instytucji i środowisk w proces zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji. Proces naboru członków Komitetu został przeprowadzony na podstawie Regulaminu określającego zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża, przyjętego Uchwałą Rady Gminy Niedrzwica Duża nr XII/90/25 z dnia 25 marca 2025 r. Zgodnie z treścią ogłoszenia, w skład Komitetu mogą wejść przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji, w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, oraz inne podmioty, których udział jest uzasadniony z uwagi na realizowane zadania.

Komitet został powołany w drodze Zarządzenia Wójta Gminy Niedrzwica Duża nr 42/2025 Wójta Gminy Niedrzwica Duża z dnia 22.04.2025 roku, na czas nieokreślony i będzie działał w sposób ciągły. Kandydaci na członków Komitetu zostali wybrani w trybie otwartego naboru jeszcze przed przyjęciem Gminnego Programu Rewitalizacji. Takie podejście pozwoliło na zaangażowanie członków Komitetu Rewitalizacji już na etapie opracowania dokumentu. Jednocześnie spowodowało konieczność zaopiniowania Gminnego Programu Rewitalizacji przez Komitet Rewitalizacji przed jego przyjęciem przez Radę Gminy, co również jest wyrazem partycypacji społecznej. Komitet Rewitalizacji, przed przyjęciem niniejszego dokumentu, wydał pozytywną opinię na temat GPR, zgodnie z zapisami regulaminu jego działania. W związku z powyższym,

przyjęcie dokumentu przez Radę Gminy nie powoduje konieczności aktualizacji Uchwały dotyczącej funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji.

Specjalna Strefa Rewitalizacji

Gmina Niedrzwica Duża, w toku opracowywania i uzgadniania Gminnego Programu Rewitalizacji, podjęła decyzję, iż w ramach prowadzonego procesu rewitalizacyjnego nie zostanie ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji.

Decyzja ta wynika z charakteru zaplanowanych działań oraz oceny potrzeb wynikających z diagnozy problemów przestrzennych i społecznych. W chwili opracowania GPR, realizacja założonych celów nie wymagała sięgania po dodatkowe instrumenty prawne przewidziane dla Specjalnej Strefy Rewitalizacji.

Jednocześnie należy zaznaczyć, że w przypadku zaistnienia takiej potrzeby w przyszłości – związanej np. z koniecznością intensyfikacji działań inwestycyjnych, usprawnienia procesu realizacji projektów lub zwiększenia ochrony mieszkańców obszaru rewitalizacji – Gmina Niedrzwica Duża może skorzystać z możliwości wyznaczenia Specjalnej Strefy Rewitalizacji w drodze uchwały Rady Gminy, będącej aktem prawa miejscowego. Zgodnie z przepisami ustawy, strefa taka może zostać ustanowiona na okres nie dłuższy niż 10 lat, bez możliwości jego przedłużenia.

Realizacja GPR w zakresie planowania przestrzennego i kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych

Polityka przestrzenna gminy realizowana jest przede wszystkim na podstawie dwóch kluczowych dokumentów: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (mpzp). Ich zapisy stanowią podstawę dla wszelkich decyzji dotyczących zagospodarowania terenu, w tym również przedsięwzięć planowanych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji.

Aby działania przewidziane w GPR były możliwe do wdrożenia, muszą być zgodne z obowiązującymi ustaleniami studium oraz planów miejscowych. Dotyczy to w szczególności przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym, których realizacja powinna odbywać się w sposób skoordynowany z dokumentami planistycznymi. Spójność ta jest konieczna zarówno na poziomie ogólnego zagospodarowania przestrzeni, jak i szczegółowych ustaleń lokalizacyjnych.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 13 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Gminny Program Rewitalizacji powinien zawierać informacje dotyczące sposobu jego realizacji w kontekście planowania przestrzennego, w tym również ewentualnych potrzeb dokonania zmian w obowiązującym studium lub miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

W przypadku, gdy jakiekolwiek zapisy GPR okażą się niezgodne z aktualnymi ustaleniami studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Niedrzwica Duża, zgodnie z art. 20 ww. ustawy, gmina jest zobowiązana do niezwłocznego wszczęcia procedury zmiany tego dokumentu, tak aby zapewnić spójność obu instrumentów planistycznych. Analogicznie, jeżeli realizacja któregokolwiek z przedsięwzięć rewitalizacyjnych wymagać będzie zmiany ustaleń obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, również w tym przypadku zostanie przeprowadzone stosowne postępowanie planistyczne, mające na celu ich dostosowanie do Gminnego Programu Rewitalizacji.

W rezultacie, cały proces wdrażania GPR pozostaje w ścisłym powiązaniu z systemem planowania przestrzennego gminy, co zapewnia integralność dokumentów strategicznych oraz możliwość skutecznej realizacji zaplanowanych działań w zgodzie z przepisami prawa miejscowego i krajowego.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego

Sporządzenie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Niedrzwica Duża stanowi realizację obowiązku określonego w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Dokument ten nie jest aktem prawa miejscowego, jednak stanowi podstawowe narzędzie kształtowania polityki przestrzennej gminy. Ustalenia zawarte w Studium mają charakter wiążący dla organów gminy podczas opracowywania i uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, co czyni ten dokument kluczowym w procesie zarządzania przestrzenią.

W chwili obecnej na terenie Gminy Niedrzwica Duża obowiązuje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Niedrzwica Duża uchwalone Uchwałą Rady Gminy Nr XXXIII/201/17 z dnia 11 lipca 2017 roku.

Celem opracowania Studium jest prowadzenie spójnej, długofalowej polityki przestrzennej, powiązanej z rozwojem gospodarczym i społecznym gminy. Dokument ten pełni wiele funkcji planistycznych i operacyjnych, w tym m.in.:

- stanowi podstawę do podejmowania uchwał o sporządzaniu lub zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- umożliwia planowanie i realizację zadań własnych gminy w zakresie gospodarowania przestrzenią,
- zapewnia podstawę dla wewnętrznej kontroli zgodności uchwał planistycznych z przyjętą polityką przestrzenną,
- wyznacza kierunki działań zmierzających do objęcia ochroną terenów i obiektów o szczególnych wartościach przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych.

Za nadrzędny kierunek polityki przestrzennej przyjęto koncepcję ekorozwoju, której podstawowym założeniem jest wdrażanie procesów gospodarczo-społecznych z poszanowaniem zasad ochrony środowiska oraz racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi. Podejście to zakłada zwiększanie bioróżnorodności biologicznej oraz utrzymywanie równowagi ekologicznej. Dotyczy to w szczególności działań w obszarach chronionych, gdzie rozwój funkcji turystycznych i rekreacyjnych powinien odbywać się w sposób zrównoważony i zgodny z obowiązującymi przepisami.

W Studium zaakcentowano również potrzebę poprawy jakości życia mieszkańców, poprzez realizację zadań obejmujących różnorodne dziedziny funkcjonowania gminy. Podkreślono, że efektywność i skuteczność działań rozwojowych uzależniona jest od ich kompleksowości. Działania wybiórcze i fragmentaryczne nie są w stanie przynieść trwałej poprawy jakości życia – konieczne jest podejście zintegrowane, oparte na współpracy wielu sektorów.

W odniesieniu do Gminnego Programu Rewitalizacji, zapisy Studium są z nim w pełni spójne. Zarówno zidentyfikowane uwarunkowania rozwojowe, jak i wyznaczone kierunki polityki przestrzennej nie pozostają w sprzeczności z celami i założeniami GPR. Analiza planowanych w ramach rewitalizacji przedsięwzięć inwestycyjnych i społecznych nie wykazała potrzeby zmian w treści Studium.

Należy jednak zaznaczyć, że w przypadku identyfikacji nowych wyzwań lub konieczności pogłębienia działań rewitalizacyjnych, możliwe będzie dokonanie zmian w Studium. Dotyczyć to może w szczególności zapisów odnoszących się do obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji, jeżeli zajdzie potrzeba ich aktualizacji lub doprecyzowania w kontekście realizowanych działań. W takiej sytuacji zmiana Studium zostanie przeprowadzona zgodnie z obowiązującymi procedurami planistycznymi i zapisami ustawy o rewitalizacji.

Podsumowując, na obecnym etapie realizacji polityki przestrzennej Gminy Niedrzwica Duża, nie stwierdza się konieczności zmian w obowiązującym Studium wynikających z uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji. Dokumenty te pozostają spójne, wzajemnie się uzupełniając, co umożliwia ich równoległą i efektywną realizację.

Należy również zaznaczyć, że zgodnie z Ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, dokumenty Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, od dnia 1 lipca 2026 r. zostaną zastąpione Planem ogólnym.

Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (mpzp) stanowią akty prawa miejscowego, w których określa się przeznaczenie terenu, zasady zagospodarowania przestrzennego oraz warunki zabudowy dla poszczególnych obszarów gminy. Ustalenia zawarte w planach miejscowych, w połączeniu z innymi obowiązującymi przepisami, wpływają bezpośrednio na sposób wykonywania prawa własności nieruchomości oraz możliwości realizacji inwestycji, w tym zadań o charakterze publicznym.

Z uwagi na powyższe, nieodzownym elementem prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża była analiza zapisów obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pod kątem ich zgodności z projektowanymi działaniami rewitalizacyjnymi. Szczególnym przedmiotem analizy były fragmenty planów obejmujące teren wyznaczony jako obszar rewitalizacji.

W trakcie weryfikacji ustaleń miejscowych planów nie stwierdzono występowania rozbieżności pomiędzy zapisami planistycznymi a założeniami GPR. Dotyczy to w szczególności granic terenów objętych planami, układu linii rozgraniczających funkcje terenów, przeznaczeń symbolicznych i literowych, ustaleń dotyczących nieprzekraczalnych linii zabudowy, dostępności komunikacyjnej oraz warunków realizacji inwestycji infrastrukturalnych. Obowiązujące ustalenia nie ograniczają ani nie uniemożliwiają realizacji zaplanowanych działań rewitalizacyjnych.

W związku z powyższym, na obecnym etapie wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji nie przewiduje się konieczności wprowadzania zmian w treści obowiązujących planów miejscowych. Ustalenia tych dokumentów pozostają spójne z kierunkami działań przyjętymi w GPR i umożliwiają ich wdrażanie w ramach obowiązujących regulacji. Jednocześnie należy zaznaczyć, że w przypadku pojawienia się nowych potrzeb przestrzennych lub konieczności doprecyzowania zapisów planów w celu poprawy warunków realizacji projektów rewitalizacyjnych, Gmina Niedrzwica Duża będzie mogła podjąć działania w kierunku zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Każdorazowo ewentualne modyfikacje będą prowadzone zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i w sposób zapewniający spójność z Gminnym Programem Rewitalizacji.

Należy zaznaczyć, że w chwili obecnej procedowany jest Projekt miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Niedrzwica Duża sporządzanego na podstawie Uchwały nr LXII/360/23 z dnia 25 kwietnia 2023 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Niedrzwica Duża wraz z prognozą środowiskową.

Miejscowy Plan Rewitalizacji

Miejscowy plan rewitalizacji jest szczególną odmianą miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, dedykowaną wyłącznie obszarowi rewitalizacji. Jego podstawowym celem jest zapewnienie narzędzi planistycznych umożliwiających precyzyjne kształtowanie ładu przestrzennego na tym terenie, w sposób odpowiadający specyfice problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych zidentyfikowanych w toku diagnozy.

Plan ten umożliwia formułowanie zapisów dotyczących jakości nowo projektowanej architektury, charakteru przestrzeni publicznych oraz warunków powstawania obiektów o dużej powierzchni użytkowej. Może również przewidywać środki związane z kształtowaniem pasa drogowego jako przestrzeni publicznej, np. poprzez rozwiązania uspokajające ruch drogowy, czy też tworzenie przestrzeni wspólnych dla pieszych i pojazdów.

Na etapie opracowywania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030 podjęto decyzję o braku potrzeby uchwalania miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Analiza przeprowadzona podczas przygotowywania GPR nie wskazała istnienia przesłanek wymagających podjęcia prac planistycznych w tej formie.

W przypadku wystąpienia w przyszłości uwarunkowań uzasadniających konieczność opracowania miejscowego planu rewitalizacji – np. z uwagi na potrzebę intensyfikacji interwencji przestrzennych na obszarze rewitalizacji – Gmina Niedrzwica Duża rozważy podjęcie stosownej uchwały. Wówczas rozdział niniejszy zostanie rozszerzony o szczegółowe informacje dotyczące:

- granic obszarów, dla których plan będzie procedowany łącznie z podziałami i scaleniami nieruchomości,
- wytycznych w zakresie ustaleń planu, w tym oczekiwanych standardów przestrzennych i funkcjonalnych.

Obecny brak potrzeby uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji nie ogranicza jednak skuteczności realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji, który pozostaje spójny z obowiązującymi dokumentami planistycznymi i możliwy do wdrożenia na podstawie aktualnych zapisów studium oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Plan ogólny Gminy Niedrzwica Duża

W związku z wejściem w życie nowelizacji ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, której kluczowym elementem jest wprowadzenie nowego instrumentu planistycznego – planu ogólnego gminy, Gmina Niedrzwica Duża planuje jego opracowanie i uchwalenie do końca 2025 roku. Plan ogólny będzie podstawowym dokumentem kształtującym politykę przestrzenną na poziomie lokalnym i będzie wiążący przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W tym kontekście Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030 musi być spójny nie tylko z obowiązującym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, ale również z przyszłym planem ogólnym. Dlatego też już na etapie jego przygotowania należy uwzględnić ustalenia GPR, w tym w szczególności:

- lokalizację obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego,
- planowane zmiany funkcjonalne i inwestycje infrastrukturalne na tym obszarze,
- kierunki przekształceń przestrzennych wynikających z celów i kierunków działań GPR,
- oraz priorytety rewitalizacyjne dotyczące poprawy jakości przestrzeni publicznych, nadawania nowych funkcji zdegradowanym terenom oraz realizacji projektów sprzyjających integracji społecznej i aktywizacji gospodarczej.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 13 ustawy o rewitalizacji, GPR powinien zawierać sposób jego realizacji w zakresie planowania przestrzennego. W przypadku Gminy Niedrzwica Duża sposób ten będzie realizowany poprzez odpowiednie zapisy w planie ogólnym, które umożliwią wdrażanie

przedsięwzięć rewitalizacyjnych w sposób zgodny z ramami prawnymi, funkcjonalnymi i przestrzennymi.

W szczególności przewiduje się:

- ujęcie obszaru rewitalizacji jako strefy planistycznej o szczególnych potrzebach rozwojowych lub społecznych, co pozwoli na jego preferencyjne traktowanie w ramach polityki przestrzennej gminy;
- dostosowanie przeznaczenia terenów objętych rewitalizacją do potrzeb wynikających z planowanych przedsięwzięć (np. zmiana funkcji z gospodarczej na usługową, mieszkaniową, rekreacyjną);
- umożliwienie przekształceń i modernizacji istniejącej zabudowy, zgodnie z celami programu rewitalizacji;
- ochronę i rozwój przestrzeni publicznych oraz terenów zielonych, które mają istotne znaczenie dla jakości życia i integracji mieszkańców.

Wprowadzenie odpowiednich zapisów dotyczących rewitalizacji w planie ogólnym gminy pozwoli także na zapewnienie zgodności przyszłych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z celami GPR, eliminując ryzyko niespójności i konieczności częstych zmian w dokumentach planistycznych. Tym samym plan ogólny stanie się kluczowym narzędziem koordynującym politykę przestrzenną z polityką rewitalizacyjną. Uwzględnienie celów i kierunków Gminnego Programu Rewitalizacji w tym dokumencie planistycznym będzie gwarancją skuteczności i ciągłości działań rewitalizacyjnych w Gminie Niedrzwica Duża.

Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych na obszarze rewitalizacji

Integralnym elementem Gminnego Programu Rewitalizacji jest graficzne przedstawienie przewidywanych zmian funkcjonalno-przestrzennych w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji. Odpowiednio opracowana mapa pełni nie tylko funkcję uzupełniającą treść dokumentu, ale przede wszystkim umożliwia wizualizację kierunków interwencji w przestrzeni, co czyni GPR bardziej przystępnym dla szerokiego grona odbiorców – zarówno mieszkańców, jak i instytucji realizujących działania rewitalizacyjne.

Załącznik graficzny sporządzony został na aktualnym podkładzie mapowym w skali 1:5000. Przedstawiono na nim stan istniejący, odwzorowany na podstawie danych ewidencji gruntów i budynków, w tym: lokalizacje budynków, układ działek ewidencyjnych, sieć komunikacyjną oraz granice obszaru rewitalizacji. Na tym tle naniesiono planowane lokalizacje przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w GPR, wraz z ich przewidywanym zasięgiem przestrzennym i zakresem oddziaływania.

Graficzne przedstawienie zakresu i lokalizacji planowanych działań rewitalizacyjnych zostało powiązane z celami Gminnego Programu Rewitalizacji oraz typami projektów, które będą realizowane w danym miejscu. Taka forma prezentacji ułatwia analizę spójności działań z dokumentami planistycznymi, w tym z obowiązującym studium oraz miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Opracowana mapa stanowi Załącznik nr 1 do Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030 i będzie wykorzystywana nie tylko na etapie wdrażania programu, ale również przy jego monitorowaniu, ewaluacji oraz w procesie komunikacji społecznej z zakresu realizowanych działań.

Mapa 24. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji gminy Niedrzwica Duża na mapie ewidencyjnej

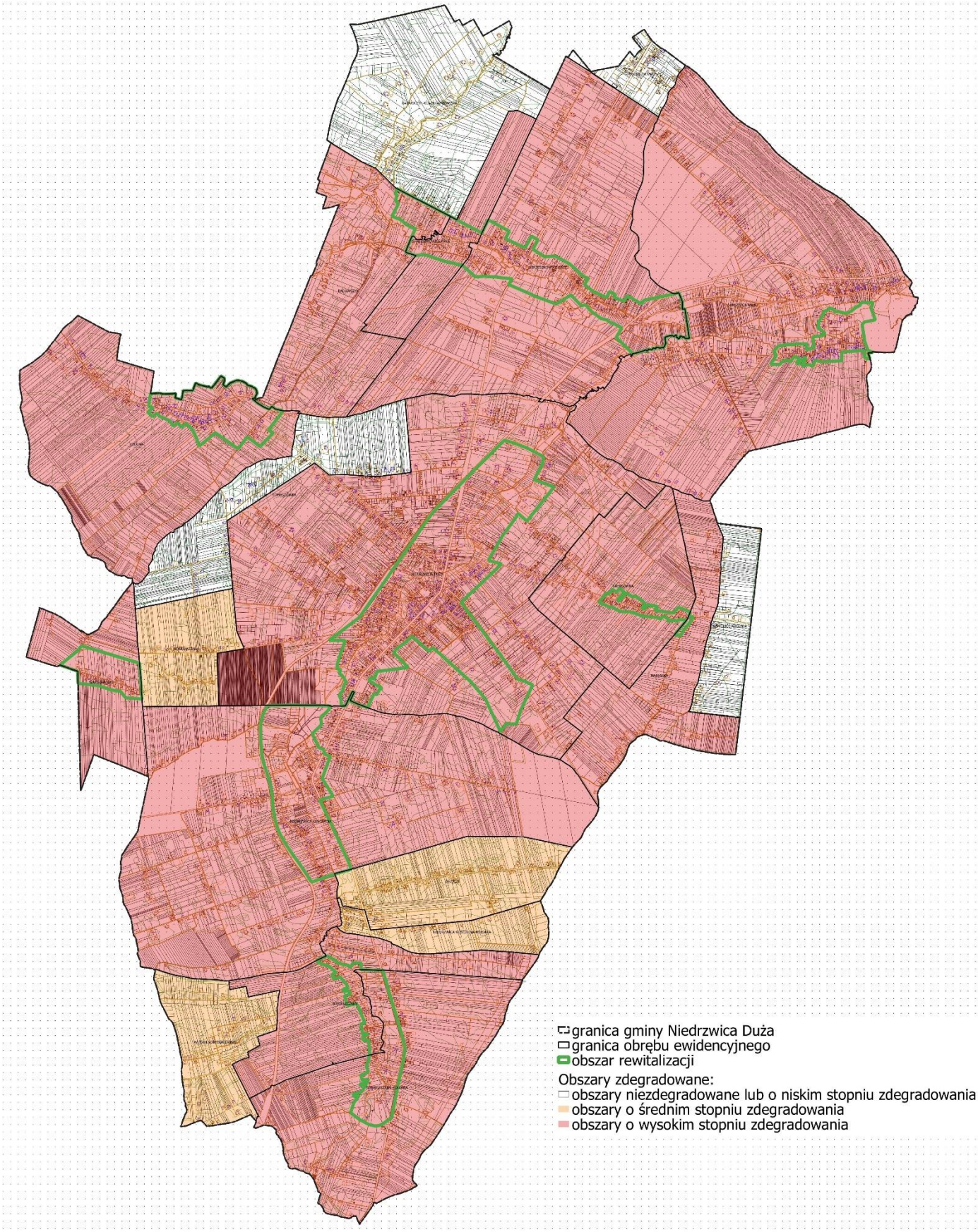

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 25. Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych na obszarze rewitalizacji

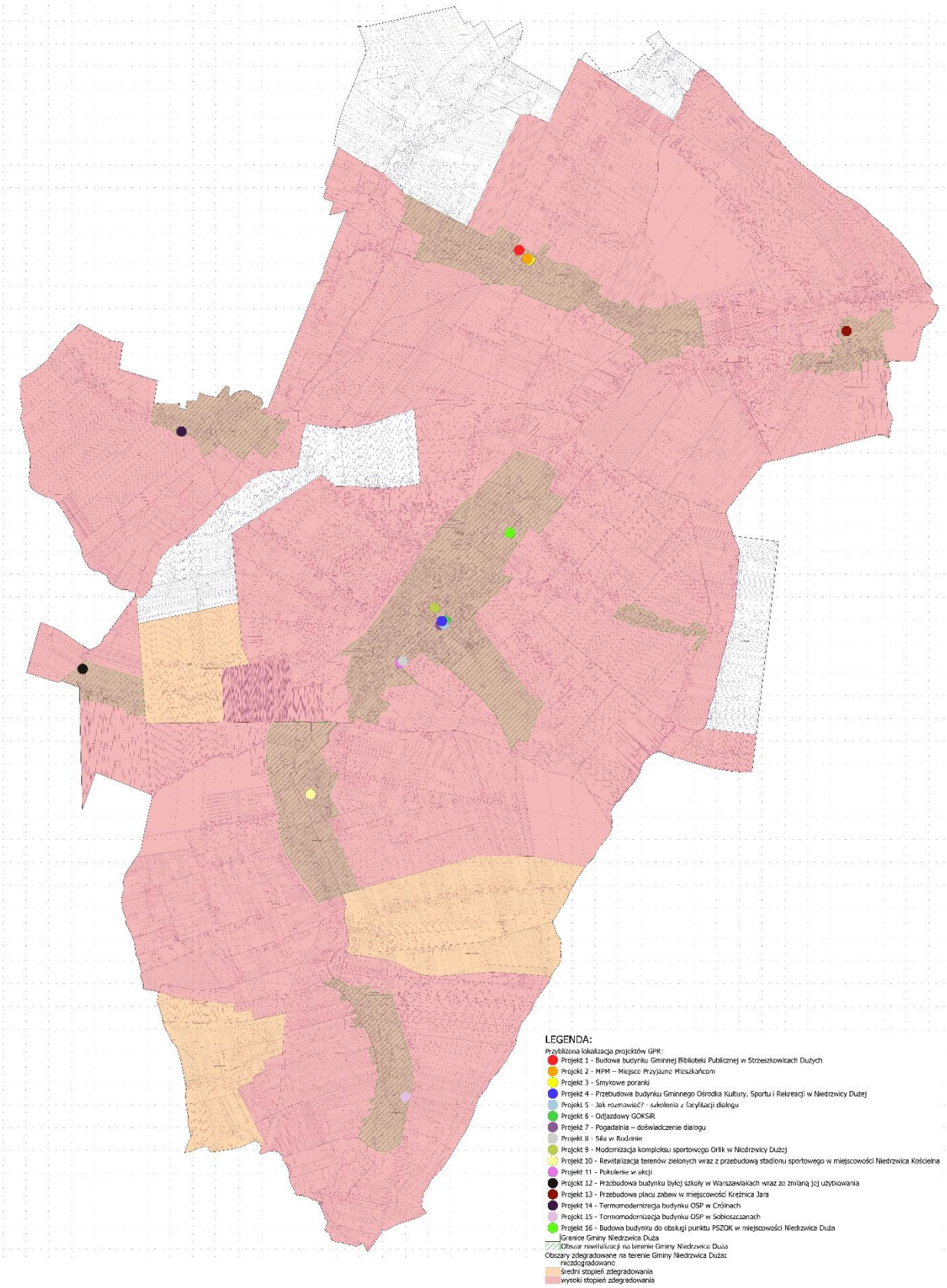

Źródło: Opracowanie własne

Opis procesu zaangażowania partnerów, czyli interesariuszy rewitalizacji

W ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030, Gmina zastosowała zróżnicowane i komplementarne metody angażowania interesariuszy. Proces partycypacji został zaplanowany z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań społecznych i dostosowany do zróżnicowanego charakteru grup uczestniczących w działaniach rewitalizacyjnych. Na każdym etapie przygotowywania dokumentu podejmowano działania umożliwiające rzeczywiste współtworzenie programu przez społeczność lokalną, przedstawicieli instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, grup nieformalnych oraz innych partnerów społeczno-gospodarczych.

Proces partycypacyjny odpowiadał założeniom wynikającym z ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji oraz wytycznych wynikających z art. 8 Rozporządzenia Ogólnego UE w zakresie partnerstwa. Konsultacje prowadzono w formie otwartych spotkań z mieszkańcami i przedstawicielami instytucji, a także poprzez zbieranie uwag w formie pisemnej i elektronicznej. Formularze dostępne były zarówno na stronie internetowej urzędu gminy, jak i w wersji papierowej w wyznaczonych punktach. Informacje o prowadzonych działaniach były rozpowszechniane za pomocą lokalnych kanałów komunikacyjnych, takich jak Biuletyn Informacji Publicznej, tablice ogłoszeń, sołeckie zebrania, prasa lokalna, a także strona internetowa i profil gminy w mediach społecznościowych. Dzięki szerokiemu zasięgowi informacyjnemu i otwartości form partycypacji możliwe było dotarcie do zróżnicowanych grup mieszkańców – w tym osób starszych, młodzieży, przedstawicieli wspólnot mieszkaniowych, przedsiębiorców i liderów społecznych. Podejmowane działania miały na celu nie tylko zebranie opinii i sugestii, ale także zaktywizowanie lokalnej społeczności i przygotowanie jej do aktywnego udziału w realizacji działań GPR.

Rysunek 10. Struktura zarządzania GPR

Źródło: Opracowanie własne

W procesie opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża aktywnie uczestniczyły zarówno jednostki organizacyjne gminy, jak i podmioty działające w sferze społecznej i kulturalnej. Na każdym etapie opracowywania dokumentu możliwe było składanie uwag, prowadzenie otwartej dyskusji oraz przekazywanie propozycji projektów. Duża liczba lokalnych organizacji pozwoliła na szeroki proces partycypacji społecznej. Poniżej zaprezentowano listę potencjalnych odbiorców działań konsultacyjnych, którzy byli informowani o realizowanych procesach konsultacyjnych.

Tabela 24. Wykaz organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Niedrzwica Duża

Nazwa	Adres	Profil działalności
Stowarzyszenia		
Towarzystwo Przyjaciół Społecznego Liceum Ogólnokształcącego w Niedrzwicy Kościelnej	ul. Krakowska 83 Niedrzwica Kościelna 24-220 Niedrzwica Duża	Oświata i wychowanie
Towarzystwo Przyjaciół Niedrzwicy Kościelnej	ul. Kwiatowa 14 Niedrzwica Kościelna 24-220 Niedrzwica Duża	Rozwój miast i regionów
Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Niedrzwickiej	ul. Lubelska 19 24-220 Niedrzwica Duża	Rozwój miast i regionów
Klub Abstynenta 'ALTERNATYWA' w Krężnicy Jarej	Krężnica Jara 136 20-515 Lublin	Pomoc i opieka zdrowotna
Stowarzyszenie 'EMAUS' w Krężnicy Jarej	Krężnica Jara 498 20-515 Lublin	Pomoc charytatywna
Stowarzyszenie CENTRUM KOBIET w Niedrzwicy Dużej	ul. Lubelska 10 24-220 Niedrzwica Duża	Aktywizacja kobiet bezrobotnych, pomoc i opieka zdrowotna
Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Miejscowości Strzeszkowice	Strzeszkowice 196, 24-220 Niedrzwica Duża www.strzeszkowice.blogspot.com	Rozwój miast i regionów
Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Radawczyk	Radawczyk 79, 24-220 Niedrzwica Duża	Rozwój miast i regionów, oświata i wychowanie
Stowarzyszenie Dzieci i Młodzieży 'NIEZAPOMINAJKA' w Krężnicy Jarej	Krężnica Jara 136, 20-515 Lublin	Oświata i wychowanie
Stowarzyszenie Mała szkoła – wielkie szanse	Marianka 97, 24-220 Niedrzwica Duża www.spmarianka.pl	Edukacja, kultura
Stowarzyszenie Społeczne CIS w Krężnicy Jarej	Krężnica Jara 317, 20-515 Lublin krystyna_roman@wp.pl	Edukacja i psychoprofilaktyka dzieci i młodzieży, integracja społeczna
Stowarzyszenie Twórców Kultury 'CZERWONE SUSŁY'	Krężnica Jara 330, 20-515 Lublin czerwone.susly@wp.pl	Wspieranie integracji i rozwoju lokalnego środowiska społecznego, działalność sportowa
Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci Specjalnej Troski w Załuczu „Daszek”	Załucze 59, 24-220 Niedrzwica Duża www.soswzalucze.szkolnastrona.pl sosw.zalucze@interia.pl	Edukacja, pomoc społeczna, pomoc osobom niepełnosprawnym
Stowarzyszenie za 1013	Niedrzwica Kościelna	Kultura, działalność społeczno-edukacyjna
Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów „Spokojna Przystań”	ul. Lubelska 10, 24-220 Niedrzwica Duża	Kultura i sztuka - muzyka
Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Społecznych	ul. Lubelska 10, 24-220 Niedrzwica Duża www.stowarzyszeniewis.pl stowarzyszeniewis@gmail.com	Rozwój gminy i promocja, wspieranie integracji i rozwoju lokalnego środowiska społecznego, działalność sportowa

Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych w Czółnach	Czółna 9 A, 24-220 Niedrzwica Duża stowkawcz@gmail.com	Kultura
Stowarzyszenie GND	ul. Lubelska 10, 24-220 Niedrzwica Duża	Edukacja
Stowarzyszenie Europejskie Centrum Pomocy Rodzinom i Osobom Zagrożonym Wykluczeniem Społecznym „ANKRA”	Krężnica Jara 449 B, 20-515 Lublin	Pomoc społeczna, pomoc osobom niepełnosprawnym, pomoc osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym
Stowarzyszenie Klub Seniora „Złota Jesień”	ul. Lubelska 10, 24-220 Niedrzwica Duża	Kultura i sztuka - muzyka
Młodzieżowa Orkiestra Dęta przy Ochotniczej Straży Pożarnej z Niedrzwicy Kościelnej	ul. Lipowa 32, Niedrzwica Kościelna, 24-220 Niedrzwica Duża	Kultura i sztuka - muzyka
Stowarzyszenie Ad Dei gloriam	ul. Lubelska 10, 24-220 Niedrzwica Duża	Kultura i sztuka - muzyka
Stowarzyszenie Mieszkańców Gminy Niedrzwica Duża Nasza Gmina	ul. Sosnowa 66A, 24-220 Niedrzwica Duża	Rozwój miast i regionów, oświata i wychowanie, harcerstwo
Harcerstwo		
3 Niedrzwicka Drużyna Harcerzy im. Zgrupowania Zapory	ul. Wiśniowa 7, 24-220 Niedrzwica Duża hobberto@op.pl	Harcerstwo
Fundacje		
Fundacja 'MIĘDZY NAMI'	Krężnica Jara 498, 20-515 Lublin fmn@poczta.onet.pl www.fmn.lublin.pl	Pomoc i opieka zdrowotna
Fundacja na Rzecz Rozwoju i Edukacji Środowiska Lokalnego Niedrzwicy Kościelnej 'Dziupla'	ul. Lipowa 115, Niedrzwica Kościelna, 24-220 Niedrzwica Duża fundacjadziupla@o2.pl	Edukacja dzieci i młodzieży, aktywizacja społeczna i zawodowa dorosłych, rozwój i promocja dziedzictwa kulturowego i historycznego oraz zasobów przyrodniczych i turystycznych, działalność sportowa
Fundacja Młyn Grodzkiego Muzeum Młynarstwa i Rzemiosł Wiejskich	Ul. Ludwinów 3, 24-220 Niedrzwica Duża www.mlyngrodzkiego.pl	Kultura, ochrona dóbr kultury, kultywowanie tradycji
Fundacja Ocalić od Zapomnienia	ul. Gospodarcza 3, Niedrzwica Kościelna, 24-220 Niedrzwica Duża fundacjaocalicodzapomnienia@wp.pl	Kultura, ochrona dóbr kultury, kultywowanie tradycji
Fundacja 'Kubala'	Sobieszczany 124 A, 24-220 Niedrzwica Duża	Działania na rzecz osób niepełnosprawnych
Fundacja Peas Opieka Specjalna	Krężnica Jara 483 C, 20-515 Lublin Vitaliy.saulin@o2.pl	Pomoc społeczna, działania na rzecz osób niepełnosprawnych
Fundacja Kapela i Zespół Swojacy	Ul. Krakowska 52, 24-220 Niedrzwica Duża	Kultura i sztuka - muzyka

Oddziały Stowarzyszeń		
Światowy Związek Żołnierzy AK – Koło Krężnica Jara	Ul. Marzanny 15 20-511 Lublin	Pomoc kombatancka
Kluby sportowe		
Parafialno-Uczniowski Klub Sportowy 'APOSTOŁ' w Niedrzwicy Kościelnej	Ul. Krakowska 73, Niedrzwica Kościelna, 24-220 Niedrzwica Duża	Działalność sportowo-wychowawcza
Ludowy Zespół Sportowy Krężnica Jara w Krężnicy Jarej	Krężnica Jara 323, 20-515 Lublin lzskreznicajara@wp.pl www.lzskreznica.futbolowo.pl	Działalność sportowa
Klub Sportowy Niedrzwica	Ul. Bełżycka 52, 24-220 Niedrzwica Duża	Działalność sportowa
Klub Sportowy HEKSA w Niedrzwicy Dużej	ul. Stolarska 3, 24-220 Niedrzwica Duża	Działalność sportowo-wychowawcza
Gminny Klub Sportowy 'ORION' Niedrzwica Duża	Ul. Krótka 3, 24-220 Niedrzwica Duża	Działalność sportowo-wychowawcza
Uczniowski Klub Sportowy 'Grom' Krężnica Jara	Zespół Szkół w Krężnicy Jarej, Krężnica Jara 321, 20-515 Lublin	Działalność sportowo-wychowawcza
Ochotnicze Straże Pożarne		
Ochotnicza Straż Pożarna w Czółnach	Czółna 201, 24-220 Niedrzwica Duża	Ochrona przeciwpożarowa
Ochotnicza Straż Pożarna w Krężnicy Jarej	Krężnica Jara 323, 20-515 Lublin	Ochrona przeciwpożarowa
Ochotnicza Straż Pożarna w Mariance	Marianka 51a, 24-220 Niedrzwica Duża	Ochrona przeciwpożarowa
Ochotnicza Straż Pożarna w Niedrzwicy Dużej	Ul. Lubelska 10, 24-220 Niedrzwica Duża	Ochrona przeciwpożarowa
Ochotnicza Straż Pożarna w Niedrzwicy Kościelnej	ul. Lipowa 32, Niedrzwica Kościelna, 24-220 Niedrzwica Duża	Ochrona przeciwpożarowa
Ochotnicza Straż Pożarna w Radawczyku	Radawczyk 78, 24-220 Niedrzwica Duża	Ochrona przeciwpożarowa
Ochotnicza Straż Pożarna w Sobieszczanach	Sobieszczany Kolonia 66, 24-220 Niedrzwica Duża	Ochrona przeciwpożarowa
Ochotnicza Straż Pożarna w Strzeszkowicach Dużych	Strzeszkowice Duże 276, 24-220 Niedrzwica Duża	Ochrona przeciwpożarowa

Źródło: Opracowanie własne

Wybrani interesariusze aktywnie uczestniczyli w spotkaniach i ankietach dotyczących wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, a także w działaniach diagnostycznych i konsultacyjnych związanych z wyborem kierunków interwencji. W toku opracowania dokumentu wiele zgłoszonych pomysłów zostało ujętych jako fiszki projektowe, co stanowi przykład skutecznego włączenia obywateli w proces współtworzenia polityki publicznej.

W fazie wdrażania GPR partnerzy ci będą współodpowiedzialni za realizację poszczególnych projektów rewitalizacyjnych. Część z nich została wskazana jako realizatorzy projektów własnych – społecznych, uzupełniających lub wspierających. Udział interesariuszy przewidziany jest również na etapie monitorowania i ewaluacji programu, co zapewni jego ciągłą aktualność i społeczny charakter.

Zaangażowanie lokalnych interesariuszy na etapie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Etap wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji stanowił kluczowy moment w procesie opracowywania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030. Już na tym wczesnym etapie prac zadbano o włączenie interesariuszy rewitalizacji, zapewniając im możliwość udziału w konsultacjach i wypowiedzenia się na temat wstępnych założeń dokumentu.

Konsultacje społeczne projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zostały przeprowadzone na podstawie art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2024 poz. 1465) oraz § 3 ust. 1 pkt. 1 § 8 Uchwały nr XVII/124/12 Rady Gminy Niedrzwica Duża (Dz. Urz. Woj. Lub. z 2012 r. poz. 2681), w związku z art. 5 ust. 1, art. 8 ust. 1 i art. 11 ust. 3 ustawy o rewitalizacji (t.j. Dz.U. 2024 poz. 278) zarządzono konsultacje w sprawie: projektu Uchwały dotyczącej wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Niedrzwica Duża.

Informacja o rozpoczęciu konsultacji została udostępniona szeroko poprzez stronę internetową urzędu gminy, profil na portalu Facebook, Biuletyn Informacji Publicznej, prasę lokalną, tablice ogłoszeń w miejscowościach objętych analizą. Ponadto, informacja o procesie została przekazana do organizacji wskazanych w tabeli 19. Zapewniono tym samym otwarty i przejrzysty dostęp do dokumentów oraz możliwości udziału w procesie każdemu zainteresowanemu mieszkańcowi.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji konsultacje zostały przeprowadzone na terenie Gminy Niedrzwica Duża w terminie od dnia 22 listopada 2024 r. do dnia 27 grudnia 2024 r. Zachowany został zatem 35 dniowy termin ich realizacji. W okresie trwania konsultacji mieszkańcy oraz przedstawiciele różnych środowisk lokalnych mieli możliwość składania uwag i wniosków zarówno w formie papierowej, jak i drogą elektroniczną. Przygotowany został formularz konsultacyjny, który można było pobrać ze strony internetowej lub wypełnić w siedzibie urzędu. Ponadto w dniu 11 grudnia 2024 roku, w godz. 16:30-18:00, w budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej, ul. Lubelska 10 odbyło się otwarte spotkanie informacyjno-konsultacyjne, podczas którego przedstawiono cele i podstawy wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz projektowane granice obszaru rewitalizacji w Gminie Niedrzwica Duża. Ważnym elementem procesu, dostarczającym znaczących informacji była ankieta internetowa , która pozwoliła na określenie oczekiwanych przez interesariuszy kierunków działań. Do realizacji ankiety wykorzystano Formularze Google. W trakcie prowadzonych konsultacji wypełniono 35 ankiet.

W konsultacjach uczestniczyli m.in. przedstawiciele rad sołeckich, sołtysi, reprezentanci jednostek pomocniczych gminy, organizacje społeczne i kulturalne (w tym Koła Gospodyń Wiejskich, Gminny Klub Seniora, Ochotnicze Straże Pożarne), pracownicy instytucji publicznych (OPS, GOKSiR, GBP) oraz mieszkańcy gminy – w tym w szczególności osoby zamieszkujące analizowany obszar. Wypełniono więc katalog wskazany w art. 8 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. Dlatego też możemy

mówić o zaangażowaniu w realizację GPR m.in. partnerów gospodarczych i społecznych, partnerów działających na rzecz środowiska, organizacji pozarządowych, podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienia płci i niedyskryminacji.

Zgłoszone podczas konsultacji opinie i sugestie dotyczyły głównie lokalnych problemów społecznych, stanu infrastruktury technicznej, dostępności przestrzeni publicznych, bezpieczeństwa oraz potrzeb dotyczących integracji społecznej. Część uwag została uwzględniona w finalnej wersji dokumentu, w tym w szczególności w zakresie aktualizacji granic oraz rozszerzenia charakterystyki problemów występujących na danym terenie.

Podsumowanie konsultacji zostało udostępnione publicznie w formie zbiorczego raportu, obejmującego listę uwag oraz sposób ich rozpatrzenia. Link do raportu: https://ns.niedrzwicaduza.pl/aktualnosc-9523-obszar_zdegradowany_i_rewitalizacji.html. Tym samym spełniono wymóg jawności i transparentności procesu, jednocześnie podkreślając aktywną rolę społeczności lokalnej w kształtowaniu kierunków rewitalizacji. Etap ten pozwolił nie tylko na weryfikację diagnozy, ale także na budowanie zaufania i wstępnej identyfikacji liderów społecznych, którzy w kolejnych fazach realizacji GPR mogą stać się naturalnymi partnerami wdrożenia działań rewitalizacyjnych.

Zaangażowanie lokalnych interesariuszy na etapie opracowania GPR

Na etapie opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla gminy Niedrzwica Duża do roku 2030 konsultacje społeczne zostały zrealizowane na podstawie: art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2024 poz. 609), art. 6 i 14 ustawy 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz.U. 2024 poz. 278), oraz w związku z Uchwałą nr XVII/124/12 Rady Gminy Niedrzwica Duża z dnia 6 września 2012 roku w sprawie zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych w Gminie Niedrzwica Duża (Dz. U. Woj. Lub. z 2012 r. poz. 2681).

Informacja o rozpoczęciu konsultacji została udostępniona szeroko poprzez stronę internetową urzędu gminy, profil na portalu Facebook, Biuletyn Informacji Publicznej, prasę lokalną, tablice ogłoszeń w miejscowościach objętych analizą. Ponadto, informacja o procesie została przekazana do organizacji wskazanych w tabeli 19. Zapewniono tym samym otwarty i przejrzysty dostęp do dokumentów oraz możliwości udziału w procesie każdemu zainteresowanemu mieszkańcowi. Celem konsultacji społecznych projektu Uchwały w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do 2030 roku wraz z załącznikami było w szczególności:

1) poznanie potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;

2) prowadzenie, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu;

3) inicjowanie, umożliwianie i wspieranie działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;

4) zapewnienie udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji;

5) wspieranie inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji;

6) zapewnienie w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji konsultacje zostały przeprowadzone na terenie Gminy Niedrzwica Duża w terminie od dnia 1 maja 2025 roku do dnia 5 czerwca 2025 roku. Zachowany został 35 dniowy termin ich realizacji. Interesariuszami procesu konsultacyjnego, byli w szczególności:

1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, społeczne inicjatywy mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;

2) mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;

3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;

4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;

5) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;

6) organy władzy publicznej;

7) podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa

Wypełniono również katalog interesariuszy wskazany w art. 8 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. Dlatego też możemy mówić o zaangażowaniu w realizację GPR m.in. partnerów gospodarczych i społecznych, partnerów działających na rzecz środowiska, organizacji pozarządowych, podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienia płci i niedyskryminacji.

Zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji, spośród wskazanych w ustawie o rewitalizacji form, podjęto decyzję o przeprowadzeniu konsultacji w ramach:

a) konsultacji pisemnych – na podstawie formularza dostępnego w Urzędzie Gminy Niedrzwica Duża lub formularza dostępnego na stronie internetowej www.niedrzwicaduza.pl,

b) ankiety internetowej dostępnej na stronie internetowej www.niedrzwicaduza.pl,

c) otwartego spotkania konsultacyjnego, które odbyło się w dniu 21 maja 2025 roku w godzinach 16:30 – 18:00 w budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej, ul. Lubelska 10.

4. Opinie w sprawie projektu uchwały i dokumentu należało składać na adres e-mail natalia.kasiura@niedrzwicaduza.pl lub formie pisemnej (osobiście, pocztą, kurierem itp.) w Urzędzie Gminy Niedrzwica Duża, adres: ul. Lubelska 30, 24-220 Niedrzwica Duża.

W spotkaniu wzięło udział 20 osób z grona przedstawicieli Urzędu Gminy i lokalnych interesariuszy: przedstawicieli jednostek organizacyjnych np. pracowników Urzędu Gminy,

Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej, przedsiębiorców i przedstawicieli organizacji pozarządowych np. OSP Niedrzwica Duża, mieszkańców, radnych oraz członków Komitetu Rewitalizacji.

Podczas dyskusji rozważano kwestie dotyczące zaproponowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Lokalni interesariusze zgłaszali propozycje dotyczące projektów wskazanych w Gminnym Programie Rewitalizacji oraz pomysły dodatkowych inicjatyw, które mogłyby zostać zrealizowane w ramach programu. Odpowiedzią na przedstawione postulaty jest uzupełnienie listy projektów podstawowych i uzupełniających, uwzględniająca większość z nich. Podczas spotkania omówiono także dalszy harmonogram prac nad GPR.

Znacząca większość uwag przedstawionych w raporcie z konsultacji została uwzględniona. Odrzucono jedynie sugestie dotyczące przedsięwzięć znajdujących się poza wyznaczonym obszarem rewitalizacji. Konsultacje społeczne pozwoliły między innymi na weryfikację słuszności tez postawionych w dokumencie oraz poprawności jego opracowania. Najważniejszym elementem konsultacji było otwarte spotkanie konsultacyjne i ankieta konsultacyjna, która pozwoliła na ocenę zapisów dokumentu, z uwzględnieniem poprawności wyznaczenia celów rewitalizacji, realności osiągnięcia zakładanej wizji oraz wpływu zakładanych przedsięwzięć na poprawę sytuacji w obszarze rewitalizacji.

Proces konsultacyjny został opisany w formie raportu z konsultacji społecznych realizowanych w ramach przygotowania projektu Gminnego Programu Rewitalizacji dla gminy Niedrzwica Duża do roku 2030, znajdującego się na stronie internetowej Gminy Niedrzwica Duża: https://ugniedrzwicaduza.bip.lubelskie.pl/index.php?id=79&action=details&document_id=2181822.

W trakcie tego etapu prac przeprowadzono również konsultacje dotyczące projektu uchwały w sprawie zasad wyznaczenia składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji konsultacje zostały przeprowadzone na terenie Gminy Niedrzwica Duża w terminie od dnia 14.02.2025 r. do dnia 21.03.2025 r. Zachowany został zatem 35 dniowy termin ich realizacji. Podsumowanie konsultacji opisujące cały proces zostało udostępnione publicznie w formie zbiorczego raportu, na stronie internetowej gminy: https://ns.niedrzwicaduza.pl/aktualnosc-9783-zakonczylismy_konsultacje_spoleczne.html

Zaangażowanie lokalnych interesariuszy na etapie wdrażania, monitoringu i ewaluacji GPR

Proces włączenia interesariuszy w działania rewitalizacyjne nie zakończył się na etapie opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża. Jednym z kluczowych założeń dokumentu jest kontynuacja partycypacyjnego modelu współpracy również na etapie wdrażania jego postanowień, monitoringu i oceny skuteczności realizowanych działań. Przyjęte mechanizmy współpracy mają na celu umożliwienie zaangażowania jak najszerszego grona partnerów społecznych, gospodarczych oraz przedstawicieli społeczności lokalnej w kolejne fazy procesu rewitalizacyjnego.

Zaprojektowane narzędzia i formy współdziałania umożliwiają uczestnictwo w procesie wdrażania GPR nie tylko instytucjom samorządowym, ale także organizacjom pozarządowym, grupom nieformalnym, instytucjom edukacyjnym, oświatowym, kulturalnym, podmiotom działającym na rzecz osób z niepełnosprawnościami, ochrony środowiska, równości płci,

niedyskryminacji oraz aktywizacji mieszkańców. Zakłada się tym samym budowę trwałych partnerstw i współodpowiedzialności za realizację zaplanowanych przedsięwzięć.

Wdrażanie GPR będzie odbywało się przy udziale wielu interesariuszy lokalnych, których katalog nie jest zamknięty i będzie uzupełniany na bieżąco w miarę postępu działań. Nawiązuje on do art. 8 ust. 1 Rozporządzenia Ogólnego z dnia 24 czerwca 2021 r. i wskazuje: partnerów gospodarczych i społecznych, partnerów działających na rzecz środowiska, organizacji pozarządowych, podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienia płci i niedyskryminacji. Do grona głównych partnerów zaangażowanych w realizację zadań rewitalizacyjnych na terenie Gminy Niedrzwica Duża zaliczyć należy m.in.: Koła Gospodyń Wiejskich, jednostki OSP (np. Czółna i Sobieszczany), lokalne organizacje społeczne i kulturalne, szkoły i przedszkola, Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji, Gminną Bibliotekę Publiczną, Ośrodek Pomocy Społecznej, przedstawicieli młodzieży i seniorów, lokalnych przedsiębiorców, wspólnoty mieszkaniowe oraz aktywnych mieszkańców obszaru rewitalizacji i grupy nieformalne. Wszyscy interesariusze będą mieli możliwość zgłaszania i realizacji projektów rewitalizacyjnych na wyznaczonym obszarze. Wdrażane działania będą miały charakter zarówno inwestycyjny, jak i społeczny, a partnerzy lokalni będą włączani w ich realizację jako inicjatorzy, realizatorzy lub partnerzy wspierający. W przypadku projektów infrastrukturalnych przewiduje się wykorzystanie powstałej infrastruktury przez lokalną społeczność. W odniesieniu do projektów miękkich, interesariusze będą współtworzyć ofertę działań i brać bezpośredni udział w ich realizacji, co umożliwi dostosowanie programów do faktycznych potrzeb mieszkańców.

Wskazane powyżej organizacje, będą zaangażowane również w proces monitoringu i ewaluacji. Będą odpowiadać za realizację i weryfikację poziomu osiągania wybranych wskaźników monitoringowych oraz brać udział w badaniach ewaluacyjnych.

Dodatkowo, istotnym narzędziem będzie możliwość zgłaszania nowych projektów i inicjatyw w ramach cyklicznych aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji. W tym celu zostanie utrzymana otwarta forma współpracy oraz możliwość przeprowadzania kolejnych edycji naborów projektów rewitalizacyjnych.

W procesie monitorowania i oceny efektów realizacji GPR zakłada się zaangażowanie lokalnych interesariuszy w następujące działania:

- realizacja projektów jako beneficjenci lub partnerzy,
- uczestnictwo w wydarzeniach i działaniach integrujących społeczność lokalną,
- udział w konsultacjach, spotkaniach, badaniach ankietowych i wywiadach,
- bieżące monitorowanie własnych działań,
- ocena jakości i trafności działań rewitalizacyjnych,
- udział w procesie aktualizacji dokumentu GPR,
- odbiór informacji promocyjnych i edukacyjnych związanych z rewitalizacją.

Jednym z kluczowych elementów zapewniających partycypacyjny charakter wdrażania GPR jest Komitet Rewitalizacji, który będzie pełnił funkcję forum współpracy i dialogu między władzami gminy a interesariuszami procesu rewitalizacji. Komitet, powołany zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji oraz regulaminem przyjętym uchwałą nr XII/90/25 Rady Gminy Niedrzwica Duża z dnia 25 marca 2025 roku, ma charakter opiniodawczo-doradczy. Jego członkowie reprezentują różnorodne środowiska lokalne – mieszkańców, organizacje pozarządowe, sektor publiczny i gospodarczy (w tym np. Urząd Gminy Niedrzwica Duża, Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej, OSP Niedrzwica Duża, mieszkańcy). Skład komitetu uwzględnia

lokalnych interesariuszy wskazanych w art. 8 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. tj. partnerów gospodarczych i społecznych, partnerów działających na rzecz środowiska, organizacji pozarządowych, podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienia płci i niedyskryminacji.

Zadaniem Komitetu będzie m.in. opiniowanie raportów monitoringowych i dokumentów ewaluacyjnych, współudział w ocenie skuteczności działań, a także rekomendowanie korekt i kierunków aktualizacji dokumentu. Komitet będzie również uczestniczyć w działaniach komunikacyjnych, konsultacyjnych i promocyjnych realizowanych przez gminę.

W procesie wdrażania GPR szczególne znaczenie będzie mieć komunikacja społeczna i działania informacyjno-promocyjne. Informacje dotyczące postępów realizacji programu będą udostępniane m.in. poprzez stronę internetową Gminy Niedrzwica Duża, Biuletyn Informacji Publicznej, profile gminy w mediach społecznościowych, a także za pośrednictwem wydarzeń lokalnych, spotkań otwartych, szkoleń i warsztatów. Komórkami organizacyjnymi odpowiedzialnymi za wdrażanie Gminnego Programu Rewitalizacji w strukturze Urzędu Gminy będą jednostki odpowiedzialne za: planowanie przestrzenne, realizację inwestycji, pozyskiwanie funduszy zewnętrznych oraz współpracę z organizacjami pozarządowymi.

Opiniowanie GPR przez instytucje

Zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, projekt Gminnego Programu Rewitalizacji musi zostać poddany opiniowaniu przez wskazane w przepisach instytucje. Proces ten stanowi istotny etap opracowania dokumentu, którego celem jest zapewnienie zgodności programu z obowiązującymi strategiami rozwoju oraz dokumentami strategicznymi na różnych poziomach. Ma to również na celu zapewnienie, że planowane działania rewitalizacyjne są spójne z obowiązującym prawem i politykami publicznymi.

W trakcie przygotowywania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030, projekt dokumentu został przesłany do odpowiednich instytucji w celu uzyskania opinii. Wśród nich znalazły się m.in.: zarząd województwa, regionalny dyrektor ochrony środowiska, wojewódzki konserwator zabytków oraz inne organy, których zakres działania może być powiązany z planowanymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi. Przebieg tego etapu – wraz z zakresem zgłoszonych uwag i sposobem ich uwzględnienia – przedstawiono w tabeli poniżej. Potwierdza to, że proces tworzenia dokumentu był przejrzysty i rzetelny oraz spełniał wymagania ustawowe.

W toku opiniowania nie odnotowano żadnych negatywnych opinii. Wszystkie instytucje albo wyraziły pozytywne stanowisko, albo poinformowały o braku uwag, bądź zrezygnowały z wydania opinii. W kilku przypadkach do pozytywnych opinii dołączono uwagi dotyczące poszczególnych części dokumentu – nie miały one jednak wpływu na całościową ocenę projektu. Wszystkie zgłoszone sugestie zostały uwzględnione w ostatecznej wersji GPR.

Tabela 25. Wykaz opinii dla GPR Gminy Niedrzwica Duża

Lp.	Instytucja	Data wysłania	Data wpływu odpowiedzi	Opinia
1.	Gminna Komisja Urbanistyczno-Architektoniczna	06.05.2025	16.05.2025	Opinia z uwagami. Zgoda na procedowanie dokumentu po naniesieniu wskazanych poprawek
2.	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Lublinie	07.05.2025	-	Milcząca zgoda

3.	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Lublinie	07.05.2025	23.05.2025	Opinia z uwagami
3.	Krajowy Zasób Nieruchomości	07.05.2025	-	Milcząca zgoda
4.	Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie	07.05.2025	22.05.2025	Opinia pozytywna z uwagą dot. mapy przedstawiającej podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji (skala mapy)
5.	Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Lublinie	07.05.2025	-	Milcząca zgoda
6.	Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie	07.05.2025	28.05.2025	Uchwałą nr CXXVII/2291/2025 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 23 maja 2025 roku - zaopiniowano pozytywnie
7.	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Lublinie	07.05.2025	14.05.2025	Umorzenie postępowania administracyjnego. Tereny przeznaczone pod działania związane z obszarem rewitalizacji znajdują się poza obszarem szczególnego zagrożenia powodzią
8.	Zarząd Dróg Powiatowych w Lublinie z siedzibą w Bełżycach	07.05.2025	13.05.2025	Opinia pozytywna
9.	Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Lublinie	07.05.2025	28.05.2025	Przedsięwzięcia rewitalizacyjne nie dotyczą obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską, w związku z tym nie ma podstaw do zajęcia stanowiska
10.	Starostwo Powiatowe w Lublinie	08.05.2025	03.06.2025	Opinia pozytywna. Zaopiniowano Uchwałą nr 289/2025 Zarządu Powiatu w Lublinie z dnia 29 maja 2025 roku
11.	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie	09.05.2025	14.05.2025	Dokument nie obejmuje swym zakresem nieruchomości Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych. Wniesiono o każdorazowe zawiadamianie RDLP o wszczęciu procedur skutkujących zmianą funkcjonującego programu rewitalizacji
12.	Komitet Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża	20.06.2025	23.06.2025	Opinia pozytywna. Zaopiniowano Stanowiskiem nr 1/2025 Komitetu Rewitalizacji z dnia 23 czerwca 2025 roku

Źródło: Opracowanie własne

Oprócz wspomnianych wcześniej opinii, projekt Gminnego Programu Rewitalizacji podlegał również weryfikacji pod kątem konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu

informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Właściwymi organami do wydania opinii w tym zakresie są regionalny dyrektor ochrony środowiska oraz państwowy wojewódzki inspektor sanitarny. W związku z tym, w dniu 6 maja 2025 r., pismem o znaku OR.061.14.2025.NK Gmina Niedrzwica Duża zwróciła się do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej z wnioskiem o odstąpienie od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu GPR. Odpowiedź potwierdzająca brak konieczności przeprowadzania takiej oceny została przesłana pismem nr DNS-NZ.7016.79.2025 z dnia 19 maja 2025 roku (data wpływu do Urzędu Gminy: 20.05.2025 r.).

Dnia 6 maja 2025 r. pismem o znaku OR.061.15.2025.NK, wystąpiono z analogicznym wnioskiem do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie. W toku postępowania, RDOŚ wezwała gminę do uzupełnienia informacji dotyczących planowanych działań rewitalizacyjnych oraz ich potencjalnego wpływu na środowisko (pismo z dnia 5 czerwca 2025 r., znak: WOOŚ.410.140.2025.ERU). Wymagane informacje zostały przekazane w piśmie z dnia 10 czerwca 2025 r.

Proces zakończył się wydaniem przez Regionalną Dyrekcję Ochrony Środowiska decyzji o braku konieczności przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu GPR dla Gminy Niedrzwica Duża. Pismo potwierdzające tę decyzję, o znaku WOOŚ.410.140.2025.ERU, zostało wystosowane w dniu 17 czerwca 2025 r.

Spis wykresów, tabel i map

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności w podziale na miejscowości gminy Niedrzwica Duża w latach 2019-2023 12
Wykres 2. Przyrost naturalny w latach 2019-2023 14
Wykres 3. Udział procentowy grup ekonomicznych w latach 2019-2023 15
Wykres 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi w latach 2019-2023 16
Wykres 5. Zmiany liczby osób z niepełnosprawnością w latach 2019-2023 16
Wykres 6. Osoby korzystające z pomocy społecznej w latach 2019-2023 19
Wykres 7. Liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2019-2023 19
Wykres 8. Powody udzielania pomocy i wsparcia 20
Wykres 9. Wydatki gminy poniesione na rzecz pomocy społecznej 20
Wykres 10. Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci 21
Wykres 11. Kwoty świadczeń rodzinnych poniesione w latach 2019-2023 21
Wykres 12. Miejscowe zagrożenia w latach 2019-2023 22
Wykres 13. Liczba uczniów w szkołach podstawowych w latach 2019-2023 25
Wykres 14. Współczynnik skolaryzacji brutto szkół podstawowych w latach 2019-2023 26
Wykres 15. Wyniki egzaminów ósmoklasisty w latach 2019-2023 27
Wykres 16. Frekwencja w ostatnich wyborach sołeckich (2024 r.) 29
Wykres 17. Liczba osób bezrobotnych w gminie Niedrzwica Duża w latach 2019-2023 30
Wykres 18. Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w podziale na miejscowości 30
Wykres 19. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w latach 2019-2023 w podziale na miejscowości 32
Wykres 20. Podmioty gospodarki narodowej wg wielkości 34
Wykres 21. Liczba podmiotów wyrejestrowanych i z zawieszoną działalnością w latach 2019-2023 34
Wykres 22. Liczba budynków z węglowymi kotłami ciepła w 2023 r. 38
Wykres 23. Udział budynków z węglowymi kotłami ciepła w liczbie budynków ogółem 38
Wykres 24. Drogi gruntowe w gminie Niedrzwica Duża w latach 2019-2023 39
Wykres 25.Imprezy organizowane przez jednostkę i uczestnicy 44
Wykres 26. Dynamika liczby miejsc noclegowych całorocznych 44
Wykres 27. Liczba budynków mieszkalnych w latach 2019-2023 47
Wykres 28. Liczba budynków mieszkalnych w latach 2019-2023 wg miejscowości 47
Wykres 29.Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania i mieszkania na 1 osobę 48
Wykres 30. Liczba budynków zawierających azbest 48
Wykres 31. Budynki mieszkalne podłączone do infrastruktury technicznej – w % ogółu budynków mieszkalnych 50
Wykres 32. Długość czynnej sieci gazowej [m] 51
Wykres 33. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności 52
Wykres 34. Mieszkania wyposażone w instalacje [%] 52

Spis tabel

Tabela 1. Sołectwa i miejscowości gminy Niedrzwica Duża 8
Tabela 2. Zmiana liczby ludności w poszczególnych miejscowości w latach 2019-2023 14
Tabela 3. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2019-2023 15

Tabela 4. Procent osób z niepełnosprawnościami w poszczególnych miejscowościach w latach (2023) 17
Tabela 5. Liczba odnotowanych wykroczeń w latach 2019-2023 23
Tabela 6. Liczba przeprowadzonych interwencji publicznych (interwencje policyjne i domowe) w latach 2019-2023 24
Tabela 7. Liczba przeprowadzonych interwencji publicznych w przeliczeniu na 100 mieszkańców (2023) 24
Tabela 8. Liczba osób bezrobotnych w latach 2019-2023 31
Tabela 9. Liczba podmiotów gospodarki narodowej w miejscowościach w przeliczeniu na 100 mieszkańców (2023) 33
Tabela 10. Liczba obiektów zabytkowych i stanowisk archeologicznych 42
Tabela 11. Procentowy udział budynków zawierających azbest w liczbie budynków ogółem 49
Tabela 12. Długość sieci wodociągowej wybudowanej w latach 2019-2023 50
Tabela 13. Wskaźniki delimitacyjne 65
Tabela 14. Matryca poziomu występowania zjawisk kryzysowych 66
Tabela 15. Powierzchnia i liczba mieszkańców w podziale na miejscowości 67
Tabela 16. Cele rewitalizacji i kierunki działań Gminy Niedrzwica Duża 73
Tabela 17. Spójność celów GPR z celami Strategii Rozwoju Ponadlokalnego do roku 2030 Jednostek Samorządu Terytorialnego Porozumienia Partnerskiego BYSTRZYCA. 81
Tabela 18. Spójność celów GPR z celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Niedrzwica Duża na lata 2021–2027. 82
Tabela 19 – Powiązanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych z działaniami w Gminnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Niedrzwica Duża na lata 2016 - 2020 84
Tabela 20. Spójność celów GPR z celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Niedrzwica Duża na lata 2021–2027. 117
Tabela 21. Zakres zadań Koordynatora ds. rewitalizacji i zespołu do spraw rewitalizacji 120
Tabela 22. Harmonogram realizacji przedsięwzięć GPR 123
Tabela 23. Wskaźniki monitoringowe celów rewitalizacji i dokumentu GPR Niedrzwica Duża 126
Tabela 24. Wykaz organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy Niedrzwica Duża 139
Tabela 25. Wykaz opinii dla GPR Gminy Niedrzwica Duża 147

Spis map

Mapa 1. Położenie gminy Niedrzwica Duża na tle województwa i powiatu lubelskiego 10
Mapa 2. Gęstość zaludnienia 13
Mapa 3. Układ przestrzenny liczby osób z niepełnosprawnością w 2023 roku 17
Mapa 4. Lokalizacja szkół podstawowych na terenie gminy Niedrzwica Duża 26
Mapa 5. Rozmieszczenie organizacji pozarządowych na terenie gminy Niedrzwica Duża 28
Mapa 6. Środowisko naturalne gminy Niedrzwica Duża 35
Mapa 7. Obszary chronione gminy Niedrzwica Duża 36
Mapa 8. Infrastruktura drogowa i kolejowa 40
Mapa 9. Schemat sieci szlaków rowerowych w gminie Niedrzwica Duża 41
Mapa 10. Występowanie obiektów zabytkowych i stanowisk archeologicznych 43
Mapa 11. Poziom degradacji przestrzeni publicznych 45

Mapa 12. Występowanie budynków dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami 46
Mapa 13. Podobszar 1 - Czółna 53
Mapa 14. Podobszar 2 – Krebsówka i Marianka 54
Mapa 15. Podobszar 3 - Krężnica Jara 56
Mapa 16. Podobszar 4 - Niedrzwica Duża 58
Mapa 17. Podobszar 5 - Niedrzwica Kościelna 59
Mapa 18. Podobszar 6 - Sobieszczany, Sobieszczany Kolonia 61
Mapa 19. Podobszar 7 – Radawczyk, Strzeszkowice Duże i Strzeszkowice Małe 62
Mapa 20. Podobszar 8 - Warszawiaki 64
Mapa 21. Obszar zdegradowany gminy Niedrzwica Duża 67
Mapa 22. Obszar rewitalizacji gminy Niedrzwica Duża 69
Mapa 23. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji gminy Niedrzwica Duża 70
Mapa 24. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji gminy Niedrzwica Duża na mapie ewidencyjnej 136
Mapa 25. Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych na obszarze rewitalizacji 137

Spis rysunków

Rysunek 1. Etapy w procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji 6
Rysunek 2. Schemat struktury GPR w zakresie wizji, celów i kierunków działań 72
Rysunek 3. Komplementarność działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych 75
Rysunek 4. Schemat zgodności GPR Gminy Niedrzwica Duża z lokalnymi dokumentami ... 76
Rysunek 5. Zgodność GPR Gminy Niedrzwica Duża z SRP LOM 2030 79
Rysunek 6. Schemat struktury przedsięwzięć rewitalizacyjnych 85
Rysunek 7. Schemat spójności i uzupełniania się działań w ramach GPR. 86
Rysunek 8. Struktura zarządzania GPR 119
Rysunek 9. System ewaluacji dokumentu GPR 128
Rysunek 10. Struktura zarządzania GPR 138

Załącznik nr 1 do Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Niedrzwica Duża do roku 2030 -
Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych na obszarze rewitalizacji

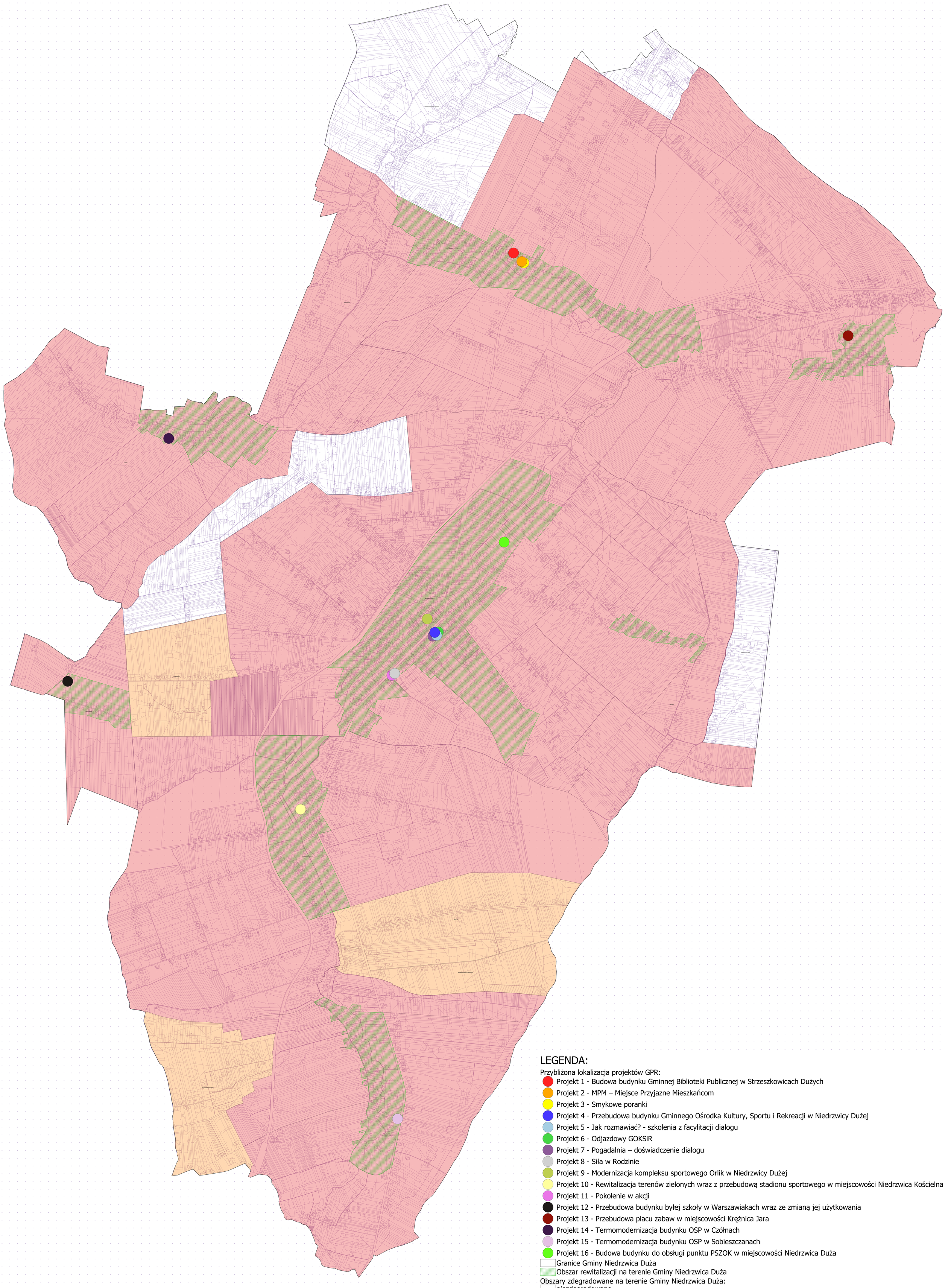

LEGENDA:

Przybliżona lokalizacja projektów GPR:

- Projekt 1 - Budowa budynku Gminnej Biblioteki Publicznej w Strzeszkowicach Dużych
- Projekt 2 - MPM – Miejsce Przyjazne Mieszkańcom
- Projekt 3 - Smykowe poranki
- Projekt 4 - Przebudowa budynku Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji w Niedrzwicy Dużej
- Projekt 5 - Jak rozmawiać? - szkolenia z facylitacji dialogu
- Projekt 6 - Odjazdowy GOKSiR
- Projekt 7 - Pogadalnia – doświadczenie dialogu
- Projekt 8 - Siła w Rodzinie
- Projekt 9 - Modernizacja kompleksu sportowego Orlik w Niedrzwicy Dużej
- Projekt 10 - Rewitalizacja terenów zielonych wraz z przebudową stadionu sportowego w miejscowości Niedrzwica Kościelna
- Projekt 11 - Pokolenie w akcji
- Projekt 12 - Przebudowa budynku byłej szkoły w Warszawiakach wraz ze zmianą jej użytkowania
- Projekt 13 - Przebudowa placu zabaw w miejscowości Krężnica Jara
- Projekt 14 - Termomodernizacja budynku OSP w Czółnach
- Projekt 15 - Termomodernizacja budynku OSP w Sobieszczanach
- Projekt 16 - Budowa budynku do obsługi punktu PSZOK w miejscowości Niedrzwica Duża

Granice Gminy Niedrzwica Duża

Obszar rewitalizacji na terenie Gminy Niedrzwica Duża

Obszary zdegradowane na terenie Gminy Niedrzwica Duża:

- niezdegradowane
- średni stopień zdegradowania
- wysoki stopień zdegradowania